

Kulturna diplomacija Republike Hrvatske na primjeru projekta Hrvatske kulturne sezone u Francuskoj

Stopfer, Anera

Doctoral thesis / Disertacija

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

<https://doi.org/10.17234/diss.2020.7425>

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:131:090231>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-16**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

Sveučilište u Zagrebu
FILOZOFSKI FAKULTET

Anera Stopfer

**KULTURNA DIPLOMACIJA REPUBLIKE
HRVATSKE NA PRIMJERU PROJEKTA
HRVATSKE KULTURNE SEZONE U
FRANCUSKOJ**

DOKTORSKI RAD

Zagreb, 2020.

Sveučilište u Zagrebu
FILOZOFSKI FAKULTET

Anera Stopfer

**KULTURNA DIPLOMACIJA REPUBLIKE
HRVATSKE NA PRIMJERU PROJEKTA
HRVATSKE KULTURNE SEZONE U
FRANCUSKOJ**

DOKTORSKI RAD

Mentor: dr. sc. Nina Obuljen Koržinek

Zagreb, 2020.

University of Zagreb
FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Anera Stopfer

**CULTURAL DIPLOMACY OF THE
REPUBLIC OF CROATIA ILLUSTRATED
BY THE EXAMPLE OF THE PROJECT
CROATIAN CULTURAL SEASON IN
FRANCE**

DOCTORAL THESIS

Supervisor: Nina Obuljen Koržinek, PhD

Zagreb, 2020

PODACI O MENTORICI

Nina Obuljen Koržinek diplomirala je violinu na Muzičkoj akademiji (1992.) te francuski jezik i komparativnu književnost na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu (1996.). Na Fakultetu političkih znanosti 2004. godine je magistrirala politologiju, smjer komparativna politika, a 2013. godine je doktorirala također na Fakultetu političkih znanosti, obranom doktorskog rada "Promjene opsega nacionalnih kulturnih politika pod utjecajem međunarodnih integracijskih procesa".

Radila je kao znanstvena suradnica u Institutu za razvoj i međunarodne odnose, u Odjelu za kulturu i komunikacije u razdoblju od 2000. do 2006. godine te od 2012. do listopada 2016. godine. Njezino područje istraživanja su kulturne i medijske politike, a posebno međunarodni odnosi i europske integracije. U razdoblju od 2006. do 2011. godine je bila pomoćnica ministra kulture i državna tajnica, zadužena za područje kulture i medija.

Do sada je objavila više od trideset stručnih i znanstvenih radova u domaćim, ali i u međunarodnim časopisima. Radila je samostalno ili kao dio tima na raznim projektima za Europski parlament, Vijeće Europe, UNESCO, Europsku kulturnu fondaciju, UNDP te mnoge druge. Kao gost predavač sudjeluje na dodiplomskim, diplomskim i specijalističkim studijima. Za istraživanje utjecaja europskih integracija na kulturne politike novih država članica EU, osvojila je 2004. godine godišnju europsku nagradu za istraživanje kulturnih politika, koju dodjeljuju Europska kulturna fondacija. Nagrađeno istraživanje objavljeno je u knjizi *Why we need European cultural policies: the impact of EU enlargement on cultural policies in transition countries*, Amsterdam, European Cultural Foundation (2006) koja je prevedena i na bugarski jezik.

Dobitnica je visokog odličja za kulturu Vlade Republike Francuske – Red viteza umjetnosti i književnosti. Trenutačno obnaša dužnost ministrice kulture.

SAŽETAK

U disertaciji je istraživana hrvatska kulturna politika te posebno uže područje međunarodne kulturne suradnje odnosno kulturne diplomacije. Kroz metodologiju studije slučaja, analiziran je primjer provođenja hrvatske vanjske politike i kulturne politike kroz osmišljavanje i organizaciju *Hrvatske kulturne sezone* u Francuskoj koja je održana u jesen 2012. godine kao rezultat međudržavnih dogovora i bilateralne suradnje između Republike Hrvatske i Francuske Republike. *Hrvatska kulturna sezona* je provedena po principima *kulturnih sezona*, kao mehanizma francuske međunarodne kulturne suradnje. *Kulturna sezona* je manifestacija koja se održava od 1985. godine, kao potvrda glavnih smjernica francuske kulturne politike koja se zasniva na suradnji i njegovanju dijaloga. Imajući u vidu dugu tradiciju koju Francuska Republika ima u provedbi kulture politike i međunarodnih kulturnih suradnji, i činjenicu da je u Republici Hrvatskoj taj segment javnih politika još uvijek nedovoljno razvijen, okrenuta je pozornost na strateško planiranje, provedbe procesa savjetovanja i kontinuiteta u praksi pri provođenju ovog modela međunarodne kulturne suradnje koja se može poticati kroz koncept kulturne diplomacije. Koristeći interdisciplinarni pristup, opisane su i analizirane aktivnosti te su objedinjene i sistematizirane informacije o pripremi i provedbi *Hrvatske kulturne sezone* uključujući tipove programa, dionike koji su bili uključeni, komunikacijsku strategiju i formalno-pravni okvir samog Festivala.

Na temelju provedene analize razmatran je ostvareni učinak Festivala na razvoj međunarodnih odnosa između dviju država i na uspostavu čvršće kulturne suradnje čime ovaj rad doprinosi analizama u nedovoljno istraženom području hrvatske kulturne politike - kulturne diplomacije te daje doprinos u promišljanju nekih od potencijalnih načina kako poboljšati kulturnu diplomaciju u Republici Hrvatskoj.

KLJUČNE RIJEČI: studija slučaja, kulturna politika, međunarodna kulturna suradnja, kulturna diplomacija, suradnja, kulturna sezona, dijalog, bilateralna suradnja

SUMMARY

To better present one's own ideas and agendas, one requires understanding of other cultures and everyday realities. In order to understand the numerous cultural specificities that can stimulate more direct dialogues between countries, a domain of cultural diplomacy has been developed in the field of international cultural cooperation, combining the goals of cultural and foreign policies. Cultural diplomacy can be defined as the exchange of ideas, arts and other aspects of culture between countries in order to foster mutual understanding (Schneider, 2003). In an increasingly dynamic environment that is facing global challenges, new forms of collaboration between artists, professionals, non-governmental and intergovernmental organizations, the private and public sectors, both nationally and internationally, needed to be developed and the beginning of the 21st century saw research studies and analyzes of contribution and importance for cultural diplomacy in daily life and its reflection on the economy (Feigenbaum, 2001). In the name of developing bilateral relations, France saw great potential in developing international cultural projects, programs and activities, and thus became the cradle of cultural diplomacy. France is the first among modern countries to recognize the importance of cultural diplomacy in the pursuit of a country's foreign policy goals and the first to apply it within international cultural cooperation, which is one of France's oldest public policies (Kessler, 1999). The French Institute was founded in Florence in 1907, and today acts as a satellite of the Ministry of Foreign Affairs, with the aim of employing its international channels to promote French culture and general understanding of culture and carrying out actions through which the goals of French cultural diplomacy are achieved. It is the instrument of the *Cultural Seasons* which serves to inform the French public about the culture of a certain country and vice versa, and is based on the principles of reciprocity and bilateral cooperation.

Using the example of the *Croatian Cultural Season*, which took place in the autumn of 2012, this dissertation describes the specific ways of preparing and implementing this mechanism of cultural diplomacy, which included the institutions of the Republic of France and the Republic of Croatia. The dissertation puts forward an analysis of how the Ministry of Culture of the Republic of Croatia followed the established practices of the French Institute and accepted its proposed modules of cooperation and project development. *Cultural Season* is a manifestation that has been taking place since 1985,

during which the selected country has the opportunity to present itself to the French public through various programs in Paris and other cities in France. To date, more than fifty countries have been represented through this model in France, giving them the opportunity to intensify exchanges and gain increased visibility both in the French context and internationally. It is a significant event for a single country, which on this occasion promotes its culture through various contents in the broadest sense of the word. As the *Cultural Season* is primarily intended to be an endorsement of the main French cultural policies based on diversity and nurturing dialogue, the objectives of this mechanism are clearly defined in national strategic documents and are recognized as different directions: leading activities designed to enhance mutual understanding and learning; evaluating and/or creating new preconditions for understanding other cultures; emphasizing the importance of exchange in the fields of culture, education but also technology, science, ecology, economy and all its branches; initiating new meetings and fields for dialogue.

This dissertation contributes to the analysis in the under-researched area of Croatian cultural policy - cultural diplomacy and explores some of the potential ways to improve cultural diplomacy in the Republic of Croatia. This dissertation consolidates and systematizes information on the preparation and implementation of the *Croatian Cultural Season* in France and contributes to the analysis of the effects that this form of cooperation has achieved. Case study was used as the research strategy. It is a holistic research since it involves the collection of in-depth and detailed content-rich data and includes multiple sources of information including direct observation, participant observations, interviews, audio-visual material, documents, reports and physical artifacts (Haring, 2012).

The dissertation is divided into 8 chapters including introduction. In order to conduct a case study, it is necessary to contextualize the contexts in which the subject of analysis is being realized, therefore the second, third and fourth chapters of this case study offer a segmented analysis of the implementation of French and Croatian cultural policy, international cultural cooperation and cultural diplomacy. Since cultural diplomacy, in the context of national politics, is designed to support the export of representative samples of national culture in order to promote foreign policy, the second chapter analyzes the context of Croatian and French cultural policy. From a wide range of public processes relating to the conception, implementation and examination of the

relationship of national politics to cultural activities (Lewis. J.; Miller, T. 2003), Chapter Two provides insights into particular elements of cultural policy in France and Croatia. Relations have been identified within public authorities and it is explained how today's model of state intervention in cultural activities in Croatia and France works. A comparison of Croatian and French cultural policy has been made in the part related to national institutional support, seeing as it was crucial in the preparation and implementation of the *Croatian Cultural Season*. The points of merging and separation of the national cultural policies of the two countries have been analyzed through the analysis of the activities of the ministry of culture as the main state level institution creating cultural policy, and in order to later understand and relate the conclusions regarding the organizational capacities of the *Croatian Cultural Season*. Namely, the coordination of the preparation and implementation of the Festival of Croatia in France was a task assigned to state institutions, therefore the differences and similarities that existed in their activities between Croatia and France have been identified. Furthermore, the relations within public authorities have been identified and the relationships that individual state institutions perform have been clarified. The current model of state intervention in cultural activities in Croatia and France through the work of the ministries of culture has been elaborated. A review of the historical development of the ministries of culture in France and Croatia has been made in order to more easily understand the tradition of the umbrella body of the state administration for cultural issues in both countries and to understand the role that the ministries played in the preparation and implementation of the *Croatian Cultural Season* in 2012.

Chapter Three analyzes how the cultural policies of France and Croatia are implemented internationally. At the same time, the segment of international cultural cooperation that makes up the sum of all activities carried out by the executive to ensure the representation of national culture abroad has been studied. Attention was drawn to the cross section of the activities of the French and Croatian ministries of foreign affairs and culture as competent ministries for the implementation of international cultural policy in both countries. The starting points of the analysis are the internal structures of the two ministries in both countries, from their beginnings to 2012 when the *Croatian Cultural Season* was organized, in order to gain insight into the services of the ministries that have historically been responsible for issues of international cultural cooperation in both countries. An overview of organizational units that have operated throughout the history

of the two ministries in the field of culture can identify which of the two ministries has greater authority for conducting international cultural cooperation in the public administration system, and therefore in their current direction. Chapter Four deals with cultural diplomacy as the concept of action at the international level, which is promoted by national policies through the field of international cultural cooperation. The activities of key stakeholders of the French and Croatian national apparatus who form the administrative support in the promotion of cultural diplomacy have been analyzed, with an emphasis on those involved in the preparation and implementation of the *Croatian Cultural Season*. Since at the time when the *Croatian Cultural Season* was being prepared and implemented, a reform of foreign policy was being implemented in France, following the adoption of the International Cultural Act of 2010, which had a direct impact on the preparation and implementation of the *Croatian Cultural Season*, a reflection on the processes that took place on that occasion and their goals is presented. With the implementation of the reform, the notion of diplomacy of influence is being incorporated into official communications and legal state documents in France, therefore it is analyzed what this concept signifies in French public policy.

Considering that the case study primarily indicates the focus of the research (Thomas; 2011), the dissertation continues to focus on the case of the *Croatian Cultural Season* and the information available pertained to its preparation and organization is interrelated. Four key groups of research questions related to the analysis of the case study were identified: in what context was the *Croatian Cultural Season* prepared and implemented, in what manner was it prepared and implemented, how much organizational capacity was required for its preparation and implementation, and what were its achievements and effects. Chapter Five explains the legal and organizational framework within which the *Croatian Cultural Season* was prepared and implemented, and analyzes the manner in which preparations for the event took place. The organization of the *Cultural Season* is the result of bilateral decisions that are construed and negotiated through diplomatic channels at the highest state level. The idea and the need to hold the *Cultural Season* is agreed upon through diplomatic channels, and then this idea is developed and advocated until the signing of political and legal documents, which creates the preconditions for the beginning of organization and specification of content- and formal frameworks of cooperation. For these reasons, the processes that provided the legal basis and the documents binding the two countries on certain

conditions are described, depending on national legal frameworks, and settled and agreed upon on a bilateral basis. At all stages of the creation and implementation of this project, decisions are made jointly through the work and communication of the members of the Mixed Organizing Committee. Representatives of different state administration bodies, appointed by the leaders of their bodies and in charge of the preparation and implementation of the *Cultural Season*, participate in the Mixed Organizing Committee. Therefore, the way in which they operate is analyzed. As cultural season programs and activities are held in collaboration with different stakeholders in the two countries, study visits by French professionals to Croatia are organized to give them an insight into the Croatian context and to offer ways to present them in France during the *Cultural Season*. At the end of this chapter, which deals with the preparatory phase of the project, an analysis of study visits has been made, as well as an analysis of the specific collaborations resulting from those visits.

Chapter Six looks into the programs that took place during the Festival, outlines their content, and assesses the organizational capacity needed to prepare and implement these programs. The analysis of the program identifies the division into fields of activity, divided into 13 separate groups: heritage, film, music, economy, theater, literature, dance, interdisciplinary fields, education, sport, visual arts, gastronomy, science. This approach was applied for three reasons: communications and meetings of the Mixed Organizing Committee were divided into these categories, program tables for the work of the Mixed Organizing Committee were divided into these categories, and advisers at the French Institute and the Croatian coordinating bodies of the Festival were divided into these categories. Basic information is provided about each program implemented during the Festival, in order to provide context and insight into the content of these events. The key questions that have been answered are related to the content and method of performance, venue and context of the venue, the organization or institution that participated in the preparation and implementation, the names of the artists or professionals from Croatia who participated, and the duration or number of performances when possible. Additional information regarding the cooperation is added when their specificity within the occasion was recognized. If a publication was published regarding a program, basic information about the content and format of the publication is provided. Technical data related to attendance, Croatian artists and professionals, and partner institutions involved in the implementation are provided in

the description, and an analysis of this data is presented at the end of each section, where the data have been interrelated. Some institutions were actively involved in the preparation and implementation of a number of different programs, which led to greater engagement of the human capacities of these institutions in the preparation and implementation of the Festival. In order to allow comparative analysis on the engagement of institutions by industry, a division has been made within each program group into two categories of institutions involved: partner and institution. The number of partners indicates the number of legal entities participating per program, and the number of institutions indicates the number of legal entities that were involved at the level of the entire program group, further broken down by industry. These are exclusively organizations that have contributed to the creation of content, created and actively participated in the production of a particular program.

Chapter Seven analyzes communication strategy and the measurable effects of the *Croatian Cultural Season*. The actions undertaken, activities carried out and information gathered are divided into five sections in this chapter: the visual identity, the media presence of the *Croatian Cultural Season* and the Republic of Croatia in the fall of 2012, publications published during the *Croatian Cultural Season*, bilateral visits of high officials and high representatives held due to *Croatian Cultural Season* and cross-sectoral cooperation. Information on these effects, which can be described as direct effects of the *Croatian Cultural Season*, was collected from all available materials related to the preparation and development of the *Croatian Cultural Season*, described substantively and put into numerical relations when applicable.

The expansion of the scope of activities and public institutions involved encourages the rapprochement of the two countries in all segments, so the *Cultural Seasons* project is used as an opportunity to strengthen dialogue across all sectors. In this case, the culture of a country is understood in the broadest sense of the term, therefore programs and activities that are incorporated and developed within a particular *Cultural Season* may also pertain to the fields of education, science, sports, tourism, gastronomy, economy and beyond. It is essential that an agreement on the extension of the areas of action and programs represented be reached by consensus between the two countries. In the Croatian example, as many as five ministries, one national agency and a chamber of commerce were involved in the work of the Mixed Organizing Committee. Chapter Seven analyzes the participation in the implementation of the *Croatian Cultural Season*

in France by sector, with inter-departmental activities divided into two types of cooperation. The activities of the Croatian institutions, outside the cultural sector, with the French institutions during the preparation and implementation of the Festival within their sector are included in the sector specific activities. Direct intersectoral activities provide information on activities carried out during the preparation and implementation of the Festival, within which direct cross-sectoral cooperation has been recognized. Namely, apart from the fact that representatives of different departments participated in the work of the Mixed Organizing Committee and thus achieved cross-sectoral cooperation, in an effort to present Croatia as best as possible in France, concrete actions were implemented between individual sectors.

As a conclusion, Chapter Eight summarize methodology and main points of the dissertation that were highlighted as a results of research work. It highlights the dilemmas and recommendations that should be taken into account when implementing a similar mechanism of international cultural cooperation in Croatia. Certain experiences drawn from the preparation and implementation of the *Croatian Cultural Season* have been singled out, as they can be implemented outside the framework of the *Cultural Seasons* mechanism. Bearing in mind the long tradition that the Republic of France has in implementing cultural policy and international cultural cooperation, and the fact that in the Republic of Croatia this segment of public policies is still underdeveloped, attention has been drawn to strategic planning, implementation of the consultation process, and continuity in implementation practices.

ZAHVALE

U pisanju ovog rada nisam bila sama. Želim ovom prilikom zahvaliti svim dragim ljudima koji su me pratili u tom dugogodišnjem procesu.

Od samih početaka profesor Stipe Botica je najveća, najinspirativnija i najbogatija snaga koja potiče studente na rad i istraživanje, pa tako i mene. Hvala profesore, velika hvala.

U mojim znanstvenim koracima, Mirna Sindičić Sabljo mi je bila velika potpora u svakom segmentu praktičnog rada i građenja disertacije, stoga hvala Mirna na stručnosti, strpljenju i uvijek jasnim smjernicama. U samom radu na temi kulturnih politika i specifičnostima studije slučaja pomogle su mi sugestije Ane Žuvele s Instituta za međunarodne odnose kojoj upućujem zahvalu za pomoć u pronalaženju literature i propitivanju mojih prvih usmjerenja studije. Zahvaljujem Ivi Čaleti i Goranki Šutalo s Filozofskog fakulteta u Zagrebu što si mi znale pomoći kontaktima i ohrabrenjem kada sam se osjećala dovedenom pred zid, što prema mom iskustvu nije bilo rijetko. Jedno hvala ide i profesoru Vjeranu Katunariću i Izvoru Rukavini koji su prepoznali u kojem smjeru me treba usmjeriti kada sam ih kontaktirala sa specifičnim pitanjima. Veliko hvala upućujem profesoricu Kseniji Klasnić s Filozofskog fakulteta, koja je promptno i spremno pomagala u strukturiranju anketnih upitnika i postavljanju metodologije istraživanja. Hvala kolegi Henri D'Almedia iz francuskog Ministarstva kulture i kolegama iz Francuskog instituta na dostavljenim podacima i kontaktima: Nicolas Ruysen, Henri D'Almeida, Charlotte Billy, Anne-Sophie Braud. Hvala na odrađenim intervjuima Sanji Hoić iz Veleposlanstva Francuske Republike u Hrvatskoj i Anne Duruflé iz francuskog Ministarstva vanjskih poslova. A najvažniji intervju, koji se protegnuo u par dolazaka i više razmjena mailova je svakako onaj s hrvatskom izbornicom Hrvatske kulturne sezone u Francuskoj Seadetom Midžić, koja je bespogovorno imala strpljenja za sve moje upite i nedoumice vezano uz temu, na čemu joj iznimna hvala. Hvala Sandri Urem što je čitala moj rad u obrocima i davala konstruktivne komentare, Tihani Puc što me opskrbljivala literaturom i dobrom voljom, Pii Sopti što je pomogla u kreiranju tablice kontakata, Ivani Krušec Rubić što je pomogla doći do dijela dokumentacije. Posebnu zahvalu upućujem dragoj Niki i Herbertu što su mi omogućili boravak u Parizu i istraživanje francuskih arhiva i knjižnica.

Hvala mojoj mentorici dr.sc. Nini Obuljen Koržinek koja je omogućila da moj rad dobije dobre temelje. Također želim zahvaliti što je i kasnije, nakon obranjenog sinopsisa, a nakon

njenog preuzimanja uloge ministrice kulture, uz sve tadašnje obaveze znala usmjeriti istraživanje u pravom smjeru.

Na kraju, rad posvećujem mojim bližnjima koji su bili uz mene i kada je izgledalo kao da izbjegavam njihovo društvo, a oni su mi uzvraćali samo još snažnijom podrškom. I kuhali, i šutili, i govorili riječi potpore i razumijevanja, i preuzimali neispunjene obaveze od mene, i strpljivo čekali da se proces pisanja rad privede sretnom kraju. Upravo tada su naše veze bile najjače. I zato hvala Ireni i Šimi što su svaki moj upit shvaćali kao borbeni zadatak; bratu Gvozdenu i šogorici Eli što su se svaki pravni dokument koji sam proučavala doživljavali kao vlastitu studiju; nećacima Maksu, Lavu i Franki što jednostavno jesu; sestri Vilmi što je sva moja stanja kanalizirala i preslušavala, sestrični Juliji što je znala reći pravu riječ u pravom trenutku.

Sadržaj

1. UVOD I METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA.....	4
1.1. OD PRIKUPLJANJA PODATAKA DO STUDIJE SLUČAJA.....	10
1.1. OD PRIMA FACIE DO PROTOKOLA STUDIJE.....	17
2. FRANCUSKA I HRVATSKA KULTURNA POLITIKA : TOČKE SPAJANJA I RAZDVAJANJA ...	22
2.1. USTROJSTVO VLASTI U REPUBLICI HRVATSKOJ I FRANCUSKOJ REPUBLICI.....	23
2.2. "DRŽAVA ARHITEKT" KAO JEDAN OD MODELA KULTURNE POLITIKE.....	25
2.3. FRANCUSKO I HRVATSKO MINISTARSTVO KULTURE KAO STVARATELJI I PREDLAGATELJI KULTURNE POLITIKE	28
2.3.1. Francusko Ministarstvo kulture : povijesni razvoj.....	28
2.3.2. Hrvatsko Ministarstvo kulture : povijesni razvoj.....	31
2.4. ZAKLJUČAK – HRVATSKA I FRANCUSKA KULTURNA POLITIKA : TOČKE SPAJANJA I RAZDVAJANJA	34
3. MEĐUNARODNA KULTURNA SURADNJA U FRANCUSKOJ I HRVATSKOJ : NADLEŽNOSTI MINISTARSTVA KULTURE I MINISTARSTVA VANJSKIH POSLOVA.....	37
3.1. MEĐUNARODNA KULTURNA SURADNJA U FRANCUSKOJ	38
3.1.1. Službe francuskog ministarstva vanjskih poslova u funkciji međunarodne kulturne suradnje.....	39
3.1.2. Službe francuskog ministarstva kulture u funkciji međunarodne kulturne suradnje	42
3.2. MEĐUNARODNA KULTURNA SURADNJA U HRVATSKOJ.....	46
3.2.1. Službe hrvatskog ministarstva vanjskih poslova u funkciji međunarodne kulturne suradnje	47
3.2.2. Službe hrvatskog ministarstva kulture u funkciji međunarodne kulturne suradnje	49
3.3. BILATERALNI SPORAZUMI U PODRUČJU KULTURE IZMEĐU FRANCUSKE I HRVATSKE U PODRUČJU KULTURE DO 2012. GODINE.....	50
3.4. ZAKLJUČAK – MEĐUNARODNA KULTURNA SURADNJA U FRANCUSKOJ I HRVATSKOJ : NADLEŽNOSTI MINISTARSTVA KULTURE I MINISTARSTVA VANJSKIH POSLOVA.....	52
4. IZAZOVI KULTURNE DIPLOMACIJE U FRANCUSKOJ I HRVATSKOJ	53
4.1. FRANCUSKA KULTURNA DIPLOMACIJA.....	54
4.1.1. Francuski institut: kultura u službi diplomacije.....	56
4.1.2. Služba za suradnju i kulturnu djelatnost: diplomacija u službi kulture.....	57
4.1.3. Alliance française: jezik u službi diplomacije	58
4.1.4. Diplomacija utjecaja u Francuskoj	61
4.1.5. Reforma 2010. godine: potreba sustava	62
4.1.6. Reforma 2010. godine: jačanje diplomacije utjecaja	64
4.1.7. Zakon o međunarodnom djelovanju u području kulture.....	65
4.1.8. Francuski institut u trogodišnjem eksperimentu.....	66
4.1.9. Rezultati trogodišnjeg eksperimenta.....	67
4.2. HRVATSKA KULTURNA DIPLOMACIJA.....	68
4.2.1. Djelovanje javnih službi Republike Hrvatske u području kulturne diplomacije	69
4.2.2. Djelovanje Matice hrvatske u području kulturne diplomacije	72
4.3. ZAKLJUČAK – IZAZOVI KULTURNE DIPLOMACIJE U HRVATSKOJ I FRANCUSKOJ.....	73

5. HRVATSKA KULTURNA SEZONA U FRANCUSKOJ U NASTAJANJU	75
5.1. HRVATSKA KULTURNA SEZONA U FRANCUSKOJ – OD INICIJATIVE DO PREGOVORA.....	76
5.2. PRAVNI I INSTITUCIONALNI OKVIR HRVATSKE KULTURNE SEZONE U FRANCUSKOJ.....	79
5.3. ORGANIZACIJSKI OKVIR HRVATSKE KULTURNE SEZONE U FRANCUSKOJ	82
5.3.1. Ključni dionici u organizaciji Hrvatske kulturne sezone	83
5.3.2. Pridruženi partneri u organizaciji Hrvatske kulturne sezone.....	89
5.4. PROCES PRIPREME HRVATSKE KULTURNE SEZONE U FRANCUSKOJ.....	91
5.4.1. Komunikacije Mješovitog organizacijskog odbora	91
5.4.3. Studijski posjeti.....	93
5.5. ZAKLJUČAK –HRVATSKA KULTURNA SEZONA U FRANCUSKOJ U NASTAJANJU.....	98
6. PROGRAMI HRVATSKE KULTURNE SEZONE U FRANCUSKOJ	101
6.1. BAŠTINA.....	103
6.2. FILM.....	109
6.3. GLAZBA.....	121
6.4. KAZALIŠTE.....	130
6.5. KNJIŽEVNOST.....	135
6.6. PLES.....	140
6.7. VIZUALNE UMJETNOSTI.....	143
6.8. INTERDISCIPLINARNO.....	157
6.9. GASTRONOMIJA.....	163
6.10. GOSPODARSKA SURADNJA.....	167
6.11. OBRAZOVANJE.....	170
6.12. SPORT.....	173
6.13. ZNANOST.....	175
6.14. ZAKLJUČAK – PROGRAMI HRVATSKE KULTURNE SEZONE U FRANCUSKOJ.....	179
7. IZVANPROGRAMSKI DOSEG HRVATSKE KULTURNE SEZONE	183
7.1. VIDLJIVOST REPUBLIKE HRVATSKE TIJEKOM HRVATSKE KULTURNE SEZONE	
184	
7.1.1. Komunikacijska strategija u službi medijske prisutnosti Hrvatske kulturne sezone i Hrvatske u jesen	
2012. godine	184
7.1.3. Zastupljenost u pisanim medijima	189
7.1.2. Publikacije.....	193
7.1.3. Bilateralni susreti visokih dužnosnika i visokih predstavnika	195
7.2. MEĐUSEKTORSKA SURADNJA	199
7.3. ZAKLJUČAK - IZVANPROGRAMSKI DOSEG HRVATSKE KULTURNE SEZONE .	207
8. ZAKLJUČAK.....	209
POPIS LITERATURE.....	216

1. UVOD I METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Kulturna diplomacija kao koncept djelovanja na međunarodnoj razini koji nacionalne politike pojedinih zemalja potiču kroz djelovanje međunarodne kulturne suradnje, nedovoljno je istraženo i premalo iskorišteno područje (Jurišić i Keller, 2007: 152). Početkom 21. stoljeća počinju se intenzivnije provoditi znanstveno-istraživačke studije i analize doprinosa i važnosti kulturne diplomacije u svakodnevnom životu te njenoj refleksiji na gospodarstvo o čemu Harvey Feigenbaum daje oglede u knjizi *Globalization and Cultural Diplomacy* (Feigenbaum, 2001). "Kulturnu diplomaciju mogli bismo definirati kao razmjenu ideja, informacija, umjetnosti i drugih aspekata kulture među državama i njihovim stanovnicima u cilju poticanja međusobnog razumijevanja" (Cummings prema Schneider, 2003: 1). Budući da je utvrđen nedostatak detaljnih studija, istraživanja i pouzdanih podataka o ostvarenim ishodima koje kulturna diplomacija donosi, kao razlog za istraživački rad ustanovljena je potreba za produbljanjem analiza te teme kako bi se potaknula daljnja istraživanja o kulturnoj diplomaciji u Republici Hrvatskoj i doprinijelo razmišljanjima o novim načinima provedbe međunarodne kulturne suradnje. U ovoj disertaciji prikazuje se rezultat analize primjera provedbe hrvatske vanjske politike i kulturne politike putem osmišljavanja i organizacije Festivala "Croatie, la voici", a koji se održao u jesen 2012. godine kao rezultat međudržavnih dogovora između Hrvatske i Francuske. Koristeći se interdisciplinarnim pristupom pri istraživanju, opisuju se i analiziraju aktivnosti koje su ostvarene u pripremi i provedbi Festivala uključujući formalno-pravni okvir samog Festivala, tipove programa, dionike koji su bili uključeni i komunikacijsku strategiju koja je primijenjena. Primjenjuje se metoda studije slučaja temeljem analize dosadašnjih znanstvenih istraživanja i praksi kulturnih politika te opisom jedinstvenog primjera suradnje u kulturnoj diplomaciji Republike Hrvatske. Istraživački rad zahtijevao je interdisciplinarni pristup zbog čega su se koristili izvori dostupni u različitim znanstvenim područjima: politologiji, povijesti umjetnosti, sociologiji, pravu i kulturalnim studijima. Analizom različitih modela nacionalnih kulturnih politika, izvještaja, strategija i znanstveno-istraživačkih dokumenata postavljen je teorijski okvir koji uvodi u pojedine segmente provedbe hrvatske i francuske kulturne politike te međunarodne kulturne suradnje, a unutar kojega se ostvarila priprema i provedba Festivala kao mehanizma kulturne diplomacije. U analizi Festivala koristile su se različite metode uključujući metodu analize sadržaja (mediji), metodu razgovora (intervjui sa sudionicima), te statistička obrada podataka prikupljenih iz dostupne dokumentacije.

S ciljem spoznavanja brojnih kulturoloških specifičnosti, koje mogu potaknuti izravni dijalog među pojedinim zemljama, u području međunarodne kulturne suradnje, razvila se domena kulturne diplomacije u kojoj se sjedinjuju ciljevi kulturnih i vanjskih politika. U razvoju bilateralnih odnosa, Francuska Republika je prva među modernim državama prepoznala važnost kulturne diplomacije u ostvarivanju vanjskopolitičkih ciljeva pojedine zemlje i počela je primjenjivati unutar međunarodne kulturne suradnje, kao jedne od najstarijih francuskih javnih politika (Kessler, 1999). U Firenci je 1907. godine osnovan prvi Francuski institut koji danas služi kao satelit Ministarstva vanjskih poslova kroz čije se kanale u inozemstvu promiču francuski jezik i francuska kultura općenito. Danas je Francuski institut ujedinjen i povezan sa svojom institucionalnom središnjicom u Parizu, što je rezultat reforme u vanjskim poslovima koja je započela u Francuskoj 2010. godine. Francuski institut je nakon te reforme između ostalih zadaća dobio i zadaću koordiniranja tzv. *kulturnih sezona* s drugim zemljama. Model *kulturnih sezona* jedan je od načina provedbe francuske kulturne diplomacije koji služi upoznavanju francuske javnosti s kulturom neke zemlje i obrnuto, a zasniva se na načelima reciprociteta i bilateralne suradnje. *Kulturna sezona* je primjer primjene kulturne diplomacije koji Francuska Republika provodi od 1985. godine a riječ je o manifestaciji prigodom koje odabrana zemlja ima mogućnost predstaviti se francuskoj javnosti putem raznih programa u Parizu i drugim gradovima Francuske. U 2012. godini održana je *Hrvatska kulturna sezona* u Francuskoj, slijedom dogovora na visokoj državničkoj razini, koja je nosila naziv *Festival Hrvatske u Francuskoj – Croatie, la voici* (skraćeno: CLV).

Na primjeru Hrvatske kulturne sezone odnosno Festivala "Croatie, la voici", u ovom radu opisan je konkretan način pripreme i provedbe kulturne diplomacije u koji su bile uključene institucije Republike Francuske i Republike Hrvatske. Kroz studiju slučaja postavlja se pitanje: *U kojim je uvjetima pripremana i provedena te koji su dosezi i učinci Hrvatske kulturne sezone?* Budući da je *Kulturna sezona* prvenstveno zamišljena kao potvrda glavnih smjernica francuske kulturne politike koja se zasniva na promicanju raznolikosti i njegovanju dijaloga, ciljevi ovog mehanizma definiraju se u nacionalnim strateškim dokumentima i prepoznaju kroz različite smjerove: vođenje aktivnosti koje su namijenjene jačanju međusobnog razumijevanja i upoznavanja; vrednovanje i/ili stvaranje novih preduvjeta za shvaćanje drugih kultura; isticanje važnosti razmjena u području kulture, obrazovanja, ali i tehnologije, znanosti, ekologije, gospodarstva i svih grana jedne ekonomije; iniciranje novih susreta i područja dijaloga (Dubois: 1999).

Disertacija je podijeljena na osam poglavlja uključujući uvod. Kako bi se provelo istraživanje, na početku je potrebno kontekstualizirati okvire u kojima se predmet analize ostvario, stoga drugo, treće i četvrto poglavlje ove studije slučaja nudi segmentiranu analizu provedbe francuske i hrvatske kulturne politike, međunarodne kulturne suradnje i kulturne diplomacije. U promišljanju metodologije za postizanje odgovora na osnovno istraživačko pitanje ovog rada, bitnim se segmentom pokazala i činjenica da je riječ o razmatranju recentnog događaja, koji se u Hrvatskoj prvi put održao te povezoao različite slojeve hrvatske realnosti na jedinstven način. Stoga se u studiji slučaja analizira kako su hrvatske institucije slijedile utabane prakse pripreme i provedbe francuskih kulturnih sezona i prihvatile predložene module suradnji i razvoja projekta. Da bi se ostvarila ta analiza, potrebno je objasniti djelovanje i uloge institucija koje su odgovorne za osmišljavanje i provedbu francuske i hrvatske kulturne politike, međunarodne kulturne suradnje i kulturne diplomacije.

Iz širokog područja javnih procesa koji se odnose na osmišljavanje, provedbu i propitivanje odnosa nacionalne politike prema kulturnim aktivnostima kako se definiraju kulturne politike (Lewis, J; Miller, T. 2003), u drugom poglavlju nudi se uvid u pojedine elemente kulturne politike u Francuskoj i Hrvatskoj. Uspoređuju se hrvatska i francuska kulturna politika u onom dijelu koji se odnosi na nacionalnu institucionalnu potporu budući da je u pripremi i provedbi Hrvatske kulturne sezone ona bila ključna. Promatrala su se točke spajanja i razdvajanja nacionalnih kulturnih politika dviju zemalja putem analize djelovanja ministarstva kulture kao glavne institucije državne razine koje kreira kulturnu politiku, a kako bi se kasnije u radu mogli razumjeti i povezati zaključci vezano uz organizaciju Hrvatske kulturne sezone. Naime, koordinacija pripreme i provedbe Festivala Hrvatske u Francuskoj bila je zadaća državnih institucija, stoga je potrebno imenovati razlike i sličnosti koje postoje u njihovom djelovanju između Hrvatske i Francuske. Zato su identificirani odnosi unutar institucija javnih vlasti i pojašnjene ovlasti i nadležnosti koje pojedine državne institucije imaju u obavljanju aktivnosti vezano uz kulturnu politiku, međunarodnu kulturnu suradnju i kulturnu diplomaciju u Hrvatskoj i Francuskoj. Objašnjeno je kako funkcionira današnji model državnog interveniranja u kulturne aktivnosti u Hrvatskoj i Francuskoj kroz djelovanje ministarstva kulture. Napravljen je osvrt na povijesni razvoj ministarstva kulture u Francuskoj i Hrvatskoj kako bi se lakše razumjela tradicija iz koje proizlazi krovno tijelo državne uprave za pitanja kulture u obje zemlje i shvatilo ulogu koju su ministarstva imala u pripremi i provedbi Hrvatske kulturne sezone u 2012. godini.

U trećem se poglavlju analizira na koji se način kulturna politika Francuske i Hrvatske provodi na međunarodnom planu. Pritom analiza obuhvaća onaj segment međunarodne

kulturne suradnje koji čini ukupan zbroj svih aktivnosti što ih provodi izvršna vlast kako bi osigurala zastupljenost nacionalne kulture u inozemstvu. Pozornost se usmjerava na presjek djelovanja francuskog i hrvatskog ministarstva vanjskih poslova i kulture kao nadležnih ministarstava za provedbu međunarodne kulturne politike u obje zemlje. Polazište analize su unutarnja ustrojstva dvaju ministarstava u obje zemlje, od njihovih početaka do 2012. godine kada je organizirana Hrvatska kulturna sezona, kako bi se napravio uvid u službe ministarstava koje su kroz povijest bile zadužene za pitanja međunarodne kulturne suradnje u obje zemlje. Pregledom ustrojstvenih jedinica koje su djelovale kroz povijest u području kulture dvaju ministarstava, može se ustanoviti koje od dva ministarstva ima veću nadležnost za provedbu međunarodne kulturne suradnje u sustavu javne administracije, a samim time i u današnjem njihovom usmjeravanju. U četvrtom poglavlju riječ je o kulturnoj diplomaciji kao konceptu djelovanja na međunarodnoj razini koji nacionalne politike pojedinih zemalja potiču kroz područje međunarodne kulturne suradnje. Analizirano je djelovanje francuskih i hrvatskih državnih institucija koje čine administrativnu potporu u poticanju kulturne diplomacije, s naglaskom na one koje su bile uključene u pripremu i provedbu Hrvatske kulturne sezone. Budući da se upravo u vrijeme kada se pripremala i provodila Hrvatska kulturna sezona u Francuskoj provodila reforma vanjskopolitičkog djelovanja kao posljedica donošenja Zakona o međunarodnom djelovanju u području kulture iz 2010. godine, što je imalo direktnu posljedicu na pripremu i provedbu Hrvatske kulturne sezone, analizirani su procesi koji su se tom prilikom događali i koji su im bili ciljevi. S provedbom te reforme, u Francuskoj se pojam *diplomacije utjecaja* uvrštava u službene komunikacije i pravne državničke dokumente, stoga je ispitano što taj koncept označava u francuskoj javnoj politici. "Studija slučaja kao studija jednog primjera – slučaja – jednog fenomena koji se istražuje. Cilj je u potrazi za razumijevanjem fenomena kroz studiju jednog primjera tog fenomena" (Veal, 2006: 108). Analize koje su izrađene vezano za područje kulturne politike, međunarodne kulturne suradnje i kulturne diplomacije usmjerene su na bolje razumijevanje odnosa među uključenim institucijama i provedenim procesima koji su se odvijali tijekom pripreme i provedbe fenomena Hrvatske kulturne sezone. Budući da studija slučaja primarno označava središnju temu istraživanja (Thomas, 2011: 37), u nastavku istraživanja naglasak je stavljen na sami slučaj Hrvatske kulturne sezone te su podaci koji su bili na raspolaganju vezano uz njenu pripremu i organizaciju stavljeni u međuodnose. Istraživanje je provedeno kroz četiri ključne grupe istraživačkih pitanja:

- U kojim se uvjetima pripremala i provodila Hrvatska kulturna sezona?

- Koliki je doseg Hrvatske kulturne sezone u smislu broja uključenih institucija s hrvatske i francuske strane u pripremu i provedbu programa Hrvatske kulturne sezone?
- Koliki je doseg Hrvatske kulturne sezone u smislu prisutnosti u pisanim medijima?
- Koji su učinci projekta Hrvatske kulturne sezone?

Odgovori na prvo postavljeno istraživačko pitanje nalaze se u petom poglavlju u kojem se razmatra pravni i organizacijski okvir unutar kojeg se pripremala i provodila Hrvatska kulturna sezona i analizira način na koji su se odvijale pripreme manifestacije. Organizacija kulturne sezone rezultat je bilateralnih odluka koje se grade i pregovaraju diplomatskim putem, a donose na najvišoj državničkoj razini. Ideja i potreba o održavanju kulturne sezone dogovara se diplomatskim putem, a potom se ta ideja razvija i zagovara sve do potpisivanja političko-pravnih dokumenata čime se stvaraju preduvjeti za početak organizacije i konkretizacije sadržajno-formalnih okvira suradnje. Iz tih razloga opisuju se procesi kojima su se osigurali pravna osnova i dokumenti kojima su se dvije zemlje obvezale na određene uvjete, koji ovise o nacionalnim zakonskim okvirima te se slijedom njih dogovaraju i usuglašavaju detalji oko pripreme i provedbe kulturne sezone na bilateralnoj osnovi. U svim fazama nastajanja i provedbe ovog projekta, odluke se donose zajednički tijekom rada i komunikacijom članova Mješovitog organizacijskog odbora. U Mješovitom organizacijskom odboru sudjeluju predstavnici različitih tijela državne uprave s obje strane koji su imenovani od strane čelnika svog tijela i zaduženi su za pripremu i provedbu kulturne sezone, stoga se analizira način njihovog djelovanja. Budući da se programi i aktivnosti u sklopu kulturne sezone održavaju u suradnji različitih dionika u dvije zemlje, organizirani su studijski posjeti francuskih stručnjaka iz područja kulture i predstavnika kulturnih institucija u Hrvatsku kako bi im se omogućio uvid u hrvatski kontekst i ponudili načini na koje ih mogu predstaviti u Francuskoj tijekom kulturne sezone. Na kraju ovog poglavlja, u kojem je riječ o pripremnjoj fazi projekta, provedena je analiza studijskih posjeta i izračunat je broj suradnji koje su proizašle iz tih posjeta i ostvarene tijekom Festivala.

U šestom poglavlju promatrani su programi koji su se odvijali tijekom Festivala, opisan je njihov sadržaj i procijenjeni su organizacijski kapaciteti koji su bili potrebni za pripremu i provedbu tih programa. Analiza programa slijedila je podjelu na djelatnosti te obuhvaća 13 zasebnih grupa: baština, film, glazba, kazalište, književnost, ples, vizualne umjetnosti, interdisciplinarno, gastronomija, gospodarska suradnja, obrazovanje, sport, znanost. Takav se pristup u grupiranju programa primjenjuje zato što su se prema tim kategorijama organizirali:

Komunikacije i sastanci Mješovitog organizacijskog odbora; Programske tablice prema kojima je djelovao Mješoviti organizacijski odbor; Savjetnici pri Francuskom institutu i pri hrvatskim koordinacijskim tijelima Festivala koji su bili zaduženi za brigu o aktivnostima. O svakom pojedinom programu koji se realizirao tijekom Festivala navode se osnovne informacije kako bi se osigurao kontekst i uvid u sadržaj tih događanja. Ključna pitanja na koja je ponuđen odgovor vezana su uz sadržaj i način izvedbe, mjesta i kontekst održavanja, organizacije ili institucije koje su sudjelovale u pripremi i provedbi, imena umjetnika ili profesionalaca iz Hrvatske koji su sudjelovali i vrijeme trajanja ili broj izvedbi kada je to moguće naglasiti. Dodatne informacije vezane uz ostvarenu suradnju nadodane su kada je prepoznata njihova specifičnost za tu priliku. Kada je uz neki program izdana publikacija, navode se osnovne informacije o samom sadržaju i formatu izdanja. Tehnički podaci, vezano uz posjećenost, hrvatske umjetnike i profesionalce te partnerske institucije uključene u provedbu navode se u opisu, te je na kraju svakog odlomka napravljena analiza tih podataka, gdje su navedeni podaci stavljeni u međudnose. Pojedine institucije bile su aktivno uključene u pripremu i provedbu više različitih programa, što je dovodilo do većeg angažmana ljudskih kapaciteta tih institucija u pripremu i provedbu Festivala. Kako bi se omogućila usporedba o uključenosti pojedinih institucija po broju programa, napravljena je podjela unutar svake djelatnosti po dvije kategorije uključenih institucija: partner i institucija. Broj partnera obilježava broj pravnih osoba koje su sudjelovale po pojedinim programima, a broj institucija obilježava broj pravnih osoba koje su bile uključene unutar pojedine djelatnosti. Pritom je riječ isključivo o organizacijama koje su pridonosile stvaranju sadržaja, kreirale i aktivno sudjelovale u produkciji određenog programa.

U sedmom poglavlju analizira se izvanprogramski doseg Hrvatske kulturne sezone. Riječ je poduzetim akcijama, provedenim aktivnostima i prikupljenim informacijama koje se ne odnose isključivo na sadržaj i programe Festivala. U ovom poglavlju je postavljena analiza ostvarenih rezultata komunikacijske strategije Festivala te su objedinjeni podaci o posebnim izdanjima priređenim za vrijeme Festivala, održanim bilateralnim posjetima visokih dužnosnika i visokih predstavnika te podaci o posjećenosti programa Festivala. Širenjem područja djelovanja i uključenih javnih institucija potiče se zbližavanje dviju zemalja u svim segmentima, stoga se projekt kulturnih sezona koristi kao prilika za jačanje dijaloga u svim sektorima. Kultura jedne zemlje u ovom je slučaju shvaćena u najširem smislu tog pojma, stoga programi i aktivnosti koji se uvrštavaju i razvijaju u sklopu pojedine kulturne sezone mogu biti također iz područja obrazovanja, znanosti, sporta, turizma, gastronomije, gospodarstva i šire. Osnovno je da se dogovor o širenju zastupljenih područja djelovanja i

programa donese konsenzusom između dvije zemlje. U primjeru Hrvatske kulturne sezone je tako u rad Mješovitog organizacijskog odbora s hrvatske strane bilo uključeno pet ministarstava, jedna nacionalna agencija i gospodarska komora. U nastavku sedmog poglavlja provedena analiza sudjelovanja u realizaciji Hrvatske kulturne sezone u Francuskoj po sektorima, pri čemu su međuresorne aktivnosti podijeljene po dva tipa suradnji. Pod resorne aktivnosti uvrštene su suradnje koje su pojedine hrvatske institucije, izvan resora kulture, ostvarile s francuskim institucijama iz istog resora. Pod međuresorne aktivnosti navedene su informacije o provedenim aktivnostima između institucija i organizacija iz različitih sektora. Naime, osim činjenice da su u radu Mješovitog organizacijskog odbora sudjelovali predstavnici različitih resora i na taj način je Hrvatska kulturna sezona okarakterizirana kao međusektorski projekt, realizirane su konkretne akcije između pojedinih sektora u želji da se pojednostave pojedine suradnje s težnjom da se cijeli program predstavljanja Republike Hrvatske u Francuskoj što bolje ostvari.

U osmom poglavlju rada, uz sintezu i zaključak, istaknute su dileme i preporuke o kojima bi se u slučaju provedbe sličnog primjera kulturne diplomacije unutar mehanizama međunarodne kulturne suradnje u Hrvatskoj trebalo voditi računa. Izdvojena su pojedina iskustva iz pripreme i provedbe Hrvatske kulturne sezone koje je moguće provoditi i izvan okvira mehanizma kulturnih sezona.

Imajući u vidu čvrstu ulogu države u kreiranju i provedbi nacionalnih kulturnih politika u Francuskoj i Hrvatskoj, važno je istaknuti često citirane riječi prvog francuskog ministra kulture André Malrauxa¹: "Podržati bez utjecaja." Te su riječi poslužile njegovim nasljednicima kao uzor u radu pa je, primjerice, ministar Jacques Duhamel² u svom govoru pred Narodnom skupštinom rekao: "Država nije ovdje kako bi stvarala kulturu, nego kako bi joj pomogla da se rodi, ili pomogla da se prenese u umjetnička djela koja se neprestano obogaćuju i u ona djela koja su već ostvarena, te čine našu baštinu." (Girard, 1972: 139.). U idućim poglavljima ovog rada, propitivat će se na koji način mehanizam kulturnih sezona potiče tu zacrtanu ulogu države u području kulturnih politika.

1.1. Od prikupljanja podataka do studije slučaja

"Dok kulturna politika ne postane autonomna disciplina, (...), istraživači kulturnih politika nemaju izbora nego kombinirati odgovarajuće metodološke pristupe iz pojedinih disciplina"

¹ André Malraux bio je prvi francuski ministar kulture, od 8. siječnja do lipnja 1969. godine.

² Jacques Duhamel bio je francuski ministar kulture od 7. siječnja 1971. godine do travnja 1973. godine.

(Žuvela, 2017: 6). U potrazi za odgovorom na osnovno pitanje ove studije: *Kako je i zašto održana Hrvatska kulturna sezona u Francuskoj?* primijenjena je metodologija studije slučaja. Kako brojni izvori ističu, istraživanje započinje njegovom svrhom i istraživačkim pitanjem, a tek potom definiranjem njegova dizajna (Thomas, 2011: 27) i pritom metode istraživanja predstavljaju tek način na koji se dobiju odgovori na postavljena pitanja.

Ne postoji standardizirani pristup niti jasna metodološka predodređenost u koncipiranju studije slučaja. U promišljanju koncepta i strukture ona je otvorena prema upotrebi teorije ili konceptualnih kategorija u analizi podataka (Meyer, 2001: 331). Ipak, ono što je zajedničko svim izvorima koji su analizirani na temu studija slučaja govori u prilog tome kako je riječ o primarno kvalitativnom istraživanju koje može uključivati i kvantitativne podatke, uzorke i uspoređivanja onda kada to ide u prilog slaganju uvjerljivog konstrukta. "Gotovo svi kvalitativni metodolozi promišljaju slučaj koji uključuje mnoga opažanja o istoj varijabli" (Levy, 2008: 3) i možemo zaključiti da je studija to relevantnija što je broj tih varijabli veći. Budući da su "zahtjevi studije slučaja daleko veći od bilo koje druge istraživačke strategije stoga što postupci prikupljanja podataka nisu rutinizirani" (Yin, 2007; 74), pripremnom radu koji se odnosio na fazu prikupljanja podataka te samo proučavanje popratne literature i dokumentacije posvećen je najveći dio vremena u ovom istraživanju. U planiranju, zatim procesu prikupljanja, podjeli podataka u zasebne kategorije te korištenju dokumentacije vezano za studiju, vodilo se računa o svih devet pitanja o kojima istraživač treba razmišljati kada prikuplja podatke za provedbu daljnje studije slučaja prema Clarku³. Kao relevantni podaci smatrani su oni podaci koji su dobiveni iz službenih dokumenata, pravnih akata, službenih bilješki sa sastanaka, intervjua i iskaza pojedinaca ili su se nalazili u medijskim ili službenim zapisima. Na taj su se način osigurali provjereni izvori, službenog karaktera, što se uzelo kao jamstvo da je dokument prikladan, vjerodostojan i točan. Riječ je o dokumentima koji su dostupni uglavnom na zahtjev budući da se nalaze u arhivima institucija u kojima su pregledavani te se smatraju primarnim izvorima. U grupu sekundarnih izvora uvrštene su elektroničke korespondencije, audiovizualni sadržaji, popratni nearhivirani zapisi i neplanirani razgovori o temi. Broj preklapanja izvora doprinosi većoj relevantnosti činjenice.

Održani intervjui u prvom dijelu istraživanja imali su više funkciju usmjeravanja i propitivanja, dok je u kasnijoj fazi istraživanja značaj intervjua prvenstveno bio u službi

³ Clark (1967), str. 238-239: Gdje je dokument bio i kakva je njegova povijest? Kako je dokument postao dostupan (javna domena, posebna razmatranja)? Koje jamstvo postoji da je dokument prikladan, točan i pravodoban? Je li cjelovitost dokumenta neupitna? Je li dokument izmijenjen na bilo koji način? Je li predstavnik dokumenta pod uvjetima i za svrhe koje je proizvela? Tko je stvorio dokument i s kojom namjerom (potencijalna pristranost)? Koji su bili izvori informacija (izvorni izvor, sekundarni podaci, drugi) koji se koriste za izradu dokumenta? Postoje li drugi izvori koji se mogu koristiti za potvrdu informacija u dokumentu?

provjere pojedinih podataka i navoda. "Prednosti intervjua ogledaju se u mogućnosti da ispitivač slijedi i testira odgovore, motive i osjećaje a njihova moguća dodana vrijednost je da se uočavaju neverbalne sastavnice govora, facijalna ekspresija i gestikulacija, što može obogatiti kvalitativne aspekte sakupljenih podataka" (Jupp, 2006; 157). U bazi podataka je tako, primjerice, pored nekih informacija naveden intervju kao jedan od izvora u provedbi triangulacije, najčešće onda kada se taj specifični podatak nije mogao potvrditi iz tri izvora, kako je to određeno okvirom istraživanja. Vezano uz dio studije koji se odnosi na istraživanje o kulturnoj politici, međunarodnoj kulturnoj suradnji i kulturnoj diplomaciji, bilo je potrebno pohoditi većinu institucija koje su prepoznate kao ključni akteri u provedbi kulturne diplomacije u Francuskoj i Hrvatskoj. Tako su posjećeni francusko ministarstvo kulture i vanjskih poslova, Francuski institut u Zagrebu i Parizu, hrvatska ministarstva kulture i vanjskih poslova, veleposlanstva i nacionalne knjižnice i arhivi. Naime, rijetki su digitalni arhivi, gdje je moguće mrežno pregledavanje sve dokumentacije, najčešće su navedene samo klasifikacije po kojima se pojedini dokumenti mogu pregledavati na licu mjesta, kao što je to bio slučaj u francuskim Nacionalnim arhivima⁴, u Diplomatskim arhivima u Parizu⁵, u Francuskom institutu u Parizu, te knjižnicama u Parizu.

U Republici Hrvatskoj bilo je potrebno zatražiti pojedine informacije iz Vlade Republike Hrvatske, Ministarstva vanjskih i europskih poslova ili Ministarstva kulture na zahtjev, te napraviti pregled arhivske građe prema dostupnosti pojedinih predmeta. Analize i slučajevi vezano uz rasprave, pripreme sjednica i provedbe pojedinih sastanaka raznih radnih skupina i odbora u Hrvatskom saboru, te Narodnoj skupštini⁶ i Senatu⁷ u Francuskoj moguće je pregledavati mrežno i raditi bilješke prema javno dostupnim i objavljenim informacijama. Za cjelovitost dokumenata ne postoji garancija, te je u fizičkim arhivima koji su pregledavani najčešće uočen nedostatak objedinjenih informacija i popratnih materijala. Riječ je nekada i o arhiviranoj dokumentaciji koja je starija od 30 godina (primjerice, u Diplomatskim arhivima u Parizu gdje je napravljen pregled dokumentacije prve održane sezone), stoga je zatečeno stanje uzeto kao mjerodavno, s obzirom da se na tu varijablu nije moglo utjecati. Uzimani su u obzir isključivo izvorni podaci, dok su se sekundarni podaci (poput onih prikupljenih u

⁴ Franc. Archives nationales, više o samim arhivima dostupno na URL: <http://www.archives-nationales.culture.gouv.fr/> (pristupljeno 15.11.2018.)

⁵ Franc. Centre des Archives diplomatiques de La Courneuve, više o samim arhivima dostupno na URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/archives-diplomatiques/informations-pratiques/site-de-paris-la-courneuve/> (pristupljeno: 19.11.2018.)

⁶ Franc. Assemblée Nationale, više o samoj Narodnoj skupštini dostupno na URL: <http://www.assemblee-nationale.fr/> (pristupljeno 12.07.2018.)

⁷ Franc. Sénat, više o samom Francuskom senatu dostupno na URL: <https://www.senat.fr/> (pristupljeno 06.06.2018.)

audiovizualnim materijalima, elektroničkim korespondencijama i slučajnim komunikacijama) uzimali u obzir samo kao navodi koji bi mogli ukazati na druge primarne izvore. Namjera provedenog istraživanja bila je iscrpiti sve dostupne službene izvore povezane s pripremom i provedbom Hrvatske kulturne sezone, dok su se za kontekstualni dio studije što se odnosi na francusku i hrvatsku kulturnu politiku, međunarodne kulturne suradnje i kulturnu diplomaciju za potvrdu informacija koristili isključivo službeni izvori i dostupna objavljena literatura.

Kako bi se osigurala što relevantnija i cjelovitija izrada studije slučaja, u prikupljanju podataka koristili su se različiti pristupi i različite metodologije prikupljanja podataka. Pritom se kod prikupljanja podataka i njihove analize vodilo računa o tri osnovna načela prikupljanja podataka koristeći višestruke izvore podataka, kreiranjem baze podataka i održavanjem lanca dokaza (Yin, 2007: 116-126). Podaci su se prikupljali iz jednakovrijednih izvora, te se pojedina informacija smatrala relevantnom činjenicom nakon što je potvrđena konvergencijom podataka iz najmanje tri različita izvora.

Iako je protokol studije uspostavljen u ranoj fazi istraživanja, treba imati u vidu kako "okvir ne prikazuje odnose između konstrukata. Okvir bi se trebao nastaviti razvijati i dovršavati kako napreduje studija i kako će se analizirati odnosi između predloženih sastavnica" (Baxter i Jack, 2008: 553). U tom smislu, kod studije slučaja glavni je zadatak istraživača dati smisao informaciji koju je prikupio pri čemu se podaci neprestano trebaju preispitivati i nanovo tumačiti kako bi se postiglo relevantne zaključke i prilagodilo istraživačka pitanja (Hancock i Algozzine, 2006: 56). Taj je proces ostvaren analizom podataka koja "obuhvaća razmatranje, podjelu u kategorije, izrade tablica, provjeravanje ili nanovo organiziranje kvantitativnih i kvalitativnih podataka kako bi se postavile početne pretpostavke studije" (Yin, 2007: 127). Da bi se ti procesi mogli kvalitetno provesti, potrebno je kreirati bazu podataka te osigurati mogućnost provjere tih podataka. Baza podataka nadograđivala se tijekom cijelog procesa prikupljanja podataka, te je otvorenog karaktera što podrazumijeva njeno nadopunjavanje bez konkretnog reda i strogog rasporeda kako to sugerira većina autora govoreći o kvalitativnim studijama i studijama slučaja (Algozzine, 2006; Gary, 2011.). U formiranoj bazi podataka vodila se evidencija o tome iz kojih je izvora pojedina informacija prikupljena, te su kod svakog podatka navedeni izvori u kojima su oni potvrđeni a prema sljedećim grupama:

- dokumenti i materijali iz arhiva hrvatskog Ministarstva kulture, Ministarstva vanjskih i europskih poslova i Vlade Republike Hrvatske;
- digitalni zapisnici sa sjednica Hrvatskog sabora o pitanjima vezano za pitanja hrvatske međunarodne kulturne suradnje;

- priprema i zapisnici sa sjednica Sénata⁸ i Assemblée Nationale⁹;
- zakonski i podzakonski akti vezani uz razvoj upravnih jedinica francuskog i hrvatskog ministarstva kulture i vanjskih poslova;
- izvješća i dokumentacija u pohrani Francuskog instituta i hrvatskog Ministarstva kulture;
- informacije iz arhivskih zapisnika pronađenih u francuskim arhivima¹⁰;
- komunikacije vezano za razvoj pojedinih programa (elektronička pošta i fizičke korespondencije);
- prijavni obrasci i izvješća korisnika¹¹;
- službene korespondencije i tablice o programima koje su pripremane za sastanke Mješovitog organizacijskog odbora¹²;
- izvješća uključenih u rad Mješovitog organizacijskog odbora¹³;
- transkripti održanih intervjua;
- dokumentacija i fizički artefakti (publikacije, katalozi, brošure, letci) proizvedeni vezano uz pojedine programe festivala;
- medijski izvori;
- podaci o komunikacijskim pitanjima (popis pojavljivanja u medijima s hrvatske i francuske strane, analitičko izvješće o broju posjeta na web-stranici i praćenja na društvenim mrežama).

Kada je pojedina informacija potvrđena u tri ili više od tri navedena izvora, ona se u radu citira bez posebnih označavanja, a ukoliko je potvrđena tek iz jednog ili dva izvora (što je najčešće slučaj kod arhivskih zapisnika vezanih uz početke provedbi kulturnih sezona ili vezano uz formiranja pojedinih organizacijskih jedinica unutar ministarstava) onda je izvor uvijek citiran. Približavanje i preklapanje podataka i težnja prema istom cilju usmjeravali su istraživanje u realizaciji studije slučaja. I kako izvori navode, "studija slučaja je analiza iz više perspektiva" (Tellis, 1997), stoga je potrebno provoditi triangulaciju u njenoj provedbi. Od četiri različite

⁸ Hrv. Francuski senat

⁹ Hrv. Narodna skupština

¹⁰ Pretraženi su digitalni arhivi Sénata i Assemblée nationale, a posjećeni fizički arhivi Le centre des Archives diplomatiques de La Courneuve i Centre d'accueil et de la recherche des Archives nationales (skraćeno: CARAN).

¹¹ Korisnik označava pravnu osobu koja je dobila sufinanciranje od strane Francuskog instituta ili Ministarstva kulture Republike Hrvatske za provedbu programa u sklopu Hrvatske kulturne sezone.

¹² Mješoviti organizacijski odbor zadužen je za donošenje odluka vezano uz organizaciju kulturne sezone u čijem radu sudjeluju predstavnici različitih tijela državne uprave koji su imenovani od strane čelnika svog tijela.

¹³ Franc. Comité mixte d'organisation (skraćeno: CMO)

možnosti triangulacije¹⁴ u ovoj studiji slučaja primijenjena je triangulacija podataka kako bi se propitali doseg, korišteni kapaciteti za provedbu ovog Festivala i njegovi ishodi.

Osnovne sastavnice baze čine zabilješke prikupljane tijekom obrade svake od četrnaest navedenih grupa dokumenata, tablice koje su se izmjenjivale tijekom rada, a neke su kategorije u procesu ocijenjene kao nepotpune ili nerelevantne pa su samim time odmah i preusmjerene, odnosno premještene u ono što čini arhivu samog istraživanja. Službeni dokumenti vezani uz studiju slučaja pohranjeni su u skeniranoj verziji, a oni koji su procijenjeni kao najvažniji nalaze se u prilogu ove studije. Proučavani su i brojni mrežno dostupni dokumenti, koji su službenog karaktera, dok su provedeni intervjui sačuvani u bazi podataka istraživanja u transkriptu.

Održavanje lanca dokaza, koje Yin prikazuje kao jedno od tri načela koje "treba slijediti kako bi se povećala pouzdanost informacija u studiji slučaja" (Yin, 2007: 124) osigurano je na način da se poštuje i tijekom cijelog istraživanja provjerava međudnos izvještaja, baze podataka, citata specifičnih dokaznih izvora u bazi, protokol studije i osnovna pitanja studije slučaja. Svaka iznesena informacija u izvještaju studije provjerena je s obzirom na svoju vjerodostojnost, što je osigurano na način da je za svaki uvršteni iskaz u ovoj studiji propitana povezanost i relevantnost u odnosu na spomenute sastavnice lanca dokaza. Taj je proces izvršen time što se pri skupljanju podataka u tablične sheme stavljala oznaka prihvatljivosti, a ukoliko se dobiveni podatak nije poklapao sa svim navedenim uvjetima, taj se podatak nije uvrstio u izvještaj o studiji slučaja.

Razlike između tipova studije slučaja, tj. istraživačkih strategija nisu uvijek strogo određene i premda svaka strategija ima svoja razlikovna obilježja, velika su preklapanja među njima¹⁵. Ova studija slučaja može se okarakterizirati kao deskriptivna studija budući da opisuje jedan fenomen u okvirima njegova konteksta (Yin, 2007: 15). Uzimajući u obzir podjelu deskriptivne studije na tipičnu ili selektivnu (Hakim prema Schell: 1992), ova studija je tipična deskriptivna studija budući da nema fokus samo na jedan određeni problem ili aspekt analiziranog slučaja, nego teži produbljivanju znanja i što cjelovitijoj ilustraciji o temi, a kako bi osigurali bolje razumijevanje posljedičnih procesa. Pritom "deskriptivna teorija mora pokriti dubinu i širinu slučaja koji se istražuje" (Tellis, 1997). Zbog uzročno-posljedičnih odnosa koji su predmet analize ona nosi karakteristike eksplanatorne studije čija je "primarna

¹⁴ Izvori navode triangulaciju podataka, istraživača, teorijsku triangulaciju i metodološku triangulaciju prema Yinu, 2007., str. 118; Tellis navodi kao Snow i Anderson (prema Feagin, Orum & Sjoberg).

¹⁵ Uz raznovrsne podjele, poput brojnih podjela na Lijphartove kategorije (1971: 691) ili Ecksteinove (1975:95-123) najčešća citirana podjela po tipovima studija slučaja u obrađenoj literaturi je podjela na tri tipa studija slučaja: na eksploratornu, eksplanatornu i deskriptivnu studiju (Yin, 2007).

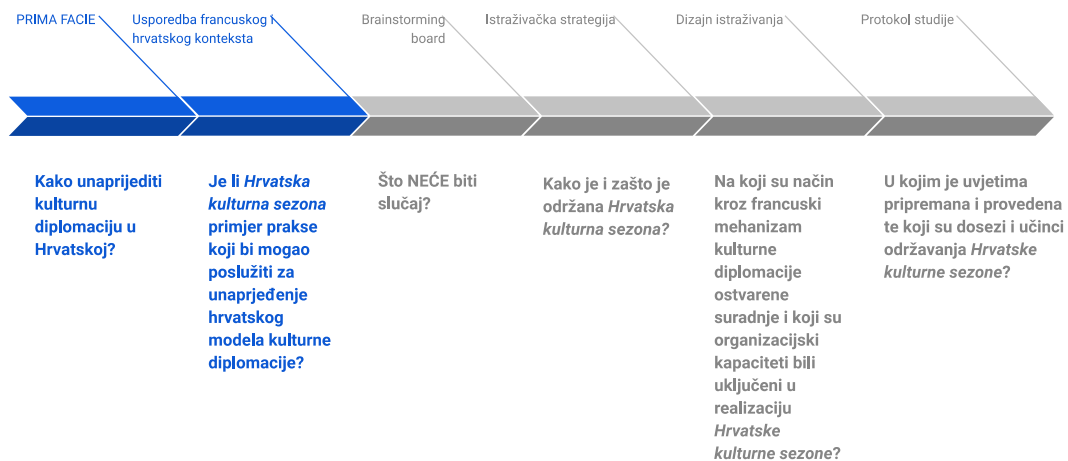
svrha odrediti kako su se događaji odvijali i kako mogu utjecati na određene ishode" (Hancock i Algozzine: 33). Stoga je ova studija istovremeno deskriptivna i eksplanatorna, što se prema brojnim izvorima često preklapa u znanstvenim istraživanjima (Yin, 2003, Hancock, Robert Algozzine; Schell: 1992). Neki izvori tvrde kako je upravo kombinacija dvaju pristupa idealna za studiju slučaja te da su "zapravo neke od najboljih studija slučaja (...) ili eksploratorne i deskriptivne ili deskriptivne i eksplanatorne" (Schell, 1992).

A od pet tehnika¹⁶ studije slučaja, ova studija najbolje odgovara tehnici konstruiranja objašnjenja pri čemu se određuju uzročno-posljedične veze koje su dovele do pripreme i provedbe Hrvatske kulturne sezone u Francuskoj. Riječ je o tehnici koja podrazumijeva podudaranje obrazaca s ciljem da se postigne što cjelovitija slika studije slučaja analizom dostupnih podataka. Prethodno je naglašeno kako je ova studija slučaja jedinstvena u sadržajnom smislu, i zbog činjenice kako dosad nije bio održan sličan primjer prakse poput predmeta ove studije, ali i zbog činjenice da ovaj jedinstveni slučaj nije dosad analiziran. Imajući to na umu, postavljeni cilj ove studije jest ponuditi objedinjene informacije o ovom primjeru prakse i doprinijeti analizi njegovih učinaka. Pritom je važno naglasiti kako će se na taj način stvoriti preduvjeti za daljnje analize i postavljanja metodoloških okvira, čime je također podudarna s tehnikom konstruiranja objašnjenja, jer kako izvori navode, kod ove tehnike "cilj nije zaključiti, nego osmisliti ideje za daljnju studiju" (Yin, 2007: 139).

¹⁶ Yin razlikuje pet specifičnih tehnika studije slučaja: podudaranje obrazaca, konstruiranje objašnjenja, analiza vremenskog niza, analiza logičkih modela i sinteze slučajeva (Yin, 2007: 127).

1.1. Od Prima facie do protokola studije

S ciljem definiranja konkretnog istraživačkog okvira napravljene su predradnje koje su kroz faze istraživanja dovele do preciziranja protokola studije kako bi se istraživanje što konkretnije usmjerilo. Provedene etape istraživanja podijeljene su prema postavljenim pitanjima i načinima njihova propitivanja u šest faza: prima facie, usporedba francuskog i hrvatskog konteksta, *brainstorming board* proces, uspostavljanje istraživačke strategije, definiranje dizajna istraživanja, postavljanje protokola studije. Na *Slici 1* naznačene su razvojne faze definiranja osnovnog protokola studije, na vremenskoj crti, kako je i nastajala u odnosu na preciziranje osnovnog pitanja istraživanja.

Slika 1: Istraživački put od *prima facie* do protokola studije (izvor: autorica)

Početno pitanje istraživanja je *prima facie*, odnosno ono pitanje koje je postavljeno kao svrha i cilj istraživačkog rada, koje Thomas Gary definira kao pitanje koje "nije-vrlo-dobro-promišljeno" (Thomas, 2011: 30) te se s vremenom dodatno precizira, fokusira i usmjerava. *Prima facie* ovog istraživanja jest: *Kako unaprijediti kulturnu diplomaciju u Republici Hrvatskoj?* i ono se postupno konkretiziralo kroz prve faze istraživanja. Kao preduvjet za daljnje usmjeravanje postavljenog pitanja, bilo je potrebno analizirati dostupnu literaturu koja je usmjerena prema odgovoru na to pitanje što je potom dovelo do redefiniranja *prima facie* i preciziranja novog pitanja. Vodeći se premisom kako proučavanje literature nije cilj nego sredstvo za postizanje cilja i put prema preciziranju najznačajnijih pitanja za temu (Cooper 1984. prema Yin, 2007: 20), kod postavljanja dizajna studije i pri definiranju metodologije najveći dio vremena posvećen je upravo propitivanju i istraživanju dostupnih izvora koji se odnose na različite načine kako se vodila kulturna diplomacija u Hrvatskoj. Proučavala se

dostupna dokumentacija vezano uz primjere prakse, međusektorsku suradnju, financiranje u kulturi, funkciju kulturnog atašea u hrvatskoj diplomaciji, pojedinačne suradnje (među umjetnicima i institucijama), institucionalnu potporu za područje kulturne diplomacije, načine provedbe bilateralne i multilateralne kulturne suradnje, potpisivanje međunarodnih ugovora i sporazuma. Slijedom provedenog istraživanja izvodi se zaključak da je projekt Hrvatska kulturna sezona u Francuskoj koji su Hrvatska i Francuska organizirale po načelima francuskog mehanizma kulturnih sezona jedinstven slučaj bilateralne suradnje, u kojem su prepoznate vrijednosti kulturne diplomacije. Do danas je u Francuskoj putem tog modela suradnje predstavljeno više od pedeset zemalja, čime su one dobile priliku pojačati razmjene i dobiti povećanu vidljivost kako u francuskim okvirima tako i na međunarodnoj razini. Riječ je o značajnom događanju za pojedinu zemlju, koja tim povodom putem raznih sadržaja promiče svoju kulturu u najširem smislu riječi. Uzevši u obzir osobnu povezanost s konkretnim radom na Festivalu, budući da je autorica ovog rada izravno bila uključena u pripremu i provedbu Hrvatske kulturne sezone, izbor teme bio je tim lakši zbog onog što se u literaturi naziva *terensko poznavanje slučaja*¹⁷ (Thomas, 2011: 76). To iskustvo pomoglo je u pristupu većini relevantnih podataka i materijala koji su vezani uz organizaciju i provedbu Festivala, stoga se okrenutost prema ovom primjeru prakse nametnula kao prirodni izbor. Iako se metodologija i dizajn istraživanja postupno slagao, nakon što je definirano kako će tema rada biti primjer Hrvatske kulturne sezone, postalo je jasno kako će se raditi o studiji slučaja uzimajući u obzir definiciju u kojoj Robert Stake naglašava kako "studija slučaja nije izbor metodologije, nego izbor teme koju će se istraživati" (Stake, 2003: 134). Radi li se o osobama, događajima, odlukama, razdobljima, projektima, politikama, institucijama ili drugim sistemima, kada govorimo o studiji slučaja prvenstveno govorimo o cjelovitom prikazu i pogledu iz različitih kutova gledanja (Thomas, 2011: 23).

U prvom se dijelu istraživanja analizirala dostupna dokumentacija kako bi se što bolje razumio sustav unutar kojeg djeluje hrvatska i francuska kulturna politika, točnije njeno uže područje međunarodne kulturne suradnje i, još uže, kulturne diplomacije budući da je za temu rada određen primjer provedbe koncepta kulturne diplomacije koju provode državne institucije. Naime, "svaki istraživač studije slučaja mora razumjeti teorijske ili političke probleme jer analitičke prosudbe mora donijeti tijekom faze prikupljanja podataka" (Yin, 2007: 78). Usporedba francuskog i hrvatskog institucionalnog okvira unutar kojeg se kreiraju i provode kulturne politike provedena je s namjerom da se pokuša odgovoriti na pitanje: *Je li*

¹⁷ Engl. local knowledge case

Hrvatska kulturna sezona primjer prakse koji bi mogao poslužiti za unaprijeđenje hrvatskog modela kulturne diplomacije? Kako bi se moglo ponuditi odgovor na to pitanje, potrebno je bilo istražiti točke spajanja i razdvajanja francuske i hrvatske kulturne politike i međunarodne kulturne suradnje unutar obje zemlje.

Nakon što je pitanje studije od *prima facie* usmjereno prema konkretnom slučaju, prema riječima Pamele Baxter "jednom kada ste odredili što će biti vaš slučaj, trebat ćete promisliti što *neće* biti vaš slučaj" (Baxter i Jack, 2008: 544 – 559). U ovoj fazi produbljivanja teme istraživanja, kada je potrebno postaviti konkretan dizajn studije, a na temelju podataka koje istraživač ima na raspolaganju, primijenjena je metoda *brainstorming dijagrama* (Thomas, 2011: 42). Na taj se način izbjegava rizik s kojim se suočava većina istraživača koja se služi studijom slučaja kao metodom, da se istraživačka pitanja i smjernice studije postave preširoko ili da se zada previše ciljeva za jednu studiju (Baxter i Jack, 2008: 546). Nakon provedenih razmatranja, kategoriziranja, tabličnog sistematiziranja, provjeravanja i stavljanja u međudnose kvantitativnih i kvalitativnih podataka kao metoda koje Yin (Yin, 2007: 78) savjetuje da se koriste kod proučavanja dostupne literature i pri analiziranju podataka, korištena je metoda *brainstorming dijagrama* na kojem su se navodili, mijenjali, gradili i nadopunjavali različiti kutovi promatranja na Festival Hrvatske u Francuskoj – Croatie, la voici (skraćeno: CLV), a koji bi prema pronađenim podacima mogli biti potencijalno razmatrani u studiji slučaja. Budući da se ovim radom želi doprinijeti analizama i propitivanjima konkretnih načina na koje se može provoditi kulturna diplomacija, zaključeno je kako će se u radu objediniti oni podaci koji su vezani uz praktična pitanja vezana uz pripremu i provedbu festivala.

Sljedeći korak je priprema odgovarajuće strategije istraživanja, kao korak naprijed prema izradi protokola studije slučaja¹⁸. Na tom putu od ključne je važnosti postaviti precizna istraživačka pitanja koja proizlaze iz jasne svrhe i cilja istraživanja. Kako je već prije istaknuto, svrha je ovog rada dati doprinos analizama u nedovoljno istraženom području kulturne diplomacije te istražiti neke od potencijalnih načina kako poboljšati kulturnu diplomaciju u Republici Hrvatskoj. Glavni je cilj disertacije objediniti i sistematizirati informacije o pripremi i provedbi Festivala "Croatie, la voici" (CLV) kao projektu Hrvatske kulturne sezone u Francuskoj te doprinijeti analizi učinaka koju je Festival ostvario dok su

¹⁸ Protokol studije slučaja sadržava sljedeće sastavnice: ciljevi projekta, potpora projektu, problemi studije slučaja, relevantna razmatranja o istraživanoj temi, popis terenskih postupaka i pitanja studije slučaja, vodič za izvještaj o studiji slučaja (nacrt, struktura podataka, korištenje i prikazivanje druge dokumentacije te bibliografske informacije), Tellis, W. (1997.) "Introduction to Case Study". U: *The Qualitative Report*, Vol. 3, No.2. <http://www.nova.edu/ssss/QR/QR3-2/tellis1.html> (pristupljeno 07.02.2016.)

specifični ciljevi istraživanja potaknuti promišljanjem o novim modelima međunarodne kulturne suradnje u hrvatskom kontekstu i preispitati je li model kulturnih sezona primjenjiv za buduće bilateralne kulturne suradnje Republike Hrvatske. Nakon što su ovako postavljeni prioriteti, a vezano uz ono što se i zašto želi analizirati, definirana je strategija istraživanja. Imajući u vidu navedenu svrhu i postavljeni cilj studije, a nakon proučavanja literature vezano uz pitanja kulturne diplomacije te analize dokumenta i materijala na raspolaganju iz kojih je proizašao primjer prakse Hrvatske kulturne sezone u Francuskoj – CLV kao uzorak za analizu, zaključeno je kako će se kao strategija istraživanja ovog rada koristiti studija slučaja. Pritom, ona odgovara definiciji "predmeta proučavanja" kako studije slučaja opisuje Stake (Stake: 2003; 139-141), što je prethodno obrazloženo, ali i dvjema tehničkim definicijama Robert Yina (Yin, 2007; 24) koje se odnose na djelokrug studije slučaja, prikupljanje podataka i strategije analize podataka. Suvremene studije idu sve više u smjeru šireg shvaćanja onoga što karakteriziramo kao studiju slučaja, pa tako Meyer ističe kako studiju slučaja neki autori definiraju kao dizajn istraživanja, neki kao kvalitativnu metodologiju, neki izvori kao posebnu proceduru prikupljanja podataka a neki kao strategiju¹⁹ (Meyer, 2001: 329-352). Dodatnim usmjeravanjem studije prema pitanju "Kako je i zašto održana Hrvatska kulturna sezona u Francuskoj?" studija slučaja potvrđuje se kao istraživačka strategija ovog rada. Naime, osnovna karakteristika studije slučaja kao istraživačkog modela jest da "pokušava zabilježiti zašto je određena odluka donesena, kako je implementirana i što je bio njen rezultat" (Schramm, 1971: 5-6).

"Nakon što odlučimo koje je postavljeno pitanje, odlučujemo koje metode za ispitivanje ćemo koristiti" (Stake, 2010 : 73). U tom smislu, nakon što je postavljeno glavno pitanje na koje će se u studiji ponuditi odgovor, određen je metodološki okvir i konkretizirao se dizajn istraživanja. "Dizajn istraživanja je logika koja povezuje podatke što će se prikupljati (i zaključke koji će se izvoditi) s početnim pitanjem" (Yin, 2007; 30). Preduvjet za razvoj dizajna istraživanja je postavljanje konkretnih pitanja na koja će se pokušati odgovoriti u istraživačkom radu, te njihovo precizno formuliranje. U potrazi za što preciznijom studijom slučaja, dizajn istraživanja studije trebao je voditi računa o tome "koja pitanja istraživati, koji su podaci relevantni, koje podatke prikupljati i kako analizirati podatke" (Philiber, Schwab, Samslosa, prema Yin, 2007; 33), a da su povezani s preciziranim pitanjem: *Na koji su način*

¹⁹ "Studija slučaja je promatrana kao dizajn (Cook and Campbell 1979), kao kvalitativna metodologija (Cassell and Symon 1994), kao specifična procedura prikupljanja podataka (Andersen 1997) i kao strategija istraživanja (Yin 1989)" navodi na str. 349. Christine Benedicte Meyer, "A Case in Case Study Methodology", *Field Methods*, vol. 13, br. 4 (studen, 2001): 329–352.

kroz francuski mehanizam kulturne diplomacije ostvarene suradnje između Hrvatske i Francuske i koji su organizacijski kapaciteti bili uključeni u njihove realizacije?

Podaci koji su bili na raspolaganju vezano uz Festival konstantno su preispitivani i reinterpetirani kako bi se u konačnici definirala što preciznija istraživačka pitanja iz kojih se mogu donijeti što precizniji odgovori na glavno pitanje: *Kako je i zašto je održan Festival CLV?* U tom smislu, uvidom u dostupnu dokumentaciju i anticipiranjem različitih interpretacija podataka, definirane su četiri ključne grupe istraživačkih pitanja povezanih uz analizu samog Festivala CLV:

- *U kojim se uvjetima pripremao i provodio CLV?*
- *Koliki je doseg Hrvatske kulturne sezone u smislu broja uključenih institucija s hrvatske i francuske strane u pripremu i provedbu programa Hrvatske kulturne sezone?*
- *Koliki je doseg Hrvatske kulturne sezone u smislu prisutnosti u pisanim medijima?*
- *Koji su učinci projekta Hrvatske kulturne sezone?*

Na putu od *prima facie* do definiranja protokola studije slučaja, identificirano je precizno glavno pitanje studije slučaja koje glasi: *U kojim je uvjetima pripremana i provedena te koji su dosezi i učinci održavanja Hrvatske kulturne sezone?* Time su stvoreni preduvjeti za stvaranje protokola studije, kao glavne metodološke smjernice studije slučaja koja "sadržava instrument, kao i procedure i opća pravila kojih se treba držati u njegovoj primjeni" (Yin, 2007: 84).

2. FRANCUSKA I HRVATSKA KULTURNA POLITIKA : TOČKE SPAJANJA I RAZDVAJANJA

U ovom se poglavlju promatraju točke spajanja i razdvajanja u području francuske i hrvatske kulturne politike. Definicija kulturne politike nije usuglašena u znanstvenim krugovima, te ne postoji jednoznačno tumačenje pojma kulturne politike. Uzimajući u obzir analize, pristupe i smjerove pri istraživanju i definiranju kulturnih politika, pojedini izvori konstruiraju tipologiju definiranja kulturne politike (D. Kellner, 1995; S. Dragojević, 2006; A. Žuvela, 2017) kako bi doprinijeli definiranju pojma. I dok neki autori semantički analiziraju pojam kulturne politike i čine razliku između jednine i množine pri definiranju pojma (Urfalino: 2009), neki autori inzistiraju na sadržajno-koncepcijskim sastavnicama koje čine razgranatu mrežu intervencija u područje kulture (Menger, 1987). Može se zaključiti kako se "oklijevanje u definiranju kulturnih politika možda (...) javlja zbog pogrešnog mišljenja da one ovise o filozofskim i estetskim sklonostima (koje su nužno subjektivne). U stvarnosti, snaga kulturnih potreba i načina izabranih za njihovo zadovoljavanje ovisi o istim uvjetima koji se primjenjuju na politiku razvoja uopće" (Girard, 1977: 29). Ipak, uočena su preklapanja u definiranju kulturne politike kod proučavanih autora, a ona se odnose na percepciju uloge države u stvaranju kulturnih politika, kao predlagatelja objedinjenih mjera u javnom prostoru koje potiču stvaranje poticajne klime za kulturu, financijske modele, uređenje zakonske regulative u području kulture (Urfalino, 2010: 386). Bez obzira na to o kojem je modelu državne intervencije riječ, različitosti u načinima provedbe i važnosti kulturnih politika pojedine države nose svoje specifičnosti u odnosu na pristupe u drugim državama, stoga ne postoje dva identična primjera nacionalnih kulturnih politika, koja bi mogla biti primjenjiva u različitim kontekstima. Kulturna politika podrazumijeva široko područje javnih procesa koji se odnose na osmišljavanje, provedbu i propitivanje odnosa nacionalne politike prema kulturnim aktivnostima (Lewis i Miller, 2003: 14), te je u ovom radu ponuđen segmentirani uvid u pojedine elemente tih procesa. Radi što boljeg razumijevanja organizacijskog okvira u kojem je potaknuto, pripremljeno i provedeno održavanje Hrvatske kulturne sezone u Francuskoj 2012. godine, uspoređuju se hrvatska i francuska kulturna politika u onom dijelu koji se odnosi na institucionalnu podršku na nacionalnoj razini budući da je u pripremi i provedbi Hrvatske kulturne sezone ona bila ključna. Naime, koordinacija pripreme i provedbe Hrvatske kulturne sezone, odnosno Festivala Hrvatske u Francuskoj kako je bio službeni naziv, bila je zadaća državnih institucija, stoga je potrebno identificirati razlike i sličnosti koje postoje u djelovanju ministarstava kulture Hrvatske i Francuske kao glavnih institucija

državne razine koje kreiraju nacionalnu kulturnu politiku. U ovom radu izdvaja se rad ministarstava kulture kao polazišna točka analize francuske i hrvatske kulturne politike s istim motivima kao što to čine neki znanstveni izvori koji analizu kulturnih politika promatraju kroz prizmu djelovanja javnih službi za kulturu (Waresquiel prema Poirrier, 2016: 6). Pritom se pozornost usmjerava na djelovanje ministarstava kulture kao analiza "političke volje" koja se ostvaruje kroz rad državnih službi, a ne kao analiza osnivanja jedne "javne službe za kulturu" (Poirrier, 2016: 6). Uvidi u razvoj ministarstava kulture i vanjskih poslova olakšavaju razumijevanje i donošenje zaključaka vezano uz organizacijske uvjete u kojima su se koordinirale pripreme i provedba Hrvatske kulturne sezone, stoga napravljena analiza uključuje razdoblje od osnivanja ministarstava do kraja 2012. godine kada je projekt Hrvatske kulturne sezone ostvaren. Osvrtom na povijesni razvoj ministarstva kulture u Francuskoj i Hrvatskoj želi se omogućiti razumijevanje tradicije iz koje proizlazi krovno tijelo državne uprave za pitanja kulture u obje zemlje. Naime, "osnutkom Ministarstva kulturnih poslova 1959. godine, i uspostavom 'plana kulturnog razvitka' (...) kultura postaje kategorija javne intervencije" (Dubois, 1999: 14), a početkom rada ministarstva kulture u obje zemlje ostvaruju se preduvjeti za izravan poticaj države na provedbu aktivnosti u području kulture. Kako bismo bolje razumjeli položaj i ulogu koju ministarstva zauzimaju unutar ustrojstva vlasti u Hrvatskoj i Francuskoj, na početku ovog poglavlja identificiraju se odnosi unutar institucija javnih vlasti te objašnjavaju ovlasti pojedinih razina vlasti. Predloženi uvid poslužit će kasnije u radu za isticanje važnosti pojedinih događanja, kao i proceduralnih koraka koji su bili preduvjet za održavanje Hrvatske kulturne sezone.

2.1. Ustrojstvo vlasti u Republici Hrvatskoj i Francuskoj Republici

Istraživanje o politici (u ovom slučaju kulturnoj politici, op. a.) treba biti usmjereno na razumijevanje mehanizama koje pojedina država provodi i odnosa među glavnim akterima koji provode javne akcije (John 1998, prema Belfiore 2004: 16). Iz tog razloga treba uzeti u obzir način ustrojstva vlasti u Republici Hrvatskoj i Francuskoj Republici, kako bi se u nastavku rada mogli jasnije postaviti hijerarhijski odnosi između institucija uključenih u pripremu i provedbu Hrvatske kulturne sezone u Francuskoj. Kad se ti odnosi uspostave, postat će jasnija i važnost pojedinih proceduralnih, organizacijskih i protokolarnih koraka tijekom organizacije i provedbe kulturne sezone.

Odnosi između organa izvršne vlasti u Republici Hrvatskoj i Francuskoj Republici stavljeni su u slikovni prikaz (Slika 2 i 3) kako bismo lakše anticipirali sličnosti i razlike u položaju i ulogama pojedinih državnih tijela u Hrvatskoj i Francuskoj. Taj slikovni prikaz pomaže u razumijevanju važnosti pojedinih procesa u donošenju pravnog okvira koji je prethodio organizaciji Hrvatske kulturne sezone u Francuskoj, kao i važnosti bilateralnih susreta koji su povodom kulturne sezone organizirani, a o čemu će biti riječi kasnije u radu. U analizama procesa koji su vezani uz različite faze razvoja te kulturne sezone, a koji su kasnije u radu opisani, svaka uključenost nekog od spomenutih dionika istaknuta je i opisana budući da je riječ o događanju koji su imali politički značaj. Događaji i formalno-pravne procedure u kojima su dionici izvršne vlasti bili uključeni aktivnim sudjelovanjem tijekom pripreme i provedbe Hrvatske kulturne sezone smatrani su kao potvrda i iskaz najvišeg političkog priznanja.

2.2. "Država arhitekt" kao jedan od modela kulturne politike

Uspoređujući prioritete, načine, alate i karakter kulturne politike između pojedinih zemalja, prema analiziranoj literaturi, a posebno istraživanjima koja su objedinjena u sklopu projekta Vijeća Europe i instituta ERICarts – Kompendij kulturnih politika (Compendium of Cultural Policies and Trends)²³ uočavaju se razlike u načinima provedbe i važnosti kulturnih politika u pojedinoj državi. Te razlike dovode do tipološke klasifikacije kulturne politike prema području, obuhvatnosti, operativnoj razini, strukturno-organizacijskom modelu (Dragojević, 2006: 74). Za potrebe daljnje analize u sklopu ovog rada, analizirat ćemo kulturnu politiku prema opsegu i načinu korištenja instrumenata kulturne politike koji se klasificiraju kao državni tip ili model te se u izvorima dijeli na četiri osnovne kategorije: država promicatelj, država zaštitnik, država arhitekt i država inženjer (prema Hillman-Chartrand i McCaughey, u S. Dragojević, 2006: 117). "Nijedna zemlja nije posve lišena zadatka definiranja kulturne politike na ovoj razini jer je i nadalje nacionalna država zasigurno dominantan subjekt na međunarodnoj (nacionalnoj) kulturnoj sceni" (Dragojević, 2006: 107). Francuska i Hrvatska spadaju u kategoriju "država arhitekt" u kojoj se umjetnost i umjetničko djelovanje usmjerava kroz poticaje javnih politika (Rasky, 1998; S. Dragojević, 2006).

U obje zemlje ministarstvo kulture odgovorno je za pripremu, primjenu i koordinaciju zakonskih akata, propisa i mjera koji su vezani za pitanja kulture. Nadalje, u obje zemlje

²³ Internetske stranice Compendium of Cultural Policies and Trends:
<http://www.culturalpolicies.net/web/index.php> (pristupljeno 01.06.2017.)

ministarstvo je odgovorno za pripremu nacionalnog proračuna za kulturu, a prema općim smjernicama koje propisuje Vlada na čelu s Predsjednikom vlade te izglasava Parlament. Zakonski okvir koji ministarstvo oblikuje nije nužno vezan za nacionalno financiranje, nego svojim donošenjem izravno utječe na druge dionike u društvu (poput lokalnih vlasti ili privatnog sektora) budući da se propisi odnose na različita regulatorna pitanja poput klasifikacije zaštite baštine, pitanja autorskih prava, normiranje arhivskog gradiva i umjetničkih kolekcija, regulative u nakladništvu, uređenja jedinstvenog digitalnog tržišta (Grefe i Pflieger, 2015: 31) koji se odnose i na dionike izvan područja kulture. Osim stvaranja zakonskih preduvjeta i priprema propisa za određeno područje djelovanja, francuska i hrvatska kulturna politika oblikuje smjernice i strategije provedbe kulturne politike intervencijama države, odnosno njenih tijela u područje kulture s namjerom da se ono kao cjelina ili pojedini njezini dijelovi usmjere u određenom pravcu.

U obje zemlje stručnjaci daju mišljenja o funkcioniranju kulturne politike, određuju koliko je efikasna, na koji način funkcionira, koji su joj prioriteti i na koji se način raspoređuju sredstva. U Hrvatskoj se ta razmjena mišljenja odvija posredstvom kulturnih vijeća čija su djelovanja regulirana Zakonom o kulturnim vijećima²⁴, dok se u Francuskoj svake godine imenuju različita savjetodavna tijela po različitim pitanjima²⁵. U Francuskoj nacionalno financiranje može biti izravno i neizravno, pri čemu je izravno financiranje osigurano kroz potpore ministarstva kulture (Grefe i Pflieger, 2015: 31). Izravno se odnosi na financiranja koja se odnose na pitanja održavanja baštinskih objekata koji potpadaju pod isključivu nadležnost ministarstva ili potpore koje ministarstvo dodjeljuje izravno umjetnicima, dok neizravno financiranje označava ono koje se odnosi na javne ustanove u kulturi i na pomoć regionalnim podružnicama ministarstva i ustanovama koje su pod zajedničkom nadležnosti. Podrška koju francusko ministarstvo pruža izravno umjetnicima ostvaruje se u svakom području umjetnosti zasebno, a kao rezultat rada stručnih povjerenstava koja su sastavljena od osoba izvan ministarstva: umjetnika, akademika, kritičara, profesionalaca u kulturi. U Hrvatskoj se financiranje ostvaruje putem Javnog poziva za predlaganje programa javnih potreba u kulturi, a "pravo podnošenja programa na temelju Poziva imaju samostalni umjetnici, umjetničke organizacije, ustanove u kulturi, udruge, pravne i fizičke osobe koje obavljaju djelatnost u kulturi, kao i pravne i fizičke osobe za potrebe zaštite i očuvanja

²⁴ Zakon o kulturnim vijećima. *Narodne novine*, br. 48/04, 44/09, 68/13

²⁵ Popisi konkretnih vijeća se prema Zakonu o proračunu iz 1995. godine u Francuskoj moraju priložiti kao dodatak proračunu svake godine. Tako je primjerice javno dostupan podatak kako je 2013. godine u Francuskoj planirano 68 savjetodavnih vijeća pri Ministarstvu kulture i komunikacija. Pritom, iste godine je u Hrvatskoj djelovalo 8 kulturnih vijeća te 5 stručnih vijeća.

kulturnih dobara i arheološke baštine."²⁶ Izravno se financiraju javne ustanove u kulturi kojima je osnivač ili vlasnik Republika Hrvatska, dok dekoncentrirani model financiranja kakav postoji u Francuskoj i kojim se ostvaruje neizravan oblik sufinanciranja, u Hrvatskoj ne postoji. Naime, u Francuskoj su istodobno na snazi dva administrativno-upravljačka modela kulturne politike, a u Hrvatskoj jedan. U Francuskoj je riječ o administrativnoj strukturi prema kojoj se kulturne politike klasificiraju kao decentralizirane i dekoncentrirane, a u Hrvatskoj je na snazi decentralizirani sustav upravljanja. Dekoncentracija kao uređenje podrazumijeva sve oblike razdvajanja vlasti (funkcionalno ili teritorijalno) iz centra na više različitih subjekata ili mjesta²⁷ (Antić, 2002: 64), dok se decentraliziranim pristupom daje više ovlasti lokalnoj zajednici ali joj se prebacuju i financijsko-tehničke obveze. Kao sastavnom dijelu dekoncentrirane administrativne podjele, još od 1977. godine u Francuskoj se dio ovlasti za pitanja provedbe nacionalne kulturne politike prenosi na Regionalne uprave donošenjem zakonskog okvira²⁸. Tim su zakonskim propisom u području kulture osnovane Regionalne uprave za poslove u kulturi²⁹ koje su ustrojene kao prvostupanjsko tijelo državne uprave i imaju za zadatak provoditi kulturnu politiku koju vlada propisuje. Kako se navodi Zakonom iz 1992. godine³⁰: "Lokalna samouprava Republike je osigurana kroz djelovanje lokalnih zajednica i dekoncentriranih državnih službi." Regionalne uprave za poslove u kulturi odgovorne su za provedbu državne kulturne politike u regiji i njezinim administrativnim sastavnicama, u svim njenim segmentima koji se odnose na očuvanje baštine, promicanje arhitekture, potpore umjetničkom stvaranju i širenju, razvoju u području nakladništva i čitanja, umjetničkom i kulturnom obrazovanju te prijenosu znanja, promicanju kulturne raznolikosti, poticanju novih oblika financiranja kulture i kulturnih industrija, kao i u promicanju francuskog jezika i jezika Francuske. U Republici Hrvatskoj je 2012. godine, kada je organizirana Hrvatska kulturna sezona, bio prisutan model decentralizacije u provedbi

²⁶ Pravilnik o izboru i utvrđivanju programa javnih potreba u kulturi. *Narodne novine*, br. 55/16

²⁷ Teodor Antić u članku "Centralna uprava i lokalna samouprava u Hrvatskoj: decentralizacija i demokratizacija", 2002. godine razlikuje četiri postupka dekoncentracije ovlasti: 1. Prijenos poslova s tijela državne uprave na subjekte javnog prava koji formalno nisu dio državnoga upravnog sustava. Ti su subjekti pod njegovim nadzorom, ali su financijski samostalni. To je tzv. funkcionalno razdvajanje; 2. Prijenos poslova s centralnih tijela državne uprave na dislocirana tijela državne uprave ili tijela lokalne samouprave; 3. Prijenos poslova s tijela državne uprave na organizacije izvan sustava državne uprave; 4. Prijenos javnih ovlasti na privatne subjekte (nedržavne organizacije).

²⁸ Décret n°77-115 du 3 février 1977 portant création de directions régionales des affaires culturelles. *Journal Officiel de la République Française*, 8 février 1977, page 809

²⁹ Franc. Directions régionales des affaires culturelles (skraćeno: DRAC)

³⁰ Loi n° 92-125 du 6 février 1992 relative à l'administration territoriale de la République. *Journal Officiel de la République Française*, n°33 du 8 février 1992, page 2064

javnih politika, koji se odnosi i na kulturu.³¹ Tragovi modela dekoncentracije mogli su se prepoznati jedino u djelovanju Ureda državne uprave u županijama uz napomenu kako je riječ o jedinicama koje su imale ograničene odgovornosti. Temeljem Zakona o sustavu državne uprave³² iz 2011. godine donesena je Uredba o unutarnjem ustrojstvu ureda državne uprave u županijama prema kojoj je uređeno kako područje kulture ulazi u Poslove iz područja društvenih djelatnosti, čime je u članku 5. određeno da su Uredi zaduženi za "obavljanje nadzora nad zakonitošću rada i općih akata ustanova u kulturi; utvrđivanje postojanja uvjeta za osnivanje kazališta te prijava kazališta za upis u očevidnik kazališta"³³.

2.3. Francusko i hrvatsko ministarstvo kulture kao stvaratelji i predlagatelji kulturne politike

"Obujam i načini primjene raznih instrumenata kulturne politike (odnosno primjena mjera kulturne politike) uvelike će ovisiti o općem stavu o potrebi reguliranja kulturnih djelatnosti. Ovisno o političkoj tradiciji pojedinih zemalja, taj upliv će biti više ili manje izražen" (Dragojević, 2007: 117). Imajući na umu tu premisu prema kojoj je tradicija uspostave nacionalne kulturne politike važna za bolje razumijevanje suvremenog konteksta, u ovom odlomku uspoređuju se francuski i hrvatski povijesni razvoj ministarstava kulture kao ključnih tijela odgovornih za formuliranje kulturne politike u obje države. Kako je istaknuto u uvodu, djelovanje javnih službi za kulturu odraz je političke volje da se kulturna politika kreira i provodi na nacionalnoj razini. U analizi područja djelovanja ministarstva kulture u obje zemlje, u razdoblju od njihova početka djelovanja do kraja 2012. godine, promatraju se točke spajanja i razdvajanja nacionalnih kulturnih politika dviju zemalja.

2.3.1. Francusko Ministarstvo kulture : povijesni razvoj

Pitanje početka francuske kulturne politike prijeporno je u povijesnim analizama i njegovo određivanje razlikuje se od izvora do izvora (Moulinier, 1999: 3). Mnogi izvori povezuju

³¹ Novim Zakonom o sustavu državne uprave iz lipnja 2019. godine Uredi državne uprave u županijama prestaju djelovati kao produžena ruka države te se pripajaju županijskim uredima, dok će se "poslovi državne uprave iz nadležnosti ureda državne uprave povjeriti županijama." (Članak 67. Zakona o sustavu državne uprave. *Narodne novine*, br. 66/19)

³² Zakon o sustavu državne uprave. *Narodne novine*, br. 150/11, 12/13, 93/16, 104/16

³³ Uredba o unutarnjem ustrojstvu ureda državne uprave u županijama. *Narodne novine*, br. 40/12, 51/12, 90/13, 84/18

kreiranje nacionalne kulturne politike s osnutkom ministarstva kulture. "*Kulturna država*"³⁴ je posljedica dugotrajne sedimentacije, čija je srž osmišljena u vrijeme kralja Louisa XIV. oko kraljevskog pokroviteljstva i brige o kraljevskim znamenitostima. Ipak, kulturna politika (u Francuskoj, op. a.) sama po sebi prvenstveno je suvremena inovacija: ona čak ima datum rođenja, 24. srpnja 1959. godine, koji se pojavljuje u zakonskom aktu koji se odnosi na uređenje Ministarstva kulturnih poslova." (Mirlesse i Anglade, 2006: 4). Philippe Urfalino navodi kako je francuska "kulturna politika osmišljena 1959. godine" (Urfalino, 2009: 13) osnutkom ministarstva kulture. Najčešće citirana podjela na razvojna razdoblja francuske kulturne politike je podjela prema Philippeu Poirrieru, koji je povijest francuske kulturne politike podijelio na pet glavnih etapa (Poirrier, 2016). Prva etapa njegove podjele odnosi se na razdoblje prije osnutka Ministarstva kulture, na razdoblje od 1789. do 1958. godine koje naziva *Pod znakom primijenjenih umjetnosti*, a preostala četiri razdoblja povezana su s programskim ili organizacijskim zaokretima koji su se odvijali u politici ministarstva kulture do danas³⁵.

U ovom se radu kulturna politika na nacionalnoj razini promatra kroz prizmu rada ministarstva kulture budući da je predmet ove analize politička volja u usmjeravanju akcija u području kulture na primjeru pripreme i provedbe Hrvatske kulturne sezone. Francuska kulturna politika je nerijetko citirana kao model-uzorak, prema kojem su odgovornosti za kreiranje zakonodavnih okvira, financiranja i zaštita kulturnog sektora u nadležnosti jednog ministarstva (Belfiore: 2004). Rad ministarstva kulture kao glavnog stvaratelja i provoditelja francuske kulturne politike donijelo je Francuskoj titulu oglednog primjera u smislu nacionalne brige o kulturi, zahvaljujući dugotrajnom putu između propitivanja i akcije u praktičnom smislu (Girard: 2011, str. 38). Kao referentna točka za brojne rasprave koje su rezultirale osnivanjem autonomnog ministarstva kulture izdvaja se preambula Ustava iz 1946. godine gdje je naznačeno kako se osigurava "djeci i odraslima jednak pristup osposobljavanju, obrazovanju i kulturi"³⁶. Ministarstvo kulture u Francuskoj Republici osnovano je 1959. godine, pod nazivom Ministarstvo kulturnih poslova³⁷, a proizašlo je iz

³⁴ Riječ je o sintagmi *État culturel* iz knjige *L'État culturel: une religion moderne* (Fumaroli, 1991) koju Rade Kalanj u članku "Država i kultura" prevodi kao *kulturna država*.

³⁵ Preostale četiri etape odnose se na rad ministarstva kulture: razdoblje od 1959. do 1969. godine smatra se razdobljem koje označava postavljanje temelja na kojima je izgrađena i održana francuska kulturna politika do danas, razdoblje od 1969. do 1981. obilježilo je intenziviranje međusektorskih suradnji i podrška umjetničkoj produkciji, razdoblje od 1981. do 1993. značilo je povećanje proračuna za kulturu i teritorijalno-organizacijsku dekoncentraciju ovlasti i uloga ministarstva, razdoblje od 1993. do 2015. stavlja u fokus digitalizaciju te kulturne i kreativne industrije.

³⁶ Constitution de la République Française. *Journal Officiel de la République Française*, n°253 du 28 octobre 1946, page 9166

³⁷ Franc. Ministère des Affaires culturelles

drugih resora odnosno ministarstava, preuzimajući dio nadležnosti drugih ministarstava. Iz Ministarstva obrazovanja preuzelo je poslove Službe za primijenjenu umjetnost³⁸, a iz Ministarstva industrije³⁹ obaveze i brigu oko Centra za kinematografiju⁴⁰. Od samih početaka, značajna je usmjerenost svih aktivnosti i mjera ministarstva na isticanje nacionalnih vrijednosti u kulturi. Tako je u osnivačkom aktu prvog ministarstva kulture naglašeno kako je "zadaca ministra kulture (...) da glavna djela čovječanstva, prije svega Francuske, učini dostupnima što većem broju Francuza; da osigura najširu publiku za francusku kulturnu baštinu i da potiče stvaranje umjetničkih djela i duha koji ga obogaćuju."⁴¹ Prvi francuski ministar kulture André Malraux postavio je čvrste temelje francuske kulturne politike, a brojni autori (Poirrier; Girard; Dubois) ističu kako okvir francuske kulturne politike koji je tada definiran u svojim osnovama do danas nije pretrpio ozbiljne promjene. Djelovanje prvog francuskog ministra kulture bilo je usmjereno na očuvanje i vrednovanje arhitektonske i umjetničke baštine, poticanje svih oblika i različitosti u kreiranju, omogućavanje prijenosa znanja i pristupa kulturi⁴². Te zadane smjernice bile su definirane kroz devet programskih ciljeva⁴³ kroz koje se transverzalno provlači posebna pažnja posvećena umjetničkom stvaralaštvu i pristupu kulturi⁴⁴. Tako postavljeni okvir za djelovanje ministarstva kulture, kao krovnog tijela državne uprave za pitanja područja kulture, postaje glavna okosnica francuske kulturne politike do danas.

Djelokrug francuskog ministarstva je kroz cijelu povijest svog djelovanja primarno usmjeren na poslove kulture i komunikacija, uz tri odstupanja tijekom njegova povijesnog razvoja: kada

³⁸ Franc. Service des Beaux-Arts

³⁹ "Najkulturnija" služba prije osnivanja Ministarstva kulture bavila se pitanjima vezanim za održavanje kraljevih nekretnina te je dijelila svoje ingerencije s drugim službama, prvenstveno onima vezanim uz unutarnje poslove, gradnju, javne radove. Početkom III. Republike objedinjene su nadležnosti svih službi koje su vodile brigu o javnim ustanovama te su ponijele naziv ministarstva Primijenjenih umjetnosti (Ministère des Beaux-Arts) koje je za vrijeme IV. Republike preraslo u Secrétariat d'État (1951. godine).

⁴⁰ Franc. Centre national de la cinématographie

⁴¹ Décret n° 59-889 du 24 juillet 1959 portant organisation du ministère chargé des affaires culturelles. *Journal Officiel de la République Française* du 26 juillet 1959, page 7413

⁴² Franc. démocratisation de la culture

⁴³ Devet programskih ciljeva Andréa Malrauxa je bilo: štititi i valorizirati velike spomenike i izvanredne urbane cjeline, ojačati kompetencije u području baštine, ojačati izvrsnost kulturne ponude, umanjiti primat akademizma, podržati suvremeno stvaralaštvo, podržati francuski film, upisati djelovanje kulture u petogodišnje planove, položiti temelje za dekoncentraciju, utvrditi ulogu Pariza kao međunarodnog umjetničkog centra.

⁴⁴ Pristup kulturi je André Malraux definirao pod pojmom demokratizacija kulture (démocratisation de la culture), što je Jack Lang poslije preimenovala u pristup kulturi (accès à la culture); iako se u većini stručnih tekstova ono poistovjećuje s pojmom razvoja publike, postoje i kontrateze kojima se želi ukazati na potrebu da se umjetnike ne smije zaboraviti u čitavom procesu kreiranja, kako Girard Augustin navodi u *Développement culturel: expériences et politiques* (str. 97): "Demokratizacija kulture ne odnosi se samo na one koji je primaju, nego i na one koji je stvaraju, odnosno na stvaratelje."

je proširen na djelokrug okoliša⁴⁵, na obrazovanje⁴⁶ i frankofoniju⁴⁷. Izuzev tog formalnog povezivanja kulture s drugim resorima u administrativnom smislu, francusko Ministarstvo kulture je od svog osnutka uključeno u međusektorske suradnje. Zbog procesa prenošenja odgovornosti i preslagivanja ovlasti za pojedine segmente područja kulture, međusektorska potpora za pitanja i programe iz kulture ostala je prisutna do danas bez obzira na činjenicu da je osnovano zasebno ministarstvo za pitanja kulture (Dubois: 1999, 10). Za vrijeme ministra Jacquesa Duhamela početkom 70-ih poseban je naglasak u provedbi kulturne politike stavljen na međusektorske suradnje, a tada ustanovljene principe njegovi su nasljednici preuzeli i kroz godine nadograđivali (Poirrier, 2016: 356). U današnjem društveno-političkom uređenju u Francuskoj "osim ministarstva kulture i druga ministarstva sudjeluju u javnim kulturnim politikama: ministarstva obrazovanja, znanosti, vanjskih poslova, mladih i sporta, agrikulture, turizma i zdravstva (...) Postoje brojni sporazumi između ministarstava koji se redovito obnavljaju"⁴⁸. Brojni su primjeri prakse, međutim, u ovom se radu поближе analizira međusektorska suradnja koja se ostvaruje u području međunarodne kulturne suradnje, a odvija se kroz rad Francuskog instituta, u čijem odboru djeluju predstavnici ministarstava kulture, vanjskih poslova, obrazovanja i visokog obrazovanja. Analizom djelovanja Francuskog instituta u nastavku rada propitivat će se usmjerenost sektora kulture prema međuresornim sinergijama u području međunarodne kulturne suradnje.

2.3.2. Hrvatsko Ministarstvo kulture : povijesni razvoj

Kako bi se hrvatska kulturna politika stavila u povijesne okvire u onom dijelu koji se odnosi na djelovanje ministarstva kulture kao što je to napravljeno i za francuski kontekst, kao referentna točka za tu analizu uzima se povijesni trenutak osamostaljenja Republike Hrvatske, odnosno osnutak Ministarstva prosvjete i kulture 1990. godine. Naime, u bivšoj federativnoj državi, Hrvatska nije imala autonomnu kulturnu politiku, nego je slijedila zacrtana načela iz središta federacije pri čemu je "kulturna politika na razini Republike usmjerena (...) na zadovoljavanje *općih* potreba u kulturi"⁴⁹. Kao što je to definirano u dokumentu *Kulturna*

⁴⁵ Ministarstvo kulturnih poslova i okoliša djelovalo je dva mjeseca tijekom 1974. godine (od 1. ožujka do 27. svibnja) te godinu dana 1977. (od 30. ožujka 1977. do 31. ožujka 1978.).

⁴⁶ Državno ministarstvo obrazovanja i kulture (od 2. travnja 1992. do 29. ožujka 1993.)

⁴⁷ Ministarstvo kulture i frankofonije (od 30. ožujka 1993. do 11. svibnja 1995.)

⁴⁸ Internetske stranice Compendium of Cultural Policies and Trends, projekta Vijeća Europe i instituta ERICarts – (Europski institut za komparativna kulturalna istraživanja) u dokumentu o Francuskoj, na stranici 15.: <https://www.culturalpolicies.net/web/countries-profiles-download.php> (pristupljeno: 12.07.2018.)

⁴⁹ Kulturna politika i razvitak kulture u Hrvatskoj: ("Crvena knjiga" i drugi dokumenti). 1982. Zagreb: Republički komitet za prosvjetu, kulturu, fizičku i tehničku kulturu: Republička samoupravna interesna zajednica u oblasti kulture: Zavod za kulturu Hrvatske.

politika Republike Hrvatske: Nacionalni izvještaj, kulturna politika Jugoslavije bila je podijeljena u tri etape: centralističko-etastička, prijelazna i samoupravna (Cvjetičanin i Katunarić, 1998, prema: Gjanković, 1981; Leko, 1987; Prnjat, 1979; Ivanišević, 1987: 21). I dok su prva dva sustava značila apsolutnu hegemoniju po načelu upravljanja iz Beograda, u trećem se razdoblju naziru mehanizmi samostalnog upravljanja kakve će poslije neovisna suverena Republika Hrvatska utemeljiti. Taj proces konvergencije koji vodi prema organizaciji Ministarstva kulture Republike Hrvatske kakvo danas djeluje, posljedica je procesa koji su doveli do raspada Jugoslavije. Naime, u 70-im godinama prošlog stoljeća događaju se političke promjene koje se između ostalog zrcale u Ustavu Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije iz 1974. godine, kada se barem na formalnoj razini povlače koraci u smjeru decentralizacije upravljanja unutar bivše države. Pod izlikom načela političke i financijske decentralizacije, u tom razdoblju briga o području kulture u Socijalističkoj Republici Hrvatskoj bila je podijeljena između Zavoda za kulturu Hrvatske koji je osnovan 1973. godine⁵⁰ i Republičkih samoupravnih interesnih zajednica kulture (RSIZK) koje su ustanovljene 1975. godine⁵¹. Kako se to Zakonima propisuje, sistem RSIZK-a bio je odgovoran za raspodjelu financijskih sredstava, a Zavod za kulturu bio je zadužen za proučavanje i obrađivanje stanja, prikupljanja i obrađivanja dokumentacije o kulturnom razvoju, te proučavanja problema kulturnog razvoja. I dok je postepeno "sistem SIZ-ova i u kulturi (...) bio prepušten sam sebi" (Crvena knjiga, 1982: 33), Zavod za kulturu djelovao je i dalje kao referentna točka za analitička pitanja kulturne politike. Tako je osnutkom suverene Republike Hrvatske Zavod za kulturu nastavio sa svojim djelovanjem, u izmijenjenom okviru. Republika Hrvatska je u bivšoj jugoslavenskoj federaciji dijelove upravnog sustava imala samo u zametku (Pusić, 1997: 201), stoga se briga o hrvatskoj kulturnoj politici od strane tijela državne uprave može analizirati tek od 1990. godine.

*Ustav Republike Hrvatske*⁵² usvojen je 21. prosinca 1990. godine kao izraz narodne volje za uspostavljanje suverene i neovisne države, što je potvrđeno na referendumu o suverenosti 19. svibnja 1991. godine (Smerdel, 2013: 267). Hrvatski je sabor 25. lipnja 1991. godine donio *Ustavnu odluku o suverenosti i samostalnosti Republike Hrvatske* te *Deklaraciju o proglašenju suverene i samostalne Republike Hrvatske*⁵³. Osamostaljivanje Republike Hrvatske zahtijevalo je potrebu formiranja svih dijelova upravnog sustava svojstvenih

⁵⁰ Ukaz o proglašenju Zakona o osnivanju Zavoda za kulturu Hrvatske, *Narodne novine*, br. 51/73

⁵¹ Zakon o samoupravnim interesnim zajednicama u oblasti kulture, *Narodne novine*, br. 51/74

⁵² Ustav Republike Hrvatske. *Narodne novine*, br. 56/90

⁵³ Ustavna odluka o suverenosti i samostalnosti Republike Hrvatske (dokument br. 872). Deklaracija o proglašenju suverene i samostalne Republike Hrvatske (dokument br. 875). *Narodne novine*, br. 31/91

samostalnoj državi. Stvorena je prilika da se nakon stoljetne nesamostalnosti u provedbi javno-upravnih poslova, izgradi nova moderna hrvatska javna uprava (Koprić, 2011: 2). Temeljem 114. članka Ustava Republike Hrvatske iz 1990. godine, ustrojstvo državne uprave uređuje se zakonom.

Prvi pravni dokument kojim se određuje djelovanje u području kulture na nacionalnoj razini u neovisnoj i suverenoj Republici Hrvatskoj je *Zakon o ustrojstvu republičke uprave*⁵⁴ koji je donesen dana 5. listopada 1990. godine, a kojim su pitanja kulture stavljena u nadležnost Ministarstva prosvjete i kulture. Tim zakonom, poslovi Zavoda za kulturu i Republičkog zavoda za zaštitu spomenika kulture stavljeni su u nadležnost tog ministarstva⁵⁵ te ministarstvo preuzima poslove stručnih službi republičkih samoupravnih interesnih zajednica za kulturu⁵⁶. U članku 15. tog Zakona definiran je djelokrug u području kulture, "a posebice one koji se odnose na: razvoj i unapređivanje kulture, kulturnog života i kulturnih djelatnosti te zaštitu kulturne baštine; osiguravanje financijskih i materijalnih uvjeta za djelatnost kulture"⁵⁷. Daljnji razvoj hrvatskog ministarstva kulture odvijao u teškim godinama Domovinskog rata koji je započeo 1991. godine u kojem je Hrvatska branila svoju neovisnost i suverenost. Do 1994. godine ministarstvo kulture ne djeluje kao samostalan resor, pa tako 1991. godine širi opseg djelokruga i postaje Ministarstvo prosvjete, kulture i športa⁵⁸, nakon čega 1992. godine nanovo postaje Ministarstvo kulture i prosvjete. Taj datum izdvaja se zbog dvije činjenice: kultura u nazivu ministarstva dobiva prvo mjesto, te je djelokrug u području kulture novim Zakonom detaljnije definiran⁵⁹, pri čemu je naznačena obaveza ministarstva na "davanje mišljenja na programe za zadovoljenje kulturnih i prosvjetnih potreba" što će 2001. godine biti pravno uređeno donošenjem Zakona o kulturnim vijećima⁶⁰.

Ministarstvo kulture postaje zasebno tijelo državne uprave 1994. godine nakon čega u novim zakonima o ustrojstvu i djelokrugu ministarstava i drugih središnjih tijela državne uprave koji

⁵⁴ Zakon o ustrojstvu republičke uprave. *Narodne novine*, br. 41/90

⁵⁵ Ibid.

⁵⁶ Ibid.

⁵⁷ Ibid.

⁵⁸ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o ustrojstvu republičke uprave. *Narodne novine*, br. 53A/91

⁵⁹ Zakon o ustroju i djelokrugu ministarstva i drugih organa državne uprave. *Narodne novine*, br. 55/92. U članku 11. definiran je djelokrug ministarstva kulture: "Ministarstvo kulture i prosvjete obavlja upravne i druge stručne poslove na području kulture, koji se odnose na: razvitak i unapređivanje kulture, kulturnog života i kulturnih djelatnosti te zaštitu kulturne baštine i autorskog prava; uspostavljanje i promicanje kulturne i prosvjetne suradnje s inozemstvom, a posebice kulturnih veza s hrvatskim iseljenicima i njihovim udrugama te davanje mišljenja na programe za zadovoljavanje njihovih kulturnih i prosvjetnih potreba: osiguravanje financijskih i materijalnih uvjeta za djelatnost kulture."

⁶⁰ Nakon prvog donesenog Zakona o kulturnim vijećima 2001. godine, isti je revidiran u tri navrata: 2004., 2009. i 2013.

su uslijedili⁶¹ nije bilo promjene djelokruga, niti značajnih sadržajnih izmjena. Do 2012. godine bilo je samo širenja nadležnosti Ministarstva kulture. Tako je 2003. godine područje javnog informiranja stavljeno u nadležnost Ministarstva kulture, te se najznačajnija promjena odnosi na razdoblje od 2004. do 2011. godine kada je, uz područje kulture, Ministarstvo preuzelo nadležnost za područje zaštite prirode. Bez obzira na činjenicu što je sektor kulture u nekim povijesnim razdobljima bio ustrojen u sustavu javne uprave zajedno s nekim drugim područjima društvenog djelovanja, poput obrazovanja i zaštite okoliša, zabilježena je stroga sektorska podjela javnih politika. Međusektorska komunikacija ostvaruje se po specifičnim pitanjima, najčešće vezano uz dogovore o pojedinim regulatornim mjerama ili određenim zakonskim odredbama koje zahtijevaju formalne suradnje s drugim resorima. To je, primjerice, slučaj u području zaštite kulturne baštine gdje se ostvaruje suradnja s Ministarstvom unutarnjih poslova i Ministarstvom graditeljstva. Osim suradnji na osmišljavanju i donošenju različitih formalno-pravnih dokumenata, kao pozitivna praksa na razini programskih suradnji izdvaja se uspostavljena suradnja s Ministarstvom gospodarstva koje je 2008. godine zajedno s Ministarstvom kulture uspostavilo i financiralo Javni poziv za programe poduzetništva u kulturi⁶².

2.4. Zaključak – Hrvatska i francuska kulturna politika : točke spajanja i razdvajanja

Francuska Republika prednjači u mnogočemu u odnosu na Republiku Hrvatsku kada je riječ o razvoju kulturne politike na nacionalnoj razini. Razlog je prvenstveno vezan uz činjenicu kako je Hrvatska mlada država koja ima tradiciju kraću od 30 godina, otkako je postala neovisna. Hrvatska je francuske prakse uzimala za uzor u nekim povijesnim trenucima. Tako je, primjerice, prvi Ustav Republike Hrvatske prepisana varijanta francuskog Ustava V. Francuske Republike. Hrvatska nije zadržala taj prvotno uspostavljeni ustavno-pravni poredak, ali je u mnogočemu ostala slična francuskom modelu. Današnji se francuski i hrvatski model organiziranja i provedbe mjera kulturne politike klasificira kao model *država arhitekt*. Taj model kulturu doživljava kao ključnog stvaratelja nacionalnog identiteta te se najvećim dijelom kulturne aktivnosti usmjeravaju kroz poticaje javnih politika. Kultura se

⁶¹ Zakon o ustrojstvu i djelovanju ministarstava i državnih upravnih organizacija. *Narodne Novine*, br. 48/99, 199/03, 150/11, 93/16

⁶² Godine 2013. ta je inicijativa pretrpjela promjene, ali budući da to razdoblje ne ulazi vremenski u okvir trajanja Festivala Hrvatske koji se održao 2012. godine, nećemo ulaziti u dublje analize tih procesa.

shvaća kao onaj dio odgovornosti i poslova države koji su od presudnog značaja za imidž jedne zemlje u svijetu. U hrvatskom i francuskom kontekstu uloga države kao stvaratelja objedinjenih regulatornih mjera u javnom prostoru ključna je za definiranje modela kulturne politike.

Prvo francusko ministarstvo kulture osnovano je prije 60 godina. Zbog značajnog utjecaja koji je francuska kulturna politika za vrijeme prvog ministra kulture u Zapadnoj Europi Andréa Malrauxa, izvršila na globalno shvaćanje kulturne politike, mnogi izvori zastupaju tezu kako su francuska kulturna politika i osnivanje francuskog ministarstva kulture donijeli prekretnicu u percepciji važnosti kulturnih politika općenito na globalnoj političkoj karti. Francuska kulturna politika kao dio sustava javnih politika, osnivanjem ministarstva dobiva usmjerenu administrativnu podršku i potvrdu političke volje da se usustavi pristup u kreiranju kulturne politike na nacionalnoj razini. U Hrvatskoj je ministarstvo kulture osnovano donošenjem novog samostalnog društveno-političkog poretka nakon raspada bivše države. I dok se korijeni njegove organizacije prepoznaju u pojedinim organima vlasti bivše države, pravi početak onoga što predstavlja današnju suvremenu hrvatsku kulturnu politiku, započinje 1990. godine.

Usporedbom između razvoja institucionalne podrške hrvatske i francuske kulturne politike na nacionalnoj razini, dolazimo do zaključka kako francusko ministarstvo kulture ima dvostruko dulju tradiciju djelovanja od hrvatskog ministarstva kulture. Također, ministarstvo kao potporna institucija za osmišljavanje kulturne politike u Francuskoj osnovano je u prirodnijem okruženju nego što je to bio slučaj u Hrvatskoj. S francuske su strane počeci osnivanja ministarstva proizašli iz organske potrebe sustava, točnije kao njegova nadogradnja, u hrvatskom slučaju je osnivanje ministarstva ostvareno u teškim ratnim godinama iz nužde da se preuzmu zadaće i odgovornosti državnih službi iz prethodnog režima. Kroz razvoj administracije tijekom povijesti, u francuskom slučaju je prepoznat kontinuitet i stabilnost djelovanja sektora u dužim razdobljima pri čemu su značajne promjene prepoznatljive tijekom četiri razdoblja djelovanja ministarstva kulture: desetogodišnje razdoblje postavljanja temelja na kojima je izgrađena i održana francuska kulturna politika do danas, razdoblje međusektorskih suradnji i podrške umjetničkoj produkciji, razdoblje koje je obilježila teritorijalno-organizacijska dekoncentracija ovlasti i uloga ministarstva, te razdoblje od 1993. do danas. Djelokrug ministarstva je u Francuskoj uvijek bio usmjeren na poslove kulture i komunikacija, uz samo tri odstupanja tijekom 60 godina postojanja, dok se međusektorska suradnja ostvaruje provedbom potpisanih međuresornih ugovora te rad pojedinih državnih institucija, poput Francuskog instituta. S hrvatske strane je u kratkom razdoblju od osnutka

ministarstva do 2012. godine ministarstvo kulture bilo u tri navrata dio ustrojstvene jedinice s nekim drugim resorom, dok se međusektorske suradnje ostvaruju kroz pojedinačne akcije.

3. MEĐUNARODNA KULTURNA SURADNJA U FRANCUSKOJ I HRVATSKOJ : NADLEŽNOSTI MINISTARSTVA KULTURE I MINISTARSTVA VANJSKIH POSLOVA

Ovo poglavlje rada donosi uvid u pristup i organizaciju jedne sastavnice francuske i hrvatske kulturne politike – međunarodne kulturne suradnje. U suvremenom svijetu koji je obilježen značajnim promjenama na ekonomskoj, geografskoj i političkoj osnovi, *međunarodno djelovanje*, kako navode Rigaud i Delcros⁶³, nosi posebnu važnost i kompleksnost budući da istovremeno stvara izazove u povezivanju kroz multilateralne aktivnosti, održavanju međuovisnosti i uvažavanja na bilateralnim osnovama, ali i usklađivanje s nacionalnim kontekstom. Međunarodna kulturna suradnja kao dio nacionalne politike označava djelovanje u području kulture kroz ukupan zbroj svih aktivnosti koje provodi izvršna vlast kako bi osigurala zastupljenost nacionalne kulture u inozemstvu i njena važnost navodi se kao jedan od pet najvažnijih razloga koji dovode do definiranja i uspostavljanja kulturne politike neke države općenito (Dragojević, 2006: 56). U Francuskoj i Hrvatskoj međunarodna kultura suradnja čini sastavnicu kulturne politike, a službe ministarstava kulture i vanjskih poslova definiraju prioritetne ciljeve i smjernice za njihovo ostvarenje. U operativnom smislu, uz centralne administracije, ključni dionici u provedbi međunarodnih kulturnih suradnji su diplomatske službe i misije pojedine zemlje koje u komunikaciji s ministarstvima djeluju "kroz tri karike: međunarodni sporazumi u području kulture, mješoviti odbori, kulturni programi." (Kessler, 1999: 393). Sklapanja i provedba sporazuma te rad u sklopu brojnih međunarodnih mješovitih odbora odnose se na podršku u smislu kreiranja i provedbi nacionalnih politika, a treća karika odnosi se na financiranje provedbe pojedinih kulturnih programa.

U Francuskoj je područje međunarodne kulturne suradnje razvijeno prije osnutka ministarstva zaduženog za područje kulture te mnogi izvori navode vrlo dugu tradiciju francuske međunarodne kulturne suradnje, ističući kako je "Francuska jedna od prvih država koja je rano razvila ovaj oblik međunarodne suradnje" (Vaisse, 2009: 523) koja je od svojih početaka činila sastavnicu *međunarodnog djelovanja*. "Međunarodna kulturna politika je bez sumnje jedna od najstarijih francuskih 'javnih politika'. Francuska ima međunarodnu kulturnu politiku prije nego unutarnju kulturnu politiku" (Kessler, 1999: 370). U Hrvatskoj je međunarodna

⁶³ Jacques Rigaud i Xavier Delcros, *Les institutions administratives françaises : le fonctionnement* (Pariz: Presses de la fondation nationale des sciences politiques-Daloz, 1984.)

kulturna suradnja utkana u same početke stvaranja nacionalne kulturne politike koja je nastajala u tijeku ratnog razdoblja, kada su konstituirani svi organi javnih vlasti u Hrvatskoj. S obzirom na različite povijesne trenutke i procese unutar kojih se stvarao okvir za provedbu međunarodne kulturne suradnje, razlike u nadležnostima resora kulture i vanjskih poslova postoje u francuskom i hrvatskom sustavu javnih vlasti, te će se u ovom poglavlju te razlike propitati. Analizom ustrojstvenih jedinica ministarstva kulture i ministarstva vanjskih poslova od početka njihovog rada do 2012. godine, kada je održana Hrvatska kulturna sezona, razmotrit će se organizacija službi dvaju ministarstava u Hrvatskoj i Francuskoj koje su zadužene za kreiranje i provedbu međunarodne kulturne suradnje kako bismo lakše mogli razumjeti međuodnose unutar organizacijskih uvjeta pripreme i provedbe Hrvatske kulturne sezone.

3.1. Međunarodna kulturna suradnja u Francuskoj

U Izvješću o međunarodnim kulturnim odnosima⁶⁴ koje je napravilo francusko ministarstvo vanjskih poslova stoji kako se ustalio izraz *francuski model* kada se govori o dugoj povijesti međunarodne kulturne suradnje. Naime, "Francuska je prije razvila kulturnu politiku na međunarodnoj razini nego što ju je imala na nacionalnoj" (Lombard, 2003: 74). Uređena administrativna javno-upravna podrška međunarodnoj kulturnoj suradnji u Francuskoj je započela osnutkom Ureda za škole i francuska djela u inozemstvu pri ministarstvu vanjskih poslova početkom 20. stoljeća. Od tog je trenutka pitanje međunarodne kulturne suradnje primarno u nadležnosti ministarstva vanjskih poslova, dok se uloga ministarstva kulture primarno uzima kao savjetodavna i promatračka. Do današnjeg datuma, taj se odnos snaga nije mijenjao, uz jedinu razliku što je 2012. godine preformulirana uloga ministarstva vanjskih poslova, uvođenjem termina *politike utjecaja* u pravne dokumente kojima se određuje djelokrug Generalne uprave za globalizaciju, kulturu, obrazovanje i međunarodni razvoj⁶⁵ u sklopu Ministarstva vanjskih poslova. Tako je navedeno kako Uprava između ostalih zadaća, ima i zadaću da "definira i provodi politiku utjecaja Francuske"⁶⁶. O politici utjecaja, odnosno njenom užem pojmu diplomacije utjecaja, bit će riječi u poglavlju o francuskoj kulturnoj diplomaciji, dok je u ovom odlomku riječ o razvoju i ulogama službi ministarstava kulture i vanjskih poslova u Francuskoj.

⁶⁴ Archives nationales Paris, CAC 900194/Članak 14, Izvješće o međunarodnim kulturnim odnosima, nepotpisano, 1979.

⁶⁵ Franc. Direction générale de la mondialisation, de la culture, de l'enseignement et du développement international

⁶⁶ Décret n° 2012-1511 du 28 décembre 2012 portant organisation de l'administration centrale du ministère des affaires étrangères. *Journal officiel de la République française*, n°0304 du 30 décembre 2012, texte n° 15

3.1.1. Službe francuskog ministarstva vanjskih poslova u funkciji međunarodne kulturne suradnje

"Francuska je prva zapadna zemlja koja je definirala vanjsku kulturnu politiku i koja je vođenje njenog administrativnog aparata povjerila izravno ministarstvu vanjskih poslova."⁶⁷

Pri francuskom ministarstvu vanjskih poslova, 1909. godine osnovan je Ured za škole i francuska djela u inozemstvu⁶⁸ koji je imao zadatak koordinirati poslove vezane uz kulturne aktivnosti i promociju francuskog jezika na međunarodnoj razini. Iste godine, kao rezultat inicijative francuskih intelektualaca, započinje osnivanje francuskih kulturnih instituta koji su u počecima imali zadatak poticati sveučilišne razmjene na međunarodnoj razini. Prvi instituti osnovani su u Firenci i Madridu 1909. godine, sljedeće godine u Londonu i 1914. godine u Sankt Peterburgu. Instituti su u svojim počecima bile nezavisne organizacije koje su djelovale po različitim principima, a pri ministarstvu vanjskih poslova je Ured za škole i francuska djela u inozemstvu bio zadužen za praćenje njihova rada. Ured se 1920. godine restrukturira u Službu za francuska djela u inozemstvu⁶⁹ s ciljem da u svojoj nadležnosti ima "sve što se tiče kulturnog širenja Francuske izvan granica"⁷⁰. Budući da broj instituta svake godine raste te ih 1939. godine ima ukupno 35 u cijelom svijetu⁷¹, postepeno dolazi do rasta službi ministarstva vanjskih poslova u smislu ljudskih i financijskih kapaciteta koji su angažirani za brigu o području međunarodne kulturne suradnje. Zbog povećanog obima poslova i zadaća u tom području, 1945. godine osnovana je Glavna uprava za kulturne odnose i francuska djela u inozemstvu⁷² pri ministarstvu vanjskih poslova s osnovnim ciljem promoviranja francuskog jezika, te poticanja kulturne i umjetničke razmjene⁷³. Ona se do danas skraćeno naziva Upravom za kulturne odnose, budući da je bila prva služba koja je u svom nazivu imala eksplicitno navedeno riječ "kultura". Osnivanje Glavne uprave za kulturne odnose i francuska djela u inozemstvu događa se istovremeno kad se rađa i ideja o usustavljanju međunarodnog kulturnog djelovanja, što se u mnogim izvorima povezuje s govorom predsjednika de Gaullea koji je održao 1943. godine. Riječ je o govoru koji je održao prigodom obilježavanja 60.

⁶⁷ Ovaj citat je prva rečenica elaborata *Le projet culturel extérieur de la France* koje je izradilo ministarstvo vanjskih poslova 1984. godine, točnije Glavna uprava za kulturne, znanstvene i tehničke odnose (franc. Direction générale des relations culturelles, scientifiques et techniques), a koji je kasnije služio kao referentna točka za rasprave vezane za područje međunarodne kulturne suradnje kod brojnih autora.

⁶⁸ Franc. Bureau des Écoles et Œuvres françaises à l'étranger

⁶⁹ Franc. Service des Œuvres françaises à l'étranger

⁷⁰ Décret du 15 janvier 1920. *Journal officiel de la République française* du 16 janvier 1920, Nacionalni arhivi Francuske Republike

⁷¹ U Hrvatskoj je Francuski institut osnovan 1922. godine.

⁷² Franc. Direction générale des relations culturelles et des oeuvres français a l'étranger

⁷³ Ordonnance 45-675 du 13 avril 1945 portant organisation de l'administration centrale du ministère des affaires étrangères. *Journal officiel de la République française* du 20 avril 1945, Nacionalni arhivi Francuske Republike

obljetnice osnutka Alliance Française u Alžiru kada je istaknuo kako je potrebno proširiti francuski "kulturni utjecaj"⁷⁴. Glavna uprava za kulturne odnose i francuska djela u inozemstvu bila je zadužena za usklađivanja međunarodnih ugovora iz područja kulture, brigu o djelovanju instituta i kulturnih atašea pri veleposlanstvima. Uprava za kulturne odnose usko je surađivala s kulturnim savjetnicima i profesorima u institutima diljem svijeta, a nakon što je ministarstvo vanjskih poslova uvelo mjesto savjetnika za kulturu u veleposlanstvima 1949. godine, zadužena je za suradnje s njima. Uvođenjem pozicije savjetnika za kulturu u diplomatskim misijama, ojačalo se provedbu međunarodne kulturne politike koje su "prije rata (...) izvršavali direktori kulturnih instituta u inozemstvu ili, eventualno, konzuli" (Kessler, 1999: 379-380). Ministarstvo vanjskih poslova time je napravilo korak dalje u provedbi međunarodne kulturne politike Francuske Republike.

Od uspostave prve Uprave za kulturne odnose, francusko ministarstvo vanjskih poslova djeluje u području kulture na tri osnovna načina: uspostavom međunarodnih ugovora o suradnji, redovitim komunikacijama s drugim resorima putem Mješovitih odbora te provedbom kulturnih programa u suradnji s diplomatskim predstavništvima (Kessler, 1999: 393-396). Te su zadaće i odgovornosti kroz različite razvojne etape ministarstva bile podijeljene između više ustrojstvenih jedinica, ukupno djelovanje u području međunarodne kulturne suradnje nije bilo pod izravnom nadležnosti jedne službe. Godine 1979. Jacques Rigaud sastavio je Izvješće *Les relations culturelles extérieures: rapport au ministre des Affaires étrangères* (Rigaud, 1979) koje izvori smatraju osnovnim dokumentom za daljnje pozicioniranje kulture i umjetnosti u međunarodnim odnosima (Lombard, 2003) i aktivne uloge državnih institucija u njihovom stvaranju. Rigaudovo izvješće bilo je podloga za izradu raznih akcijskih planova i dokumenata koji su uslijedili u 1980-ima. U trenutku kada se pri ministarstvu kulture, 1982. godine, osniva Služba za međunarodne poslove, u ministarstvu vanjskih poslova revidiraju se zadaće Glavne uprave za kulturne, znanstvene i tehničke odnose te se navodi kako je zadaća te uprave "da definira i provodi međunarodnu kulturnu, znanstvenu i tehničku politiku" (Lombard, 2003: 70-79). Godine 1988. došlo je do osnivanja Državnog tajništva za međunarodne kulturne odnose i frankofoniju pri izravnom odgovornosti ministarstva vanjskih poslova⁷⁵. Time je potvrđena dominantna pozicija ministarstva vanjskih poslova u pitanjima međunarodne kulture suradnje u odnosu na ministarstvo kulture.

⁷⁴ Govor je dostupan na URL:

https://www.fondation-alliancefr.org/wp-content/medias/PDF/DISCours_G_DE_GAULLE_43_ALGER.pdf (pristupljeno 12.03.2017.)

⁷⁵ Décret n°88-734 du 31 mai 1988 relatif aux attributions du Décret n° 88-734 du 31 mai 1988 relatif aux attributions du secrétaire d'Etat auprès du ministre d'Etat, ministre des affaires étrangères, chargé des relations

Sljedeću značajnu promjenu u radu službi donijela je reforma pod nazivom Generalna revizija javnih politika⁷⁶ koju je francuska vlada započela 2007. godine s ciljem optimizacije ljudskih i financijskih kapaciteta javne administracije, a koja je dovela do restrukturiranja ministarstva vanjskih poslova. U Bijeloj knjizi o francuskoj vanjskoj i europskoj politici iz 2008. godine (Juppé i Schweitzer, 2008) kao jedna od mjera optimiziranja djelovanja u području kulture na međunarodnoj razini, sugerirano je administrativno preslagivanje u sklopu ministarstva vanjskih poslova s ciljem povezivanja svih poslova vezanih uz kulturu pod okrilje jedne Uprave⁷⁷. Istovremeno, Vijeće za modernizaciju javnih politika⁷⁸ koje je zaduženo za provedbu i evaluaciju reforme administracije, u travnju 2008. godine najavljuje promjene u administraciji ministarstva vanjskih poslova. Predloženo je osnivanje uprave koja će se nasloniti na djelovanje dotadašnje Generalne uprave za međunarodnu suradnju i razvoj⁷⁹ te će biti "zadužena za strateško planiranje, definiranje politika, kao i provedbu, nadzor i praćenje operatera"⁸⁰. Par mjeseci kasnije u svom javnom obraćanju tadašnji ministar vanjskih poslova Bernard Kouchner precizira kako će "evolucija Generalne uprave za međunarodnu suradnju i razvoj biti popraćena sistematičnim prijenosom vođenja i upućivanja operatera. Tom podjelom poslova postići će se veća razina efikasnosti. Međutim ona podrazumijeva veći nadzor nad operaterima, nadzor koji želim da bude precizan i efikasan."⁸¹ Godine 2009. dolazi do povezivanja Glavne uprave za međunarodnu suradnju i razvoj i Uprave za ekonomske i financijske poslove⁸² te se osniva Glavna uprava za globalizaciju, razvoj i partnerstva⁸³ koja je podijeljena na četiri uprave: Uprava za globalnu ekonomiju i strategiju razvoja, Uprava za svjetska javna dobra, Uprava za kulturnu politiku i francuski jezik, Uprava

culturelles internationales et de la francophonie. *Journal officiel de la République française* du 2 juin 1988, page 7571

⁷⁶ Franc. Révision générale des politiques publiques (skraćeno: RGPP)

⁷⁷ U 3. Anexu Bijele knjige navedeno je dvanaest različitih prijedloga djelovanja, s pripadajućim mjerama. Sedma točka odnosi se na prijedlog vezan uz vanjsko-političko djelovanje u području kulture te se naziva "Promicanje francuskih ideja i kulture u službi raznolikosti." Navedene su tri preporuke kao potencijalne mjere za ostvarenje tog cilja: "mjera 7.1: restrukturiranje mreže kulturnih centara povezivanjem sa službama za suradnju i kulturna pitanja pri veleposlanstvima, mjera 7.2: organizacija jednog krovnog operatera koji bi objedinio djelovanje cijele mreže te imao na raspolaganju vlastite ljudske i financijske kapacitete, mjera 7.3: objedinjavanje svih poslova vezano za međunarodnu kulturnu suradnju u sklopu jedinstvene uprave ministarstva vanjskih poslova."

⁷⁸ Franc. Conseil de modernisation des politiques publiques

⁷⁹ Franc. Direction générale de la coopération et du développement (skraćeno: DGCID)

⁸⁰ Poglavlje *La modernisation de la politique d'action extérieure de l'Etat* u: <http://ufsecgt.fr/IMG/pdf/cmpp2.pdf> (pristupljeno: 13.04.2017.)

⁸¹ Govor održan 26. kolovoza 2008. godine na zatvaranju događanja *Journées de la coopération internationale et du développement* u Parizu, dostupno na URL: <http://discours.vie-publique.fr/notices/083002626.html>

⁸² Franc. Direction des Affaires économique et financières (skraćeno: DAEF)

⁸³ Franc. Direction générale de la mondialisation, du développement et des partenariats (skraćeno: DGMDP), osnovana uredbom: Décret n° 2009-291 du 16 mars 2009 portant organisation de l'administration centrale du ministère des affaires étrangères et européennes. *Journal officiel de la République française*, n°0064 du 17 mars 2009, texte n° 5

za politiku mobilnosti i privlačenja.⁸⁴ Povezivanjem različitih uprava stvara se *nad-uprava*⁸⁵ koja ima mogućnost sveobuhvatnijeg djelovanja, kako Laurence Badel navodi "objedinjavanjem sektora koji su se u povijesti odnosili na ekonomiju, razvoj i kulturu. Ta nova glavna uprava, prema suvremenom administrativnom žargonu, nad-uprava, strateška je uprava prikladna za bavljenje velikim transverzalnim pitanjima koja su nametnuta globalizacijom" (Badel, 2014 : 969-982). Godine 2012. osniva se Glavna uprava za globalizaciju, kulturu, obrazovanje i međunarodni razvitak⁸⁶ koja "definira i provodi, s pripadajućim operaterima i partnerima, politiku utjecaja"⁸⁷. Nadležnosti ove uprave i aktivnosti vezane uz druge sektore šire se u odnosu na prethodno ustrojstvo, pa je uz kulturna i gospodarska pitanja jasnije definirano i djelovanje u području financija, turizma, klime, zdravstva, visokog obrazovanja i znanosti. Dakle, međunarodna kulturna suradnja postaje jedna od komponenti u široj provedbi *politike utjecaja*. Vezano uz područje kulture kroz djelovanje ove Uprave se "osigurava nadležnost i strateško promišljanje državnih operatera i aktivnosti na međunarodnoj razini koje provode Francuska agencija za razvoj, Agencija za učenje francuskog jezika u inozemstvu, Francuski institut⁸⁸, France Expertise Internationale, Canal France International i Campus France". Nadalje, u istom članku Uredbe 2012-1511⁸⁹ stoji kako je Glavna uprava za globalizaciju, kulturu, obrazovanje i međunarodni razvitak⁹⁰ zadužena za promociju francuskog jezika i audiovizualnih aktivnosti na međunarodnoj razini. Reformom iz 2009. ostvaruju se preduvjeti za veću kontrolu nad Francuskim institutom od dotadašnje te međunarodna kulturna suradnja postaje sastavnica francuske politike utjecaja.

3.1.2. Službe francuskog ministarstva kulture u funkciji međunarodne kulturne suradnje

Prvi francuski ministar kulture André Malraux definirao je programske ciljeve svog djelovanja prvenstveno u odnosu na razvoj nacionalne kulturne politike unutar devet⁹¹ jasno

⁸⁴ Franc. Direction de l'économie globale et des stratégies du développement, Direction des biens publics mondiaux, Direction de la politique culturelle et du français, Direction des politiques de mobilité et d'attractivité."

⁸⁵ Franc. Direction d'état-major

⁸⁶ Franc. Direction générale de la mondialisation, de la culture, de l'enseignement et du développement international

⁸⁷ Décret n° 2012-1511 du 28 décembre 2012 portant organisation de l'administration centrale du ministère des affaires étrangères. *Journal officiel de la République française*, n°0304 du 30 décembre 2012, texte n° 15

⁸⁸ Franc. Agence française de développement, Agence pour l'enseignement français à l'étranger, Institut français

⁸⁹ Décret n° 2012-1511 du 28 décembre 2012 portant organisation de l'administration centrale du ministère des affaires étrangères. *Journal officiel de la République française*, n°0304 du 30 décembre 2012, texte n° 15

⁹⁰ Podijeljena je na četiri uprave: Uprava za tvrtke i međunarodnu ekonomiju, Uprava za razvoj i svjetska javna dobra, Uprava za kulturnu, sveučilišnu suradnju i istraživanje, Uprava za programe i mrežu pri čemu je uprava zadužena za pitanja kulture do današnjeg datuma ostala nepromijenjena.

⁹¹ Devet programskih ciljeva Andréa Malrauxa: Štititi i valorizirati velike spomenike i izvanredne urbane cjeline, Ojačati kompetencije u području baštine, Ojačati izvrsnost kulturne ponude, Umanjiti primat akademizma,

definiranih ciljeva ministarstva, pri čemu je međunarodna kulturna suradnja bila tek marginalno dotaknuta kroz potrebu da se grad Pariz učini međunarodnim umjetničkim centrom.⁹² Louis Duvernois u svom Izvješću za Senat iz 2004. godine citira riječi premijera V. Francuske Republike Michela Debréa kojima je odbio ministra kulture Andréa Malrauxa kada je potonji predložio transfer uloga i zadaća Uprave za kulturne poslove pri ministarstvu vanjskih poslova u novoosnovano ministarstvo kulture. Tada mu je Michel Debré odgovorio: "Nisam se želio prikloniti njegovom zahtjevu (...) jer mi se čini nužnim očuvati jedinstvo našeg djelovanja u inozemstvu"⁹³. Ta dominacija koju kroz cijelu povijest ministarstvo vanjskih poslova zadržava u odnosu na ministarstvo kulture, očitava se u citatu koji je zabilježen 1981. godine u Francuskim nacionalnim arhivima u jednoj bilješci s međuresornog sastanka: "Ministarstvo vanjskih poslova kaže: zašto bi u to bilo uključeno Ministarstvo kulture? U Ministarstvu vanjskih odnosa također postoji odjel za kulturne poslove."⁹⁴

Nakon Andréa Malrauxa, imenovani ministri kulture kroz svoje su programe i ciljeve uvijek u fokusu imali prioritete vezane za razvoj nacionalnih pitanja u kulturi. Godine 1981. ministrom kulture imenovan je Jack Lang koji se otvara prema međunarodnoj kulturnoj suradnji potičući djelovanje stranih umjetnika i stručnjaka u području kulture u Francuskoj. Tijekom njegova dva mandata na mjestu ministra kulture, strani umjetnici bili su dobrodošli u Parizu, otvorena im je mogućnost da postanu voditelji institucija kao što su l'Odéon, l'Orchestre de Paris, l'Opéra de Paris, te je osnovana Maison des cultures du monde⁹⁵ i Uprava za europske i međunarodne poslove⁹⁶ pri Nacionalnom centru za kinematografiju⁹⁷. Ipak, međunarodnu kulturnu suradnju u smislu širenja nacionalne kulture u inozemstvu, i dalje provodi ministarstvo vanjskih poslova dok ministarstvo kulture ostvaruje *dijalog među kulturama* (Lombard 2003; Martin 2013).

Podržati suvremeno stvaralaštvo, Podržati francuski film, Upisati djelovanje kulture u petogodišnje planove, Položiti temelje za dekoncentraciju, Utvrditi ulogu Pariza kao međunarodnog umjetničkog centra.

⁹² U raznim izvorima navedeni su i interpretirani prioriteti ministarstva Andréa Malrauxa, na stranicama francuskog ministarstva kulture navedeni su prioriteti koje je svaki od ministara imao tijekom svog (ili svojih) mandata, (dostupno na URL: <http://www.culture.gouv.fr/Nous-connaitre/Decouvrir-le-ministere/Histoire-du-ministere/L-histoire-du-ministere/Les-ministres>, pristupljeno: 04.05.2018)

⁹³ Rapport d'information n° 91 (2004-2005) de M. Louis Duvernois, fait au nom de la Commission des affaires culturelles sur la stratégie d'action culturelle de la France à l'étranger, déposé le 1 décembre 2004. (2004) Paris: Sénat. 132 str.

⁹⁴ Pisana bilješka s međuresornog sastanka održanog 17. rujna 1981. godine na temu priprema sastanaka za područje kulture na europskoj razini. *Archives nationales*, CAC 870713/Article 15, Nacionalni arhivi u Parizu

⁹⁵ Maison des cultures du monde je organizacija osnovana 1983. godine s ciljem razmjene kulturnih programa na međunarodnoj razini. Osnivači su joj ministarstvo kulture, grad Pariz i grad Vitry.

⁹⁶ Franc. Direction des affaires européennes et internationales

⁹⁷ Franc. Centre national de la cinématographie (skraćeno: CNC) osnovan je zakonom 25. listopada 1946. s ciljem zaštite i promocije francuske kinematografije, od 2004. godine nosi naziv Centre national du cinéma et de l'image animée.

Godine 1982. donesena je Uredba o unutarnjem ustrojstvu ministarstva kulture u kojoj je naznačeno kako je jedan od ciljeva ministarstva "doprinositi vladavini kulture i francuske umjetnosti u slobodnom dijalogu među kulturama svijeta"⁹⁸ slijedom čega je osnovana i Služba za međunarodne poslove⁹⁹ u sklopu Uprave za kulturni razvitak¹⁰⁰. U praktičnom smislu, pregledom dokumentacije u Nacionalnim arhivima Francuske Republike koji se odnose na 1983. godinu, prvu godinu djelovanja Službe za međunarodne poslove, može se zaključiti kako je služba imala slabiji utjecaj na razvoj međunarodnih odnosa od željenog što potvrđuje zapis s jednog sastanka službe gdje je naznačeno "Jack Lang izrazio je želju da služba djeluje više na političkoj razini, a manje na administrativnoj"¹⁰¹. U Nacionalnim francuskim arhivima nalaze se zapisnici s održanih sastanaka, pripreme i očitovanja na razne pravne akte koji potvrđuju sudjelovanje Službe na sastancima i aktivnostima brojnih partnera od kojih su najaktivniji u radu međunarodne organizacije UNESCO, Vijeća Europe, Agencije za kulturnu i tehničku suradnju¹⁰². Služba sudjeluje u pripremi i zaključcima bilateralnih programa i ugovora vezano uz područje kulture te njihove kasnije provedbe¹⁰³, u pripremama dosjea za predsjedničke posjete, putovanja ministara ili međunarodne konferencije¹⁰⁴ te posjete stranih dužnosnika i javnih osoba u suradnji s ministarstvom vanjskih poslova¹⁰⁵. Također, zabilježeno je kako Služba raspolaže sredstvima za potporu financiranja aktivnosti međunarodnih kulturnih razmjena¹⁰⁶. U arhivima nije sačuvana cjelokupna dokumentacija o raspodjeli navedenih sredstava, no može se zaključiti da je riječ o skromnom udjelu kako i

⁹⁸ Décret n° 82-394 du 10 mai 1982 relatif à l'organisation du ministère de la Culture. *Journal officiel de la République française*, 11 mai 1982, page 1346

⁹⁹ Arrêté du 23 décembre 1982. *Journal officiel de la République française*, 19 janvier 1983, članak 7. definira zadaće Službe: "Služba za međunarodne poslove predlaže i provodi međunarodnu politiku ministarstva kulture, potiče dijalog kultura i prisutnost francuske kulture. Ona proučava, predlaže i provodi, u suradnji s drugim upravama i organizacijama, projekte koji su pogodni za razvoj suradnji među kulturama i susrete među umjetnicima i intelektualcima. Osigurava suradnju s upravama ministarstva vanjskih poslova. [...] Zadužena je za predstavljanje ministarstva na multilateralnim sastancima, konferencijama i pregovorima."

¹⁰⁰ Uredbom o unutarnjem ustrojstvu iz 1982. (Décret n° 82-394 du 10 mai 1982 relatif à l'organisation du ministère de la Culture. *Journal officiel de la République française*, 11 mai 1982, page 1346) ministarstvo kulture je podijeljeno na dvije službe za pluridisciplinarne aktivnosti i deset uprava: četiri za umjetničku kreaciju i dostupnost, četiri za baštinu i dvije za koordinaciju, praćenje i potporu, od kojih je jedna Uprava za kulturni razvitak u sklopu koje se nalazi i Služba za međunarodne poslove.

¹⁰¹ Compte rendu de la réunion de service. *CAC 870713/article 1*, 10 rujna 1984. Nacionalni arhivi Francuske Republike u Parizu

¹⁰² Franc. Agence de coopération culturelle et technique (skraćeno ACCT) preteča je Međunarodne organizacije Frankofonija koja je djelovala od 1970. godine do 1998. godine.

¹⁰³ *Projet de loi de finances 1984*, pitanje Parlamentarne skupštine vezano uz suradnju ministarstva kulture i ministarstva vanjskih poslova, str. 1137.

¹⁰⁴ Rapport sur les activités du SAI. *CAC 920164/Article 15*, 25 veljače 1983., Nacionalni arhivi Francuske Republike u Parizu

¹⁰⁵ Note d'information sur le rôle du SAI. *CAC 870295/article 7.*, 22. studenog 1983., Nacionalni arhivi Francuske Republike u Parizu

¹⁰⁶ Note à l'intention d'André Larquié. Utilisation des crédits du secteur international. Services des Affaires internationales. *CAC 920164/Article 15*, 16. travnja 1982., Nacionalni arhivi Francuske Republike u Parizu

stoji u jednoj informativnoj bilješci: "bilo bi korisnije prepustiti predviđena sredstva službama AFAA¹⁰⁷ koja je puno kapacitiranija i uhodanija u provedbi ovih operacija."¹⁰⁸

Od uspostave prve Službe za međunarodne poslove do 2012. godine, ministarstvo kulture djeluje u području međunarodne kulturne suradnje na savjetodavnoj razini, ili na vrlo specifičnim pitanjima. Sinteza djelovanja ministarstva kulture u području međunarodne suradnje navedena je u Izvješću br. 458 Senata iz 2009. godine¹⁰⁹ gdje se navodi kako "ministarstvo kulture tradicionalno djeluje na četiri nivoa: predstavljanje stranih kultura te prihvata i obuka stranih profesionalaca iz područja kulture i (...) financiranje CulturesFrance za organizaciju kulturnih sezona u Francuskoj, zajedno s Quai d'Orsay; stručno savjetovanje, poglavito u pitanjima vezano za baštinu; suradnja u području kinematografije koju provodi Nacionalni centar za kinematografiju; suradnja u području knjige posredstvom Nacionalnog centra za knjigu, Međunarodnog ureda za francusko nakladništvo i Središnjice nakladnika¹¹⁰". Strukturne promjene koje su započele 2007. godine na nacionalnoj razini s provedbom Generalne revizije javnih politika¹¹¹ dovele su do današnjeg ustrojstva Ministarstva kulture koje je prema Zakonu iz 2010. godine organizirano u četiri osnovne ustrojstvene jedinice nadležne za područje kulture i jednu ustrojstvenu jedinicu sa zadaćom da se brine o očuvanju francuskog jezika¹¹². Novom sistematizacijom¹¹³ uprave, međunarodna kulturna suradnja unutar ministarstva kulture uspostavljena je transverzalno, te svaka ustrojstvena jedinica ima službu ili ured koji je zadužen za međunarodnu kulturnu suradnju¹¹⁴ pri čemu Glavno tajništvo ima Upravu za međunarodne i europske poslove koje se brine o globalnoj viziji i povezanosti svih službi u djelovanju na međunarodnoj razini. Bitno je naglasiti kako je u

¹⁰⁷ Franc. Association française d'action artistique (skraćeno: AFAA)

¹⁰⁸ Note à l'attention du ministre. CAC 870302/Article 1, prosinac 1983., Nacionalni arhivi Francuske Republike u Parizu

¹⁰⁹ Rapport d'information n° 458 (2008-2009) de MM. Jacques LEGENDRE et Josselin de ROHAN, fait au nom de la commission des affaires culturelles et de la commission des affaires étrangères, déposé le 10 juin 2009 (2009) Paris: Sénat.

¹¹⁰ Franc. Centre national du livre (skraćeno: CNL), le Bureau international de l'édition française et la Centrale de l'édition

¹¹¹ Révision Générale des Politiques Publiques (skraćeno: RGPP)

¹¹² Riječ je o ustrojstvenoj jedinici naziva *La délégation générale à la langue française et aux langues de France*

¹¹³ Kako stoji u članku 1. *Uredbe br. 2009-1393 iz 2009. godin* (Décret n° 2009-1393 du 11 novembre 2009 relatif aux missions et à l'organisation de l'administration centrale du ministère de la culture et de la communication. *Journal officiel de la République française*, n°0265 du 15 novembre 2009, texte n° 17) organizacijska struktura francuskog ministarstva kulture uz glavni inspektorijat za pitanja kulture, visokog dužnosnika za sigurnosna pitanja, glavnu delegaciju za francuski jezik i jezike u Francuskoj, te kabinet ministra, podijeljena je na dvije velike ustrojstvene jedinice: Glavno tajništvo i Generalne uprave koje se dijele na Generalnu upravu za baštinu, Generalnu upravu za kulturni razvitak i Generalnu upravu za medije i kulturne industrije.

¹¹⁴ Glavna uprava za baštinu ima Odjel za europske i međunarodne poslove (Département des affaires européennes et internationales), Glavna uprava za kulturni razvitak ima Ured za europsku i međunarodnu aktivnost (Bureau de l'action européenne et internationale), Glavna uprava za medije i kulturne industrije ima Ured za europske i međunarodne poslove (Bureau des affaires européennes et internationales).

Uredbi 2009-1393 naznačeno da Glavno tajništvo vodi brigu o politici "ministarstva" vezano uz područje europskih i međunarodnih poslova, a ne o nacionalnoj politici, te da "doprinosi" prisutnosti francuske kulture u svijetu, a ne da kreira i provodi konkretne akcije. Tim navodima¹¹⁵ potvrđena je prisutnost ministarstva kulture u promišljanjima o djelovanju na međunarodnoj razini u području kulture, te njegov doprinos. Usporedbom s Uredbom o ustrojstvu ministarstva vanjskih poslova¹¹⁶ koja je iste godine izašla, a gdje je naznačeno kako Glavna uprava za globalizaciju, razvoj i partnerstva razvija i provodi međunarodnu kulturnu suradnju, može se zaključiti kako je ministarstvo kulture u Francuskoj primarno u svojstvu savjetodavnog tijela u pitanjima međunarodne kulturne suradnje.

3.2. Međunarodna kulturna suradnja u Hrvatskoj

U Hrvatskoj je međunarodna kulturna suradnja utkana u same početke stvaranja nacionalne kulturne politike koja je zbog činjenice da je nastajala u tijeku ratnog razdoblja bila primarno orijentirana na spašavanje kulturnog nasljeđa koje je bilo ratom ugroženo. U počecima organizacije međunarodne kulturne suradnje u Republici Hrvatskoj ključno je bilo pristupanje međunarodnim konvencijama i potpisivanje sporazuma i programa na bilateralnim i multilateralnim osnovama s ciljem da se osigura spašavanje, obnova i briga o ratom pogođenoj kulturnoj baštini. Iako je Republika Hrvatska potpisnica brojnih bilateralnih Ugovora i Programa suradnje "važno je naglasiti da većina projekata koje financijski podupire Ministarstvo kulture nije utemeljena na tradicionalnom obliku suradnje među vladama, nego na izravnim kontaktima između umjetnika i kulturnih organizacija" (Primorac, 2013: 9). Analizom strateških dokumenata, od Nacionalnog izvještaja iz 1998. godine preko Strategije kulturnog razvitka 2001. godine (u sklopu projekta Hrvatska u 21. stoljeću) i Strateških planova Ministarstva kulture od 2011. godine vidljiva je potreba za stvaranjem međunarodne prepoznatljivosti hrvatskog kulturnog proizvoda, a u postizanju tog cilja potrebno je definirati jasnu podjelu uloga i odgovornosti između ministarstva vanjskih poslova i ministarstva kulture. Kako bismo doprinijeli tom procesu, u ovom odlomku je riječ o analizi službi dvaju ministarstava koje djeluju u području međunarodne kulturne suradnje u Hrvatskoj.

¹¹⁵ Décret n° 2009-1393 du 11 novembre 2009 relatif aux missions et à l'organisation de l'administration centrale du ministère de la culture et de la communication. *Journal officiel de la République française*, n°0265 du 15 novembre 2009, texte n° 17

¹¹⁶ Décret n° 2009-291 du 16 mars 2009 portant organisation de l'administration centrale du ministère des affaires étrangères et européennes. *Journal officiel de la République française* n°0064 du 17 mars 2009, texte n° 5

3.2.1. Službe hrvatskog ministarstva vanjskih poslova u funkciji međunarodne kulturne suradnje

Proglašenjem neovisnosti, Republika Hrvatska započinje provoditi vlastitu vanjsku politiku. "Na međunarodnom planu Hrvatska sada nastupa kao jedna od dvadesetak novih država i ulazi u krug manjih europskih zemalja. Stoga nestaje nekadašnja aureola tzv. globalne jugoslavenske politike i konkretnom akcijom treba se izboriti za stvaranje novog mjesta u odnosu na susjedne, ali i ostale zemlje." (Vukadinović, 1993: 123) U suverenoj Republici Hrvatskoj međunarodna kulturna suradnja uređena je Zakonom o vanjskih poslovima¹¹⁷ iz 1996. godine koji se u nekim svojim segmentima naslanja na Zakon o inozemnim poslovima iz 1991. godine¹¹⁸, ali u osnovi stvara nove prakse. Najznačajnija razlika u odnosu na prvi pisani zakon jest ta da je u početku bilo predviđeno da Ministarstvo inozemnih poslova osmišljava i provodi međunarodnu politiku, a kasnije je ministarstvima kao tijelima državne upravne organizacije prenesen dio odgovornosti u praćenju i kreiranju međunarodne suradnje. U praktičnom smislu provedbe, razlika koja se Zakonom iz 1996. godine dogodila u području međunarodne kulturne suradnje, odnosi se na činjenicu da se njime više nisu predviđali kulturno-informativni centri, koji su prema prethodnom zakonskom okviru bili zaduženi da "obavljaju određene poslove u inozemstvu u oblastima informacija i kulture"¹¹⁹. Zakonom iz 1996. godine veleposlanstvima je povjerena zadaća da *razvija prijateljske odnose u kulturno-prosvjetnom području*¹²⁰. Za dio poslova koji se odnosi na pitanja kulturne suradnje u inozemstvu, postaju nadležni savjetnici za kulturu pri veleposlanstvima i misijama. O savjetnicima za kulturu bit će riječi u poglavlju o hrvatskoj kulturnoj diplomaciji, a ovdje je bitno naglasiti činjenicu kako je ministarstvo vanjskih poslova nadležno za diplomatske misije i veleposlanstva te načine na koje oni provode međunarodne kulturne suradnje što je naznačeno Zakonom o vanjskim poslovima prema kojem se zadaće veleposlanstava definiraju u kontekstu poticanja suradnji u "kulturno-prosvjetnom" području.

Resorna ministarstva zadužena su za djelovanje u području međunarodne suradnje pritom, kako stoji u članku 4. Zakona o vanjskim poslovima "O obavljanju poslova međunarodne suradnje iz svoga djelokruga ministarstva, odnosno državne upravne organizacije, dužna su izvješćivati Ministarstvo vanjskih poslova." Tim se zakonom ministarstvima daju smjernice za djelovanje, koje od njih traži aktivno uključivanje u području međunarodnih suradnji. Od

¹¹⁷ Zakon o vanjskih poslovima. *Narodne novine*, br. 48/96

¹¹⁸ Zakon o inozemnim poslovima. *Narodne novine*, br. 53/91

¹¹⁹ Ibid.

¹²⁰ Zakon o vanjskih poslovima. *Narodne novine*, br. 48/96

ministarstava se očekuje da predlažu i poduzimaju mjere vezano uz međunarodnu politiku, da surađuju s tijelima drugih država, pripremaju nacрте međunarodnih ugovora i prate njihovo izvršavanje te o svom radu informiraju ministarstvo vanjskih poslova. Pritom je ključno da poduzete komunikacije i akcije idu posredstvom Ministarstva vanjskih poslova. Zakonom je određena pozicija ministarstva vanjskih poslova u posredovanju informacijama između službi vanjskih poslova i državnih službi u Republici Hrvatskoj, te je naznačeno kako "U obavljanju poslova međunarodne suradnje iz svoga djelokruga ministarstva (...) komuniciraju s diplomatskim i drugim predstavništvima Republike Hrvatske u inozemstvu putem Ministarstva vanjskih poslova, ako posebnim zakonom nije drukčije propisano."¹²¹ Nadalje, ministarstvo vanjskih poslova uključeno je u pitanja međunarodne kulturne suradnje u onom dijelu gdje je zaduženo za brigu o potpisivanju i pohranjivanju međunarodnih ugovora, na bilateralnoj i multilateralnoj osnovi¹²².

Za vrijeme trajanja Festivala Hrvatske u Francuskoj, u sklopu ministarstva vanjskih poslova nije bilo ustrojstvene jedinice koja bi se u svojim poslovima brinula o području kulture. Zadnja služba koja je bila nadležna za pitanje kulture pri Ministarstvu vanjskih i europskih poslova je bio Odjel za kulturu, unutar Samostalne službe za Hrvate u inozemstvu i kulturu, a koja je djelovala od 2008. godine do 2012. godine. Na sjednici održanoj 19. siječnja 2012. godine Vlada Republike Hrvatske je donijela Uredbu o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva vanjskih i europskih poslova prema kojoj nije predviđena služba koja bi bila nadležna za pitanja međunarodne kulturne suradnje. Kultura se samo izrijeком spominje u Službi za COREPER I gdje je ustrojen Odjel za unutarnje tržište, zapošljavanje i socijalnu politiku, zdravlje, zaštitu potrošača, obrazovanje, kulturu, sport i mlade. U drugim službama kultura je spomenuta u opisima pojedinih službi kao općenita zadaća, zajedno s drugim područjima, a ne kao izdvojen djelokrug.

Prema iznesenom, može se zaključiti kako je ministarstvo vanjskih poslova vezano uz područje međunarodne kulturne suradnje u ulozi posrednika kada je riječ o komunikacijama s veleposlanstvima i diplomatskim misijama Republike Hrvatske u svijetu, sklapanju međunarodnih ugovora, te u pitanjima vezano uz europske koordinacijske sastanke. Ministarstvo vanjskih poslova ima zadaću medijatora i promatrača više nego aktivnog stvaratelja međunarodnih suradnji te je ono "dužno (...) izvješćivati ministarstva, odnosno državne upravne organizacije, o poduzetim poslovima međunarodne suradnje iz njihova

¹²¹ Ibid.

¹²² Ugovori o suradnji sklapaju se temeljem Ustava Republike Hrvatske, a pripremaju i donose prema Zakonu o sklapanju i izvršavanju međunarodnih ugovora. *Narodne novine*, br. 28/96

djelokruga". Provođenje vanjskih poslova stavljeno je u izravnu nadležnost ministarstva vanjskih poslova, te je Zakonom iz 1996. godine koji regulira to pitanje naznačeno kako "utvrđenu vanjsku politiku provodi Ministarstvo vanjskih poslova neposredno, odnosno putem diplomatskih i drugih predstavništava Republike Hrvatske u inozemstvu"¹²³.

3.2.2. Službe hrvatskog ministarstva kulture u funkciji međunarodne kulturne suradnje
Zakonom o ustrojstvu republičke uprave iz 1990. godine u članku 15. naznačeno je kako "Ministarstvo prosvjete i kulture uspostavlja i unapređuje suradnju s inozemstvom u ovim oblastima"¹²⁴. U razdoblju koje je uslijedilo do 1994. godine kada se Ministarstvo kulture odvaja u zasebno ministarstvo, djelokrug nije bitno izmijenjen vezano uz područje međunarodne kulturne suradnje, osim što 1992. godine kada Ministarstvo kulture i prosvjete postaje nadležno za "provođenje zakona i drugih propisa u svezi s (...) uvozom inozemnih javnih glasila i izvozom domaćih glasila u inozemstvo"¹²⁵.

Uredbom o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva kulture, koju je Vlada Republike Hrvatske donijela na sjednici održanoj 25. ožujka 1999. godine¹²⁶, određena je Uprava za međunarodnu kulturnu suradnju, koja je podijeljena na tri odjela: Odjel za bilateralnu međunarodnu kulturnu suradnju, Odjel za multilateralnu međunarodnu kulturnu suradnju i Odjel za programiranje međunarodne kulturne suradnje. U članku 10. definirano je područje djelovanja pa je tako naznačeno kako Uprava obavlja "upravne i stručne poslove u svezi s: predlaganjem mjera promidžbe međunarodne kulturne suradnje i osiguravanja njihove provedbe, pripremanja međunarodnih sporazuma, programa i protokola o kulturnoj suradnji, te osiguravanjem njihova izvršavanja, pripremanja programa regionalne, bilateralne i međunarodne kulturne suradnje i osiguravanjem njihova ostvarivanja, kulturnim djelatnostima pripadnika etničkih i nacionalnih zajednica ili manjina na teritoriju Republike Hrvatske i osiguravanjem veza s njihovim matičnim zemljama, izradom stručnih analiza i informacija o međunarodnoj kulturnoj suradnji, ostvarivanjem kulturnih veza s Vijećem Europe, kao i njihovom promidžbom, pripremanja proračuna za sufinanciranje međunarodne kulturne suradnje, te valoriziranjem te suradnje, skrbi za kulturu Hrvata izvan

¹²³ Zakon o vanjskih poslovima. *Narodne novine*, br. 48/96

¹²⁴ Zakon o ustrojstvu republičke uprave. *Narodne novine*, br. 41/90

¹²⁵ Zakon o ustrojstvu i djelokrugu ministarstava i drugih organa državne uprave, *Narodne novine*, br. 55/92

¹²⁶ Uredbe o unutarnjem ustrojstvu nisu objavljene u Narodnim novinama, nego se nalaze pohranjeno u Arhivima Vlade Republike Hrvatske pod visokom oznakom zaštite.

domovine, drugim nalogima i naputcima ministra."¹²⁷ Iz citiranog proizlazi kako je Uprava, uz gore spomenute pripreme bilateralnih Ugovora, zadužena za provedbu natječaja kojim se sufinanciraju pojedinačni projekti suradnje među partnerima, te sudjeluje u radu radnih tijela i skupina multilateralnih organizacija i asocijacija: UNESCO, Vijeće Europe, Srednjoeuropska inicijativa, Jadransko-jonska inicijativa, Radna zajednica Alpe-Jadran, Kvadrilateral i Savjet ministara kulture jugoistočne Europe. Do 2012. godine zadaće Uprave nisu se bitno mijenjale, osim što su proširene na djelovanje vezano za program Kultura 2007-2013, a uoči pristupanja Europskoj uniji službenici iz Službe za bilateralnu i multilateralnu suradnju postaju aktivni i na sastancima radnih tijela i pripremi sjednica Vijeća Europske unije te u radu radnih skupina Otvorene metode koordinacije.

3.3. Bilateralni sporazumi u području kulture između Francuske i Hrvatske u području kulture do 2012. godine

Međunarodna kulturna suradnja u Francuskoj i Hrvatskoj na državnoj razini potiče se kroz potpisivanje bilateralnih Ugovora iz kojih proizlaze Programi suradnje. U Francuskoj, "Bilateralni ugovori (konvencije, protokoli, sporazumi) postoje od prije rata 1914. godine" (Kessler, 1999: 393-394), dok je u Hrvatskoj potpisivanje bilateralnih ugovora započelo proglašenjem neovisne Republike Hrvatske te je donošenjem Zakona o sklapanju i izvršavanju međunarodnih ugovora¹²⁸ iz 1991. godine uređeno pitanje sukcesije međunarodnih ugovora iz bivše države. Bilateralni ugovori mogu se potpisivati među ministarstvima te su u tom slučaju pitanja pojedinog resora jedini predmet ugovora, a pravni se akti nazivaju Ugovorima o suradnji ili Memorandumima. Međutim, najčešće je riječ o međuvladinim pravnim aktima koji se nazivaju sporazumima, ugovorima i protokolima o suradnji ili memorandumima o suglasnosti te objedinjuju više područja. Veći dio dosad sklopljenih ugovora između Republike Hrvatske i Francuske Republike, osim iz područja kulture, obuhvaća i suradnju u području obrazovanja i znanosti, a često i sporta.

Nakon što su uspostavljeni diplomatski odnosi između Republike Hrvatske i Francuske Republike¹²⁹, prvi međunarodni pravni akt koji je sklopljen među dvjema državama bio je u

¹²⁷ Uredba o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva kulture. *Narodne novine*, br. 31/99

¹²⁸ Zakon o sklapanju i izvršavanju međunarodnih ugovora. *Narodne novine*, br. 53/91. i 73/91

¹²⁹ *Protokol o uspostavi diplomatskih odnosa između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Francuske* stupio je na snagu 24. travnja 1992. godine.

području kulture¹³⁰. Riječ je o Ugovoru o kulturnoj, prosvjetnoj, tehničkoj, znanstvenoj i tehnološkoj suradnji između Vlade Republike Hrvatske i Francuske Republike koji je zaključen u Zagrebu 24. listopada 1994. godine te je nakon zakonskih procedura stupio na snagu 1. lipnja 1995. godine. Slijedom sklopljenog Ugovora o suradnji, sklapani su potom Programi suradnje za trogodišnja razdoblja, pa su tako do 2008. godine sklopljena ukupno tri Programa suradnje koja su obuhvaćala i područje kulture.¹³¹ U Zagrebu je 9. srpnja 2010. godine potpisan dokument Hrvatsko-francusko strateško partnerstvo – Politička deklaracija i Akcijski plan. Politička deklaracija uspostavlja institucionalni okvir za bilateralnu suradnju, ali i suradnju u okviru EU. On obuhvaća međusektorsku suradnju te se temeljem Deklaracije uspostavljaju trogodišnji Akcijski planovi, koji obuhvaćaju široko područje suradnji. Pripremu, usvajanje i provedbu Akcijskih planova s hrvatske i francuske strane koordiniraju ministarstva vanjskih poslova.

U Zaključku Vlade Republike Hrvatske koji je donesen 21. srpnja 2010. godine naznačeno je kako "Akcijskim planom Hrvatsko-francuskog strateškog partnerstva, kojeg su u Zagrebu, 9. srpnja 2010. godine potpisali Jadranka Kosor, dipl. iur., predsjednica Vlade Republike Hrvatske i François Fillon, predsjednik Vlade Francuske Republike, dvije su države, između ostalog, izrazile suglasnost da se tijekom 2012. godine u Francuskoj Republici organizira niz kulturnih događaja iz svih područja, kako bi se Francuskoj pobliže predstavila hrvatska kultura i sve njezine vrijednosti."¹³² Dakle, slijedom potpisanog Akcijskog plana Hrvatsko-francuskog partnerstva, potpisana je Izjava o namjeri između Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija Republike Hrvatske, Ministarstva kulture Republike Hrvatske i Ministarstva vanjskih i europskih poslova Francuske Republike, Ministarstva kulture i komunikacije Francuske Republike¹³³ u kojoj je potvrđeno kako će se *Hrvatska kulturna sezona* održati u jesen 2012. godine. Detalji vezani uz potpisivanje tog dokumenta opisani su kasnije u radu a skenirana potpisana hrvatska verzija dokumenta nalazi se u Prilogu 1, na kraju disertacije.

¹³⁰ Popis svih međunarodnih ugovora javan je podatak i nalazi se objavljen na stranicama Ministarstva vanjskih i europskih poslova, a prema Zakonu o vanjskim poslovima. *Narodne novine*, br. 48/96

¹³¹ *Program kulturne, prosvjetne, tehničke, znanstvene i tehnološke suradnje između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Francuske Republike za 1996., 1997. i 1998. godinu* sklopljen je 15. studenog 1995. godine; *Program kulturne, prosvjetne, sveučilišne, znanstvene i institucionalne suradnje između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Francuske Republike za 2004., 2005. i 2006. godinu* sklopljen je 16. lipnja 2004. godine; *Program kulturne, prosvjetne, sveučilišne, znanstvene i institucionalne suradnje između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Francuske Republike za 2007., 2008. i 2009. godinu*, sklopljen je u Zagrebu 22. ožujka 2007.

¹³² Arhivi Ministarstva kulture: Klasa: 910-01/11-01/0017; Ur. Broj: 50-11-20

¹³³ Izjavu su u Parizu 8. lipnja 2011. potpisali potpredsjednik Vlade i ministar vanjskih poslova Republike Hrvatske Gordan Jandroković i ministar vanjskih i europskih poslova Francuske Republike Alain Juppé, te 12. srpnja ministar kulture Francuske Republike Frédéric Mitterand u Parizu i ministar kulture Republike Hrvatske Jasen Mesić 18. kolovoza 2011. godine u Zagrebu.

3.4. Zaključak – Međunarodna kulturna suradnja u Francuskoj i Hrvatskoj : nadležnosti ministarstva kulture i ministarstva vanjskih poslova

Područje međunarodne kulturne suradnje na državnoj razini uključuje operativne poslove i administraciju vezano uz međudržavne djelatnosti temeljem bilateralnih i multilateralnih ugovora, provedbu Javnog poziva za sufinanciranje javnih potreba u kulturi te aktivno sudjelovanje u radnim skupinama različitih međunarodnih tijela. U Francuskoj i Hrvatskoj, djelovanje u području međunarodne kulturne suradnje osiguravaju i usmjeravaju ministarstva vanjskih poslova i kulture. Uvidom u administrativno ustrojstvo i pregledom osnovnih zadaća koja su francuska i hrvatska ministarstva vanjskih poslova i kulture provodila od svog osnutka do 2012. godine u području međunarodne kulturne suradnje, može se primijetiti razlika između nadležnosti ministarstava za pitanja međunarodne kulturne suradnje u Francuskoj i Hrvatskoj. Francuska ima dugu tradiciju u promišljanju, kreiranju i provedbi međunarodne kulturne suradnje, te ima međunarodnu kulturnu politiku prije nego unutarnju kulturnu politiku pri čemu je to područje djelovanja ustrojeno i provođeno od početka 20. stoljeća od strane ministarstva vanjskih poslova, dok je u sklopu ministarstva kulture pozornost na međunarodne suradnje stavljena tek od 80-ih godina prošlog stoljeća. S druge pak strane, u Hrvatskoj od njenog osamostaljenja područje međunarodne suradnje kreira i provodi ministarstvo kulture pri čemu ministarstvo vanjskih poslova ima ulogu posrednika i promatrača više nego aktivnog stvaratelja. Zakonom o vanjskim poslovima iz 1996. godine resorna ministarstva u Republici Hrvatskoj zadužena su za djelovanje u području međunarodne suradnje te su o svom djelovanju dužna izvještavati ministarstvo vanjskih poslova.

Francuska je otišla korak dalje u promišljanju, strukturiranju i provedbi međunarodne kulturne suradnje, što se između ostalog ogledava u činjenici da se sve više govori o međunarodnoj kulturnoj politici kao politici utjecaja. Analizom administrativnog preslagivanja i konkretnih nadležnosti ustrojstvenih jedinica francuskog ministarstva vanjskih poslova za pitanja kulture, može se zaključiti kako međunarodna kulturna suradnja postaje jedna sastavnica francuske politike utjecaja. Politika utjecaja ili na francuskom jeziku *politique d'influence* najčešće se poistovjećuje s engleskim pojmom *soft power*. Riječ je o pojmu u javnoj politici koji je vrlo usko vezan za pojam kulturne diplomacije, o čemu će biti riječi u sljedećem poglavlju.

4. IZAZOVI KULTURNE DIPLOMACIJE U FRANCUSKOJ I HRVATSKOJ

U ovom poglavlju riječ je o kulturnoj diplomaciji kao konceptu djelovanja na međunarodnoj razini koji nacionalne politike pojedinih zemalja potiču putem međunarodne kulturne suradnje. "Kulturna diplomacija se najbolje može opisati kao slijed akcija koje se oslanjaju na razmjenu ideja, vrijednosti, tradicija i drugih aspekata kulture ili identiteta, bilo da je riječ o jačanju odnosa, jačanju socio-kulturne suradnje, promoviranju nacionalnih interesa i šire."¹³⁴ Kulturna diplomacija je praksa kojom se nazivaju različiti oblici dijaloga među kulturama i ona se ostvaruje kroz "organizirane kulturne razmjene" u kojima institucije igraju ključnu ulogu medijatora, ili "neformalne kulturne razmjene" s druge strane (Frank, 2012: 373). "U suvremenoj historiografiji, kulturna diplomacija se često opisuje kao nacionalna politika koja je dizajnirana s ciljem da podrži izvoz reprezentativnih uzoraka nacionalne kulture s ciljem da se promiču vanjsko-politički ciljevi" (Gienow-Hecht, 2010: 13). Kulturna diplomacija može značiti instrumentalizaciju kulture koju diplomacija vrši provedbom svoje vanjske politike kao "aktivnost koju uspostavlja država kako bi definirala svoje odnose s vladama drugih država (...) i dala naglasak na postojanje srži političke volje i provođenja u administrativnom smislu" (Kessler, 2002: 169). Mehanizam kulturnih sezona, koji predstavlja predmet analize u ovom istraživačkom radu, primjer je primjene francuske državne kulturne diplomacije koji Francuska Republika provodi od sredine 80-ih godina prošlog stoljeća. Stoga je u nastavku poglavlja riječ o ključnim francuskim i hrvatskim državnim institucijama koje čine administrativnu potporu u poticanju kulturne diplomacije, s naglaskom na one institucije koje su bile uključene u pripremu i provedbu Hrvatske kulturne sezone. Budući da je upravo u vrijeme kada se pripremala i provodila Hrvatska kulturna sezona u Francuskoj provedena Reforma vanjskopolitičkog djelovanja kao posljedica donošenja Zakona o međunarodnom djelovanju u području kulture iz 2010. godine, osvrnut ćemo se na procese koji su se tom prilikom događali i koji su im bili ciljevi. S provedbom reforme, u Francuskoj se pojam

¹³⁴ Internetske stranice Institute for Cultural Diplomacy, dostupno na URL: http://www.culturaldiplomacy.org/index.php?en_culturaldiplomacy (pristupljeno 15.06.2019.)

diplomacije utjecaja uvrštava u službene komunikacije i pravne državničke dokumente, stoga će se analizirati što taj koncept označava u francuskoj javnoj politici.

4.1. Francuska kulturna diplomacija

Nakon što je u prethodnom poglavlju pojašnjena uloga francuskog ministarstva vanjskih poslova kao glavne državne institucije zadužene za usmjeravanje i provedbu međunarodne kulturne suradnje, u ovom poglavlju analizira se način na koji se u Francuskoj koncept kulturne diplomacije provodi u cilju jačanja međunarodnih kulturnih suradnji.

Kultura i jezik čine okosnicu francuske kulturne diplomacije, te šireg pojma diplomacije utjecaja. Jedna od češće citiranih izjava francuskog predsjednika Charles de Gaullea (1958.–1969.) vezana uz važnost francuske kulture i jezika potvrđuje neodvojivost tih dviju sastavnica francuske kulturne diplomacije. On je tako prilikom jednog svog obraćanja javnosti rekao: "Naš jezik i naša kultura znače brojnim ljudima izvan Francuske (...) važan kapital vrijednosti, napretka, kontakata, a njihovo prakticiranje i širenje su istovremeno naša prednost i obaveza". Taj se citat može promatrati kao sinteza francuske kulturne diplomacije koju provodi država, odnosno diplomacije utjecaja, a koja se oslanja na kulturu i jezik. Imajući u vidu činjenicu kako je jezik najsnažniji alat u gradnji međusobnog razumijevanja, koncept francuske državne kulturne diplomacije oslanja se na promidžbu i brigu oko francuskog jezika. U elaboratu Ministarstva vanjskih poslova iz 1984. godine stoji kako je briga o jeziku i provedba posebnih mjera promocije francuskog jezika jedna od okosnica vanjsko-političkog djelovanja te prioritet međunarodne kulturne suradnje¹³⁵. Ti su principi dokazani u dugoj tradiciji francuske vanjske politike, a koja se zrcali i u današnjoj kulturnoj politici Francuske. Važnost koju francuski jezik nosi u kreiranju kulturne politike na međunarodnoj razini očituje se u činjenici da se on danas koristi kao nacionalni jezik, službeni jezik, jezik međunarodne komunikacije i kao radni jezik u 49 država koje čine Frankofoniju¹³⁶.

¹³⁵ Riječ je o dokumentu naziva *Le Rapport des relations extérieures* koji je napravila Glavna uprava za kulturne, znanstvene i tehničke odnose, a koji je poslije služio kao referentna točka za rasprave u području međunarodne kulturne suradnje kod brojnih autora: Ministère des affaires étrangères. Direction générale des relations culturelles, scientifiques et techniques: Le projet culturel extérieur de la France; La documentation française; 1984. (str. 27., poglavlje: Promotion de la langue française et pluralism de la communication internationale)

¹³⁶ Frankofonija je međunarodna organizacija koja predstavlja skup država, zemalja i regija koje koriste francuski jezik. Službeni naziv je Međunarodna organizacija Frankofonija (*l'Organisation internationale de la Francophonie*). Termin frankofonija prvi je put upotrijebljen 1880. godine kada je francuski geograf Onésime Reclus (1837.–1916.) radio studiju područja na kojem se koristi francuski jezik.

Neodvojivost jezika i kulture za provedbu kulturne diplomacije u Francuskoj, između ostalih znanstvenika, ističe i Alain Lombard kada kaže: "Prvi cilj naše kulturne diplomacije je uvijek bilo širenje i promocija jezika i kulture u inozemstvu, što smo dugo vremena nazivali vladavina francuske kulture u inozemstvu" (Lombard, 2003: 86). Povezanost kulture i jezika te njihova međuovisnost u identitetu francuskog društva može se iščitati i u činjenici da je u Francuskoj Republici briga o jeziku pod nadležnošću ministarstva kulture. U organigramu ministarstva kulture jedna od četiri glavne uprave je Uprava za francuski jezik i druge jezike¹³⁷, koja ima zadaću djelovati međusektorski prema ciljevima koji su definirani Uredbom iz 2009. godine¹³⁸, a odnose se na očuvanje francuskog jezika i ideju višejezičnosti. Od početka 20. stoljeća država postaje provoditelj intelektualnog širenja francuske kulture i jezika, kako to navodi Francois Chaubet (Chaubet, 2004: 764), čime započinje definiranje upotrebe kulturne diplomacije u okvirima djelovanja državnih institucija. Razvoj francuske kulturne diplomacije u javnom prostoru Alain Lombard sintetizirao je u četiri osnovna razdoblja: prije Prvog svjetskog rata, između dvaju svjetskih ratova, razdoblje do 1980. godine i period modernizacije koji je potom uslijedio (Lombard, 2003: 70). Budući da kulturna diplomacija podrazumijeva direktan kontakt između naroda različitih država te je osmišljena s ciljem da pomogne stvoriti bolje razumijevanje i međusobno povjerenje unutar kojih službene politike mogu djelovati (Gienow-Hecht, 2010: 13), francusko se ministarstvo vanjskih poslova u poticanju kulturne diplomacije oslanja na tri osnovne institucionalne potpore koje provode kulturnu diplomaciju: kulturne institute, diplomatske službe za kulturu i mrežu Alliance Française. Upravo su te tri okosnice francuske kulturne diplomacije uključene u Reformu vanjskopolitičkog djelovanja Francuske Republike koja je dosegla vrhunac donošenjem Zakona o međunarodnom djelovanju u području kulture iz 2010. godine¹³⁹ te se u eksperimentu koji je trajao naredne tri godine testirao njen ishod i održivost. Osim što je riječ o reformi djelovanja u području međunarodnih kulturnih odnosa, koja je od značaja za razumijevanje konteksta francuske kulturne diplomacije kakvu francuska politika danas provodi, riječ je i o vremenskom okviru unutar kojeg se pripremala i provodila *Hrvatska kulturna sezona*, odnosno Festival "Croatie, la voici".

U ovom se poglavlju kulturni instituti, diplomatske službe za kulturu i Alliance Française promatraju od početka njihova djelovanja, nakon čega slijede analize reformske mjere u

¹³⁷ Franc. Délégation générale à la langue française et aux langues de France

¹³⁸ Décret n° 2009-1393 du 11 novembre 2009 relatif aux missions et à l'organisation de l'administration centrale du ministère de la culture et de la communication. *Journal officiel de la République française*, n°0265 du 15 novembre 2009, texte n° 17

¹³⁹ Loi n° 2010-873 du 27 juillet 2010 relative à l'action extérieure de l'Etat. *Journal officiel de la République française*, n°0172 du 28 juillet 2010 page 13921, texte n° 2

sklopu vanjske kulturne politike Francuske Republike, a koje se odnose na rad tih službi. Na taj način želi se doprinijeti razumijevanju francuske kulturne diplomacije na državnoj razini, te njenog šireg pojma diplomacije utjecaja, i podjelu uloga i zadaća institucija tijekom pripreme i provedbe Hrvatske kulturne sezone.

4.1.1. Francuski institut: kultura u službi diplomacije

Francuski instituti nastaju početkom 20. stoljeća na inicijative različitih sveučilišta ili fakulteta, pa je tako primjerice prvi Francuski institut u Firenci 1907. godine osnovao Filozofski fakultet u Grenobleu, nakon čega su uslijedila osnivanja u Londonu 1910., u Barceloni i Napulju 1919. godine, a pariško sveučilište osniva svoj satelit kroz format Francuskog instituta u Pragu 1920. godine. Njihova je misija u počecima bila promovirati francuski jezik i kulturu te učiniti dostupnim djela na francuskom jeziku, a provedbu svojih aktivnosti osiguravali su primarno kroz programe potpora za visoko obrazovanje. Iako su nastali prvenstveno s ciljem da se studentima i znanstvenicima koji žive u tim zemljama omogući što bolja dostupnost znanstvene građe na francuskom jeziku, francuski kulturni centri i instituti najdugovječnija su karika u institucionalnoj potpori koja je služila za promociju francuske kulture i jezika. Kako Marc Fumarolli navodi, "to je u početku bio san intelektualaca, koji su širili ideju jake države" (Fumaroli, 1992: 23) imajući veliki broj različitih edukativnih aktivnosti zbog čega instituti i centri vrlo brzo postaju mjesta održavanja konferencija, predavanja i okruglih stolova.

Donošenjem zakonskog okvira u 1976. godini¹⁴⁰ regulira se funkcioniranje i financiranje Francuskih instituta kao tijela pod nadležnošću Ministarstva vanjskih poslova. Riječ je o uredbi u kojoj se prvim člankom navodi autonomija u vođenju i upravljanju, pri čemu instituti i kulturni centri prestaju imati pravnu osobnost, u potpunosti odgovaraju Ministarstvu vanjskih poslova, odnosno veleposlanstvima te se smatraju službama za provođenje vanjskih poslova. Ovim pravnim aktom uređeno je i djelovanje kulturnih centara kojima je osnivač država. Kako to u izvješću Senata iz 2009. godine stoji, osnovne su tri funkcije kulturnih instituta i centara: "podučavanje francuskog jezika, difuzija kulturnih programa i davanje informacija i dokumentacije vezano uz Francusku"¹⁴¹.

¹⁴⁰ Décret n° 76-832 du 24 août 1976 relatif à l'organisation financière de certains établissements ou organismes de diffusion culturelle dépendant du ministère des Affaires étrangères et du ministère de la Coopération. *Journal officiel de la République française*, 29 août 1976 page 5228

¹⁴¹ Rapport d'information n° 458 (2008-2009) de MM. Jacques LEGENDRE et Josselin de ROHAN, fait au nom de la commission des affaires culturelles et de la commission des affaires étrangères, de la défense et des forces armées, le 10 juin 2009. (2009) Paris : Sénat

Francuski instituti i kulturni centri dolaze pod direktnu odgovornost Generalne uprave za međunarodnu suradnju i razvoj¹⁴² u okviru ministarstva vanjskih poslova 10. prosinca 1998. godine¹⁴³. Taj se odnos mijenja reformom iz 2010. godine kada se njihovo djelovanje, uloge i zadaće produbljuju te detaljno definiraju pravnim aktima. Spajanjem uloga, savjetnik za suradnju i kulturnu djelatnost pri veleposlanstvu ujedno postaje i ravnatelj Francuskog instituta, što posljedično znači da Francuski institut odgovara veleposlaniku. Francuski instituti i kulturni centri u svojim počecima nisu bili organizirani kao sateliti nacionalnih vlasti, ali oni to postaju postepeno, zakon iz 2010. godine ih čini isključivim instrumentom javnih politika.

Prema podacima iz lipnja 2017. godine dostavljenim iz Odjela za informiranje francuskog ministarstva vanjskih poslova, trenutačno postoje 124 Francuska instituta (od kojih je 98 pluridisciplinarno orijentirano dok ih je 26 usmjereno na istraživanje u inozemstvu) koji su u direktnoj nadležnosti veleposlanstava.

4.1.2. Služba za suradnju i kulturnu djelatnost: diplomacija u službi kulture

Prema navodima Marie-Christine Kessler, prvi savjetnici za kulturu pri francuskim veleposlanstvima započeli su s radom nakon Drugog svjetskog rata, u 1949. godini (Kessler, 1999: 380). U današnjem ustrojstvu diplomatskih poslova, savjetnici za kulturu djeluju pri francuskim veleposlanstvima unutar Službi za suradnju i kulturnu djelatnost¹⁴⁴. Riječ je o Službi veleposlanstva koja definira i provodi suradnju na području kulture, obrazovanja, sveučilišne suradnje, znanosti, institucionalne i tehničke suradnje između Francuske i zemlje u kojoj djeluje. Služba provodi svoje zadaće u suradnji s Francuskim institutom i partnerima na lokalnoj razini, te je pod direktnom nadležnosti veleposlanika, dok je operativno vođena od strane Savjetnika za suradnju i kulturnu djelatnost¹⁴⁵. Savjetnik u suradnji sa službom definira projekte tehničke i institucionalne suradnje između administracija Francuske i države u kojoj djeluje, koordinira ili podupire suradnju koju provode druge organizacije, a vezano uz kulturne i umjetničke akcije, izobrazbu na francuskom i učenje francuskog jezika, projekte sveučilišne i znanstvene suradnje te istraživanja, promociju studiranja i izobrazbe u Francuskoj, administrativnu, institucionalnu i tehničku suradnju. Kako je već bilo riječi, reformom u 2010. godini kada je donesen Zakon o međunarodnom djelovanju u području

¹⁴² Franc. Direction générale de la coopération internationale et du développement (skraćeno : DGCID)

¹⁴³ Décret n°98-1124 du 10 décembre 1998 portant organisation de l'administration centrale du ministère des affaires étrangères“. *Journal officiel de la République française*, n°0289 du 13 décembre 1998 page 18766

¹⁴⁴ Franc. Service de coopération et d'action culturelle (skraćeno: SCAC)

¹⁴⁵ Franc. Conseillers de coopération et d'action culturelle (skraćeno: COCAC)

kulture, savjetnik za suradnju i kulturnu djelatnost postaje ujedno i direktor Francuskog instituta¹⁴⁶.

4.1.3. Alliance française: jezik u službi diplomacije

Alain Lombard navodi činjenicu kako se veza između kulture i diplomacije započela graditi još u 16. stoljeću, te je njen primarni alat u tom stremljenju bio jezik. U tom smislu ističe kako "dugo vremena odgovorni za provedbu vanjskih poslova nisu posvećivali pažnju kulturnim pitanjima, nego su se ona odvijala kroz privatne inicijative u tom području organiziranjem škola francuskog jezika" (Lombard, 2003: 70). Tijekom povijesti brojne su organizacije, udruženja i udruge s ciljem promocije francuskog jezika podržane od strane javnih politika u različitom opsegu i razdoblju, prioritarno s ciljem podučavanja francuskog jezika i davanja podrške obrazovanju i osposobljavanju profesorima francuskog jezika. U 1959. godini osnovan je Bureau d'enseignement et de liaison pour l'enseignement du français dans le monde (BEL), u 1961. godini l'Association des universités partiellement ou entièrement de langue française (AUPELF), dok se 1969. godine profesori francuskog jezika diljem svijeta okupljaju u Fédération internationale des professeurs de français (FIPF). Sve te organizacije kroz povijest su se razvijale i nadograđivale, te zajedno s drugim inicijativama koje su stvorene u međuvremenu¹⁴⁷ danas čine dio službenog ekosistema francuske kulturne diplomacije, objedinjeno i povezano funkcioniranjem CampusFrancea na diplomatskoj razini. U ovom radu izdvojeno je funkcioniranje Alliance française budući da se reformom iz 2010. godine pokušalo pripojiti njihove strukture Francuskim institutima, te je prema Zakonu o vanjskim poslovima u članku 9. predviđena njihova uska suradnja, a u Uredbi o Francuskom institutu iz iste godine u mjesecu prosincu je prema članku 5. predsjednik novoosnovane Zaklade Alliance française član Vijeća za strateško planiranje.

U svom radu L'Alliance française ou la diplomatie de la langue (1883-1914) François Chaubet navodi: "prije nego je Država, s početkom Prvog svjetskog rata, postala istinski planer a potom i njegov autor, osnivanjem Service des œuvres françaises à l'étranger (SOFE) u 1920. godini, intelektualno širenje je do 1910. godine osiguravalo udruženje s bulevaara Raspail, sa sjedištem u Parizu; ono je imalo ulogu službene diplomatske organizacije"

¹⁴⁶ Prema podacima iz lipnja 2017. godine dostavljenim iz francuskog ministarstva vanjskih poslova – Odjel za informiranje, ukupno ima 154 Službe za suradnju i kulturnu djelatnost pri veleposlanstvima. Istovremeno u hrvatskoj diplomaciji diplomatski savjetnici uz područje kulture pokrivaju više područja, najčešće u kombinaciji s gospodarstvom i konzularnim poslovima. Prema dostupnim podacima za to razdoblje, diplomati pri Veleposlanstvu Republike Hrvatske u Talijanskoj Republici i pri Svetoj Stolici obnašaju poslove vezano samo uz kulturu i medije.

¹⁴⁷ Franc. EduFrance, le Centre français pour l'accueil et les échanges internationaux (EGIDE), le Centre national des œuvres universitaires et scolaires (CNOUS), les centres pour les études en France (CEF), l'Agence pour l'enseignement français à l'étranger (AEFE)

(Chaubet, 2004: 763-785). Upravo su Alliance française mnogi autori smatrali (Poirrier; Girard; Dubois) ključnom organizacijom koja je od svog osnutka omogućila širenje francuskog kulturnog utjecaja širom svijeta, budući da je dopirala do brojnih publika koje su putem jezika stvorile interes i za druga područja kulture Francuske.

Alliance française osnovana je 21. srpnja 1883. godine u Parizu na inicijativu intelektualaca, književnika i diplomata poput Louisa Pasteura, Ernesta Renana, Julesa Vernea ili Paula Cambona. Kako Francois Chaubet navodi, ona je nastala kao "udruga s ciljem promocije francuskog jezika u kolonijama i inozemstvu" (Chaubet, 2004: 763-785) te opisuje začetke Alliance française kao projekta koji je namijenjen širenju kulturnog i obrazovnog utjecaja na lokalno stanovništvo. Vrlo brzo organizacija je dobila potporu javnih politika, budući da je već 1886. godine Dekretom Ministarstva vanjskih poslova priznata kao *d'utilité publique*¹⁴⁸, odnosno institucijom od javnog interesa. Tim se priznanjem Alliance française upisuje u križaljku francuske vanjske kulturne politike kojom se putem jezika ostvaruju aktivnosti koje kasnije postaju komplementarne ili zamijenjene programima francuskih instituta i centara, ovisno o lokalnoj specifičnosti i potrebi. Mreža Alliance française postaje referentna točka za učenje francuskog jezika i vrlo važan sugovornik za pitanja francuske kulture javnim institucijama u državama gdje djeluje. Zadaće Alliance française u statutima se najčešće podudaraju sa zadaćama francuskih centara i instituta, koji su kasnije osnovani: nastava francuskog jezika, umjetnički programi i uloga dokumentacijskog centra. Ipak, osnovna razlika u njihovom funkcioniranju leži u činjenici kako se Alliance française organiziraju i uređuju kao neovisne škole koje su povezane s maticom u Parizu na vrlo deklarativnoj razini. Na primjeru Alliance française u Hrvatskoj vidljivo je kako svaka pojedina škola funkcionira prvenstveno ovisno o ulozima i metodama koje su uređene od slučaja do slučaja, što dovodi do neujednačenog pristupa u profesionalizaciji i ponudi pojedine Alliance française u svijetu¹⁴⁹. U svom Izvješću od 18. ožujka 2009. godine Jean-Claude Jacq ističe kako je riječ o rijetkom institucionalnom slučaju budući da je "neobično da je Francuska, koja je određena jakom jakobinskom tradicijom, jedina država u svijetu koja je povjerila zadaću promocije svoje kulture i jezika mreži koja se oslanja na različite strane organizacije civilnog društva i

¹⁴⁸ Franc. Décret du 30 octobre 1886 portant reconnaissance de l'Alliance Française comme établissement d'utilité publique

¹⁴⁹ U Statutu Alliance française Zagreb iz prosinca 2014. godine u članku 2. stoji kako je "Ustanovljena u skladu s ciljevima Alliance Française iz Pariza", u članku 10. je navedeno "Najviši diplomatski predstavnik Republike Francuske u Zagrebu počasni je predsjednik Udruge", a u članku 47. navodi se kako se "Nacrt statuta dostavlja se na mišljenje Predsjedništvu Alliance Française u Parizu". U statutima Alliance française iz Rijeke, Osijeka, Dubrovnika navodi se također povezanost s matičnom Allianceom u Parizu.

strukture lokalnog privatnog uređenja."¹⁵⁰ Početkom 21. stoljeća, u cilju uređenja i sistematizacije djelovanja francuske vanjske kulturne politike, preispituje se upravo način funkcioniranja mreže i uloga Alliance française u Parizu koja je kroz povijest ove mreže imala težak zadatak brinuti se o koherentnom i ujednačenom funkcioniranju. U praktičnom smislu, njena uloga je bila davati mišljenja na predložene statute svake Alliance française i osiguravati prijenos sredstava pojedinim Alliance française kojima je temeljem međunarodnih ugovora osigurana financijska potpora¹⁵¹. Imala je ovlasti oduzeti oznaku Alliance française pojedinim udrugama ili udruženjima ukoliko je ustanovljeno nepoštivanje donesenih statuta. Slijedom međunarodne konferencije svih Alliance française u svijetu, u siječnju 2007. godine u Parizu je osnovana krovna institucija sa zasebnom pravnom osobnošću, pod nazivom Fondation Alliance Française, a koja je preuzela dosadašnje uloge škole Alliance française u Parizu. Na taj način jasno su razgraničene aktivnosti na lokalnoj i međunarodnoj razini. U preambuli trijelnog ugovora potpisanog od strane ministra vanjskih poslova i predsjednika Fondation Alliance Française naznačeno je kako se Francuska u provedbi svog međunarodnog djelovanja u području kulture oslanja na "javni aparat koji se sastoji od francuskih kulturnih centara i instituta. Oslanja se također na alate udruženja Alliance française"¹⁵². Na taj način ta se mreža snažnije povezuje sa službenom politikom i odlazi korak dalje postajući važnim dionikom u gradnji francuske kulturne diplomacije. Prema Izvješću Fondation Alliance française za 2017. godinu¹⁵³, danas djeluju 834 Alliance française u 132 države, svaka uređena prema zasebnim statutima i prema lokalnom zakonodavnom okviru¹⁵⁴ te nemaju direktnu pravnu povezanost s Fondation Alliance française de Paris¹⁵⁵. Do 2017. godine više od 300 Alliance française potpisalo je sporazum s francuskim veleposlanstvima u svojoj zemlji što im omogućava korištenje javnih sredstava iz Francuske.

¹⁵⁰ Rapport d'information n° 458 (2008-2009) de MM. Jacques Legendre et Josselin de Rohan, fait au nom de la commission des affaires culturelles et de la commission des affaires étrangères, de la défense et des forces armées, le 10 juin 2009. (2009) Paris : Sénat

¹⁵¹ Proračuni Alliance française u većini slučajeva 80 % ovise o samofinanciranju koje svaka Alijansa osigurava naplaćivanjem škole francuskog jezika, navodi se u izvješću AF za 2007. godinu.

¹⁵² Dostupno na URL: <https://www.fondation-alliancefr.org/?p=381> (pristupljeno 03.03.2018.)

¹⁵³ Dostupno na URL: <https://www.fondation-alliancefr.org/?cat=1066> (pristupljeno 03.03.2018.)

¹⁵⁴ Primjerice "Francuska alijansa Zagreb" djeluje kao Društvo za kulturnu suradnju s Francuskom, a temeljem Statuta koji je donesen na temelju članka 13., stavka 2., Zakona o udrugama (*Narodne novine*, br. 74/14), na sjednici udruge održanoj 12. prosinca 2014. u Zagrebu.

¹⁵⁵ Osnovana 2007. godine, kada joj je promijenjen pravni status (od udruge po principima 1901. postala je zaklada s javnom koristi) s ciljem da poveže i dinamizira suradnje unutar mreže Alliance française širom svijeta.

4.1.4. Diplomacija utjecaja u Francuskoj

Kada govorimo o francuskoj kulturnoj diplomaciji, potrebno je govoriti o širem pojmu *diplomacije utjecaja* budući da je Francuska jedna od prvih država koja je u 18. stoljeću krenula s provedbom *kulturne politike utjecaja* i prema Alainu Lombardu "razvila politiku koja promovira međunarodne kulturne razmjene, zato što je prepoznala važnost *soft power* i diplomacije utjecaja" (Lombard, 2003: 86).

Diplomacija utjecaja je širi pojam od pojma kulturne diplomacije. Naime, da bismo mogli učinkovitije plasirati nove ideje i postići određene ciljeve, potrebno je promišljati na novi način, potrebno je "diplomaciju utjecaja pomaknuti korak dalje u odnosu na kulturnu diplomaciju u klasičnom smislu riječi, a to uključuje revoluciju u načinu razmišljanja i djelovanja" (Gazeau-Secret, 2009: 128) budući da je potrebno s ideje o vladavini jedne kulture prijeći na ideju dijaloga, otvorenosti i dijeljenja. U Francuskoj je koncept diplomacije utjecaja prisutan kroz povijest, i prije nego što je sam pojam uveden. "Ideja o utjecaju Francuske na međunarodnoj razini kroz kulturu je stara, jer se moć ne mjeri isključivo kroz osnove politike, ekonomije ili vojske" (Vaïsse, 2009: 523). Diplomacija utjecaja, odnosno *diplomatie d'influence* na francuskom jeziku označava pojam *soft power* koji je uveo Joseph Nye, a odnosi se na oblik međunarodnih odnosa koji je u opreci s pojmom *hard power* politike, kao politici nametanja i dominacije. Nye navodi kako je primjena diplomacije utjecaja stara koliko i ljudska povijest budući da je možemo prepoznati u "opasci Lao Cua da vođa nije najbolji kada ljudi izvršavaju njegove zapovijedi, nego kada jedva znaju da postoji" (Nye, 2011: 81).

U diplomaciji utjecaja važan je dijalog, otvorenost i povjerenje koji se postižu posredstvom kulture, jezika, ideologija. Kako je naznačeno u izvješću Narodne skupštine iz 2013. godine "Francuska je *velesila utjecaja* sastavljena od različitih komponenti poput ekonomskih i kulturnih, francuskog jezika kao i velikih univerzalnih principa koje Francuska brani"¹⁵⁶. Naveden je i citat Michela Fouchera kako se utjecaj "gradi na dijalogu koji vodi zemlja sposobna razgovarati sa svima, a kako bi predlagala rješenja, proučavala što funkcionira i približila interese u svijetu koji se još uvijek oslanja na silu"¹⁵⁷. U Bijeloj knjizi iz 2008. godine (Juppé i Schweitzer, 2008), koja je jedna od okosnica reforme u području međunarodnog djelovanja što je uslijedila, navodi se: "naša kulturna aktivnost treba biti koherentnija i bolje povezana s drugim smjerovima našeg vanjskog djelovanja, pogotovo s našom strategijom utjecaja". Iako Nye navodi kako je "uključivanje meke moći u vladine

¹⁵⁶ Rapport d'information, déposé en application de l'article 146-3. Paris: Assemblée Nationale

¹⁵⁷ Ibid.

strategije teže (...) nego što izgleda na prvi pogled" (Nye, 2011: 83) u francuskim dokumentima sve se češće govori u terminima utjecaja. U Bijeloj knjizi je navedeno kako su "interes za naše ideje, za našu kulturu i naš jezik (...) aduti našeg utjecaja u inozemstvu" (Juppé i Schweitzer, 2008: 92), međutim kako se navodi u uvodnom reformnom dokumentu *Ministarstvo u pokretu* "utjecaj se ne odlučuje, on se zaslužuje radom, izvrsnošću i otvorenošću: potrebno je ponuditi prostore slobode prije nego nametati naše ideje, potrebno je stvoriti mogućnosti dijaloga i želje za Francuskom"¹⁵⁸. Važnost koju pojam diplomacije utjecaja dobiva u političkom diskursu očituje se i u francuskom državnom proračunu. Naime, stavka naziva *Programme 185* koja je do 2010. godine nosila naziv *Vladavina u području kulture i znanosti*¹⁵⁹, u 2010. godini prvi je put dobila naziv *Kulturna diplomacija i diplomacija utjecaja*¹⁶⁰. Riječ je o proračunskoj stavci ministarstva vanjskih poslova koja se odnosi na područje kulturne, jezične, znanstvene i obrazovne suradnje. Francuska je korak dalje u odnosu na većinu zemalja u promišljanju djelovanja na međunarodnoj razini. I dok neke zemlje nisu još razvile mehanizme svoje kulturne diplomacije, Francuska ih nadograđuje i preslaguje u konceptima. Taj razvojni proces omogućen je zbog činjenice da Francuska posjeduje dugu tradiciju u provedbi kulturne diplomacije, a koja se temelji na francuskoj kulturi i jeziku kao njenim glavnim sastavnicama. Stoga ćemo u narednim odlomcima analizirati način na koji je briga o njima ostvarena.

4.1.5. Reforma 2010. godine: potreba sustava

Reforma ministarstva vanjskih poslova trebala je dovesti do strukturnih promjena u provedbi francuske kulturne diplomacije, kako je to najavio tijekom konferencije za novinare tadašnji ministar Bernard Kouchner 25. ožujka 2009. godine kada je u svom obraćanju istaknuo: "Naša kulturna diplomacija pati od disperzije sredstava i manjka čitljivosti. Ona treba novu organizaciju, puno reaktivniju, fleksibilniju i otvoreniju prema partnerima"¹⁶¹.

Od vremena kada je Jacques Rigaud objavio izvješće 1979. godine, postoji opći konsenzus u francuskoj užoj kulturnoj, ali i široj javnosti o tome kako je potrebno usustaviti djelovanje francuske kulturne politike na međunarodnoj razini. O tome svjedoče brojne analize, studije i mišljenja znanstvenika, diskusije u javnom prostoru i među profesionalcima. U znanstvenim i stručnim krugovima u ovom je pitanju najčešća referenca, kao podloga za promišljanje,

¹⁵⁸ "Un ministère en mouvement: L'action culturelle: une priorité de notre politique étrangère" (Pariz, Ministarstvo vanjskih poslova, 2009)

¹⁵⁹ Franc. rayonnement culturel et scientifique

¹⁶⁰ Franc. diplomatie culturelle et d'influence

¹⁶¹ Dostupno na URL: <http://discours.vie-publique.fr/notices/083002626.html>, pristupljeno 20.10.2019.)

spomenuto izvješće Jacquesa Rigauda koje se i u ovom radu u više navrata citira, zatim izvješće iz 1993. godine Jeana Picqa, tadašnjeg savjetnika u Francuskom revizorskom sudu te izvješće iz 1994. godine Jean-Davida Levittea, tadašnjeg generalnog direktora za kulturne, znanstvene i tehničke odnose pri ministarstvu vanjskih poslova. Svim spomenutim dokumentima zajednički su generalni zaključci: nužnost za afirmacijom i homogenizacijom već postojeće mreže, potreba za jačanjem ljudskih kapaciteta, za boljom koordinacijom unutar ministarstva, te jasnijom prepoznatljivosti na globalnoj razini.

Na početku 21. stoljeća međunarodno djelovanje u području kulture sve učestalije postaje temom rasprava u Parlamentu, Senatu i Narodnoj skupštini, a koje služe kao podloga za reformu u tom području koja će uslijediti 2010. godine. Tako se, primjerice u izvješću Narodne skupštine iz 2001. godine¹⁶², sugerira da je potrebno osigurati autonomiju u vođenju francuskih instituta i kulturnih centara u svijetu, a u izvješću Senata iz 2004. godine¹⁶³ predlaže se usuglašavanje djelovanja kulturnih centara i francuskih instituta te osnivanje jedne jedinstvene agencije koja bi imala jasne zadaće i jednaka načela djelovanja u svim zemljama. Dva su ključna trenutka koja su rezultirala konkretizacijom predložene reforme: dugo najavljivano pokretanje Generalne revizije javnih politika¹⁶⁴ i objava Bijele knjige¹⁶⁵ u 2008. godini.

Generalna revizija javnih politika proces je koji se odnosi na restrukturiranje i modernizaciju javne administracije u Francuskoj. Konkretni rad na tim strukturnim promjenama započeo je donošenjem Uredbe u 2003. godini kojom su stvoreni preduvjeti za stvaranje međusektorskih službi za provedbu reforme¹⁶⁶. Francuska vlada je na Vijeću ministara 20. lipnja 2007. godine započela s provedbom revizije koja se odvijala prema zaključcima i preporukama Međusektorske službe za provedbu reforme.

Bijela knjiga je dokument čiji su urednici Alain Juppé i Louis Schweitzer, a nastala je kao rezultat rada komisije koja je bila sastavljena od četrdeset članova iz redova parlamentaraca, diplomata, predstavnika sveučilišnih krugova i znanstvenika, te predstavnika javne administracije. U Bijeloj knjizi predloženo je da se restrukturira mreža kulturnih centara na način da ih se približi službama za suradnju i pitanja kulture, definira i osnuje jedna organizacija koja će imati na raspolaganju ne samo sredstva za djelovanje nego i ljudske

¹⁶² Rapport d'information n° 2924, 7 février 2001. Paris: Assemblée Nationale

¹⁶³ Rapport d'information n° 91 (2004-2005) de M. Louis Duvernois, fait au nom de la Commission des affaires culturelles sur la stratégie d'action culturelle de la France à l'étranger, déposé le 1 décembre 2004. (2004) Paris: Sénat, 132.

¹⁶⁴ Franc. Révision générale des politiques publiques (skraćeno: RGPP)

¹⁶⁵ Franc. Livre blanc sur la politique étrangère et européenne de la France 2008-2020

¹⁶⁶ Décret n° 2003-141 du 21 février 2003 portant création de services interministériels pour la réforme de l'Etat. *Journal officiel de la République française*, n°45 du 22 février 2003 page 3231, texte n° 1

kapacitete i mrežu, da se odredi jedna uprava za kulturne poslove i utjecaj koja će biti zadužena za provedbu vanjske kulturne politike, barem do osnivanja nove institucije (Juppé; Schweitzer: 2008.).

Reforma o međunarodnom djelovanju u području kulture imala je tri glavna cilja, koja su proizašla iz prethodno navedenih zaključaka i dokumenata: osnivanje javne institucije zadužene za provođenje kulturne diplomacije, osnaživanje mreže francuskih kulturnih operatera u inozemstvu i restrukturiranje centralne administracije u ministarstvu vanjskih poslova. Ta su tri osnovna cilja međuovisna i ne mogu se isključivati, iako je samo prvi od njih uređen zakonskim aktima, dok su se druga dva cilja ostvarila u okviru Generalne revizije javnih politika. U ovom poglavlju riječ je o prva dva cilja budući da se oni odnose na direktno djelovanje kulturne diplomacije, dok je restrukturiranje unutar ministarstva analizirano u poglavlju o međunarodnoj suradnji kao dio šireg konteksta reforme o međunarodnom djelovanju u području kulture.

4.1.6. Reforma 2010. godine: jačanje diplomacije utjecaja

U izvješću Senata iz 2009. godine naznačeno je kako je "cilj reforme o međunarodnom djelovanju u području kulture (...) prijeći iz logike vladanja, u kojoj je zarobljena povijesnim nasljeđem, u logiku politike utjecaja oslanjajući se na francusku kulturu koja ne traži samo kako biti pokazana nego kako se obogatiti u kontaktu s drugim kulturama prilagođavajući se lokalnim kontekstima"¹⁶⁷. U cilju provođenja Generalne revizije javnih politika te u skladu s prijedlogom mjere 7.1 Bijele knjige, tadašnji ministar vanjskih poslova Bernard Kouchner, 25. ožujka 2009. godine u svom je govoru na velikoj konferenciji za novinare najavio reformu koja je dobila naziv Ministarstvo u pokretu¹⁶⁸ te je imala za cilj usustaviti djelovanje Francuske Republike u području diplomacije utjecaja. Naime, kako stoji u izvješću Narodne skupštine iz 2013. godine, prije provedbe reforme u Francuskoj su postojala "četiri područja diplomacije utjecaja u sklopu kojih je djelovalo sedam osnovnih operativnih tijela"¹⁶⁹. Ta četiri područja diplomacije utjecaja odnose se na školsko i visoko obrazovanje, održivi razvoj i kulturu, a sedam je osnovnih operativnih tijela koja su zadužena za brigu o njima¹⁷⁰. Doprinos efikasnijem i usustavljenom pristupu u području djelovanja diplomacije utjecaja, kako je on definiran u dokumentu Ministarstvo u pokretu potrebno je ostvariti kroz dvanaest

¹⁶⁷ Rapport d'information n° 458 (2008-2009) de MM. Jacques Legendre et Josselin de Rohan, fait au nom de la commission des affaires culturelles et de la commission des affaires étrangères, de la défense et des forces armées, le 10 juin 2009. (2009), Paris : Sénat.

¹⁶⁸ Dostupno na URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/IMG/pdf/Reforme.pdf> (pristupljeno 18.05.2018.)

¹⁶⁹ Rapport d'information n° 1591, 28 novembre 2013, Paris: Assemblée Nationale.

¹⁷⁰ Riječ je o: CulturesFrance i Audiovisuel extérieur de la France (AEF) za područje kulture, CampusFrance, Eglise i Agence pour l'enseignement français à l'étranger za područje obrazovanja i osposobljavanja, Agence française de développement i France coopération internationale za održivi razvoj.

konkretnih točaka, od kojih se prva odnosila na osnivanje "nove agencije zadužene za međunarodnu kulturnu suradnju, mrežu francuskih instituta u svijetu i novu digitalnu platformu"¹⁷¹. Korak dalje u najavljenom osnivanju nove agencije ostvaren je donošenjem Zakona o međunarodnom djelovanju u području kulture.

4.1.7. Zakon o međunarodnom djelovanju u području kulture

Zakon o međunarodnom djelovanju u području kulture¹⁷² donesen je 27. srpnja 2010. godine nakon brojnih rasprava, izvješća i analiza u Senatu, Narodnoj skupštini i Parlamentu. Njime su stvoreni preduvjeti za funkcioniranje triju operativnih tijela, jedan s djelovanjem u području kulture, drugi u području obrazovanja i znanosti, a treći kao tehnička podrška: Francuski institut, Campus France i France expertise internationale. U ovom radu naglasak se stavlja na procese koji se odnose na jedan od ciljeva zakona, vezano uz spajanje uloga i odgovornosti najvažnijih provoditelja francuske diplomacije utjecaja kako ih je definirao Senat¹⁷³: Culturesfrance¹⁷⁴, SCAC. U tom smislu prvi su se reformni koraci odnosili na stvaranje vidljivijeg instituta, centra ili ustanove od dosadašnjih modela, koja ima jasno artikuliranu i prepoznatljivu formu te vidljivost, a ujedno i financijsku autonomiju koja bi omogućila lakše sklapanje partnerstava ili korištenje sponzorskih usluga. Uredbom od 30. prosinca 2010. godine¹⁷⁵ dio zadaća Ministarstva vanjskih poslova prebacuje se na Francuski institut kao javnu ustanovu¹⁷⁶ i određuje njegova institucionalna povezanost s veleposlanstvima. Budući Francuski institut imao je zadatak objediniti djelovanja Službi za suradnju i kulturnu djelatnost pri veleposlanstvima i zaposlenika Francuskog instituta pod jedno okrilje s naglaskom na spajanje i reduciranje radnih mjesta, unificirati djelovanje različitih aktera širom svijeta koji djeluju u promociji francuske kulture i preuzeti uloge koje imaju centri, instituti, Alliance Française i službe za kulturu pri veleposlanstvima.

¹⁷¹ Dostupno na URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/IMG/pdf/Reforme.pdf> (pristupljeno 18.05.2018.)

¹⁷² Loi n° 2010-873 du 27 juillet 2010 relative à l'action extérieure de l'Etat. *Journal officiel de la République française*, n°0172 du 28 juillet 2010 page 13921, texte n° 2.

¹⁷³ Rapport d'information n° 458 (2008-2009) de MM. Jacques Legendre et Josselin de Rohan, fait au nom de la commission des affaires culturelles et de la commission des affaires étrangères, de la défense et des forces armées, le 10 juin 2009. (2009), Paris : Sénat.

¹⁷⁴ Culturesfrance osnovana je 2006. godine spajanjem Francuske udruge za umjetničku aktivnost (franc. Association française l'action artistique, skraćeno: AFAA) i Udruge za širenje francuskog mišljenja (franc. Association pour la diffusion de la pensée française, skraćeno: ADPF).

¹⁷⁵ Décret n° 2010-1695 du 30 décembre 2010 relatif à l'Institut français. *Journal officiel de la République française*, n°0303 du 31 décembre 2010 page 2334, texte n° 11.

¹⁷⁶ Franc. établissement public à caractère industriel et commercial (skraćeno: EPIC)

4.1.8. Francuski institut u trogodišnjem eksperimentu

Zakonom o međunarodnom djelovanju u području kulture definirane su osnovne zadaće novog Francuskog instituta u članku 9. Usporedno s ovom institucionalnom reformom kojom se osniva sjedište Francuskog instituta i centraliziraju sve dotad raspršene aktivnosti iz područja kulturne diplomacije, teži se operacionalizirati mrežu javnih tijela koja su odgovorna ili provode kulturne aktivnosti na način da se ona pripoje Službi za suradnju i kulturnu djelatnost pri veleposlanstvima. Naime, kako je to naznačeno u izvješću Narodne skupštine¹⁷⁷, prije 2008. godine na međunarodnoj razini, točnije u 93 zemlje, paralelno su djelovale dvije strukture: Službe za suradnju i kulturnu djelatnost pri veleposlanstvima s jedne strane, te 98 kulturnih centara i instituta s druge strane, koji su imali pravnu osobnost ustanove s financijskom neovisnosti¹⁷⁸. Stoga je s ciljem racionalizacije resursa odlučeno "spajanje Službi za kulturnu suradnju i kulturnih centara u jednu ustanovu na terenu, pod zajedničkom oznakom, koja će imati veliku financijsku neovisnost" kako stoji u prvom izvješću Vijeća za modernizaciju javnih politika, objavljenom u prosincu 2008. godine¹⁷⁹. Povezivanje tih dvaju entiteta započelo je u 2009. godini, a okončano je u 2013. godini, čime su stvorena tijela koja imaju financijsku autonomiju te u svim zemljama nose naziv *Francuski institut*. Člankom 11. Zakona o međunarodnom djelovanju u području kulture iz 2010. godine predviđeno je trogodišnje eksperimentalno razdoblje tijekom kojeg je "Ministarstvo vanjskih poslova odredilo diplomatske misije, kojih ne smije biti manje od deset, a koje predstavljaju reprezentativan uzorak različitih ureda u smislu obavljanja poslova, financijskih sredstava i zemljopisne rasprostranjenosti."¹⁸⁰ Tako je određeno 12 ureda u diplomatskim misijama¹⁸¹ širom svijeta kojima su u potpunosti bili pripojeni Francuski instituti te države u svim segmentima vođenja – od programskih aktivnosti, preko vođenja administracije i financija¹⁸². Eksperiment je započeo s 1. siječnjem 2011. godine i imao je za cilj na odabranim primjerima analizirati koliko je tehnički održivo takvo spajanje i koji su konkretni pravno-financijski koraci potrebni za takav model vanjskopolitičkog djelovanja.

¹⁷⁷ Rapport d'information n° 1591, 28 novembre 2013, Paris: Assemblée Nationale.

¹⁷⁸ Franc. Établissements à autonomie financière (skraćeno: EAF)

¹⁷⁹ Révision générale des politiques publiques, Premier rapport d'étape, décembre 2008: <http://www.ladocumentationfrancaise.fr/var/storage/rapports-publics/084000755.pdf>

¹⁸⁰ Loi n° 2010-873 du 27 juillet 2010 relative à l'action extérieure de l'Etat. *Journal officiel de la République française*, n°0172 du 28 juillet 2010 page 13921, texte n° 2.

¹⁸¹ Riječ je o uredima u Kambodži, Čileu, Danskoj, Gruziji, Gani, Indiji, Kuvajtu, Ujedinjenom Kraljevstvu, Senegal, Srbiji, Singapuru i Ujedinjenim Arapskim Emiratima.

¹⁸² Décret n° 2010-1695 du 30 décembre 2010 relatif à l'Institut français. *Journal officiel de la République française*, n°0303 du 31 décembre 2010 page 23341.

4.1.9. Rezultati trogodišnjeg eksperimenta

Prema članku 20. Uredbe o Francuskom institutu iz prosinca 2010. godine¹⁸³, Francuski institut trebao je dostaviti ministarstvu vanjskih poslova godišnje izvješće o svakoj godini djelovanja, koja su dana na uvid Narodnoj skupštini i Senatu. Prema dostavljenim izvješćima s terena napravljena su konačna službena izvješća Francuskog revizorskog suda¹⁸⁴ i Narodne skupštine u kojima stoji kako eksperiment nije uspio. Najbrojniji razlozi za negativne ocjene eksperimenta povezani su s tehničkim pitanjima. Tako je, primjerice u Izvještaju Narodne skupštine br. 1591¹⁸⁵, navedeno da u četiri od dvanaest odabranih zemalja gdje se provodio eksperiment nisu imali organizacije s autonomnim računovodstvom. U Francuskoj je period tehničkih priprema za eksperiment trajao deset mjeseci, što je skratilo vrijeme konkretnih akcija na terenu gotovo za trećinu od predviđenog, nije zabilježen pomak u povlačenju sredstava kroz druge izvore financiranja, povezivanje Službe za suradnju i kulturnu djelatnost pri veleposlanstvima s institutima ili centrima nije funkcioniralo u dijelu koji se tiče visokog obrazovanja zbog sektorskih razlika. Nadalje, u članku 21. Uredbe o Francuskom institutu¹⁸⁶ naznačeni su uvjeti zaposlenika za eksperimentalno razdoblje, što je dovelo do neprivrženog i nerelevantnog pristupa u radu budući da su zaposleni bili u nejasno definiranoj poziciji u odnosu na budućnost.

Alliance française, zbog činjenice da se od svojih početaka oslanja na domicilno stanovništvo i financiranje u najvećem dijelu putem škole francuskog jezika, pokazale su veliki otpor te nisu ostvareni pomaci u približavanju Francuskim institutima koji bi vodili prema zajedničkim administracijama. Ipak, tripartitni ugovor između Francuskog instituta, ministarstva vanjskih poslova i Zaklade Alliance française potpisan je 12. lipnja 2012. godine kako bi se ojačalo sinergijsko djelovanje ovih dviju sastavnica francuske kulturne diplomacije.

Iako je generalno mišljenje o trogodišnjem eksperimentu negativno ocijenjeno, reforma se ne može do kraja procijeniti neuspjelom. Tadašnji ministar vanjskih poslova Laurent Fabius na raspravi o proračunu za 2014. godinu Odbora za vanjske poslove u Narodnoj skupštini 22. listopada 2014. godine izjavio je kako "izvješće o radu Francuskog instituta nije 'jako negativno' – iako se te riječi mogu upotrijebiti. Iako nisam previše sklon sistematiziranju

¹⁸³ Ibid.

¹⁸⁴ Franc. Cour des comptes

¹⁸⁵ Rapport d'information n° 1591, 28 novembre 2013, Paris: Assemblée Nationale.

¹⁸⁶ Décret n° 2010-1695 du 30 décembre 2010 relatif à l'Institut français. *Journal officiel de la République française*, n°0303 du 31 décembre 2010 page 23341.

kulturne ponude Francuskom institutu, ipak, Institut je realizirao dobar posao."¹⁸⁷ Odlučeno je kako se neće nastaviti s pripajanjem kulturnih centara širom svijeta Francuskom institutu, nego će oni nastaviti djelovati autonomno a u suradnji s veleposlanstvima, zbog dva osnovna argumenta: trošak pripajanja procijenjen je kao previsok i eksperiment je dokazao preveliku razliku u naravi pojedinih centara u odnosu na veleposlanstva. S druge strane, Francuski institut ostao je direktno vezan za Službu za suradnju i kulturnu djelatnost te je ministar istaknuo "pozitivne elemente eksperimenta, počevši od imena i koordinacija poslova koje je Institut ojačao". U Izvješću Senata br. 419 iz 2017. godine piše kako je "interna evaluacija Ministarstva vanjskih poslova donijela zaključke da je razdoblje od 2011. do 2013. godine omogućilo operateru da se bolje predstavi i razvije svoje aktivnosti za promociju francuske kulture, organizaciju "Uzvratnih Sezona", traženje mecenatstva i jačanja partnerstava."¹⁸⁸

4.2. Hrvatska kulturna diplomacija

Kultura je dio međunarodne politike i diplomacije od samih početaka hrvatske diplomacije (Tarle 2005: 149, prema: Skoko i Kovačić 2009: 38), te je kulturna diplomacija kao format diplomatskog djelovanja prisutna u provedbi nacionalne politike na međunarodnom planu. U ovom poglavlju propituje se primjena kulturne diplomacije u sklopu bilateralnih suradnji na nacionalnoj razini u Hrvatskoj. Kulturna diplomacija može imati vrlo široke horizontalne i vertikalne učinke u ostvarivanju međusobnog razumijevanja između dvije zemlje na međunarodnoj razini, pri čemu je njena osnovna svrha da uspostavi povjerenje, a ne da služi kao demonstracija nacionalnih kulturnih dostignuća (Jora, 2013).

Hrvatska diplomacija je kroz povijest uvijek bila dominantno upravljana od strane intelektualaca, erudita i filozofa kao što to kroz svoj rad *Europski kontekst hrvatske kulture i diplomacije (povijesno-filozofski pristup)* svjedoči Ljerka Schiffler navodeći biografije brojnih hrvatskih diplomata kroz povijest (Schiffler, 2005: 235-259). Ipak, hrvatska kulturna diplomacija u kontekstu djelovanja nacionalnih institucija još je uvijek u nastajanju o čemu svjedoče razjedinjene i neusustavljene komunikacije među različitim tijelima državne uprave koja na posredan ili neposredan način provode neki oblik kulturne diplomacije. U Republici Hrvatskoj dva su osnovna tijela državne uprave koja rade na liniji spajanja kulture i diplomacije te imaju odgovornost u tom smislu, a to su ministarstvo vanjskih poslova i ministarstvo kulture. Na neposredniji način u tom području djeluju ministarstvo znanosti i

¹⁸⁷ Dostupno na URL: <http://2012-2017.nosdeputes.fr/14/seance/2192> (pristupljeno 04.04.2018.)

¹⁸⁸ Rapport d'information n° 419 (2016-2017) de M. Jacques LEGENDRE et Mme Hélène Conway-Mouret, fait au nom de la commission des affaires étrangères, de la défense et des forces armées, déposé le 15 février 2017, Paris : Sénat.

obrazovanja koje radi na promociji jezika u inozemstvu, ministarstvo turizma koje radi na imidžu Hrvatske kao zemlje bogate kulturom te Hrvatska gospodarska komora putem djelovanja Zajednice kulturnog turizma. Zoran Pičuljan u knjizi *Diplomacija kao državna služba* navodi kako "podjela nadležnosti između Ministarstva kulture, koje je odgovorno za programe međunarodne suradnje, i Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija, koje ima mrežu kulturnih atašea u svijetu, rješenje je koje do sada nije uvijek jamčilo sustavno vođenje međunarodne kulturne promidžbe." (Pičuljan, 2007: 15) Koncept hrvatske kulturne diplomacije u sklopu međunarodne kulturne suradnje na nacionalnoj razini nije moguće promatrati unutar jasnih strateških smjernica, stoga će se u ovom poglavlju analizirati uloga zasebnih nacionalnih tijela koja djeluju u tom području u Hrvatskoj. Na taj način želi se doprinijeti razumijevanju podjela uloga i zadaća institucija tijekom pripreme i provedbe Hrvatske kulturne sezone. Dodatno će biti pojašnjeno djelovanje Matice hrvatske kao nacionalne institucije koja promovira hrvatsku kulturu i jezik. Iako je riječ o instituciji koja nije bila izravno uključena u pripremu i provedbu Hrvatske kulturne sezone, riječ je o instituciji koja u dijelu svojih aktivnosti provodi kulturnu diplomaciju izvan granica Hrvatske.

4.2.1. Djelovanje javnih službi Republike Hrvatske u području kulturne diplomacije

Središnje tijelo državne uprave nadležno za poslove kulture je Ministarstvo kulture. U Strateškom planu Ministarstva kulture 2011.–2013. koji se odnosi na razdoblje pripreme i provedbe Hrvatske kulturne sezone¹⁸⁹ navedeno je kako je jedna od misija ministarstva "promicanje kulturnih veza s drugim zemljama i međunarodnim institucijama". U ni jednom propisu, zakonskom aktu ili dokumentu Ministarstva kulture "kulturna diplomacija" kao pojam nije navedena. Ipak, uzimajući u obzir činjenicu kako je "Kulturna diplomacija (...)" katkada zamijenjena izrazima međunarodna kulturna suradnja ili međunarodna kulturna politika" (Jurišić i Keller, 2007) te da se kulturna diplomacija najčešće smatra dijelom šireg pojma međunarodnih kulturnih odnosa (Mark, 2010: 66; Jora, 2013: 43.), može se ustvrditi kako Služba za bilateralnu i multilateralnu suradnju unutar Uprave za razvoj kulture i umjetnosti i međunarodnu kulturnu suradnju provodi aktivnosti vezano uz kulturnu diplomaciju. Kako je bilo ranije u radu riječi, prema Uredbi o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva kulture iz 2012. godine¹⁹⁰ u Službi za bilateralnu i multilateralnu suradnju Uredbom je predviđeno obavljanje poslova pripreme međunarodnih sporazuma, programa i protokola o kulturnoj suradnji i osiguravaju njihovo izvršavanje, te poslove vezano uz

¹⁸⁹ Dostupno na URL: <https://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=21811> (pristupljeno 10.03.2018.)

¹⁹⁰ Uredba o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva kulture. *Narodne novine*, br. 21/12

ostvarivanje kulturnih veza s Europskom unijom, UNESCO-om, Vijećem Europe i drugim vladinim i nevladinim međunarodnim organizacijama. Ako se koristi kao koncept suradnje u provedbi nacionalnih politika, kulturna diplomacija je motivirana promocijom kulture, ali se ostvaruje u skladu s vanjskopolitičkim i gospodarskim prioritetima pojedine zemlje. Stoga je potrebno razmatrati njeno djelovanje unutar šireg konteksta diplomatskog djelovanja. Diplomaciju neke države čini nacionalno tijelo za vanjsku politiku (u hrvatskom slučaju Ministarstvo vanjskih i europskih poslova) zajedno s mrežom diplomatsko-konzularnih misija kojima je to tijelo nadležno. "Zadaća diplomacije svake zemlje utvrđena je njezinim ustavom i odgovarajućim zakonima koji određuju nadležnosti pojedinih državnih tijela." (Nick, 1997: 43) Promatrajući kulturnu diplomaciju iz perspektive vanjske politike, odnosno kao "djelovanje diplomatskog ili konzularnog predstavništva na predstavljanju i popularizaciji kulture zemlje pošiljateljice u zemlji primateljici" (Nick, 1997: 44) ključna je uloga kulturnih atašea ili savjetnika za kulturne poslove u stranim zemljama. Djelovanje hrvatskih diplomatskih misija u nadležnosti je ministarstva vanjskih poslova te se diplomatski savjetnici imenuju iz službi tog ministarstva, imajući kao zadatak brigu o istovremeno više djelatnosti, ne samo za područje kulture.

U ovom radu prethodno je utvrđeno kako kultura i jezik pojedine zemlje čine okosnicu kulturne diplomacije. Uz ministarstvo vanjskih poslova i kulture, ministarstvo znanosti i obrazovanja provodi aktivnosti usmjerene na kulturnu diplomaciju budući da je nadležno i odgovorno za očuvanje i promociju hrvatskog jezika. Na mrežnim stranicama ministarstva naznačeno je kako se u sklopu međunarodnih suradnji potiče osnivanje lektorata hrvatskog jezika u inozemstvu budući da je "Afirmacija hrvatskoga jezika, književnosti i kulture jedan (je) od prioriteta hrvatske politike"¹⁹¹. Način na koji ministarstvo obrazovanja doprinosi tom cilju je osnivanje lektorata po inozemnim visokim učilištima, te su u školskoj godini 2012./2013. na stranim sveučilištima u 21 zemlji registrirana 34 lektorata hrvatskog jezika i književnosti, te tri centra za hrvatske studije u Australiji i Kanadi, čije djelovanje ministarstvo sufinancira. Također, ministarstvo u 2012. godini – godini provedbe Hrvatske kulturne sezone, podupire rad oko 40 samostalnih lektorata, te rad središnjeg nacionalnog lektorata *Croaticum – Centar za hrvatski kao drugi i strani jezik* koji je započeo s radom 1962. godine pod nazivom *Tečaj hrvatskog jezika za strance*. Izvan Zagreba djeluju, uz podršku ministarstva i Centar za hrvatske studije u svijetu pri Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Splitu te Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci. Lektori hrvatskog jezika i književnosti

¹⁹¹ Dostupno na URL: <https://mzo.hr/hr/rubrike/lektorati> (pristupljeno 01.03.2018.)

imaju obavezu držati nastavu, ali i organizirati različite kulturne aktivnosti "a u svrhu promocije hrvatskog jezika i kulture"¹⁹², čime je na nacionalnoj razini potvrđena jasna uloga lektorata kao promotora hrvatske kulture.

U svojoj knjizi *Nacija kulture* Iva Hraste-Sočo navodi kako kulturnu diplomaciju "možemo definirati kao službeni oblik prezentacije vlastite zemlje (zemlje šiljateljice) s prvotnim ciljem postizanja prepoznatljivosti i povećanja prestiža u tzv. zemlji primateljici" (Hraste-Sočo, 2013: 97). Ministarstvo turizma u vrijeme organizacije i održavanja Hrvatske kulturne sezone, promišljalo je načine na koji se kulturna diplomacija i kulturni turizam mogu iskoristiti za promidžbu i stvaranje pozitivne slike Hrvatske. Kao rezultat rada ministarstva na tom cilju, Hrvatski sabor je na sjednici 26. travnja 2013. godine donio Strategiju razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine u kojoj je kulturni turizam (uz Sunce i more, Nautički turizam i Poslovni turizam) klasificiran kao Dominantan proizvod, a za čiji je razvoj predviđena izrada Akcijskog plana razvoja kulturnog turizma u suradnji Ministarstva kulture, Ministarstva turizma i sustava turističkih zajednica. U Akcijskom planu koji je slijedom toga napravljen istaknuta je važnost gradnje imidža Hrvatske kao zemlje bogate kulturom i tradicijom, ali i suvremenom kulturnom produkcijom. Hrvatska turistička zajednica, kao produžena ruka ministarstva, te zacrtane ciljeve i zadane strateške smjernice provodi posredstvom svojih ogranaka koji su otvoreni u 14 zemalja svijeta.

Uz ministarstva kao tijela državne uprave koja podupiru i provode aktivnosti kulturne diplomacije na nacionalnoj razini, važan dionik u poticanju kulturne diplomacije u Republici Hrvatskoj je Hrvatski audiovizualni centar kao javna ustanova za promicanje audiovizualnog stvaralaštva. Naime, kulturne i kreativne industrije kao važan promotor nacionalnih kultura u suvremenom svijetu, kao sektor imaju veliku važnost u provedbi kulturne diplomacije, s posebnim naglaskom na audiovizualni sektor. Iz tog razloga je temeljem Zakona o audiovizualnim djelatnostima¹⁹³ Vlada Republike Hrvatske osnovala 1. siječnja 2008. godine Hrvatski audiovizualni centar (skraćeno: HAVC), prvu javnu ustanovu sa svrhom sustavnog promicanja audiovizualnog stvaralaštva, a čija se sredstva za rad i provedbu Nacionalnog programa osiguravaju iz državnog proračuna te iz dijela ukupnog godišnjeg bruto prihoda ostvarenog obavljanjem audiovizualnih djelatnosti. *Odjel za promociju i plasman* pri HAVC-u provodi programske djelatnosti kojima ispunjava zadaću promotora hrvatskih filmova, autora i filmskih djelatnika u inozemstvu. Kako je naznačeno na stranicama HAVC-a, Odjel provodi "programe promocije i plasmana u užem smislu (organizacija prezentacije i

¹⁹² Ibid.

¹⁹³ Zakon o audiovizualnim djelatnostima. *Narodne novine*, br. 76/07

promocije hrvatske kinematografije na međunarodnim filmskim sajmovima, festivalima i audiovizualnim manifestacijama (...), zatim programe hrvatskog filma u inozemstvu, (...) te provođenje i administriranje Javnog poziva za međunarodnu suradnju."¹⁹⁴ Uzevši u obzir rad i rezultate koje HAVC ostvaruje na međunarodnoj razini u promociji hrvatskog filma i audiovizualne djelatnosti općenito, pripisuje mu se velika zasluga u stvaranju pozitivne slike Republike Hrvatske. Osim toga promicanjem programa potpore *Snimanje u Hrvatskoj: Filming in Croatia*¹⁹⁵ s kojim se započelo u 2012. godini kako bi se potaknule međunarodne filmske koprodukcije i snimanja stranih filmova u Republici Hrvatskoj ostvaren je izniman gospodarski, turistički i sociološki učinak posredstvom kulturnih industrija.¹⁹⁶

U području gospodarstva, kulturnu diplomaciju za ostvarenje svojih ciljeva koristi Hrvatska gospodarska komora u sklopu koje je 2004. godine osnovana Zajednica kulturnog turizma s ciljem da se zalaže za promociju kulturnih sadržaja putem adekvatnih turističkih proizvoda. Aktivnosti koje provodi zamišljene su kao sinergijsko spajanje ideja koje proizlaze iz komunikacija privatnog sektora s kulturnim ustanovama i institucijama. Iako primarno usmjerena na gospodarske djelatnosti, s ciljem stvaranja izvoznog proizvoda, ovakvim se konceptom kultura stavlja u fokus stvaranja pozitivnog imidža Republike Hrvatske.

4.2.2. Djelovanje Matice hrvatske u području kulturne diplomacije

Osim kulturne diplomacije koja se kreira i provodi u prostoru javnih politika, postoje i paralelni vidovi kulturne diplomacije koje provode javne ustanove, te privatni i nevladini sektor. Njihova važnost se odnosi prvenstveno na činjenicu da grade nacionalni imidž putem kulture, a na međunarodnoj razini. Kao primjer nevladine udruge koja doprinosi izgradnji kulturne diplomacije posredstvom jezika ističe se Matica hrvatska, "utemeljena 1842. kao društvo za promicanje hrvatske kulture"¹⁹⁷ kako stoji u članku 2. temeljnih odredbi udruge. Uzevši u obzir činjenicu kako je primarno djelovanje Matice hrvatske vezano uz izdavaštvo i promociju hrvatskog jezika, prepoznaje se njena uloga u izgradnji kulturnog identiteta kroz jezik. U inozemstvu postoje 24 Ogranka Matice hrvatske koji sustavno djeluju u području promocije hrvatskog jezika i kulture, u Austriji, Belgiji, Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, Mađarskoj, Njemačkoj, Sloveniji i Srbiji. U svojoj definiciji kulturnu diplomaciju karakterizira razmjena ideja, umjetnosti i drugih aspekata kulture među državama s ciljem

¹⁹⁴ Dostupno na URL: <https://www.havc.hr/o-nama/struktura/odjeli-centra> (pristupljeno 11.05.2018.)

¹⁹⁵ Dostupno na URL: <http://filmingincroatia.hr/en> (pristupljeno 01.07.2017.)

¹⁹⁶ BBC-jeva televizijska serija *McMafia* i AMC Studiosova serija *The Terror* te filmovi: *Star Wars: The Last Jedi*, *Mamma Mia! Here We Go Again*, *Robin Hood: Origins*, *The Lake Luca Besson* samo su neki od primjera poznatih inozemnih produkcija koje su snimane u Hrvatskoj.

¹⁹⁷ Dostupno na URL: <http://www.matica.hr/omatici/Pravila%20Matice%20hrvatske/> (pristupljeno 23.07.2017.)

poticanja međusobnog razumijevanja (Schneider, 2003). Stoga je djelovanje Matice hrvatske u inozemstvu bitno u promišljanju snage i dosega hrvatske kulturne diplomacije. Matica hrvatska utemeljena je sa svrhom promicanja nacionalnog i kulturnog identiteta primarno kroz nakladničku djelatnost, izdavanjem knjiga i časopisa u Hrvatskoj. Prema *Pravilima Matice hrvatske*, koja je Glavna skupština Matice hrvatske donijela na sjednici održanoj 19. rujna 2015. donijela je, "Cilj je Matice hrvatske istraživanje, čuvanje, razvijanje i promicanje narodnog i kulturnog identiteta u područjima umjetničkoga, znanstvenog i duhovnog stvaralaštva, gospodarstva i javnoga života te skrb za demokratski društveni razvitak. Matica hrvatska u skladu s ciljem djeluje na području kulture i umjetnost, znanosti, ljudskih prava, obrazovanja i istraživanja."¹⁹⁸ Međutim osim izdavačke djelatnosti, Matica hrvatska organizira i provodi kulturne aktivnosti poput okruglih stolova, predstavljanja knjiga, izložbi, stručnih i znanstvenih predavanja i simpozija te koncerata klasične glazbe.

4.3. Zaključak – Izazovi kulturne diplomacije u Hrvatskoj i Francuskoj

Kultura i jezik čine osnovicu kulturne diplomacije, te šireg pojma diplomacije utjecaja koju provode državne institucije.

Reformskim koracima koji su započeli 2008. godine u Francuskoj se još jednom potvrđuje pozicija ministarstva vanjskih poslova u izgradnji i provedbi francuske međunarodne kulturne politike i djelovanja u području kulturne diplomacije. Glavna intencija suvremene francuske vanjske politike usmjerena je na nadogradnju djelovanja kulturne diplomacije i razvoj diplomacije utjecaja. Taj je cilj bio zacrtan u sklopu reforme, kroz komunikacije i zajedničko djelovanje Alliance française, Francuskih instituta i Službi za kulturu pri francuskim veleposlanstvima. Osnovna ideja reforme bila je usmjerena na ideju da se ojača djelovanje Francuskog instituta kao operativnog potpornja vanjskopolitičkog djelovanja u svijetu te kao referentne točke za pitanja francuske kulture i jezika u nekoj zemlji. Iako je sama realizacija reforme obuhvatila trogodišnje razdoblje, put koji je Francuska prošla u izgradnji svoje infrastrukture za implementaciju aktivnosti kulturne diplomacije, te diplomacije utjecaja obilježio je velik broj javnih rasprava, pravnih akata, stručnih analiza i znanstvenih studija. Reforma o međunarodnom djelovanju u području kulture u Francuskoj imala je za zadatak pojednostaviti kompleksno i neusustavljeno područje djelovanja u diplomaciji utjecaja Francuske Republike. Reformom se ipak nije uspjelo do kraja razriješiti problem, uspjelo se tek djelomično preraspodijeliti uloge i zadaće unutar ekosistema francuske diplomacije utjecaja koji se odnosi na dionike iz područja kulture, obrazovanja i znanosti. Reforma je

¹⁹⁸ Ibid.

ocijenjena kao uspješna u malim segmentima njene provedbe, između ostalog istaknuto je pozitivno djelovanje Francuskog instituta, s naglaskom na pozitivne učinke pripreme i provedbe kulturnih sezona.

U Hrvatskoj su kultura i jezik alati kojima se provodi kulturna diplomacija u pojedinim državnim institucijama, kroz specifične akcije. Uz ministarstvo kulture, aktivnosti s predznakom kulturne diplomacije provode i ministarstva vanjskih poslova, obrazovanja i znanosti, turizma te Hrvatski audiovizualni centar i Hrvatska gospodarska komora. Utvrđenom analizom u ovom poglavlju može se zaključiti kako u Republici Hrvatskoj nije uspostavljena komunikacija između aktera koji djeluju u području kulturne diplomacije, nego oni djeluju zasebno, u nepovezanim akcijama. Postoji institucionalna podrška koja bi mogla i trebala poslužiti kao osnova za strateško promišljanje i strukturirani dijalog, a koji bi doveo do usustavljenog pristupa za njeno provođenje.

Uz državne institucije, Matica hrvatska kao udruga od nacionalne važnosti djeluje kao promotor ideje kulturne diplomacije. U svom konceptu djelovanja Matica hrvatska u nekim segmentima podsjeća na djelovanje prvih Francuskih instituta koji su, kako je prethodno bilo riječi, nastali prvenstveno s ciljem da se studentima i znanstvenicima koji žive izvan Francuske omogući što bolja dostupnost znanstvene građe na francuskom jeziku. Po svojoj okrenutosti prema očuvanju jezika i kulture, te brigom o francuskim državljanima izvan domovine, francuski kulturni centri i instituti postepeno su otvarali svoje programe i vrata prema široj publici. U počecima je prvenstveno bila riječ o edukativnim aktivnostima zbog čega su instituti i centri postali mjesta održavanja konferencija, predavanja i okruglih stolova. Razlike između hrvatske i francuske tradicije u pristupu i odnosu prema kulturnoj diplomaciji unutar nacionalnih kulturnih politika, te pozicioniranju vanjskih politika unutar djelovanja javnih službi, ključne su za razumijevanje procesa pripreme i provedbe Hrvatske kulturne sezone. Imajući na umu predstavljene sličnosti i razlike hrvatskog i francuskog konteksta, moguće je jasnije analizirati dosege koje je Hrvatska kulturna sezona imala tijekom njene pripreme i provedbe. Opisan kontekst unutar kojeg je moguće primjenjivati principe kulturne diplomacije i snagu meke moći važno je imati na umu u nastavku ovog rada, kako bismo jasnije mogli analizirati uvjete, organizaciju, pristupe i rezultate Hrvatske kulturne sezone. Kako je istaknuto prema Nye, *soft power* u najvećoj mjeri potječe iz naših vrijednosti koje su izražene u kulturi, politike koju vodimo u našoj državi i načina na koje se predstavljamo na međunarodnoj sceni (Nye, 2002: 9).

5. Hrvatska kulturna sezona u Francuskoj u nastajanju

Kulturna sezona je projekt suradnje koji Francuska republika organizira u suradnji s pojedinom zemljom "a prilikom koje odabrana zemlja ima mogućnost predstaviti se francuskoj javnosti kroz razne programe u Parizu i drugim gradovima Francuske. Radi se o respektabilnom događanju te velikoj časti i priznanju za pojedinu zemlju, koja tim povodom može iskoristiti priliku za promociju svoje zemlje kroz razne sadržaje"¹⁹⁹. Inicijativa za održavanjem kulturne sezone dolazi od strane najviših organa vlasti kao "dokaz partnerstva dviju država"²⁰⁰. Kulturne sezone se organiziraju kao rezultat bilateralnih diplomatski djelovanja a konačna odluka o njihovom održavanju se donosi na najvišem državnom nivou. Cilj organizacije kulturnih sezona je istaknuti vitalnost i važnost razmjena u području kulture, obrazovanja i akademskog istraživanja, ali i u tehnologiji, znanosti, sportu, turizmu, industriji, trgovini i gastronomiji te poticati nove susrete i nove inicijative namijenjene širenju opsega dijaloga i suradnje između Francuske i pozvane zemlje. Kulturne sezone se organiziraju od 1985. godine i mogu biti organizirane u tri različita formata: godine (od 8 do 12 mjeseci); sezone (od 3 do 6 mjeseci); i festivali (od 1 do 3 mjeseca) a za organizaciju su odgovorna državna tijela i institucije iz Francuske i zemlje pozvane na suradnju. U francuskom Centru diplomatskih arhiva ministarstva vanjskih poslova²⁰¹ se nalazi arhivski dokument Izvješća o realizaciji Francuske godine u Indiji 1990. godine, u kojem stoji kako je "Godina Francuske u Indiji (...) prije svega bila karakteristična po raznolikosti uključenih administracija i javnih ustanova u organizaciji, iako je Ministarstvo vanjskih poslova bilo njen prirodni staratelj."²⁰² Prva organizirana kulturna sezona je bila Godina Indije u Francuskoj 1985-86. godine. U Centru diplomatskih arhiva ministarstva vanjskih poslova u Parizu je sačuvana dokumentacija u kojoj je vidljivo kako je L'Association Française d'Action Artistique (skraćeno : AFAA)²⁰³ bila operativni koordinator manifestacije s francuske strane²⁰⁴. AFAA²⁰⁵ je bila organizacija

¹⁹⁹ Dopis ministra kulture Jasena Mesića predsjedniku Hrvatske gospodarske komore Nadanu Vidoševiću, Predmet dopisa: Kulturna sezona u Parizu 2012. godine, informacija; Arhivi Ministarstva kulture, Predmet spisa: Saison culturelle u Parizu 2012., informacija (Klasa: 910-01/11-01/0017; Ur. broj: 532-03-01-01/9-11-05)

²⁰⁰ Bilješka o sastanku ministrice kulture dr.sc. Andree Zlatar Violić s francuskom ministricom kulture Aureli Filippetti (početak Festivala Hrvatske u Francuskoj); Sastavila: Jasmina Vrhovac; odobrio: Mirko Galić

²⁰¹ Franc. Centre des Archives diplomatiques du ministère des Affaires étrangères <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/archives-diplomatiques/> (pristupljeno: 15. rujna 2018.)

²⁰² Centar diplomatskih arhiva ministarstva vanjskih poslova u Parizu, DGRCSST, br. 200, 1970- 1990.

²⁰³ Hrv. Francuska udruga za umjetničko djelovanje

²⁰⁴ Centar diplomatskih arhiva ministarstva vanjskih poslova u Parizu, DGRCSST, br. 200, 1970- 1990.

²⁰⁵ AFAA je nastala kao reakcija na grupu umjetnika, kolekcionara i ljudi iz svijeta politike koji su 1918. godine dobili dopuštenje od strane direktora Odjela za primjenjene umjetnosti pri Ministarstva javnih uprave (franc. *directeur des Beaux-Arts du ministère de l'Instruction publique*) da osnuju Službu za umjetničko obrazovno djelovanje u inozemstvu (franc. *Service d'études d'action artistique à l'étranger*) s ciljem promicanja francuskog umjetničkog izričaja u svijetu. U početku je ta Služba vođena od strane pijanista Alfreda Cortota, te je blisko

koja je od 1922. godine djelovala u ime francuskog ministarstva vanjskih poslova i ministarstva kulture te organizirala kulturne sezone, festivale i bijenala s ciljem promicanja francuske kulture i francuskog jezika na međunarodnoj razini sve dok njenu ulogu nije preuzela organizacija CulturesFrance u svibnju 2006. godine. CulturesFrance je osnovalo francusko ministarstvo vanjskih poslova i ministarstvo kulture spajanjem organizacije AFAA i Association pour la diffusion de la pensée française²⁰⁶ (skraćeno : ADPF). Operativnu zadaću organiziranja kulturnih sezona institucija CulturesFrance provodila je sve do donošenja Zakona o vanjskih poslovima 2010. godine²⁰⁷ kada je člankom 9. tog zakona Francuski institut preuzeo zadaću koordinacije i organizacije kulturnih sezona.

5.1. Hrvatska kulturna sezona u Francuskoj – od inicijative do pregovora

"U želji da u budućnosti prodube već postojeće veze između hrvatskog i francuskog naroda, Ministarstvo vanjskih i europskih poslova Francuske Republike i Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija Republike Hrvatske, te Ministarstvo kulture i komunikacija Francuske Republike i Ministarstvo kulture Republike Hrvatske objavili su organiziranje Festivala hrvatske kulture u Francuskoj na jesen 2012."²⁰⁸

Inicijativa za suradnjom dviju zemalja i predstavljanje Republike Hrvatske u Francuskoj potaknuta je s najviše političke razine vlasti, kako je to već istaknuto u ovom radu. Kulturna sezona je "projekt koji se dogovara bilateralno – diplomatskim putem, ali odluku o uvrštavanju jedne zemlje donose isključivo šefovi država."²⁰⁹ Proces dogovora suradnje započeo je vrlo rano te su "načelno (...) suradnju dogovorili još 2007. godine, dakle okvir postoji, no važno je odrediti datum zbog mnogobrojnih priprema kako na nacionalnoj tako i na lokalnoj francuskoj razini." Poticaj za suradnju je potvrđen tijekom bilateralnog susreta predsjednika Stjepana Mesića i Nicolasa Sarkozyja u 2007. godini nakon čega je započeo

suradivala sa Službom za francuska djela pri ministarstvu vanjskih poslova (franc. *Service des œuvres françaises à l'étranger*). Nakon što je ustanovljeno kako postoje određena administrativna ograničenja koja onemogućuju neometani rad te Službe, dva ministarstva su u 1922. godini odlučila osnovati AFAA kao tijelo pod njihovom zajedničkom izravnom nadležnosti.

²⁰⁶ Hrv. Udruga za širenje francuske misli

²⁰⁷ LOI n° 2010-873 du 27 juillet 2010 relative à l'action extérieure de l'Etat *Journal Officiel de la République Française* n°0172 du 28 juillet 2010 page 13921, texte n° 2.

²⁰⁸ Tehnički sporazum o načelima organizacije i financiranja Festivala hrvatske kulture u Francuskoj koji je potpisan u listopadu 2011. godine prilikom prvog sastanka Mješovitog odbora za organizaciju Festivala hrvatske kulture u Francuskoj. Dokument se nalazi u Arhivima Ministarstva kulture Republike Hrvatske; Predmet: Saison culturelle u Parizu 2012. (Klasa: 910-01/11-01/0017; Ur. broj: nije upisan).

²⁰⁹ Dokument Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija, Uprava za Europu i Sjevernu Ameriku, Odjel za Zapadnu i Sjevernu Europu u Arhivima Ministarstva kulture pod nazivom: Bilateralni odnosi Hrvatske i Francuske; pripremila: Sandra Sekulić, opunomoćeni ministar, suglasan: Zoran Bošnjak, načelnik, odobrio: mr. sc. Aleksandra Heina, ravnatelj, listopad, 2009.

proces usuglašavanja datuma održavanja. "Načelno je bilo dogovoreno razdoblje 2010.–2011. (do ožujka 2010. održava se Turska kulturna sezona, 2010. je godina Rusije, 2011. je godina Meksika u Francuskoj. Za Hrvatsku postoji mogućnost organizacije kulturne sezone 2012. ili 2013.)"²¹⁰. Iako je inicijativa za predstavljanje Hrvatske u okviru kulturnih sezona potekla iz bilateralnih susreta dvaju predsjednika, ona je formalno potvrđena potpisivanjem dokumenta o Hrvatsko-francuskom strateškom partnerstvu koji su potpisali predsjednici vlada dviju zemalja u srpnju 2009. godine.

Uspostava organizacijskog okvira započela je dvije godine prije samog održavanja Festivala, u jesen 2010. godine kada je krenula službena komunikacija među službama ministarstva kulture, vanjskih poslova i veleposlanstava dviju zemalja. U cilju pripreme Hrvatske kulturne sezone u Francuskoj 2012. godine, prvi posjet hrvatske delegacije francuskom Ministarstvu kulture i komunikacije održan je 22. listopada 2010. godine. Uz državnu tajnicu Ministarstva kulture Ninu Obuljen, s hrvatske strane na prvom pripremnom radnom sastanku su sudjelovali predstavnici Veleposlanstva Republike Hrvatske u Francuskoj²¹¹ i ministarstva kulture²¹². S francuske strane sastanak je vodio diplomatski savjetnik ministra kulture Florent Stora, a u uz njega bili su prisutni predstavnici institucije CulturesFrance²¹³, ministarstva vanjskih i europskih poslova²¹⁴ te ministarstva kulture²¹⁵. Na tom sastanku dogovoreni su osnovni parametri za održavanje Hrvatske kulturne sezone. Odlučeno je da će se manifestacija održati u jesen 2012. godine u trajanju od tri mjeseca²¹⁶ te da će program uskladiti i osmisлити francuski i hrvatski povjerenici, u dogovorima s Mješovitim organizacijskim odborom.

U veljači 2011. godine za povjerenicu s hrvatske strane imenovana je Seadeta Midžić. Imenovanje glavnog povjerenstva je bilo preduvjet za organizaciju nastupnog posjeta delegacije hrvatskog ministarstva kulture u Francuski institut u Pariz na prvi operativni sastanak vezano uz organizaciju Festivala. U okviru nastupnog posjeta povjerenice Midžić u ožujku 2011. godine, hrvatska delegacija je predstavila programski koncept predstavljanja u Parizu predvođena državnom tajnicom ministarstva kulture Ninom Obuljen. U trodnevnom boravku hrvatska delegacija održala je niz sastanaka s predstavnicima Francuskog instituta.

²¹⁰ Ibid.

²¹¹ Bili su prisutni veleposlanik Republike Hrvatske u Francuskoj Mirko Galić, ministar-savjetnik u Veleposlanstvu Republike Hrvatske u Francuskoj Goran Štefanić i savjetnica u Veleposlanstvu Republike Hrvatske u Francuskoj Jasmina Vrhovac.

²¹² Bile su prisutne ravnateljica Uprave za međunarodnu kulturnu suradnju u Ministarstvu kulture Jasminka Lokas-Strpić i stručna suradnica Aneta Stopfer iz Odjela za međunarodnu suradnju u Ministarstvu kulture.

²¹³ Bila je prisutna Bénédicte Alliot iz Odjela za kulturne sezone.

²¹⁴ Bio je prisutan načelnik Odjela za kulturnu raznolikost i svjetsku baštinu u Ministarstvu vanjskih i europskih poslova Jean-Paul Lefèvre.

²¹⁵ Bio je prisutan Vincent Lorenzini iz Odjela za europske poslove u Ministarstvu kulture.

²¹⁶ Kulturna sezona nekih zemalja traje cijelu godinu kao što je naznačeno u poglavlju o sezonama.

Upravo u tom trenutku započinje trogodišnji eksperiment o kojem je bilo riječi u poglavlju o međunarodnoj kulturnoj suradnji, a tijekom kojeg je koordinaciju programa kulturnih sezona preuzeo Francuski institut od organizacije CulturesFrance. Stoga je Bénédicte Alliot na sastancima u ožujku 2011. godine prisustvovala u ulozi predstavnice Francuskog instituta, a ne više kao predstavnica CulturesFrance kao što je to bilo na sastanku 5 mjeseci prije. Na središnjem sastanku prisustvovali su i predstavnici francuskog ministarstva kulture²¹⁷, ministarstva vanjskih i europskih poslova²¹⁸, te Francuskog instituta²¹⁹.

Prilikom boravka u Parizu, hrvatskoj su delegaciji, osim sastanaka sa suradnicima iz Francuskog instituta, organizirani sastanci i sa profesionalcima u raznim kulturnim institucijama u Parizu: Muzej Cluny, BNF-Bibliothèque nationale de France; Salle Pleyel, Gaité Lyrique, kazalište Théâtre du Rond-Point. Također je organiziran posjet ministarstvu obrazovanja gdje se razgovaralo o mogućnostima uključivanja obrazovnih programa u okvir kulturne sezone.

Budući da je ocijenjeno kako je "Kulturna sezona u Francuskoj 2012. godine (...) velika prilika za predstavljanje Republike Hrvatske i njene jedinstvenosti"²²⁰, a "u dosadašnjoj praksi pojedine zemlje su kroz svoje programske koncepte prelazile i u druga područja kulturološkog identiteta: preko obrazovno-znanstvenih sadržaja, tehnoloških, industrijskih, turističkih do gospodarskih (...) svaki oblik prijedloga i konzultacija očekuje se i iz drugih nadležnih resora"²²¹. U Ministarstvu kulture Republike Hrvatske je 18. travnja 2011. godine organiziran međuresorni sastanak na kojem su prisustvovali predstavnici ministarstava vanjskih poslova, obrazovanja, znanosti i sporta, turizma, Hrvatske gospodarske komore i Hrvatske turističke zajednice. Tom prilikom prisutni su bili upoznati s "konceptom kulturne sezone u Francuskoj, dosad poduzetim aktivnostima"²²² te su pozvani na aktivnu suradnju. Tjedan dana kasnije, 26. travnja 2011. godine, kao direktna posljedica održanog sastanka, iz Ministarstva kulture je upućen službeni poziv²²³ na imenovanje člana Mješovitog organizacijskog odbora ministru

²¹⁷ Bili su prisutni ravnateljica poduprave za europske i međunarodne poslove u Ministarstvu kulture i komunikacija Brigitte Favarel i Vincent Lorenzini iz Odjela za europske poslove u Ministarstvu kulture.

²¹⁸ Bio je prisutan ravnatelj poduprave za kulturnu raznolikost i svjetsku baštinu (Glavna uprava za globalizaciju) u Ministarstvu vanjskih i europskih poslova Jean-Paul Lefèvre.

²¹⁹ Bila je prisutna glavna direktorica Francuskog Instituta Sylviane Tarsot-Gillery.

²²⁰ Dopis ministra kulture Jasena Mesića predsjedniku Hrvatske gospodarske komore Nadanu Vidoševiću, Predmet dopisa: Kulturna sezona u Parizu 2012. godine, informacija; Arhivi Ministarstva kulture: Predmet spisa: Saison culturelle u Parizu 2012., informacija (Klasa: 910-01/11-01/0017; Ur. broj: 532-03-01-01/9-11-05).

²²¹ Ibid.

²²² Ibid.

²²³ Dopis ministra kulture Jasena Mesića ministru vanjskih i europskih poslova i potpredsjedniku Vlade Gordanu Jandrokoviću, ministru znanosti, obrazovanja i športa Radovanu Fuchsu, direktoru Hrvatske turističke zajednice Niki Buliću, ministru turizma Damiru Bajsu, predsjedniku Hrvatske gospodarske komore Nadanu Vidoševiću; Predmet dopisa: Kulturna sezona u Parizu 2012. – imenovanje Organizacijskog odbora; Arhivi Ministarstva

vanjskih i europskih poslova, ministru znanosti, obrazovanja i športa, ministru turizma, direktoru Hrvatske turističke zajednice i predsjedniku Hrvatske gospodarske komore²²⁴ slijedom čega su imenovani predstavnici svake od pozvanih institucija²²⁵ čime je osiguran rad Mješovitog organizacijskog odbora Festivala koji će potom biti sastavljen od predstavnika različitih resora, a ne samo kulture.

Navedenim koracima su ostvareni preduvjeti za daljnjim formaliziranjem uvjeta ove bilateralne suradnje između Francuske i Hrvatske i donošenjem pravnih dokumenata kojima se ona potvrđuje. U narednom podpoglavlju je riječ o pravnom okviru Hrvatske kulturne sezone, odnosno Festivala Hrvatske u Francuskoj.

5.2. Pravni i institucionalni okvir Hrvatske kulturne sezone u Francuskoj

Kao preduvjet za organizaciju Hrvatske kulturne sezone u Francuskoj, na bilateralnoj razini su potpisana tri dokumenta kojima se od općeg prema pojedinačnom definiraju uvjeti pripreme i provedbe Festivala: *Hrvatsko-francusko strateško partnerstvo – Politička deklaracija i Akcijski plan, Izjava o namjeri između Ministarstva vanjskih i europskih poslova Francuske Republike, Ministarstva kulture i komunikacija Francuske Republike i Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija Republike Hrvatske i Tehnički sporazum o realizaciji Festivala hrvatske kulture u Francuskoj*. S hrvatske strane je dodatno donesen Zaključak Vlade kao unilateralan dokument kojim se uređuje organizacija Festivala na nacionalnoj razini. U ovom odlomku će biti pojašnjeni detalji vezano uz sadržaj i donošenje tih dokumenata.

Predsjednik vlade François Fillon je 9. srpnja 2009. godine posjetio Zagreb i Dubrovnik na poziv hrvatskih vlasti što je bio prvi posjet jednog francuskog premijera od stjecanja neovisnosti Hrvatske 1991. godine. Tom prilikom su hrvatska predsjednica vlade Jadranka Kosor i francuski premijer François Fillon potpisali Sporazum o strateškom partnerstvu, koji za cilj ima jačanje francusko-hrvatskih odnosa. Hrvatsko-francusko strateško partnerstvo je

kulture: Predmet spisa: Saison culturelle u Parizu 2012., informacija (Klasa: 910-01/11-01/0017; Ur. broj: 532-03-01-01/9-11-06)

²²⁴ Ibid.

²²⁵ Iz ministarstva vanjskih poslova je imenovan državni tajnik Andrej Plenković, iz ministarstva obrazovanja, znanosti i športa državna tajnica Ivana Mrkonjić, iz ministarstva turizma stručna savjetnica Ivana Šadura, iz Hrvatske gospodarske komore direktor Centra za dizajn Luka Mjeda, iz Hrvatske turističke zajednice pomoćnik direktora Milo Sršen; nakon što je 23.12.2011. Dvanaesta Vlada Republike Hrvatske dobila mandat, zatražena su nova imenovanja. Tada je iz ministarstva vanjskih poslova imenovan pomoćnik ministrice Hrvoje Marušić, iz ministarstva obrazovanja, znanosti i sporta pomoćnica ministra Ružica Beljo-Lučić, iz Ministarstva gospodarstva pomoćnik ministra Darko Lorencin, iz Hrvatske turističke zajednice Marina Tomas-Billet, dok su iz drugih tijela ostali isti predstavnici.

sastavljeno od dva dokumenta – Politička deklaracija i Akcijski plan te se odnosi se na šest²²⁶ područja suradnje. U dokumentu Akcijskog plana koji je potpisan u sklopu Hrvatsko-francuskog strateškog partnerstva, u točki 29 stoji: "Na osnovu dogovora između hrvatskog i francuskog predsjednika države, Hrvatska i Francuska će potaknuti organiziranje Hrvatske kulturne sezone u Parizu i Francuske kulturne sezone u Zagrebu."²²⁷ Time su uspostavljeni uvjeti za daljnje pregovore između službi javne administracije, a vezano uz pripremu i provedbu Hrvatske kulturne sezone u Francuskoj.

U Parizu 8. lipnja 2011. godine hrvatski i francuski ministri vanjskih poslova potpisali su *Izjavu o namjeri između Ministarstva vanjskih i europskih poslova Francuske Republike, Ministarstva kulture i komunikacija Francuske Republike i Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija Republike Hrvatske*. Dokument su potpisali potpredsjednik Vlade Republike Hrvatske i ministar vanjskih poslova i europskih integracija Republike Hrvatske Gordan Jandroković, i ministar vanjskih i europskih poslova Francuske Republike Alain Juppé, čime je potvrđeno održavanje Festivala hrvatske kulture u Francuskoj Republici, u jesen 2012. godine. Dokument Izjave su potom supotpisali ministri kulture obiju zemalja. Ministar kulture Republike Hrvatske Jasen Mesić 12. srpnja 2011. godine, a ministar kulture i komunikacija Francuske Republike Frédéric Mitterrand 18. kolovoza 2011. godine. Izjava o namjeri je dokument sa sedam stavaka u kojima je određeno vrijeme održavanja Festivala, te uloge Francuskog instituta i hrvatskog ministarstva kulture kao glavnih organizatora, Mješovitog organizacijskog odbora i glavnog povjerenstva.

U Republici Hrvatskoj je temeljem potpisane Izjave o namjeri, na sjednici Vlade Republike Hrvatske koja je održana 21. srpnja 2011. godine donesen *Zaključak Vlade Republike Hrvatske* kojim je Ministarstvo kulture Republike Hrvatske u suradnji s Ministarstvom vanjskih poslova i europskih integracija Republike Hrvatske zaduženo za provedbu i koordinaciju svih aktivnosti vezanih za nastup Republike Hrvatske u Francuskoj Republici u 2012. godini, a "sukladno prijedlogu francuske strane da se u sklopu Festivala hrvatske kulture realiziraju i programi suradnje u području znanosti, obrazovanja, športa, turizma i gospodarstva, za koordinate tih programa određuju se Ministarstvo znanosti, obrazovanja i

²²⁶ Radi se o slijedećim područjima: produblјivanje potpore pristupanju Hrvatske Europskoj uniji; jačanje dijaloga u području vanjskih poslova; razvoj razmjena po pitanjima gospodarstva, energetike i okoliša; intenziviranje suradnje u području sigurnosti i obrane; učvršćivanje odnosa u područjima administrativnog i teritorijalnog upravljanja, unutarnje sigurnosti i civilne zaštite; produblјivanje obrazovne, sveučilišne, znanstvene i kulturne suradnje.

²²⁷ Francusko-hrvatsko strateško partnerstvo, Prijedlog Akcijskog plana. Dokument se nalazi u Arhivima Ministarstva kulture Republike Hrvatske u neklasificiranom dosjeu pod nazivom *Francusko-hrvatske suradnje*.

športa, Ministarstvo turizma i Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva"²²⁸. Sva uključena ministarstva sudjelovala su u procesu donošenja Zaključka te njegovom konačnom donošenju. Zaključak Vlade od 21. srpnja 2011. godine je dokument koji sadrži sedam stavaka u kojima su naznačene uloge ministarstava iz kojih proizlazi kako je Ministarstvo kulture zaduženo za imenovanje povjerenikamanifestacije te koordinaciju rada Mješovitog odbora "u kojem će, uz resorna ministarstva iz točke 4. ovog Zaključka i uz Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija, biti i predstavnici Hrvatske turističke zajednice i Hrvatske gospodarske komore"²²⁹.

Imenovanjem nove Vlade Republike Hrvatske u prosincu 2011. godine²³⁰ ponovljena je procedura donošenja Zaključka Vlade, te je na sjednici Vlade Republike Hrvatske koja je održana 16. veljače 2012. godine donesen novi *Zaključak Vlade Republike Hrvatske* kojim se potvrđuju uloge uključenih ministarstava. Riječ je o dokumentu koji sadrži tri stavka a kojima se potvrđuje kako je "Vlada Republike Hrvatske (...) upoznata s Tehničkim sporazumom o načelima organizacije i financiranja Festivala hrvatske kulture u Francuskoj (jesen 2012.)"²³¹. *Tehnički sporazum o realizaciji Festivala hrvatske kulture u Francuskoj* je pravni dokument kojim su u osam glavnih poglavlja definirana pravila pripreme i provedbe Festivala hrvatske kulture u Francuskoj: Partneri, Glavno povjerenstvo, Organizacija, Načela financiranja, Sastavljanja programa i brendiranje, Zajednički fondovi, Plan komunikacije Festivala i Pokroviteljstvo. Potpisnici dokumenta su Ministarstvo kulture s hrvatske strane i Francuski institut s francuske strane te je njime određeno kako je "provedba povjerena sljedećim predstavnicima: za hrvatsku stranu Ministarstvu kulture Republike Hrvatske; za francusku stranu Francuskom institutu, predstavniku Ministarstva vanjskih i europskih poslova za područje francuskog inozemnog kulturnog djelovanja."²³²

Tehničkim sporazumom dogovoreno je osnivanje dva zajednička fonda u kojima u jednakoj mjeri sudjeluju francuska i hrvatska strana, a to su *Zajednički fond za komunikaciju* i *Zajednički fond za pomoć projektima*. Fondovima upravlja Francuski institut slijedom odluka koje se donose na sastancima Mješovitog odbora za organizaciju te je *Zajednički fond za komunikaciju* "namijenjen (...) provedbi opće komunikacije Festivala: logotip, odnosi s

²²⁸ Arhivi Ministarstva kulture Republike Hrvatske; Predmet dopisa: Nastup Republike Hrvatske na Festivalu hrvatske kulture u Francuskoj Republici 2012. godine; Predmet spisa: Saison culturelle u Parizu 2012., informacija (Klasa: 910-01/11-01/0017; Ur. broj: 50-11-20)

²²⁹ Ibid.

²³⁰ Dvanaesta Vlada Republike Hrvatske je saziv Vlade Republike Hrvatske, kojoj je mandat započeo 23. prosinca 2011. godine, a okončan je 22. siječnja 2016. godine. Predsjednik Vlade bio je Zoran Milanović.

²³¹ Arhivi Ministarstva kulture Republike Hrvatske; Zaključak Vlade Republike Hrvatske; Predmet spisa: Saison culturelle u Parizu 2012. (Klasa: 910-01/11-01/0017; Ur. broj: nije upisan)

²³² Ibid.

tiskom, digitalni mediji, sredstva komunikacije, tiskovne konferencije" dogovoren u iznosu od 200.000,00 eura dok je *Zajednički fond za pomoć projektima* "namijenjen (...) potpori projekata čija bi realizacija mogla doći u pitanje bez dodatne financijske potpore: pomoć brendiranim projektima s financijskom potporom, pomoć turneji u Francuskoj, potpora programu neke francuske institucije, organizacija nekog izvanrednog događanja" dogovoren u iznosu od 300.000,00 eura. Tehnički sporazum su potpisale za hrvatsku stranu Nina Obuljen, državna tajnica u Ministarstvu kulture Republike Hrvatske, a za francusku stranu Sylviane Tarsot-Gillery, glavna ovlaštena ravnateljica Francuskog instituta na 1. sastanku Mješovitog organizacijskog Odbora u Zagrebu 18. listopada 2011. godine. Na sljedećem sastanku Mješovitog organizacijskog odbora u naslovu Zapisnika stoji "Festival Hrvatske u Francuskoj" umjesto "Festival hrvatske kulture u Francuskoj" kako je to bilo naznačeno u Tehničkom sporazumu, te se u daljnjim komunikacijama nastavilo s nazivom "Festival Hrvatske u Francuskoj".

5.3. Organizacijski okvir Hrvatske kulturne sezone u Francuskoj

Osnovni organizacijski model kulturnih sezona je od prvih organiziranih kulturnih sezona 1985. godine podrazumijevao zajednički rad povjerenika s dviju strana i Mješovitog Organizacijskog Odbora²³³. U izvješću o održavanju Godine Francuske u Indiji iz 1990. godine zabilježeno kako je "zadatak povjeren Glavnom povjerenstvu ujedno međusektorska suradnja koja uključuje istovremenu brigu o izboru odgovarajućih francuskih projektnih partnera, o koordinaciji tih programa i financijskoj održivosti"²³⁴. Dakle, uska suradnja, dijalog i razmjene znanja između povjerenstva i Odbora ključne su za održavanje kulturne sezone. Mješoviti je organizacijski odbor odgovoran za financijske i ljudske resurse prema programima i aktivnostima koje predlaže glavno povjerenstvo, odnosno dva povjerenika ili povjerenice a on je "sastavljen od predstavnika nadležnih ministarstava, diplomatskih predstavništava, dvije povjerenice i dva predstavnika zaduženih za organizaciju Festivala kulture"²³⁵. U ovom odlomku će biti riječi o te dvije osovine Hrvatske kulturne sezone, te će se analizirati omjeri uključenih institucija i pojedinaca u rad Mješovitog organizacijskog odbora. Zasebno će biti obrazložena uloga i kapacitiranost Francuskog instituta i hrvatskog

²³³ Franc. Comité mixte d'organisation, skraćeno CMO

²³⁴ Bilan de l'Année de la France en Inde, Paris, le 25 mai 1990, potpis Francis Dore, Commissaire Général de l'Année de la France en Inde; iz Archives nationales, Ministère des Affaires Étrangères, DGRCSST (Direction Générale des Relations Culturelles Scientifiques et Techniques, br. 200 (1970-1990)

²³⁵ Tehnički sporazum o načelima organizacije i financiranja Festivala hrvatske kulture u Francuskoj; Dokument se nalazi u Arhivima Ministarstva kulture Republike Hrvatske; Predmet spisa: Saison culturelle u Parizu 2012. (Klasa: 910-01/11-01/0017; Ur. broj: nije upisan); str. 2.

Ministarstva kulture kao glavnih organizatora te francuskog i hrvatskog veleposlanstva kao iznimno bitne karike u organizacijskom lancu Festivala. "Ostvarenje Festivala Hrvatske u Francuskoj omogućila je izvanredna mobilizacija francuskih i hrvatskih partnera. S francuske strane, državni angažman zastupao je Pôle des Saisons Francuskog instituta, a u Hrvatskoj Ministarstvo kulture. U ostvarenju projekata veliku su potporu pružile francuska i hrvatska ambasada."²³⁶ Dodatno će biti pojašnjena uloga dvije institucije koje su djelovale izvan Mješovitog organizacijskog odbora, kao dodatni organizacijski partner Festivala: vanjskog operativnog suradnika tvrtke Cantus d.o.o. i zrakoplovnog prijevoznika Croatia airlines d.d.

5.3.1. Ključni dionici u organizaciji Hrvatske kulturne sezone

Mješoviti organizacijski odbor Hrvatske kulturne sezone

Za organizaciju i provedbu kulturnih sezona, odnosno Festivala Hrvatske u Francuskoj zadužen je Mješoviti organizacijski odbor koji donosi konačne odluke o svim pitanjima. U Mješovitom organizacijskom odboru sudjelovali su predstavnici različitih resora koji su imenovani od strane čelnika svog tijela te su zaduženi za pripremu i odabir programa koji su se uvrstili u Festival. S hrvatske strane u rad Mješovitog organizacijskog odbora su, uz hrvatsku povjerenicu Seadetu Midžić, bili uključeni predstavnici Ministarstva kulture, Ministarstva vanjskih i europskih poslova, Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta, Ministarstva gospodarstva, Ministarstva turizma, Veleposlanstva Republike Hrvatske u Francuskoj, Hrvatske gospodarske komore, Hrvatske turističke zajednice, Hrvatske turističke zajednice u Parizu, Hrvatskog audiovizualnog centra. S francuske strane su, uz francusku povjerenicu Isabelle Delage i suradnika povjerenice, bili uključeni predstavnici Francuskog instituta, Ministarstva kulture i komunikacija, Ministarstva vanjskih poslova, Ministarstva obrazovanja i Ministarstva visokog obrazovanja i znanosti²³⁷, Ministarstva sporta, mladih, dodatnog obrazovanja i društvenih aktivnosti²³⁸, Ministarstva poduzetništva i obrta²³⁹, Veleposlanstva Francuske u Hrvatskoj. Članovi Mješovitog organizacijskog odbora bili su podijeljeni prema područjima te su imali uloge i odgovornosti shodno toj podjeli. Mješoviti organizacijski odbor osigurava financijske i ljudske kapacitete za aktivnosti i programe koje usuglasi i potvrdi a na prijedlog glavnog povjerenstva, odnosno u slučaju Hrvatske kulturne sezone, dvije povjerenice. Tehničkim je sporazumom definirano kako se Mješoviti

²³⁶ Uvodni tekst Isabelle Delage u završnoj brošuri Festivala pod nazivom *Croatie, la voici – Festival de la Croatie en France* (2013), Zagreb : Ministarstvo kulture i Francuski institut,13.

²³⁷ Franc. Ministère de l'Éducation nationale et Ministère de l'Enseignement supérieur et de la Recherche

²³⁸ Franc. Ministère des Sports de la Jeunesse, de l'éducation populaire et de la vie associative

²³⁹ Franc. Ministère du redressement productif

organizacijski odbor "sastaje (...) izmjenično u svakoj zemlji kako bi potvrdio sastavljanje programa, plan komunikacije i osigurao načine financiranja Festivala kulture. Na sastancima se donose zapisnici potvrđeni i potpisani od obje strane, koji imaju službeni karakter."²⁴⁰ U međuvremenu, od sastanka do sastanka, članovi Odbora rade na razvoju predloženih programa, te su za svaku aktivnost određeni s obje strane odgovorni koordinatori koji izvještavaju povjerenice o razvoju programa po svakom pojedinom programskom području.

U Hrvatskoj je specifična situacija u odnosu na Francusku, jer su ministarstva ujedno bila u produkcijskoj i u protokolarnoj poziciji, vodeći brigu istovremeno i o pripremi te provedbi samih programa i o formalno-administrativnoj podršci. U tom smislu, pojedine hrvatske institucije su uz rad kroz Mješoviti organizacijski odbor Festivala obavljale i poslove

Tablica 1: Članovi Mješovitog organizacijskog odbora

Područje	Institucija	franc.	hrv.
koordinacija i produkcija	Ministarstvo kulture Republike Hrvatske	n/a	9
	Hrvatski audiovizualni centar	n/a	3
	Francuski institut	20	n/a
	ukupno	20	12
vanjski poslovi	ministarstvo	6	4
	veleposlanstvo	5	5
	ukupno	11	9
kultura	ministarstvo	3	2
	ukupno	3	2
znanost, obrazovanje, sport	ministarstvo ²⁴¹	8	2
	ukupno	8	2
gospodarstvo	Ministarstvo gospodarstva	1	1
	Hrvatska gospodarska komora	n/a	1
	ukupno	1	2
turizam	Ministarstvo turizma	/	2
	Hrvatska turistička zajednica	n/a	2
	ukupno	/	4
povjerenstvo	povjerenica	1	1
	suradnik	1	/
	ukupno	2	1
UKUPNO		45	32

partnerske

institucije za pojedine programe, što će biti detaljno analizirano i pojašnjeno u poglavlju o provedbi programa. S francuske je strane produkcijsku ulogu i brigu o komunikaciji s partnerskim institucijama u potpunosti imao "Francuski institut, izvršno tijelo Ministarstva

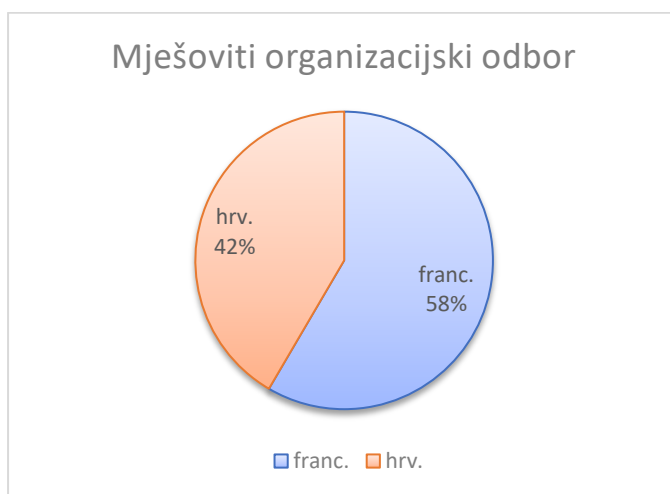
²⁴⁰ Tehnički sporazum o načelima organizacije i financiranja Festivala hrvatske kulture u Francuskoj; Dokument se nalazi u Arhivima Ministarstva kulture Republike Hrvatske; Predmet spisa: Saison culturelle u Parizu 2012. (Klasa: 910-01/11-01/0017; Ur. broj: nije upisan); str. 2.

²⁴¹ S francuske strane su za ovo područje bila uključena dva ministarstva: Ministarstvo obrazovanja i Ministarstvo mladeži, širokog obrazovanja i socijalne pomoći Ministarstvo visokog školstva i znanosti

vanjskih i europskih poslova."²⁴² U *Tablici 1* je prikazana raspodjela uključenih službi po pojedinim područjima, s francuske i hrvatske strane.

Analizom podataka o članovima Mješovitog organizacijskog odbora ustanovljeno je kako je s francuske strane bio uključen veći broj ljudi, što se u postocima stavlja u omjere 58:42 kako je prikazano na *Slici 4*. Također, razlika u broju u korist francuske strane primjećuje se i u činjenici da je u povjerenstvu uz glavnu povjerenicu djelovala još jedna osoba kao pomoćnik, dok je s hrvatske strane povjerenica Seadeta Midžić djelovala samostalno.

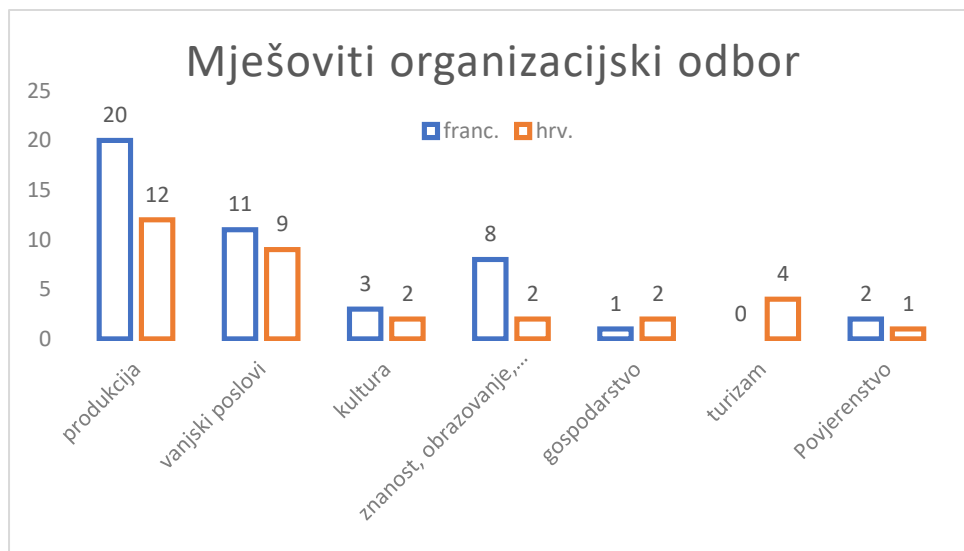
Najveći je broj osoba bio uključen u poslove vezano za pitanja pripreme i provedbe festivala, odnosno koordinacije i produkcije, pri čemu je s francuske strane bilo aktivno uključeno 20 osoba, a s hrvatske strane ukupno 12 osoba.

Slika 4: Omjer uključenih u Mješoviti organizacijski odbor

Analiza uključenih predstavnika sektora u rad Mješovitog organizacijskog odbora koja je grafički prikazana na *Slici 5*, potvrđuje važnu i znakovitu ulogu vanjskih poslova u procesu odlučivanja i predlaganja programa s jedne i s druge strane. Članovi Mješovitog organizacijskog odbora su u najvećem dijelu imali posredničku i financijsku ulogu a najveći broj uključenih bio je iz područja vanjskih poslova. Tako je s francuske strane bilo uključeno 11 osoba iz područja vanjskih poslova, a s hrvatske strane devet osoba.

²⁴² Izjava o namjeri između Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija Republike Hrvatske, Ministarstva kulture Republike Hrvatske i Ministarstva vanjskih i europskih poslova Francuske Republike, Ministarstva kulture i komunikacije Francuske Republike; Dokument se nalazi u Arhivima Ministarstva kulture Republike Hrvatske; Predmet spisa: Izjava o namjeri između MVEP, Ministarstva kulture i MVPEI Francuske Republike, Ministarstva kulture i komunikacija Francuske Republike (Klasa: 910-01/11-01/0014; Ur. broj: nije upisan)

Slika 5: Članovi Mješovitog organizacijskog odbora po djelatnostima

Povjerenice Hrvatske kulturne sezone

Ministarstva kulture Hrvatske i Francuske imenovala su glavne povjerenice koje su vodile brigu o konzistentnosti programa te su bile "odgovorne za sastavljanje programa i traženje partnera (...) One zajedno izabiru projekte, traže partnere, te medijima i javnosti predstavljaju Festival."²⁴³ Za glavne povjerenice Festivala imenovane su: s hrvatske strane Seadeta Midžić, s francuske strane Isabelle Delage. Prema Tehničkom sporazumu, glavne povjerenice su, uz odgovornost za sastavljanje programa i traženje partnera, bile zadužene za konzistentnost programa.

Hrvatski ministar kulture Jasen Mesić 7. veljače 2011. godine donio je Rješenje o imenovanju povjerenice manifestacije Saison culturelle u Francuskoj 2012. u kojem je imenovao Seadetu Midžić za povjerenicu Festivala Hrvatske u Francuskoj o čemu su istog dana službeno informirani Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Francuskoj²⁴⁴ i Veleposlanstvo Francuske u Hrvatskoj²⁴⁵. U mjesecu lipnju za francusku je povjerenicu imenovana Isabelle Delage²⁴⁶. Imenovanje francuske povjerenice supotpisalo francusko Ministarstvo europskih i vanjskih poslova²⁴⁷ i francusko Ministarstvo kulture i komunikacije^{248, 249}.

²⁴³ Tehnički sporazum o načelima organizacije i financiranja Festivala hrvatske kulture u Francuskoj; Dokument se nalazi u Arhivima Ministarstva kulture Republike Hrvatske; Predmet spisa: Saison culturelle u Parizu 2012. (Klasa: 910-01/11-01/0017; Ur. broj: nije upisan)

²⁴⁴ Arhivi Ministarstva kulture Republike Hrvatske; Predmet spisa: Saison culturelle u Parizu 2012., informacija (Klasa: 910-01/11-01/0017; Ur. broj: 532-03-01-01/9-11-01).

²⁴⁵ Arhivi Ministarstva kulture Republike Hrvatske; Predmet spisa: Saison culturelle u Parizu 2012., informacija (Klasa: 910-01/11-01/0017; Ur. broj: 532-03-01-01/9-11-02).

²⁴⁶ E-mail: pošiljatelj Nicolas Ruysen, voditelj ureda za kulturne sezone Francuskog instituta, primatelj: Anera Stopfer, mail poslan 5. studenog 2018. godine

²⁴⁷ Franc. Ministère des Affaires étrangères et européennes

Francuski institut

U Izvješću Senata br. 419 iz 2017. godine na više mjesta navode prednosti koje kulturne sezone donose za francusku kulturnu diplomaciju te se zaključuje kako Francuski institut treba i dalje biti zadužen za promociju francuske kulture, organizaciju "Uzvratnih Sezona"²⁵⁰.

U prvim komunikacijama o konceptu kulturnih sezona i mogućnosti da se Hrvatska predstavi u Francuskoj na taj način diplomatskim putevima su stizale informacije kako "Sezone realizira agencija Culturesfrance (direktor Poivre d'Arvor) koja je odgovorna Ministarstvu vanjskih poslova i Ministarstvu kulture"²⁵¹. Tijekom prvog sastanka delegacije hrvatskog ministarstva kulture naglašeno je kako će "U Francuskoj (...) za to biti zadužena francuska institucija CulturesFrance, tj. njezin Odjel za promidžbu koji ima dio sredstava osigurano upravo za promociju ovakvih manifestacija, dok u nekom dijelu ima mogućnost i besplatnog oglašavanja."²⁵² Slijedom izmjena o kojima je bilo riječi u poglavlju o međunarodnoj kulturnoj suradnji a koje su vezane uz nove uloge Francuskog instituta, na kasnijim sastancima je ulogu CulturesFrance preuzeo Francuski institut. Upravo u trenutku održavanja Festivala Hrvatske u Francuskoj odvijala se reforma Francuskog instituta o kojoj je bilo riječi ranije u ovom radu. U praktičnom smislu, kroz rad s francuskim kolegama taj faktor se odrazio na neke segmente organizacije Festivala, o čemu će biti riječi u nastavku, u pojedinim točkama studije slučaja.

Prema organigramu²⁵³ Francuskog instituta u Parizu, u Odjelu za Sezone²⁵⁴ zaposleno je jedanaest službenika, od kojih je svaki zadužen za praćenje određenog segmenta u pripremi i provedbi kulturnih sezona: jedna osoba za kulturne i kreativne industrije, suvremenu glazbu i jazz, jedna osoba za administraciju projekta, jedna osoba za izvedbene umjetnosti (kazalište, ples, cirkus, klasična glazba), jedna osoba za vizualnu umjetnost, baštinu, arhitekturu i dizajn, jedna osoba za ekonomiju, inovaciju, digitalizaciju, turizam i gastronomiju, jedna osoba za

²⁴⁸ Franc. Ministère de la Culture et de la Communication

²⁴⁹ Ovu informaciju je u svom odgovoru e-mailom potvrdio Nicolas Ruysen, voditelj ureda za kulturne sezone pri Francuskom institutu u Parizu

²⁵⁰ Rapport d'information n° 419 (2016-2017) de M. Jacques LEGENDRE et Mme Hélène CONWAY-MOURET, fait au nom de la commission des affaires étrangères, de la défense et des forces armées.

²⁵¹ Dokument Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija, Uprava za Europu i Sjevernu Ameriku, Odjel za Zapadnu i Sjevernu Europu u Arhivima Ministarstva kulture pod nazivom: Bilateralni odnosi Hrvatske i Francuske; pripremila: Sandra Sekulić, opunomoćeni ministar, suglasan: Zoran Bošnjak, načelnik, odobrio: mr. sc. Aleksandra Heina, ravnatelj, listopad, 2009.

²⁵² Dokument Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija, Uprava za Europu i Sjevernu Ameriku, Odjel za Zapadnu i Sjevernu Europu u Arhivima Ministarstva kulture pod nazivom: Bilateralni odnosi Hrvatske i Francuske; pripremila: Sandra Sekulić, opunomoćeni ministar, suglasan: Zoran Bošnjak, načelnik, odobrio: mr. sc. Aleksandra Heina, ravnatelj, listopad, 2009.

²⁵³ <http://www.institutfrancais.com/fr/organigramme-0> (posjećeno: 23. listopada 2018. godine)

²⁵⁴ Franc. Pôle des Saisons

obrazovanje, znanost, književnost i sport i dvije osobe zadužene za komunikaciju Sezona; istovremeno, za područje filma postoji zasebna Uprava, te se jedna osoba iz te uprave određuje za praćenje pitanja filma u gradnji svake pojedine kulturne sezone.

Ministarstvo kulture Republike Hrvatske

Ministarstvo kulture Republike Hrvatske s hrvatske je strane bilo glavno koordinacijsko organizacijsko tijelo Festivala Hrvatske u Francuskoj. Kako stoji u Izjavi o namjeri čiji su supotpisnici francuski i hrvatski ministri kulture i vanjskih poslova "Festival hrvatske kulture u Francuskoj organizira Francuski institut u Francuskoj, izvršno tijelo Ministarstva vanjskih i europskih poslova, a u Hrvatskoj Ministarstvo kulture."²⁵⁵ Zaključkom Vlade Republike Hrvatske potvrđena je uloga hrvatskog Ministarstva kulture: "Određuje se Ministarstvo kulture, u suradnji s Ministarstvom vanjskih poslova i europskih integracija, za provedbu i koordinaciju svih aktivnosti vezanih za nastup Republike Hrvatske na Festivalu hrvatske kulture u Francuskoj Republici 2012. godine."²⁵⁶

Službe Ministarstva kulture stavljene su na raspolaganje za potrebe organizacije Festivala. U rad Mješovitog organizacijskog odbora je bilo uključeno 11 osoba, od kojih dvije pomoćnice ministrice u protokolarnom smislu i za pomoć u traženju sponzorstava. Ukupno devet osoba je aktivno sudjelovalo u produkcijskim poslovima Festivala i koordiniralo komunikacije unutar Mješovitog organizacijskog odbora kao i komunikacije s uključenim institucijama u pripremu i provedbu Festivala Hrvatske. Zamjenik ministrice je bio aktivno uključen u organizaciju dijela programa te je neke komunikacije obavljao direktno s francuskim i hrvatskim profesionalcima u kulturi. Za područje glazbe je pri Ministarstvu kulture bila zadužena i vanjska suradnica koja je djelovala pri kabinetu ministrice. Iz Uprave za međunarodnu suradnju i fondove Europske unije su četiri osobe bile uključene u produkcijske potrebe Festivala, iz Uprave za pravne i financijske poslove je jedna osoba bila uključena u pripremu Festivala. Na poslovima vezano uz komunikaciju Festivala su bile uključene glasnogovornica i referentica za komunikaciju. Uzevši u obzir činjenicu da je za potrebe produkcije Festivala bilo potrebno vršiti i poslove koje Ministarstvo kulture kao tijelo državne uprave nije moglo obavljati iz tehničkih radloga, dodatno su korištene usluge vanjskog

²⁵⁵ Arhivi Ministarstva kulture Republike Hrvatske; Predmet spisa: Izjava o namjeri između Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija Republike Hrvatske, Ministarstva kulture Republike Hrvatske i Ministarstva vanjskih i europskih poslova Francuske Republike, Ministarstva kulture i komunikacije Francuske Republike (Klasa: 018-01/11-01/0014; Ur. Broj: 521-12-04)

²⁵⁶ Arhivi Ministarstva kulture Republike Hrvatske; Zaključak Vlade Republike Hrvatske donesen 21. srpnja 2011. godine, u potpisu Jadranka Kosor predsjednica Vlade (izvorna Klasa: 018-05/10-01/12, Ur. broj: 5030104-11-1)

suradnika, tvrtke Cantus d.o.o. o čemu će biti riječi kasnije u ovom poglavlju. Uključeni djelatnici Ministarstva kulture u realizaciju Festivala su poslove koordinacije obavljali uz svoje redovne zadaće i poslove, te su u nekim slučajevima predstavljali Ministarstvo kulture u ulozi partnerske institucije za pojedine programe, o čemu će biti riječi u poglavlju o programima.

Hrvatsko i francusko veleposlanstvo

Hrvatsko i francusko veleposlanstvo sudjelovalo je u organizaciji i pripremi Festivala u svakoj fazi razvoja i provedbe manifestacije, te su njihovi predstavnici bili članovi Mješovitog organizacijskog odbora. Kako je riječ o suradnji koja se dogovara diplomatskim putem, uloga hrvatskog i francuskog veleposlanstva bila je ključna u samim počecima bilateralnih pregovora. "Organiziranje hrvatske kulturne sezone u Parizu, na osnovu dogovora između hrvatskog i francuskog predsjednika. Bilo bi potrebno postići dogovor s francuskom stranom o mogućnostima, prostoru i eventualnim programima. Za sada se ne zna niti koliko bi trajala kulturna sezona niti koje godine bi se organizirala. Prve dogovore trebalo bi obaviti Veleposlanstvo RH u Parizu."²⁵⁷ Budući da je riječ o događanju kojim se povezuju dvije zemlje kroz međusektorsku suradnju, kako je već obrazloženo, sve službe dvaju veleposlanstava su bile uključene u komunikacije i rad na manifestaciji, dok je pet osoba iz svakog veleposlanstva bilo uključeno u rad Mješovitog organizacijskog odbora.

5.3.2. Pridruženi partneri u organizaciji Hrvatske kulturne sezone

Operativna podrška tvrtke Cantus d.o.o.

Zbog administrativnih prepreka i nedostatka ljudskih kapaciteta Ministarstvo kulture je koristilo vanjske usluge neovisne tvrtke Cantus d.o.o. koja je za potrebe Festivala obavljala jedan dio poslova. Riječ je o poslovima posredovanja pri kupovini avionskih karata za sudionike programa Festivala i isplate honorara pojedinim umjetnicima. Kada Ministarstvo kulture nije imalo operativne mehanizme ili ljudske kapacitete koji bi mogli obaviti posao produkcije pojedinih programa, Cantus d.o.o. je pružao i logističku potporu u tom dijelu pa je tako organizirao prijevod i tiskanje programske knjižice za program Vikend Radio France i osigurao boravak i hotelski smještaj za umjetnike koji su nastupali u sklopu koncerata u Salle

²⁵⁷ Arhivi Ministarstva kulture Republike Hrvatske; Bilješka o kulturnoj suradnji između Republike Hrvatske i Francuske Republike 2008. godine, dokument je napisan za potrebe Ministarstva kulture, u Zagrebu, 24. 6. 2008. u potpisu je Jasminka Lokas Strpić, načelnica.

Gaveau. Cantus d.o.o. je ukupno osigurao tehničku podršku za 13 grupa umjetnika koje su sudjelovale u programima Festivala Hrvatske u Francuskoj.

Pokroviteljstvo Croatia Airlines d.d.

Ministarstvo kulture je u potrazi za sponzorstvima ušlo u pregovore o suradnji s hrvatskim zrakoplovnim prijevoznikom Croatia Airlinesom d.d. Prema dostavljenom prijedlogu te hrvatske zrakoplovne tvrtke, postavljeni su uvjeti o promotivnim aktivnostima na koje Croatia Airlines d.d. ima pravo u sklopu Festivala Hrvatske u Francuskoj ukoliko se dogovor formalizira. Na trećem sastanku Mješovitog organizacijskog odbora je hrvatska strana obavijestila kako će "Croatia Airlines osigurati povoljnije tarife prijevoza za gotovo sve sudionike Festivala "Croatie, La Voici". Mješoviti odbor potvrđuje prijedlog Croatia Airlines d.d. da bude službeni prijevoznik Festivala; posljedično tome će se dogovoriti obavezno označavanje u svim komunikacijskim sredstvima."²⁵⁸ Slijedom te potvrde o suglasnosti svih članova Mješovitog organizacijskog odbora Ministarstvo kulture je potpisalo Sporazum o pokroviteljstvu s Croatia Airlinesom d.d., temeljem kojeg je hrvatska zrakoplovna tvrtka dobila status službenog prijevoznika Festivala Hrvatske u Francuskoj. Na taj način je postignuto da Croatia Airlines d.d. ispuni "obavezu pokroviteljstva izdavanjem zrakoplovnih prijevoznih dokumenata na međunarodnim letovima sukladno potrebama (...) u maksimalnoj količini do 200 povratnih karata, po cijeni od 95 Eura, preračunato u kune na dan izdavanja zrakoplovnog dokumenta. Troškove pristojbe zračnih luka i naknadu za izdavanje zrakoplovnih karata (TSC – Ticket Service Charge) nositelj programa snosi sam. (...) Za ostale potrebe Ministarstva izvan navedenog sponzorstva Croatia Airlines d.d. će osigurati posebnu cijenu zrakoplovne karte u iznosu tarife od 110 EUR za povratna putovanja."²⁵⁹

Slijedom potpisanog Sporazuma, a prema Članku 4. Croatia Airlines d.d. je trebao sklopiti posebne ugovore s institucijama koje su nositelji programa. Korisnici koji su bili uključeni u programe, potpisali su Ugovore o sponzorstvu s Croatia Airlinesom d.d. temeljem kojih su mogli, uz pismenu potvrdu putem elektroničke pošte od strane Ministarstva kulture, ostvariti kupovinu povoljnijih karata. Za programe u kojima je Ministarstvo kulture bilo jedina partnerska institucija s hrvatske strane, Cantus d.o.o. je preuzeo obavezu posredovanja pri kupovini povoljnijih avionskih karata. Ugovor o sponzorstvu s Croatia Airlinesom d.d. su potpisali Hrvatsko društvo pisaca, Hrvatska radiotelevizija, Muzej suvremene umjetnosti,

²⁵⁸ Arhivi Ministarstva kulture Republike Hrvatske; Zapisnik Trećeg mješovitog organizacijskog odbora Festivala Hrvatske u Francuskoj (jesen 2012.), Zagreb, 28, 29. i 30. svibnja 2012., neklasificirano.

²⁵⁹ Arhivi Ministarstva kulture Republike Hrvatske; Predmet: Sporazum o pokroviteljstvu Croatia Airlines i Ministarstva kulture, potpisan 5. lipnja 2012. (Klasa: 910-01/12-01/0182; Ur. Broj: 532-03/12-01)

Zagrebački solisti, Zagrebačko kazalište mladih, Cantus d.o.o. i Hrvatsko društvo skladatelja. Ukupno je riječ o 214 zrakoplovnih karata.

5.4. Proces Pripreme Hrvatske kulturne sezone u Francuskoj

U pripremi Festivala Hrvatske u Francuskoj na operativnoj razini ključne su dvije organizacijske komponente: komunikacija i rad Mješovitog organizacijskog odbora i studijski posjeti. Konkretna priprema Festivala započela je s prvim sastankom Mješovitog organizacijskog odbora kada je on službeno započeo s radom na organizaciji pojedinih programa. U poglavlju o organizacijskom okviru Festivala analizirana je uloga Mješovitog organizacijskog odbora kao odgovornog za pripremu i provedbu festivalskih aktivnosti. U ovom poglavlju će biti riječi o održanim sastancima i načinima na koje se odvijala komunikacija među članovima Odbora. Drugi bitan faktor u pripremi samog Festivala, a koji je bio od velikog značaja za razvoj programa, jesu studijski posjeti francuskih predstavnika institucija, organizacija, festivala i tijela javne uprave koji su dolazili u Hrvatsku kako bi se upoznali s hrvatskim kontekstom i specifičnostima, a s ciljem odabira tema koje bi bile interesantne za uvrštavanje u njihove programske koncepte. U ovom poglavlju opisane su realizacije studijskih posjeta i provedena je analiza učinaka njihovih posjeta.

5.4.1. Komunikacije Mješovitog organizacijskog odbora

Članovi Mješovitog organizacijskog odbora radili su na razvoju programa, pri čemu su za svaku aktivnost bili određeni odgovorni koordinatori s francuske i hrvatske strane koji su izvještavali povjerenice o razvoju programa po svakom pojedinom programskom području. Svakodnevna komunikacija između članova Mješovitog organizacijskog odbora odvijala se putem elektroničke pošte te konkretnim sastancima uživo koji su se održavali za vrijeme studijskih posjeta koji su organizirani u Hrvatskoj. Napredak pojedinog programa mogao se pratiti u dokumentu pod nazivom *Programske tablice* u kojem su se nalazili osnovni podaci o pojedinom programu po sljedećim kategorijama informacija: naziv programa, kratki opis, vrijeme održavanja, mjesto održavanja, ime osobe koja prati razvoj programa s francuske i s hrvatske strane, komentar, potreban iznos iz Zajedničkog fonda, broj potrebnih aviokarata. Tom dokumentu su imali *on-line* pristup predstavnici hrvatskog Ministarstva kulture i Francuskog instituta putem digitalne platforme Dropbox. Osim svakodnevnih komunikacija, Mješoviti odbor za organizaciju je imao tri susreta tijekom kojih su donošene odluke, i završni susret u svibnju 2013. kada je obilježeno svečano zatvaranje Festivala.

Prvi sastanak Mješovitog odbora za organizaciju Festivala hrvatske kulture u Francuskoj održao se u Zagrebu 17. i 18. listopada 2011. godine. Prvog dana su održani pripremni stručni sastanci s članovima povjerenstava, te francuskim i hrvatskim predstavnicima ministarstava, Turističke zajednice gdje se raspravljalo o pojedinim točkama koje su predložene za upis u Tehnički sporazum. Drugog dana sastanaka Mješovitog odbora, održana je plenarna sjednica pod predsjedavanjem državne tajnice u Ministarstvu kulture Nine Obuljen s hrvatske strane i glavne ovlaštene ravnateljice Francuskog instituta Sylviane Tarsot-Gillery s francuske strane, koju je predstavljao ravnatelj za razvoj i partnerstva Jean-François Guéganno. Tom je prilikom potpisan službeni Zapisnik i Tehnički sporazum o načelima organizacije i financiranja Festivala Hrvatske kulture u Francuskoj kojim se definiraju osnovni principi u pripremi i provedbi Festivala. U Zapisniku je navedeno kako je "Mješoviti odbor otvorio (...) i temu suradnje u ostalim područjima, a posebno u dijelu koji se odnosi na obrazovanje, znanost i sport. Spomenuta je mogućnost suradnje škola kao i sveučilišta" nakon čega je službena komunikacija nastavila koristiti naziv Festival Hrvatske u Francuskoj za razliku od dotadašnjeg naziva Festival hrvatske kulture u Francuskoj. Vezano uz pitanje komunikacije Festivala, raspravljano je o vizualnom identitetu za koji je hrvatska strana provela javni natječaj prije održavanja sastanka, o čemu je riječ u poglavlju o vizualnom identitetu Festivala. Također su analizirane glavne okosnice plana komunikacije koji je predložio Francuski institut te su se hrvatska i francuska strana složile oko glavnih načela predložene strategije komunikacije koju će koordinirati Francuski institut u Parizu.

Drugi sastanak Mješovitog odbora za organizaciju Festivala Hrvatske u Francuskoj održan je u Parizu 14. – 15. veljače 2012. godine. Pripremni tehnički sastanci održali su se 14. veljače 2012. godine s članovima Mješovitog odbora za organizaciju na kojima se raspravljalo o prijedlozima programa i aktivnostima koje su glavne povjerenice osmišljavale u suradnji s članovima Mješovitog odbora za organizaciju. Svaki je predloženi program komentiran pojedinačno, pri čemu su članovi Mješovitog odbora za organizaciju iznosili zaključke i otvorena pitanja u napredovanju sastavljanja pojedinih programa. U Zapisnik su uvrštene najosnovnije informacije o većim projektima. Plenarna sjednica održana je 15. veljače 2012. godine pod predsjedavanjem zamjenika ministrice²⁶⁰ kulture Berislava Šipuća s hrvatske strane i glavne ovlaštene ravnateljice Francuskog instituta Sylviane Tarsot-Gillery s francuske strane. Tom je prilikom napravljen sažetak svih zaključaka koji su doneseni dan prije te je na sastanku usvojen Zapisnik s ukupno 71 programom. Od toga je 6 programa bilo iz područja

²⁶⁰ Ministra kulture Jasena Mesića zamjenjuje Andrea Zlatar Violić, koja postaje ministrica kulture u Vladi premijera Milanovića od 23. prosinca 2011. godine.

baštine, 20 iz područja filma, 12 iz područja glazbe, 1 iz interdisciplinarnog područja, 5 iz područja kazališta, 4 iz područja književnosti, 4 iz područja obrazovanja, 2 iz područja sporta i 2 iz područja znanosti i 17 iz područja vizualnih umjetnosti. Tom prilikom je usuglašena i zajednička odluka vezano uz *Fond zajedničke pomoći projektima*, kako je određeno Zapisnikom "Dvije strane odobravaju namjenu jednog dijela Fonda zajedničke francusko-hrvatske pomoći projektima, prema tablici iz aneksa III ovog zapisnika"²⁶¹ u iznosu od 134 000,00 eura za 5 programa.

Treći sastanak Mješovitog organizacijskog odbora Festivala Hrvatske u Francuskoj održan je u Zagrebu 28. – 30. svibnja 2012. godine. Pripremni tehnički sastanci su se održavali 28. i 29. svibnja 2012. godine s članovima Mješovitog odbora za organizaciju kada se detaljno raspravljalo o prijedlozima programa i aktivnostima koje su glavne povjerenice osmišljavale u suradnji s članovima Mješovitog odbora za organizaciju. Svaki predloženi program je komentiran pojedinačno, pri čemu su članovi Mješovitog odbora za organizaciju iznosili zaključke i otvorena pitanja u napredovanju sastavljanja programa. Plenarna sjednica je održana treći dan sastanaka, pod predsjedanjem zamjenika hrvatske ministricе kulture Berislava Šipušā s hrvatske strane i glavne ovlaštene ravnateljice Francuskog instituta Sylviane Tarsot-Gillery s francuske strane. Tom prilikom je napravljen sažetak svih zaključaka koji su doneseni u dva prethodna dana te je na sastanku usvojen Zapisnik s ukupno 96 programa. Od toga je 6 programa bilo iz područja baštine, 21 iz područja filma, 12 iz područja gastronomije, 14 iz područja glazbe, 4 iz područja gospodarstva, 1 iz interdisciplinarnog područja, 6 iz područja kazališta, 9 iz područja književnosti, 5 iz područja obrazovanja, 2 iz područja sporta i 1 iz područja znanosti i 15 iz područja vizualnih umjetnosti. Vezano uz *Fond zajedničke pomoći projektima*, kako je određeno Zapisnikom "Dvije strane potvrđuju program i daju potvrdu namjeni Fonda zajedničke francusko-hrvatske pomoći projektima, prema tablici koja se nalazi u aneksu IV predmetnog zapisnika"²⁶² u iznosu od 287 240,00 eura za 24 programa.

5.4.3. Studijski posjeti

"Ministarstvo vanjskih poslova Francuske nema namjeru, nema mogućnost da uvjeri Cluny da primi nešto što neće, još manje Muzej Rodin, ili recimo Radio France. Oni svi odgovaraju

²⁶¹ Arhivi Ministarstva kulture Republike Hrvatske; Zapisnik Drugog sastanka Mješovitog odbora za organizaciju Festivala Hrvatske u Francuskoj (jesen 2012.), Pariz 14. i 15. veljače 2012., neklasificirano.

²⁶² Ibid.

svojoj publici i zato pažljivo biraju što će programirati."²⁶³ S ciljem upoznavanja hrvatskog konteksta, organizirani su studijski posjeti predstavnika francuskih kulturnih institucija i medija u Hrvatsku. Studijski posjeti i njihovo financiranje određeni su Tehničkim sporazumom, gdje je u poglavlju *IV – Načela financiranja* naznačeno kako će pripremne misije hrvatskih stručnjaka i predstavnika u Francuskoj biti na trošak hrvatske strane, a "misije traženja u Hrvatskoj stručnjaka i predstavnika francuskih prihvatnih struktura"²⁶⁴ bit će na trošak francuske strane.

U razdoblju od travnja 2011. godine do listopada 2012. godine ukupno su organizirana 47 studijska posjeta tijekom kojih je Hrvatsku posjetilo 86 pojedinaca. Studijski posjeti bili su koncipirani zajedničkim usuglašavanjem dviju strana.

Dva su osnovna koncepta organiziranih studijskih posjeta: grupni studijski posjet i pojedinačni studijski posjet. Kod grupnih studijskih posjeta organiziran je *Showcase* format za područje plesa, filma i kazališta, dok su pojedinačni posjeti bili krojeni za svakog zasebno, ili za manju grupu poput slučaja kada su bila tri predstavnika pojedine institucije poput Louvrea, ili po dva za Festival d'Automne, Cité de l'architecture i Festival u Die.

Studijski posjeti – film

U razdoblju od 7. do 11. prosinca 2011. godine hrvatska strana²⁶⁵ organizirala je studijski posjet za grupu od šest članova francuske delegacije koji su stručnjaci u području filma: Caroline Maleville iz Francuske kinoteke, Jean-François Merle iz Cinéma Lincoln, Vincent Malausa iz časopisa *Cahiers du cinéma*, Isabelle Ribadeau Dumas iz Centre Pompidou, Fabien Gaffez iz filmskog Festivala u Amiensu i Pierre Triapkin iz Francuskog instituta u Parizu. "S ciljem predstavljanja bogate filmske kulturne baštine, u kinodvorani Tuškanac održan je niz projekcija hrvatskih filmskih klasika, te povijesni pregled eksperimentalnih, kratkih i dokumentarnih filmova."²⁶⁶

Tom prilikom je dogovorena višestruka programacija u sklopu Festivala Hrvatske u Francuskoj, te su svi sudionici studijskog posjeta aktivno sudjelovali u provedbi programa tijekom Festivala. U *Izješću o realiziranom programu* koje je Ministarstvu kulture dostavio

²⁶³ Seadeta Midžić, intervju vodila Aneta Stopfer, 15. svibnja 2019.

²⁶⁴ Tehnički sporazum o načelima organizacije i financiranja Festivala hrvatske kulture u Francuskoj; Dokument se nalazi u Arhivima Ministarstva kulture Republike Hrvatske; Predmet spisa: Saison culturelle u Parizu 2012. (Klasa: 910-01/11-01/0017; Ur. broj: nije upisan), str. 2.

²⁶⁵ Članovi hrvatske ekipe koji su sudjelovali u realizaciji posjeta francuske delegacije bili su: Hrvoje Hribar (HAVC), Vanja Kaluđerčić (HAVC), Olinka Vištica (Hulahop), Diana Nenadić (Hrvatski filmski savez), Tanja Vrvilo (Festival nevidljivog filma), Marina Kožul (25 FPS), Branka Benčić (kuratorica), Carmen Lhotka (Hrvatska kinoteka).

²⁶⁶ Izješće o realiziranom programu koje je Ministarstvu kulture dostavio Hrvatski audiovizualni centar po završetku programa 1. veljače 2013. godine (Ur. broj 380-13-02; Klasa: 910-01/12-06/0023)

Hrvatski audiovizualni centar po završetku programa 1. veljače 2013. godine stoji kako se "Kao rezultat boravka delegacije u Zagrebu, može (...) spomenuti nekoliko značajnih zajedničkih odluka: retrospektiva hrvatskih klasičnih filmova u Francuskoj kinoteci (30 – 40 seansi), retrospektiva hrvatskog filma, Festival d'Amiens (40 filmova), retrospektiva hrvatskog eksperimentalnog i autorskog dokumentarnog filma (trajanje od 10 do 12 dana)"²⁶⁷.

Studijski posjeti – ples

Delegacija hrvatskog Ministarstva kulture²⁶⁸ je u ožujku 2011. godine bila u nastupnom posjetu hrvatske povjerenice Seadete Midžić Francuskom institutu u Parizu. Tom prilikom je dogovoreno kako će "hrvatska strana pripremiti Showcase plesnih predstava za predstavnike francuske plesne scene u najkraćem mogućem roku"²⁶⁹. Po povratku u Zagreb, posredstvom Udruge profesionalnih plesnih umjetnika – UPPU dogovoreni su detalji oko organizacije predstavljanja hrvatske plesne scene i kriterija odabira. "Ovo je prvi put u povijesti našeg suvremenog plesa da su zajedno sjeli organizatori triju različitih festivala²⁷⁰, predsjednici udruga i predstavnici Ministarstva²⁷¹ u krojenju reprezentativnog plesnog programa, koji uključuje one umjetnike koji su obilježili zadnjih pet godina hrvatskog suvremenog plesa te su relevantan čimbenik naše plesne scene."²⁷² Izbor predstava je napravljen od 34 pristigle prijave, te je u razdoblju od 9. lipnja 2011. do 12. lipnja 2011. godine prikazano ukupno 17 predstava i jedna umjetnička instalacija. Organizirano predstavljanje je bilo u nastavku festivala Tjedan suvremenog plesa, koji se 2011. godine održavao od 2. do 11. lipnja. Predstave je gledalo 9 francuskih profesionalaca iz područja plesa koji su pozvani od strane Francuskog instituta, a s obzirom na činjenicu da se u isto vrijeme održavao Tjedan suvremenog plesa predstave su bile otvorene za širu javnost pa se po fotografijama vidi kako je u gledalištu bila šira publika. Od predloženih predstava, u sklopu Hrvatske kulturne sezone u Francuskoj je gostovala predstava *Sad Sam almost 6*, koreografa i izvođača Matije Ferlina u

²⁶⁷ Ibid.

²⁶⁸ Članovi delegacije Ministarstva kulture Republike Hrvatske bile su: Seadeta Midžić, povjerenica kulturne sezone; Jasminka Lokas-Strpić, ravnateljica Uprave za međunarodnu suradnju; Nevena Tudor, viša stručna savjetnica iz Uprave za međunarodnu suradnju; Anera Stopfer, stručna savjetnica iz Uprave za međunarodnu suradnju

²⁶⁹ Arhivi Ministarstva kulture Republike Hrvatske; Bilješka sa sastanka u Parizu- ožujak 2011., neklasificirano u mapi s materijalima povezanim s Festivalom

²⁷⁰ Snježana Abramović kao predstavnica Festivala plesa i neverbalnog kazališta, Tamara Curić kao predstavnica festivala Platforma mladih koreografa, Mirna Žagar kao predstavnica Tjedna suvremenog plesa.

²⁷¹ Bile su prisutne ravnateljica Uprave za međunarodnu kulturnu suradnju u Ministarstvu kulture Jasminka Lokas-Strpić i stručna suradnica Anera Stopfer iz Odjela za međunarodnu suradnju u Ministarstvu kulture.

²⁷² E-mail korespondencija, pošiljatelj: Tamara Curić iz Plesnog centra Tala, primatelj: članovi udruge UPPU, datum slanja: 14. svibnja 2011.

Théâtre le Colombier Bagnolet. Organizatorica francuskog festivala Rencontres choréographiques Anita Mathieu je, za igranje u istoj prilici u Théâtre le Colombier Bagnolet, također odabrala predstavu *Love will tear us apart* autorskog dvojca Saše Božića i Petre Hrašćanec koju izvodi plesačica Petra Hrašćanec, a koja je bila na repertoaru Tjedna suvremenog plesa. Među francuskim profesionalcima iz područja plesa, predstave je gledala Charlotte Imbault iz časopisa *Kretanja*, koji je u sklopu Hrvatske kulturne sezone izdao posebno izdanje posvećeno hrvatskom plesu.

Studijski posjeti – kazalište

Na poziv Ministarstva kulture Republike Hrvatske, Hrvatski centar ITI organizirao je predstavljanje hrvatskih kazališnih predstava pod nazivom *Hrvatski kazališni showcase* od 18. do 22. listopada 2011. godine. Riječ je bila o sedmom izdanju Showcasea za koji je u Finalnom izvješću korisnika navedeno "osim uobičajenog poziva stranim producentima, selektorima, prevoditeljima i kazališnim kritičarima, imali smo čast i obvezu organiziranja showcasea za Ministarstvo kulture RH koje zajedno s francuskim partnerima radi kulturnu sezonu (*Saison Croate*) 2012. u Francuskoj gdje će se predstaviti najbolji primjeri cjelokupne hrvatske kulture pa tako i kazališne."²⁷³ U organizaciji Hrvatskog centra ITI predstave su pratila ukupno 23 profesionalca, od kojih 9 iz Francuske²⁷⁴. Budući da se od 20. do 29. listopada održavao međunarodni festival Perforacije – tjedan izvedbenih umjetnosti, još 13 francuskih profesionalaca koji su bili na tom događanju pratili su sadržaje i predstave 7. Hrvatskog showcasea. Prema izvješću Francuskog instituta, ukupno su 22 francuska profesionalca iz područja kazališta i izvedbenih umjetnosti bila u studijskom posjetu u Hrvatskoj u razdoblju od 19. do 22. listopada. Od predloženih predstava koje su tijekom studijskog posjeta mogli pogledati, u sklopu Hrvatske kulturne sezone u Francuskoj su gostovale kao dio programa Festivala Est-Ouest predstava *Broadcasting Shake Your Booty*, *Mrzim istinu* i *C8H11NO2*. Također je odabrana predstava *S druge strane* koja je odigrana u kazalištu La Colline u Parizu. Među gostima Hrvatskog centra ITI bio je i savjetnik za književnost iz kazališta Comédie Française Laurent Muhleisen koji je bio odgovoran za odabir i koordinaciju programa *Ciklus čitanja hrvatskih dramatičara* u sklopu Festivala "Croatie, la voici".

²⁷³ Arhivi Ministarstva kulture Republike Hrvatske; Predmet: 7. Hrvatski kazališni showcase (Klasa: 910-01/11-02/0228, 380-12-3)

²⁷⁴ U pratnji francuskih kazališnih profesionalaca bili su francuska povjerenica Festivala Hrvatske u Francuskoj Isabelle Delage i savjetnik za kazalište i glazbu iz Francuskog instituta u Parizu Louis Presset.

Studijski posjeti – individualan pristup

Studijski posjeti za profesionalce iz područja baštine, glazbe i vizualnih umjetnosti te predstavnike Festivala Est-Ouest su bili organizirani specifično za pojedine predstavnike kulturnih institucija. Program i sadržaj studijskih posjeta je bio koncipiran na način da bi s francuske strane pristigao interes prema određenim temama, umjetnicima ili specifičnostima kulture, na koje je hrvatska strana odgovarala prijedlozima. Na taj način je organizirano 15 studijskih posjeta za područje vizualnih umjetnosti, tri za područje baštine, dva za područje glazbe i dvije posjete predstavnika Festivala Est-Ouest. Svi sudionici ovih studijskih posjeta su kasnije imali programe u sklopu Hrvatske kulturne sezone u Francuskoj.

Studijski posjeti novinara

Na Drugom sastanku Mješovitog organizacijskog odbora zaključeno je kako će "Putovanja novinara (...) biti organizirana po temama, u partnerstvu sa Predstavništva Hrvatske Turističke zajednice u Parizu i Francuskim institutom, te zajedno s hrvatskim i francuskim povjerenicama. Dogovoreno je da prvo putovanje novinara bude početkom lipnja. Drugo putovanje je predviđeno početkom rujna."²⁷⁵ Slijedom tih dogovora realizirano je više studijskih putovanja za novinare, kako slijedi: Voyage de Presse 1²⁷⁶ od 25. do 29. lipnja, Voyage de Presse od 2. od 15. rujna, Philippe Viguié Desplaces²⁷⁷ od 3. do 5. rujna, Kim Levy²⁷⁸ od 2. do 5. kolovoza, Mathieu Delaygues²⁷⁹ od 7. do 11. svibnja.

U razdoblju od 30. rujna do 15. listopada 2012. godine organizirano je studijsko putovanje za 5 novinara iz kvote Ureda Hrvatske turističke zajednice u Parizu, kako bi napravili putopise ekskluzivno za Festival. Riječ je o ekipama s televizijskih kanala Valeurs Actuelles i TV5Monde, te su iz tog studijskog putovanja proizašle 2 reportaže od 26 minuta na temu gastronomije za emisiju *Epicerie Fine* i reportaža od 52 minute o Istri s naglaskom na baštinu, povijest i "art de vivre" emitirane u prosincu na kanalima Tv5monde & Voyage.

²⁷⁵ Arhivi Ministarstva kulture Republike Hrvatske; Zapisnik Drugog mješovitog organizacijskog odbora Festivala Hrvatske u Francuskoj (jesen 2012.), Pariz 14. i 15. veljače 2012., neklasificirano.

²⁷⁶ Tom prilikom nazočni su bili novinari koji su predstavljali sljedeće novine: *L'œil*, *Paris Match*, *Beaux Arts magazine*.

²⁷⁷ Predstavnik *Le Figaro*

²⁷⁸ Predstavnik *Omnivore – Les grands chefs*

²⁷⁹ Predstavnik *La revue de l'histoire*

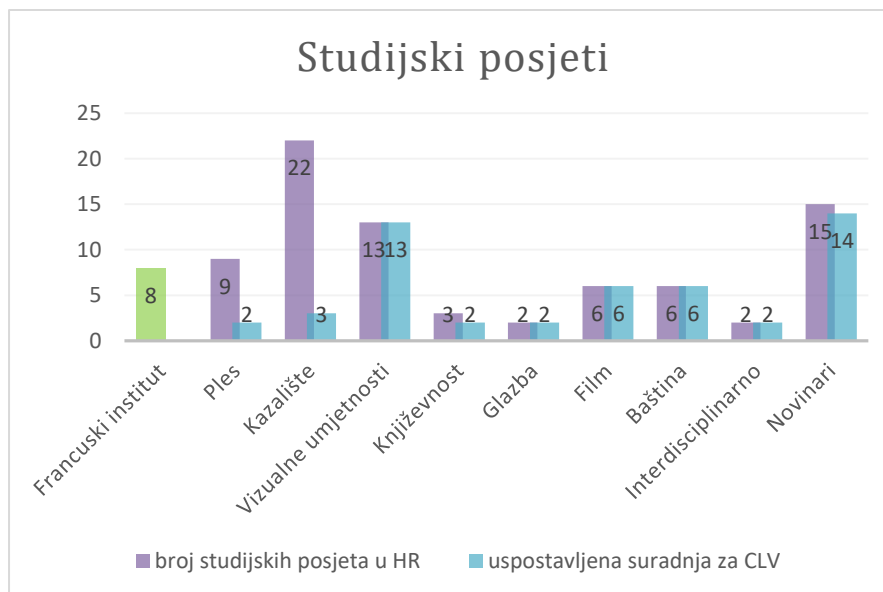
5.5. Zaključak –Hrvatska kulturna sezona u Francuskoj u nastajanju

Dogovori oko održavanja manifestacije kulturnih sezona dugotrajan su proces, o čemu svjedoče pregovori koji su prethodili konačnoj odluci o održavanju Hrvatske kulturne sezone. Razdoblje od 2007. godine kada je zabilježeno službeno spominjanje mogućnosti organizacije kulturne sezone do samog početka organizacije Festivala obilježio je niz proceduralnih i formalnih koraka što svjedoči o zahtjevnosti samog procesa organizacije Festivala i njegovoj važnosti unutar nacionalnih politika. Potpisivanje dokumenata je bila prilika za organizaciju bilateralnih susreta te su održani sastanci na najvišem državničkom nivou. Susreli su se premijeri dviju zemalja te ministri vanjskih poslova. Uključenost javnih službi u donošenje pravnog okvira, te njihovo planirano sudjelovanje u pripremu i organizaciju Festivala govori u prilog važnosti potaknutih suradnji između dvije zemlje.

Pripreme Festivala po principima kulturnih sezona potrebno je započinjati dovoljno rano kako bi se osiguralo izvršenje obaveza i programa na vrijeme. Proces usuglašavanja i dogovaranja javnih službi o detaljima pripreme i provedbe samog događanja trajao je tri godine budući da je bilo potrebno poštovati mnoge procedure i tehničko-formalne detalje, što potvrđuje ozbiljnost pristupa i planiranja koje treba uračunati pri provedbi kulturne sezone. U rad Mješovitog organizacijskog odbora bio je uključen veći postotak predstavnika s francuske strane. U Republici Hrvatskoj je za potrebe organizacije Festivala Hrvatske bilo potrebno slijediti složeniji postupak organizacije nego u Francuskoj Republici, te je operativno u pripremi i provedbi Festivala djelovao manji broj ljudi iako je bio uključen veći broj institucija. Pojedine hrvatske institucije osim rada u okviru Mješovitog organizacijskog odbora, imalo je ulogu i partnerskih institucija u pojedinim programima. Hrvatsko Ministarstvo kulture je dodatno imalo ulogu glavnog koordinatora Festivala s hrvatske strane, te je zahvaljujući pokroviteljstvu Croatia airlinesa d.d. imalo obavezu koordinacije realizacije tog pokroviteljstva. Pri tome je bitno istaknuti razliku institucionalne podrške koja je bila na raspolaganju Francuskom institutu i Ministarstvu kulturev. Naime, s hrvatske strane je u ulozi koordinacije i produkcije Festivala bilo tijelo državne uprave Ministarstvo kulture dok je tu ulogu s francuske strane obavljala Francuski institut kao javna ustanova. Uzevši u obzir formalne suprotnosti koje su evidentne po modelu upravljanja i djelovanja između te dvije institucije, hrvatska je strana bila u znatno nepovoljnijem položaju u smislu operativnosti i prilagodljivosti sustava za izvršenje tekućih zadataka vezano uz pripremu i provedbu Festivala. Zbog toga je Ministarstvo kulture Republike Hrvatske koristilo vanjsku uslugu tvrtke Cantus d.o.o. koja je za Ministarstvo kulture vršila dio zadaća koje su s francuske strane odrađivale službe kadrovskih i upravnih poslova pri Francuskom institutu. U tom

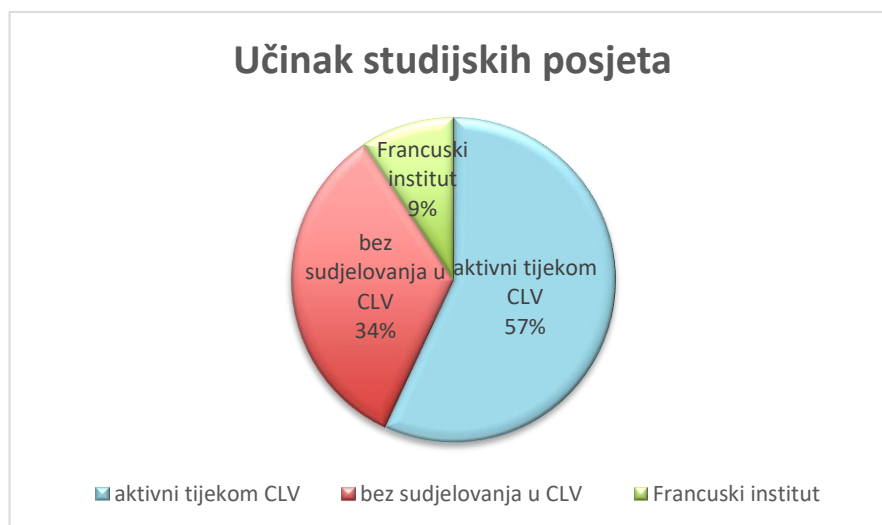
smislu, administrativno-pravne prepreke koje su se postavile pred Ministarstvo kulture Republike Hrvatske su uspješno riješene, ali ih u kontekstu budućih suradnji treba uzeti u obzir kao poticaj za pojednostavljivanje procesa.

Tijekom priprema Festivala hrvatsko Ministarstvo kulture u suradnji s Francuskim institutom organizirali su studijske posjete za profesionalce iz područja baštine, plesa, kazališta, filma, vizualnih umjetnosti, interdisciplinarnih disciplina, književnosti, glazbe i predstavnike Francuskog instituta. Za područje baštine je organizirano ukupno 3 studijska posjeta, za područje filma dva, za područje glazbe dva, za Festival Est-Ouest dva, za kazalište tri, za književnost tri, za ples dva, za vizualne umjetnosti 15, a za novinare šest studijskih posjeta. Predstavnici Francuskog instituta su se priključili u devet prilika. Najveći broj sudionika je bio iz područja kazališta, te je Hrvatsku posjetilo 22 francuska kazališna profesionalca, od kojih je njih troje bilo kasnije povezano s izvršenjem kazališnog programa u sklopu Festivala; od 13 profesionalaca iz područja vizualnih umjetnosti koji su posjetili Hrvatsku svih je 13 bilo povezano s programom Festivala; od 9 plesnih stručnjaka, njih je dvoje bilo uključeno u program Festivala s aktivnostima; od šest filmskih stručnjaka svih šest je bilo uključeno u program; od šest profesionalaca iz područja baštine njih je svih šest bilo uključeno u program; od tri profesionalca iz područja književnosti, njih je dvoje sudjelovalo u programu Festivala s aktivnostima; od dvoje sudionika iz područja glazbe, njih je dvoje bilo uključeno u programe Festivala; od dvoje sudionika iz područja interdisciplinarnih programa, dvoje je bilo uključeno u programe Festivala. Iz Francuskog instituta je Hrvatsku posjetilo osam predstavnika Francuskog instituta, među kojima i povjerenica Festivala Isabelle Delage. Neki profesionalci su bili u više navrata u Hrvatskoj zbog priprema programa. Peter Knapp je tri puta bio u Hrvatskoj, Louis Pisset iz Odjel za izvedbene umjetnosti ureda kulturnih sezona Francuskog instituta je bio dva puta u Hrvatskoj (tijekom plesnog i kazališnog showcasea), Harold David iz Festivala Est-Ouest i Anita Mathieu su bili dva puta. Francuska strana je pokrila troškove studijskih posjeta, a hrvatska strana je osigurala svu potrebnu logistiku za njihovo održavanje, dogovore s hrvatskim umjetnicima i profesionalcima, pratnju i prijevoz unutar Hrvatske. Hrvatska turistička zajednica u Parizu je u suradnji s Francuskim institutom organizirala studijske posjete za predstavnike medija. Hrvatsku je tako posjetilo ukupno 15 novinara u šest zasebno organiziranih studijskih posjeta.

Slika 6: Uspostavljane suradnje nakon studijskih posjeta

Na *Slici 6* je prikazan omjer uspostavljenih suradnji u odnosu na broj organiziranih studijskih posjeta po područjima dok je na *Slici 7* prikazan omjer za cjelokupni program. Utvrđenim popisom studijskih posjeta i njihovih sudionika, ustanovljeno je kako je 57% profesionalaca, od ukupnog broja koji su bili u studijskoj posjeti Hrvatskoj, ostvarilo aktivnosti u sklopu Hrvatske kulturne sezone, 34% sudionika nije imalo program tijekom Hrvatske kulturne sezone, dok je 9% sudionika bilo iz Francuskog instituta u Parizu. Svi sudionici individualnih posjeta su kasnije imali programe u sklopu Hrvatske kulturne sezone u Francuskoj. Sudionici Showcase formata su u malom postotku sudjelovali kasnije u programu, osim za područje filma gdje su svi sudionici studijske posjete kasnije imali programe u sklopu te sezone. Od 15 novinara koliko je posjetilo Hrvatsku, njih je 14 imalo reportaže ili članke objavljene na temu Hrvatske i Festivala Hrvatske u Francuskoj.

Slika 7: Uspostavljane suradnje nakon studijskih posjeta

6. Programi Hrvatske kulturne sezone u Francuskoj

U ovom poglavlju daje se pregled programa koji su se odvijali tijekom Festivala, opisan je njihov sadržaj i procijenjeni su organizacijski kapaciteti koji su bili potrebni za pripremu i provedbu tih programa. Analiza programa je rađena po podjeli na djelatnosti, pri čemu je sektor kulture podijeljen na osam djelatnosti: baština, film, glazba, kazalište, književnost, ples, vizualne umjetnosti, interdisciplinarno. Takav pristup je primijenjen iz tri razloga:

- komunikacije i sastanci Mješovitog organizacijskog odbora bili su podijeljeni po tim kategorijama;
- programske tablice prema kojima je djelovao Mješoviti organizacijski odbor su bile podijeljene prema tim kategorijama;
- savjetnici pri Francuskom institutu i pri hrvatskim koordinacijskim tijelima Festivala su bili podijeljeni prema tim kategorijama.

O svakom pojedinom programu koji se realizirao tijekom Festivala su navedene osnovne informacije, kako bi se osigurao kontekst i uvid u sadržaj tih događanja. Ključna pitanja na koja je ponuđen odgovor su vezana uz sadržaj i način izvedbe, mjesta i kontekst održavanja, organizacije ili institucije koje su sudjelovale u pripremi i provedbi, imena umjetnika iz Hrvatske koji su sudjelovali i vrijeme trajanja ili broj izvedbi kada je to moguće naglasiti. Dodatne informacije vezane uz ostvarenu suradnju nadodane su kada je prepoznata njihova specifičnost za tu priliku²⁸⁰. Kada je uz neki program izdana publikacija, navedene su osnovne informacije o samom sadržaju i formatu izdanja.

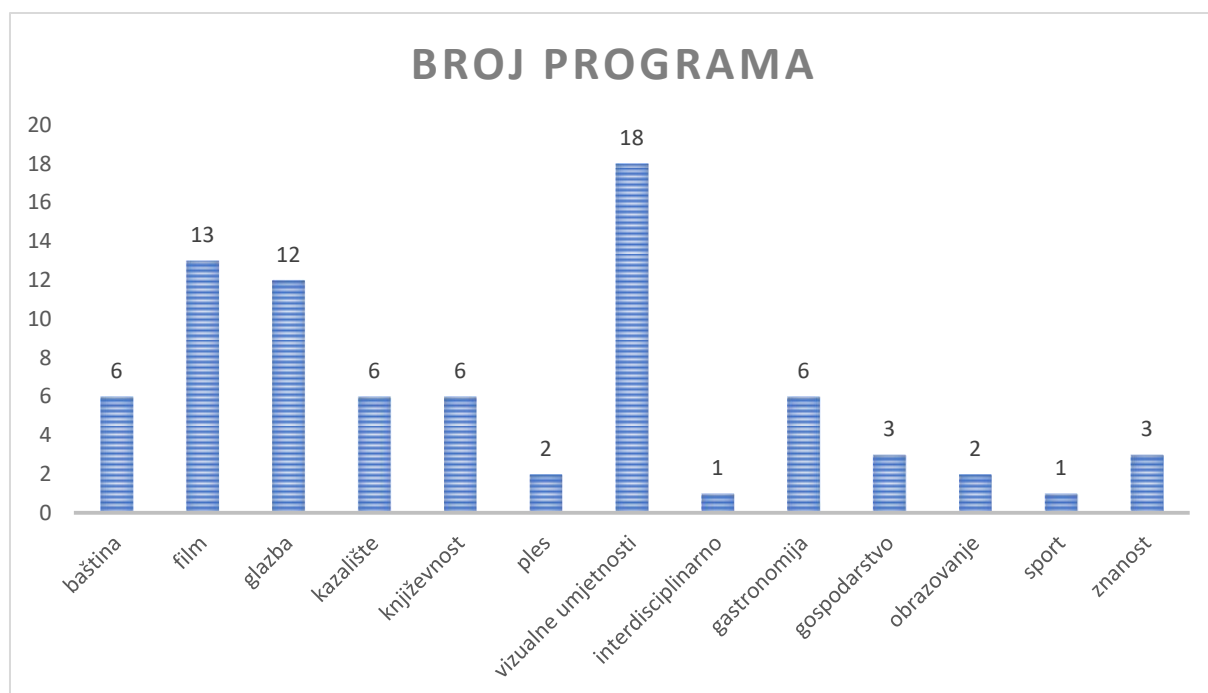
Tehnički podaci, vezano uz posjećenost, hrvatske umjetnike i profesionalce te partnerske institucije uključene u provedbu navedeni su u opisu, te je na kraju svakog odlomka postavljena analiza tih podataka, gdje su navedeni podaci stavljeni u međudnose. Pojedine institucije su bile aktivno uključene u pripremu i provedbu više različitih programa, što je dovodilo do veće uključenosti ljudskih kapaciteta tih institucije u pripremu i provedbu Festivala. Kako bi se omogućila komparativna analiza o o razini uključenosti pojedinih institucija po djelatnostima, napravljena je podjela unutar svake grupe programa po dvije kategorije uključenih institucija: partnerska institucija odnosno organizacija (skraćeno: partner) i institucija. Broj partnera obilježava broj pravnih osoba koje su sudjelovale po pojedinim programima, a institucija obilježava pravnu osobu na razini čitave grupe programa, koje su podijeljene po djelatnostima. U tom smislu, partnerskih organizacija je nužno uvijek

²⁸⁰ Svi uključeni u pojedine programe navedeni su uz opis dužnosti koje su u trenutku pripreme i provedbe programa obavljali. U međuvremenu su se dogodile brojne izmjene, te su pojedini sudionici promijenili mjesto djelovanja ili funkcije, a neki su nažalost i preminuli do danas.

više po pojedinim grupama programa. Pritom je riječ isključivo o institucijama koje su pridonosile stvaranju sadržaja, kreirale i aktivno sudjelovale u produkciji određenog programa. Programi su podijeljeni u 13 zasebnih grupa, koje su podijeljene abecednim redom, pri čemu su programi iz područja kulture grupirani na početku : baština, film, gastronomija, glazba, kazalište, književnost, ples, vizualne umjetnosti, interdisciplinarno, gospodarstvo, obrazovanje, sport, znanost. Ta kategorizacija je napravljena po uzoru na programske tablice Mješovitog organizacijskog odbora uz par iznimki kada je pojedini program pridružen većoj grupi zbog kompatibilnosti sadržaja : tako je program "Jadranski pejzaži: Nikola Bašić" pridružen u kategoriju "baština" dok je u programskim tablicama vođen pod zasebnim poglavljem "arhitektura" a program "Croatian Everyday / Holiday" i "Izložba Borisa Bućana: Plakati" su stavljeni u kategoriju "vizualnih umjetnosti" dok su u programskim tablicama vođeni pod temom "dizajn". Festival Est-Ouest u Gradu Die je tretiran zasebno kao interdisciplinarna kategorija s programima iz područja kulture, budući da je tijekom 11 dana ponudio 43 razna sadržaja u gradu Die i okolici.

Proces prikupljanja podataka je proveden na način kako je opisano na početku rada, te je baza podataka sistematizirana u digitalnom obliku. Uzimani su u obzir samo oni podaci koji su potvrđeni iz najmanje tri različita izvora, te je u suprotnom naveden točan izvor i specifičnost tog nalaza, ukoliko postoji. Konačna evaluacija programa, kao ni format izvješća nisu unaprijed definirani, što je razlog zbog kojeg većina korisnika nije dostavila izvješća iz kojih bi bili vidljivi podaci tehničkog karaktera. Najveći nedostatak konkretnih podataka za analizu je zabilježen u dijelu koji se odnosi na točan broj posjetitelja programa.

Ukupno je realizirano 79 različitih događanja koji su činili programski sadržaj Festivala. Uz događanja, u pojedinim područjima su bile organizirane popratne aktivnosti koje su u sklopu Festivala smatrane dodatnim sadržajem te nisu ušle u ukupan zbroj aktivnosti. Riječ je o primjerima poput Priloga o hrvatskoj kinematografiji uz izdanje *Cahiers du cinéma*, koja je opisana i analizirana u poglavlju o vidljivosti Republike Hrvatske tijekom Festivala, uzevši u obzir da je riječ o aktivnosti koja po svom karakteru nije vremenski i prostorno uvjetovana. Na *Slici 8* je napravljen prikaz raspodjele programa po kategorijama. Programske kategorije su navedene po abecedi pri čemu su programi iz područja kulture grupirani na početku te su tim redoslijedom navođene u daljnim analizama.

Slika 8: Broj održanih programa po djelatnostima

6.1. BAŠTINA

U ovom odlomku navode se osnovne informacije o programima vezanim uz područje baštine koji su se realizirali tijekom Festivala, kako bi se osigurao kontekst i uvid u sadržaj tih događanja. Ključna pitanja na koja se nudi odgovor vezana su uz sadržaj i način provedbe, mjesta i konteksta održavanja, organizacije i institucije koje su sudjelovale u pripremi i provedbi, imena profesionalaca iz Hrvatske koji su sudjelovali, dok su dodatne informacije vezane uz ostvarenu suradnju nadodane kada je prepoznata njihova specifičnost za tu priliku. Tehnički podaci vezano uz uključene u provedbu navedeni su u opisu, te je provedena analiza tih podataka, gdje su stavljeni u međuodnose.

Hrvatski Apoksiomen, atlet u bronci

Brončani kip Apoksiomena koji je otkriven 1996. godine kraj otoka Vele Orjule izložen je u Muzeju Louvre kao primjer iznimno dobro restaurirane kulturne baštine. S hrvatske strane partnerske organizacije su bile Hrvatski restauratorski zavod i Ministarstvo kulture, a s francuske strane je partnerska organizacija bio Muzej Louvre. Uz sami kip Apoksiomena bili su postavljeni izložbeni panoi s osnovnim informacijama o skulpturi te je prikazivan film u trajanju od tri minute koji sadrži snimke vađenja i konzervatorskog tretiranja kipa. S hrvatske strane kustosica izložbe bila je Iskra Karniš Vidović, voditeljica Odsjeka za školovanje, stručno usavršavanje i međunarodnu suradnju iz Hrvatskog restauratorskog zavoda, a s

francuske strane Jean-Luc Martinez, direktor Odjela za Antičke Grke, Etrušćane i Rimljane²⁸¹ i Sophie Descamps, glavna konzervatorica iz istog Odjela u Muzeju Louvre. U multimedijalnoj dvorani Muzeja Louvre²⁸² Jean-Luc Martinez i Sophie Descamps održali su predavanje pod nazivom *Razdoblje brončanih kipova antike*²⁸³.

Hrvatski Apoksiomen je u stručnim krugovima prepoznat kao jedinstveno očuvani primjer atleta u bronci u svijetu, stoga je iskorištena prilika da se ostvare kontakti i potaknu profesionalne razmjene restauratora Muzeja Louvre i Hrvatskog restauratorskog zavoda. Provedena su istraživanja u Centru za istraživanje i restauriranje pri francuskim muzejima – C2RMF²⁸⁴, u suradnji s Hrvatskim restauratorskim zavodom tijekom kojih su napravljena dodatna snimanja i analize samog kipa kako bi "rezultati poslužili kao dopuna prethodnim istraživanjima koja su provedena prije desetak godina. Odlučeno je da bi najprikladnije metode bile snimanje kipa (radiografija x-zračenjem) te izvođenje metalografskih analiza (PIXE i ICP)."²⁸⁵

Uz izložbu je tiskan deplijan *Hrvatski Apoksiomen, brončani antički atlet* na osam stranica na francuskom jeziku, s tekstom koji govori o pronalasku kipa.

Kip atleta bio je postavljen u dvorani Rotonde de Mars, koja se nalazi na vrlo frekventnoj poziciji²⁸⁶ Muzeja Louvre zbog čega se računa da je izložbu vidjelo ukupno 20.000 posjetitelja dnevno tijekom tri mjeseca, a na održanom predavanju zabilježeno je 466 posjetitelja.

Izložba *Hrvatska glagoljica*

Izložba *Hrvatska glagoljica – prisjećanje na jedno europsko srednjovjekovno pismo: od Srednjeg vijeka do danas* postavljena je u gradu Reimsu u Palači Tau, koja je pod zaštitom UNESCO-a. Grad Reims odabran je za predstavljanje glagoljice budući da se palača nalazi uz samu katedralu u kojoj su nekada bili krunjeni francuski kraljevi, koji su prilikom svečane prisege polagali desnu ruku na Sveti slavenski Evanđelistar dijelom pisan na hrvatskoj glagoljici. S hrvatske strane izložbu je koordiniralo hrvatsko Ministarstvo vanjskih i europskih poslova, u suorganizaciji s Nakladom Erasmus i Nacionalnom i sveučilišnom knjižnicom u Zagrebu a s francuske strane su partnerske organizacije bile Palača Tau i Turistička zajednica

²⁸¹ Franc. Département des Antiquités grecques, étrusques et romaines

²⁸² Auditorium du Louvre

²⁸³ Franc. De la datation des grands bronzes antiques

²⁸⁴ Franc. Centre de recherche et de restauration des musées de France (C2RMF)

²⁸⁵ Arhivi Ministarstva kulture Republike Hrvatske; Predmet: dostava prijavnice za program međunarodne suradnje – Apoksiomen, Pariz (II-III 2013.) (Klasa: 910-01/13-03/0034, Ur. broj: 380-13-01)

²⁸⁶ Dvorana Rotonde de Mars nalazi se točno između poznatih djela Victoire de Samothrace (Nika Samotračka) i Vénus de Milo (Miloska Venera).

grada Reimsa. Autor izložbe je akademkinja Anica Nazor u suradnji s arhitektom Zlatkom Rebernjakom, a koordinator Erasmus Naklada. U izložbi, uz spomenuti Evandelistar koji se čuva u Reimsu, izloženi su brojni originalni rukopisi, inkunabule i tiskane knjige, kao i odljevi u naravnoj veličini izabranih kamenih spomenika te trideset panoa. Prema Izvješću o Festivalu Hrvatske u Francuskoj koje je dostavljeno iz Ministarstva vanjskih i europskih poslova 31. siječnja 2013. godine "Izdan je poseban katalog, tiskane popratne brošure."²⁸⁷ Izložba je bila otvorena dva i pol mjeseca, te je po njenom završetku organiziran znanstveni simpozij o Rimskom evandelistaru i hrvatskoj glagoljici. Podaci o posjećenosti nisu dostupni.

Izložba I oni se zadiviše... srednjovjekovna umjetnost u Hrvatskoj

Izložba *I oni se zadiviše... srednjovjekovna umjetnost u Hrvatskoj* bila je postavljena u Muzeju srednjovjekovne umjetnosti Cluny. Predstavljena su 43 djela srednjovjekovne umjetnosti iz hrvatskih riznica kojima je obuhvaćen segment umjetničke baštine s prostora današnje Republike Hrvatske u rasponu od početka 9. do kraja 14. stoljeća. Riječ je o umjetničkim dragocjenostima koje su sačuvane po riznicama jadranskih biskupija, župskih središta i po samostanskim riznicama. Riječ je o relikvijarima u kojima se čuvaju relikvije svetaca u pozlaćenom srebru, iluminirani srednjovjekovni rukopisi, kameni spomenici. Najvrjedniji izložak izložbe bila je biskupska mitra iz 14. stoljeća koja se danas čuva u Riznici zagrebačke katedrale. Kustosi s hrvatske strane bili su povjesničar umjetnosti i arheolog, stručnjak za srednjovjekovnu umjetnost, profesor sa Sveučilišta u Zadru Nikola Jakšić i glavni konzervator iz Ministarstva kulture Miljenko Domijan, dok su s francuske strane kustosi bili direktorica Muzeja Cluny Élisabeth Taburet-Delahaye i glavni konzervator Muzeja Cluny Michel Huynh. Partnerske institucije u organizaciji i provedbi izložbe s hrvatske su strane bile Galerija Klovićevi dvori i Ministarstvo kulture, dok su s francuske strane bile Zajednica nacionalnih muzeja²⁸⁸ i Muzej srednjovjekovlja Cluny²⁸⁹. Izdan je katalog naslova *Et ils s'émerveillèrent... L'art médiéval en Croatie* na 96 stranica na francuskom jeziku, u izdanju Réunion des musées nationaux – Grand Palais. Autori stručnih tekstova u katalogu su Michel Huynh, Nikola Jakšić, Elisabeth Taburet-Delahaye, Rozana Vojvoda.

Izložba je bila otvorena ukupno tri mjeseca te ju je vidjelo 76.005 posjetitelja.

²⁸⁷ Arhivi Ministarstva kulture Republike Hrvatske; Dokument *Izvješće o Festivalu Hrvatske u Francuskoj Ministarstva vanjskih i europskih poslova*, poslano 31.1.2013. godine, u mapi s materijalima vezano uz Festival, bez urudžbenog broja.

²⁸⁸ Franc. Réunion des musées nationaux – Grand Palais

²⁸⁹ Franc. Musée national du Moyen Age – Thermes de Cluny

Izložba *Ivan Meštrović, Hrvatska ekspresija*

U Musée Rodin postavljeno je 13 skulptura Ivana Meštrovića u sklopu izložbe *L'Expression croate, Ivan Meštrović (Hrvatska ekspresija, Ivan Meštrović)*. Hrvatski kustos izložbe je bio direktor Muzeja Ivan Meštrović Andro Krstulović Opara i s francuske strane direktorica Muzeja Rodin Catherine Chevillot, te kustosica Muzeja Rodin Véronique Mattiussi. Ukupno je izloženo 12 djela koja su posuđena iz Atelijera Meštrović i Gliptoteke HAZU u Zagrebu, te Galerije Meštrović i krstionice Katedrale u Splitu. Partnerske institucije u organizaciji i provedbi izložbe s hrvatske su strane bili Muzeji Ivana Meštrovića Zagreb i Split, dok je s francuske strane to bio Muzej Rodin. Izložba otkriva veze Ivana Meštrovića i Augustea Rodina, te utjecaj koji je Rodin ostavio na mladog hrvatskog umjetnika²⁹⁰. Njihova se povezanost iščitava kroz korespondenciju, te Meštrovićeve pisane uspomene na Rodina a koje su ovom prilikom objedinjene u katalogu na 144 stranice. Katalog je izdan u izdanju Edition Nicolas Chadun na francuskom jeziku te je uz njega priložen i dodatak na engleskom jeziku koji sadrži korespondencije dvaju umjetnika, uz tekstove muzejske savjetnice iz Atelijera Meštrović Ljiljane Čerine i pomoćnice voditelja službe za istraživanje, dokumentaciju, biblioteku i arhive Muzeja Rodin Véronique Mattiussi.

Izložba je bila otvorena tri i pol mjeseca te su je ukupno vidjela 167.943 posjetitelja.

Jadranski pejzaži: Nikola Bašić

U Cité de l'architecture et du patrimoine otvorena je izložba *Jadranski pejzaži: Nikola Bašić* kojom su predstavljeni radovi arhitekta Nikole Bašića kroz tri teme: Morskih orgulja i Pozdrava suncu u Zadru, Spomen-križeva na Kornatima i Crkve Gospe od Karmela, Okit. Izložba je postavljena u Cité Chaillot, a kustosi izložbe bili su Nikola Bašić, Francis Rambert i Nicolas Michelin. Radovi arhitekta Nikole Bašića predstavljeni su kroz filmove, fotografije, crteže i planove.

Budući da se kroz svoje projekte arhitekt Bašić oslanja na kulturnu baštinu i suvremenost, povezujući arhitekturu s hrvatskim kulturnim i prirodnim krajolikom, uz izložbu je odražana konferencija s dvije teme *Kulturni krajolik kao matrica* i *Jadranski identitet* uz sudjelovanje etnologa, filozofa i povjesničara. Izlagali su arhitekt Nikola Bašić, povjesničar Goran Nikšić, arhitekt urbanist Nicolas Michelin, znanstvenik iz područja humanističkih znanosti Vladimir

²⁹⁰ Otkako se 1908. godine seli u Pariz, Ivan Meštrović često posjećuje Rodinov atelijer. Hrvatski umjetnik počinje učiti od francuskog kipara koji je zamijetio Meštrovićeve djela u pariškom Jesenskom salonu. U mladenačkim djelima koja su obilježena simbolističkim temama i impresionističkim modeliranjem prepoznaje se Rodinov utjecaj u ekspresiji i pokretu.

Skračić i direktor Francuskog instituta za arhitekturu Francis Rambert. S hrvatske strane je partnerska institucija bila tvrtka Marinaprojekt d.o.o., dok su s francuske strane to bili Cité de l'architecture et du patrimoine²⁹¹ i Institut français d'architecture²⁹². Izdan je katalog pod nazivom *Nikola Bašić, krajolici Jadrana* na ukupno 64 stranice u izdanju Cité de l'architecture et du patrimoine, s tekstovima Nikole Bašića, Isabelle Delage, Predraga Matvejevića, Nicolas Michelina, Seadete Midžić i Francisa Ramberta na francuskom jeziku. Izložba je bila otvorena puna tri mjeseca, ukupno ju je vidjelo 13.304 posjetitelja.

Međunarodni festival kulturne baštine

Međunarodni festival kulturne baštine²⁹³ je "mjesto susreta muzejskih profesionalaca, projekt menagera, izdavača, tradicionalnih zanatlija, regionalnih i nacionalnih institucija, te asocijacija čiji su ciljevi zaštita i promocija kulturne baštine, ali i rubne teme kao što je održivi razvoj i odgovorno ponašanje prema baštini."²⁹⁴ Na ovom događanju sudjelovala je udruga 4 GRADA – DRAGODID, a na poziv udruženja Remparts iz Francuske. U sklopu događanja održana je konferencija pod nazivom *Eko-građanstvo* na kojoj je hrvatske strane sudjelovao Filip Bubalo iz Udruge 4 grada – Dragodid održavši predavanje na temu suhozidne gradnje.

Za tu je priliku izdan letak vezan za samo događanje, dok podaci o posjećenosti nisu dostupni.

Sažetak poglavlja – baština

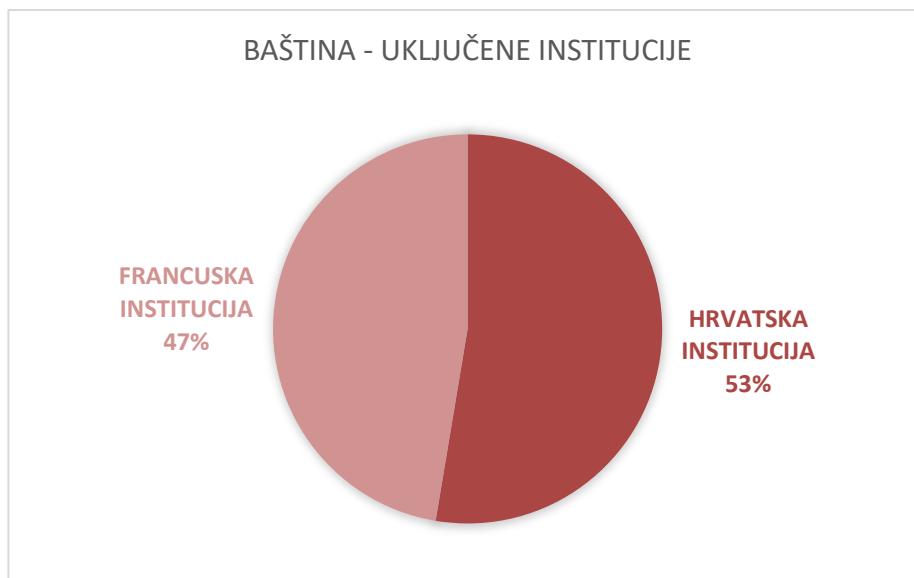
Hrvatska baština je bila predstavljena sa šest pojedinačno organiziranih događanja u koje je u svojstvu organizatora bilo uključeno devet francuskih institucija i jedanaest hrvatskih institucija. U organizacijskom smislu, u projekte koji su bili vezani za područje baštine bio je nešto veći postotak uključenih hrvatskih institucija nego francuskih institucija što je vidljivo iz prikaza na *Slici 9*.

²⁹¹ Hrv. Muzej arhitekture i baštine

²⁹² Hrv. Francuski institut za arhitekturu

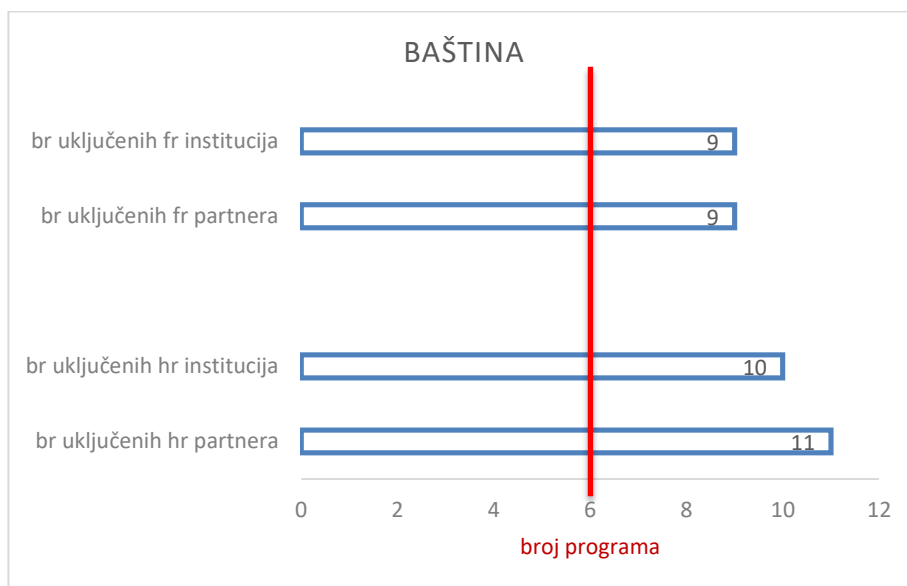
²⁹³ Franc. Salon international du patrimoine culturel

²⁹⁴ Navod iz Prijavnice za programe međunarodne kulturne suradnje za 2013. godinu, koju je u Ministarstvu kulture Republike Hrvatske podnijela Udruga 4 grada – Dragodid (Klasa: 910-01/12-06/0060; Ur.broj. 380-12-01)

Slika 9: Omjer uključenih institucija u baštinske programe

Na *Slici 10* je vidljiv odnos između broja uključenih institucija s hrvatske i francuske strane. S francuske strane je za šest programa bio uključen jednaki broj partnera koje je činilo isto toliko organizacija, kod hrvatske strane je vidljivo kako je bio uključen veći broj partnerskih organizacija, odnosno 10 institucija je bilo aktivno u svojstvu 11 partnera. Tu razliku čini Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, budući da je bilo uključeno kao partnerska organizacija u dva od šest programa te su sve ostale hrvatske institucije bile uključene u samo jedan projekt za područje baštine.

Slika 10: Uloge uključenih institucija u baštinskim programima

6.2. FILM

Filmski dio Festivala hrvatske kulture u Francuskoj s hrvatske su strane pripremile i osmislile službe Hrvatskog audiovizualnog centra (skraćeno: HAVC) zajedno s vanjskim suradnicama Vanjom Kaludžerčić te Jasmin Bašić koja je preuzela ulogu producenta nakon svibnja 2012. godine. U *Izvješću o realiziranom programu* koje je Ministarstvu kulture dostavio Hrvatski audiovizualni centar po završetku programa 1. veljače 2013. godine²⁹⁵, istaknut je i doprinos filmskih stručnjaka²⁹⁶ te organizacija i institucija poput Hrvatske kinoteke, Hrvatskog filmskog saveza, Zagreb filma i Internacionalnog festivala eksperimentalnog filma i videa 25 FPS²⁹⁷ koji su s hrvatske strane pomogli u ostvarivanju ovog dijela Festivala Hrvatske u Francuskoj. Ipak, budući da je u cijelom radu korišten standardizirani pristup u analizi, te institucije u ovoj analizi nisu navedene kao partnerske institucije, osim kada su bile uključene više od same operativne podrške, te sudjelovale u kreiranju programa.

Program je osmišljen u suradnji s francuskim programatorima i filmskim profesionalcima, a slijedom organiziranih boravaka profesionalaca u Republici Hrvatskoj, o kojima je bilo riječi u poglavlju o studijskim posjetima. U konačnici je kroz suradnju bilo osmišljeno i provedeno petnaest različitih programa, od kojih je trinaest programa održano s projekcijama a dva se odnose na drugačiji format. Osim organiziranih prikazivanja filmova, razgovora s umjetnicima i okruglim stolovima, filmski program bio je predstavljen i izdanjem priloga o hrvatskoj kinematografiji uz filmski časopis *Cahiers du cinéma*²⁹⁸ te je objavljena knjiga o hrvatskoj kinematografiji, kao dio kolekcije *La mémoire vivante (Živuće sjećanje)*, s originalnim tekstovima hrvatskih i francuskih kritičara koja je ostala kao trajno nasljeđe. U ovom poglavlju su analizirani podaci vezano uz programe koji su bili određeni vremenom i mjestom održavanja, dok su spomenuti dodatno objavljeni sadržaji analizirani u dijelu koji se odnosi na izvanprogramski doseg Festivala uzevši u obzir specifičnosti koji ih obilježavaju.

U nastavku ovog odlomka za trinaest programa objedinjeni su podaci koji se odnose na program, mjesto i kontekst održavanja, organizacije i institucije koje su sudjelovale u pripremi i provedbi, imena umjetnika iz Hrvatske koji su sudjelovali, broj projekcija, posjećenost. Dodatne informacije vezane uz ostvarenu suradnju nadodane kada je prepoznata njihova specifičnost za tu priliku. Tehnički podaci, normativnog karaktera, vezano uz uključene u provedbu navedeni su u opisu, te je provedena analiza tih podataka, gdje su

²⁹⁵ Arhivi Ministarstva kulture Republike Hrvatske; Predmet: Filmski program Festivala Hrvatske u Francuskoj (Ur. broj 380-13-02; Klasa: 910-01/12-06/0023)

²⁹⁶ U izvješću su navedeni Diana Nenadić i Hrvoje Turković.

²⁹⁷ Skraćeno: Festival eksperimentalnog filma i videa iz Zagreba

²⁹⁸ *Les Cahiers du cinéma* francuski je filmski časopis koji je osnovala skupina filmskih kritičara 1951. godine.

stavljani u međudnose. Popis svih prikazanih filmova za vrijeme Hrvatske kulturne sezone nalaze se u Prilogu 3 disertacije.

ARTE

Televizijska kuća ARTE²⁹⁹ je 9. listopada obilježila Dan neovisnosti Republike Hrvatske prikazivanjem dva hrvatska kratkometražna animirana filma u svom redovnom programu. Prikazani su filmovi *Dove sei, amor mio* Veljka Popovića i *Soba* Ivane Jurić. Kako se navodi u *Izvjješću o realiziranom programu* Hrvatskog audiovizualnog centra "ARTE je oba filma otkupio za svoj katalog još početkom 2012. godine te ih je već jednom bio prikazao na svom programu, ali ih je odlučio ponovno emitirati."³⁰⁰ Budući da je ARTE oba filma otkupio za svoj katalog te ih može prikazivati u svom programu, ova suradnja je zabilježena kao trajno nasljeđe festivala koje se može prikazivati i nakon same kulturne sezone. Istovremeno, na digitalnoj platformi ARTE Créative, prikazana je selekcija hrvatskih videoradova po izboru Branke Benčić. Prikazani su sljedeći radovi: *Rijeka* Davora Sanvincentija, *Prebivalište praznine* Tanje Deman, *Contrada* Matije Debeljuha, *You who exist only in the darkest recess of my brooding mind I command you – appear!* Dalibora Barića, *We used to call it: Moon* Marka Tadića, *Transformance* Nine Kurtele i *Fronta* Gorana Škofića.

Partnerska institucija s hrvatske strane je bio Hrvatski audiovizualni centar a s francuske strane televizijska kuća ARTE.

Dani suvremene hrvatske kinematografije

Program *Dani suvremene hrvatske kinematografije* ostvaren je u suradnji s časopisom *Cahiers du Cinéma*. Riječ je o programu koji je u pet dana obuhvatio predstavljanje hrvatske kinematografije na mnogim razinama: uz predstavljanje dodatka filmskom časopisu *Cahiers du Cinéma*, održavane su po dvije projekcije hrvatskih filmova dnevno (u 18 i 20.30 h) u kinodvorani Reflet Médicis, dok je svečano otvaranje *Dana* obilježeno prikazivanjem filma *Oprosti za kung fu* u Salles Arlequin. Selekciju devet naslova suvremene hrvatske kinematografije napravio je francuski kritičar Vincent Malausa, a prikazani su filmovi iz razdoblja od 2000. do 2011. godine. S ciljem predstavljanja suvremenog hrvatskog cjelovečernjeg filma francuskoj publici, koncepciju i cjelokupnu organizaciju programa preuzeo je Hrvatski audiovizualni centar bez francuske institucije kao partnera. Dogovorena

²⁹⁹ ARTE je francusko-njemačka TV mreža posvećena prikazivanju europskog sadržaja od posebnog kulturnog značaja.

³⁰⁰ Arhivi Ministarstva kulture Republike Hrvatske; Predmet: Filmski program Festivala Hrvatske u Francuskoj (Ur. broj 380-13-02; Klasa: 910-01/12-06/0023), str. 11

je suradnja s *Cahiers du cinéma* kojima je ponuđeno da naprave finalnu selekciju programa, a prema široj listi filmova koju je prethodno sastavio Hrvatski audiovizualni centar. Kako stoji u završnom izvješću Hrvatskog audiovizualnog centra, arhiviranom u Ministarstvu kulture, nakon što su prikupljene ponude za najam nekoliko nezavisnih kinodvorana u Parizu, a na preporuku *Cahiers du cinéma* odlučeno je da će prihvatiti uvjete i visinu najma kinodvorana s mrežom nezavisnih kina Les Ecrans de Paris. Za tu priliku Hrvatski audiovizualni centar također je u vlastitoj organizaciji, a na prijedlog i u suradnji s hrvatskim dizajnerima Šesnić&Turković osmislio vizualni identitet tog programa te proizveo sav promomaterijal (plakate, programsku knjižicu, akreditaciju i pozivnicu za večer otvaranja) te organizirao prijevod i lekturu tekstova.

Selektor programa Vincent Malausa svaki je film prije početka njegove projekcije kratko najavio, a u slučajevima kada je redatelj tog filma bio prisutan i on mu se pridružio u najavi filma te su po završetku projekcije zajedno održali *Razgovor s publikom*. Redatelji Kristijan Milić, Hrvoje Hribar, Goran Dević i Antonio Nuić prisustvovali su razgovorima koji su trajali od 30 do 40 minuta te su odgovarali na pitanja publike koja su bila vezana uz produkciju filmova, njihove budžete, scenarije, povijesno razdoblje u kojem se film odvija i općenita pitanja o trenutnom stanju hrvatske kinematografije i tehničkim aspektima filmskih kopija. Za potrebe konsekutivnog prevođenja najave filmova i *Razgovora s publikom* u prisutnosti redatelja angažirani su prevoditelji volonteri u suradnji s gospodinom Damirom Perinićem. Na večer otvaranja programa, a nakon projekcije filma *Oprosti za kung fu* održan je prijem u prostoru kina Arlequin.

Bez obzira na činjenicu da je program u cijelosti bio organiziran s hrvatske strane, u bazi podataka za potrebe ovog rada se navodi kao partnerska organizacija *Cahier du cinéma* budući da je doprinos te organizacije u izboru i programskom konceptu bio suradničkog karaktera. U izvješću Hrvatskog audiovizualnog centra stoji kako se "Odluka za uvrštavanje programa suvremenog dugometražnog igranog filma u filmski program i predstavljanje recentne hrvatske produkcije cjelovečernjeg filma pokazala itekako dobrom i korisnom te koju bismo trebali ponoviti narednih godina u istom, ili sličnom obliku po uzoru na ostale europske kinematografije koje se već niz godina redovito predstavljaju u Parizu upoznavajući francusku publiku s recentnom filmskom produkcijom te zemlje."³⁰¹ Podaci o posjećenosti programa nisu dostupni.

Hrvatska animacija

³⁰¹ Arhivi Ministarstva kulture Republike Hrvatske; Predmet: Filmski program Festivala Hrvatske u Francuskoj (Ur. broj 380-13-02; Klasa: 910-01/12-06/0023)

Diljem Francuske je održan program kratkometražnog animiranog filma pod nazivom *La Croatie s'anime*, ostvaren u suradnji s Agencijom za kratki metar³⁰² i Francuskim udruženjem za animirani film³⁰³. Program se održavao od listopada do prosinca u gradovima Francuske s ukupno trideset i devet projekcija od kojih je dvadeset i jednu osigurala Agencija a osamnaest Udruženje.

Prvo prikazivanje ovog programa održano je u Parizu, 18. listopada 2012. godine u Centre Georges Pompidou, na otvorenju Festivala Animacije³⁰⁴, u organizaciji AFCA, da bi zatim bio prikazan u još nekoliko gradova diljem Francuske u sklopu te iste manifestacije, a nakon čega je krenuo u svoju kinodistribuciju te bio prikazan u francuskim kinima. Ukupno je program održan 31 puta, i to u kinodvoranama, medijatekama, muzejima suvremene umjetnosti, školskim ustanovama i prostorima udruga. Projekcija je obuhvaćala program od devet kratkometražnih animiranih filmova napravljenih u razdoblju od 2009. do 2012. godine, te je trajao 73 minute ukupno, a bio je namijenjen djeci starijoj od 12 godina.

Popratni program uključivao je održavanje dva odvojena *master classa* koji su ostvareni u suradnji s Francuskim udruženjem za animirani film. *Master class* je održan u školi Georges Méliès d'Orly kada su hrvatski autori i redatelji animiranih filmova Veljko Popović i Marko Meštrović tijekom dva sata trajanja predavanja upoznali studente animacije s hrvatskom suvremenom animacijom, prikazujući im i svoje filmove te izlažući svoju metodu rada i tehniku animacije kojom se koriste. Oba su autora prisustvovala svečanom otvorenju Festivala animacije u Centre Pompidou te na projekcijama u Médiathèque de Calais u Pas-de-Calais, u kinu Les Cinoches de Ris-Orangis u Essonne i u l'Espace 26 couleurs de Saint-Fargeau-Ponthierry u Seine-et-Marne. Osim toga, tijekom boravka u Francuskoj, autori su imali priliku posjetiti školu animacije l'Ecole des Gobelins, kao i poznate produkcijske kuće i studije animacije u Parizu – le Studio Mikros Images, le Studio Cube Creative et la Société de production Autour de Minuit.

Partnerska institucija s hrvatske strane je bio Hrvatski audiovizualni centar a s francuske strane Agencija za kratki metar i Francusko udruženje za animirani film. Program je sadržavao ukupno devet filmova, nastalih u razdoblju od 2009. do 2012. godine te je ukupno održano 37 prikazivanja koje je pogledalo oko 800 gledatelja³⁰⁵.

³⁰² Franc. L'Agence du court métrage

³⁰³ Franc. AFCA – Association française du cinéma d'animation

³⁰⁴ Franc. La Fête du cinéma d'animation

³⁰⁵ Jedini izvor podatka o posjećenosti pronađen je u arhiviranoj dokumentaciji Francuskog instituta, u izvješću koje je podnijela AFCA.

Prema *Izvyješću o realiziranom programu* Hrvatskog audiovizualnog centra³⁰⁶ "Suradnja je bila izuzetno kvalitetna i profesionalna na zadovoljstvo francuskih i hrvatskih organizacija. Upravo je visoka angažiranost AFCA, a posebice Agencije za kratki metar, i to na svim razinama doprinijela stvaranju jednog od najuspješnijih programa ove kulturne sezone".

Hrvatska: srijeda za mlade

U kinu Le Lincoln održan je program igranih i animiranih filmova za mlade s ukupno osam programa koji su bili u potpunosti organizirani od hrvatske strane s malim doprinosom francuskog partnera – kinom Le Lincoln, a većinom u organizaciji i produkciji Hrvatskog audiovizualnog centra i njegovih službi. U *Izvyješću o realiziranom programu* Hrvatskog audiovizualnog centra je navedeno "Iako se u početku ova suradnja sa Cinema Lincoln činila jako zanimljivom budući da je jedina bila namijenjena mlađoj publici, nažalost nije nimalo zadovoljila očekivanja. Francuska strana je pokazala minimalni interes za hrvatsku kinematografiju, ali i programaciju ovog programa, tako da je hrvatska strana odradila cijeli taj posao, osmisliš i organiziravši cijeli program."³⁰⁷ Iz tog razloga, u bazi podataka s francuske strane nije navedena partnerska institucija kao aktivno uključena.

Svake srijede tijekom prosinca održane su dvije projekcije dnevno, u 14 i 15.30 h, a program animacije je bio namijenjen za djecu od tri do pet godina. Program klasične animacije predstavljen je animiranim serijalom *Profesor Baltazar* nastalim u razdoblju od 1967. do 1978. u režiji Zlatka Grgića te je prikazano sedam epizoda iz serijala, dok je program kratkometražnog animiranog filma nastao u suradnji s Agencijom za kratki metar³⁰⁸ te je bio namijenjen djeci u dobi iznad dvanaest godina. Program animacije za djecu od tri do pet godina bio je sastavljen od sedam kratkometražnih filmova u ukupnom trajanju od 34 minute. Bilo je ukupno održano osam programa koje su posjetila ukupno 32 posjetitelja. "Posjećenost projekcija je bila potpuno poražavajuća i nije opravdala obećanja organizatora da će program biti posebno komuniciran sa školama, kvartovskim udrugama mladih i sl. kako bi se senzibilizirala publika kojoj je ovaj program upravo i namijenjen."³⁰⁹

³⁰⁶ Arhivi Ministarstva kulture Republike Hrvatske; Predmet: Filmski program Festivala Hrvatske u Francuskoj (Ur. broj 380-13-02; Klasa: 910-01/12-06/0023)

³⁰⁷ Ibid.

³⁰⁸ Franc. L'Agence du court métrage

³⁰⁹ Arhivi Ministarstva kulture Republike Hrvatske; Predmet: Filmski program Festivala Hrvatske u Francuskoj (Ur. broj 380-13-02; Klasa: 910-01/12-06/0023)

Hrvatski film u fokusu

U sklopu međunarodnog filmskog festivala u Arrasu koji se svake godine održava kao desetodnevna manifestacija u studenome i svojoj publici donosi velik broj filmskih pretpremijera i klasika hrvatski je film bio u fokusu, održan je program pod nazivom *Hrvatski film u fokusu*. Program je realiziran u suradnji Festivala i Hrvatskog audiovizualnog centra. Francuskoj publici su premijerno predstavljena tri filma iz 2011. i 2012. godine, a koji se bave aktualnim događajima u Hrvatskoj. Hrvatski audiovizualni centar bio je u kontaktu s predstavnicima Arras Film Festivala predlažući im recentne hrvatske filmove koji odgovaraju kriterijima njihovog festivala i koji bi se uklopili u njihov program. Finalni odabir filmova napravila je francuska strana, nakon čega su stupili u kontakt s nositeljima prava selektiranih filmova te dogovorili formate prikazivanja i predstavljanja putem festivalskih promomaterijala. Na festivalu u Arrasu sudjelovali su redatelji Aldo Tardozzia i Stanislav Tomić gdje su predstavili svoje filmove. Informacije o posjećenosti nisu dostupne.

Na istoku Jadrana

U Bibliothèque Publique d'Information (skraćeno: BPI) u sklopu Centre Georges Pompidou (Javnoj knjižnici centra Georges Pompidou) održan je program pod nazivom *A l'Est de l'Adriatique (Na istoku Jadrana)* tijekom tri dana. Ta je suradnja uključivala prikazivanje dva programa animiranih filmova: prvi je bio posvećen zlatnom razdoblju Zagrebačke škole animiranog filma iz razdoblja od 1957. do 1966. godine tijekom kojeg je prikazano deset filmova te drugi program koji je predstavljao retrospektivu kratkometražnih animiranih filmova Joška Marušića, predstavnika drugog razdoblja škole a koji je bio predstavljen s deset filmova nastalima u razdoblju od 1978. do 2006. godine. Kustosica programa je Arlette Alliguié, voditeljica kinoprograma u BPI-ju. Ona je krajem srpnja 2012. kontaktirala Hrvatski audiovizualni centar s prijedlogom programa koji je sama predložila želeći ga prikazati u Centru Pompidou. Redatelj Joško Marušić pozvan je od strane BPI-ja u Pariz kako bi predstavio program posvećen njegovom filmskom stvaralaštvu te sudjelovao u razgovorima s publikom. S hrvatske strane je partnerska organizacija bio Zagreb film i Hrvatski audiovizualni centar a s francuske strane BPI.

Podaci o posjećenosti programa nisu dostupni.

Program eksperimentalnog filma

Šestodnevni ciklus autorskog i eksperimentalnog filma održan je u Centre Georges Pompidou tijekom kojeg je publika mogla vidjeti povijesni presjek avangardnog i eksperimentalnog

filma u Hrvatskoj. Predstavljani su radovi Oktavijana Miletića, Mihovila Pansinija, Ladislava Galeta, Krste Papića, Vlade Kristla, Ante Babaje kroz ukupno osam programa. Program retrospektive je posljedica dugog zajedničkog istraživačkog rada te je osmišljen u suradnji francuskog kustosa Jonathana Pouthiera te hrvatske kritičarke i filmologinje Diane Nenadić. U Parizu su program predstavili hrvatski filmski stručnjaci Diana Nenadić, Hrvoje Turković i Tanja Vrvilo te autorica Ana Hušman, dok je poseban gost programa bio hrvatski multimedijalni umjetnik Ivan Ladislav Galeta čiji se neki od odabranih i prikazanih radova već godinama nalaze u vlasništvu Centra Georges Pompidou. S hrvatske strane je partnerska organizacija bio Zagreb film, Hrvatski filmski savez, Hrvatska kinoteka i Hrvatski audiovizualni centar a s francuske strane Centre Georges Pompidou.

Održani su razgovori s autorima i filmskim stručnjacima nakon projekcija, a program je vidjelo 270 gledatelja.

Program na Festivalu Rencontres cinématographiques

U sklopu Festivala Rencontres cinématographiques de Cerbère-Portbou³¹⁰ održan je program suvremenog hrvatskog eksperimentalnog filma koji je organiziran u suradnji Festivala s 25FPS – Festivalom eksperimentalnog filma i videa iz Zagreba. Prikazan je program u trajanju od 53 minute s dva filma redateljice Ane Hušman iz 2008. i 2011. godine te dva filma redatelja Vladislava Kneževića iz 2005. i 2010. godine. Na ovom usko specijaliziranom festivalu prisustvovali su i autori Ana Hušman i Vladislav Knežević koji su francuskoj publici predstavili svoje radove. Program je ostvaren u suradnji Festivala eksperimentalnog filma i videa i Hrvatskog audiovizualnog centra s hrvatske strane te Festivalom Rencontres cinématographiques s francuske strane.

Podaci o posjećenosti programa nisu dostupni.

Putovanje kroz povijest hrvatskog filma – Festival Amiens

Na 32. izdanju Festivala u Amiensu predstavljen je program koji je bio podijeljen u tri glavne programske cjeline: *Retrospektiva* i *Zagrebačka škola animiranog filma* te *Hommage Vatroslavu Mimici*, koji je ujedno bio i počasni gost festivala. Na Festivalu je ukupno prikazano petnaest dugometražnih filmova i četrdeset i dva kratkometražna. U *Retrospektivi* je prikazano jedanaest igranih filmova iz razdoblja od 1955. do 1981. godine, a posebnim programom predstavljena je Zagrebačka škola crtanog filma s pet kratkometražnih animiranih

³¹⁰ Hrv. Filmski susreti u Cerbère-Portbou

filmova od 1950-ih do 1980-ih godina. Poseban fokus je stavljen na redatelja Vatroslava Mimicu koji je osobno primio festivalsku nagradu *Licorne d'honneur*³¹¹ te su prikazana četiri njegova kratkometražna filma i četiri dugometražna igrana filma. Uručenje nagrade za životno djelo Vatroslavu Mimici je, u organizaciji Hrvatskog audiovizualnog centra, bilo snimljeno tom prigodom te je snimljena reportaža za *Dnevnik* Hrvatske radiotelevizije koja je istu večer emitirana u emisiji.

Program je ostvaren u suradnji Hrvatskog audiovizualnog centra s hrvatske strane te Cinémathèque française i Festival u Amiensu s francuske strane.

Program je posjetilo 1895 gledatelja, dok u izvješću Hrvatskog audiovizualnog centra stoji kako je "Posjećenost projekcija (...) bila jako dobra, dok se za neke projekcije tražila i karta više. Reakcije publike bile su vrlo pozitivne, a cijela programacija fokusa na hrvatski film, pobudila je veliku znatiželju među festivalskom publikom koja se do sada nije imala prilike upoznati s hrvatskom kinematografijom."³¹²

Retrospektiva klasika hrvatskog filma

Predstavljanje hrvatske filmske baštine ostvareno je pod nazivom *Retrospektiva klasika hrvatskog filma*. Program je ostvaren u Cinémathèque³¹³, te je prikazano ukupno trinaest igranih filmova te četrdeset i dva kratkometražna animirana filma kojim je predstavljena hrvatska filmska baština iz razdoblja od 1955. do 1981. godine. Prema *Izvješću o realiziranom programu Hrvatskog audiovizualnog centra* proces izbora i pripreme programa ostvaren je u ravnopravnom partnerstvu, te je ocijenjeno kako je "rad na selekciji programa bio (...) izuzetno dug i detaljan za sve sudionike suradnje. Za potrebe retrospektive kratkometražnih animiranih filmova Vatroslava Mimice te Zagrebačke škole crtanog filma, originalne kopije je ustupio Zagreb film te su izrađene kompilacije filmova na 6 digitalnih beta."³¹⁴ Program je ostvaren u suradnji Hrvatskog audiovizualnog centra s hrvatske strane te Cinémathèque française i Festival u Amiensu s francuske strane.

Ukupno je održano osamnaest prikazivanja te je programe posjetilo 914 gledatelja.

³¹¹ Dodjelom *Licorne d'or*, festival od 1980. godine odaje počast umjetnicima za doprinos razvoju filma. U dugoj povijesti dodjele ove nagrade, hrvatski umjetnik nikada nije bio nagrađen. Uz Vatroslava Mimicu, 2012. godine nagrada za životno djelo dodijeljena je i redatelju Raoul Pecku (Haiti) te direktoru fotografije Ricardu Aronovичu (Argentina/Francuska)

³¹² Arhivi Ministarstva kulture Republike Hrvatske; Predmet: Filmski program Festivala Hrvatske u Francuskoj (Ur. broj 380-13-02; Klasa: 910-01/12-06/0023)

³¹³ Hrv. Francuska kinoteka

³¹⁴ Arhivi Ministarstva kulture Republike Hrvatske; Predmet: Filmski program Festivala Hrvatske u Francuskoj (Ur. broj 380-13-02; Klasa: 910-01/12-06/0023)

Stanje svijeta.. i filma

U sklopu festivala Forum des Images realiziran je program *Stanje svijeta.. i filma*³¹⁵ koji ima za cilj usporediti suvremene filmove iz cijelog svijeta te tematizirati različita geopolitička pitanja putem neobaveznih susreta gostiju festivala Forum des Images – filmaša, sociologa, filozofa i politologa. Kao dio programa Festivala Hrvatske u Francuskoj u sklopu ovog događanja donijeta je odluka da se dio programa posveti aktualnim pitanjima u zemljama bivše Jugoslavije, pod nazivom *Povratak na Balkan*. S tim ciljem održane su projekcije triju dugometražnih hrvatskih igranih filmova koji prema mišljenju programatora Laurence Briot i Gillesa Rousseaua ocrtavaju razvoj i mijene hrvatskog društva: Dalibor Matanić, Rajko Grlić i Branko Schmidt. Organizirani su susreti i diskusije kako bi se pokušao dati presjek najvažnijih promjena u hrvatskom društvu.

Hrvatski redatelj Rajko Grlić sudjelovao je na okruglom stolu s diskusijom na temu: *Cinemas en ex-Yougoslavie: un destin commun entre “Yougonostalgie” et Union européenne? (Kina u ex-Jugoslaviji: zajednička sudbina između „Jugonostalgije“ i Europske unije?)*.³¹⁶

Program je ostvaren u suradnji Hrvatskog audiovizualnog centra s hrvatske strane te festivala Forum des Images s francuske strane.

Ukupno su održane tri projekcije, a program je posjetilo 636 gledatelja.

Susreti Henri Langlois

U sklopu Susreta Henri Langlois³¹⁷ održan je program koji je uključivao suradnju francuskog partnera festival Rencontres Henri Langlois s Akademijom dramskih umjetnosti, Zagreb Film Festivalom i Hrvatskim audiovizualnim centrom. Prvi se dio programa odnosio na izbor studentskih filmova Akademije dramske umjetnosti u Zagrebu snimljenih u tri prethodne godine, a koji je bio sastavljen od četiri filma iz 2009. i 2011. godine. Druga programska linija odnosila se na *carte blanche* prezentaciju Zagreb Film Festivala (ZFF), kada su prikazane *Zagrebačke priče* skupine autora iz 2009. godine te dva dugometražna igrana filma Rajka Grlića iz 2006. i 2010. godine. Redatelj je bio posebni gost festivala te je ovom prilikom proglašen *kumom* programa.

³¹⁵ Franc. Un Etat du monde... et du cinéma

³¹⁶ Redatelj Dalibor Matanić također je bio pozvan sudjelovati tom prigodom, međutim zbog loših vremernih uvjeta u Zagrebu zbog kojih su otkazani letovi nije uspio doputovati u Pariz i prisustovati ovom programu.

³¹⁷ Franc. Rencontres Henri Langlois - Festival International des Ecoles de cinéma

Programu su prisustvovala studentice s Akademije dramskih umjetnosti Hana Jušić³¹⁸, Sonja Tarokić i Barbara Vekarić te redatelj Rajko Grlić. Od četiri studentska filma koja su prikazana na Festivalu, za tri su bili pripremljeni prijevodi i titovi. Filmovi u odgovarajućem formatu prikupljeni su direktno od studenata produkcije i režije, dok su dugometražni filmovi Rajka Grlića ustupljeni bez naknade od strane francuskih distributera. U nastavku je ostvareno uzvratno predstavljanje festivala Rencontres Henri Langlois na 10. ZFF-u koji je održan u listopadu 2012. godine.

Projekcije su bile podijeljene u četiri zasebna prikazivanja, a ukupno su ih posjetila 354 gledatelja.

Svijet i njegova raznolikost: Hrvatska večer

U okviru programa *Svijet i raznolikost*, udruga Observatoire de la Diversité Culturelle³¹⁹ (skraćeno: ODC) organizirala je večer posvećenu Hrvatskoj tijekom koje je prikazan film Tomislava Radića *Što je Iva snimila 21. listopada 2003.* koji je uz dopuštenje autora prikazan sa službenog DVD-a distributera Discovery film koji je u sebi već sadržavao francuske titlove. ODC, osnovan 2000. godine, kroz program *Svijet i raznolikost* ima za cilj istaknuti kulturnu raznovrsnost i posvetiti se pitanjima aktualnim u pozvanoj zemlji. Večer je organizirana u partnerstvu s Općinom Lilas nakon što je Hrvatski audiovizualni centar predložio nekoliko mogućih filmskih naslova za ovaj program, a ODC se odlučio za film Tomislava Radića. Nakon projekcije filma zemlja domaćin organizirala je prijem nakon kojeg je slijedio okrugli stol s članovima udruge, piscima, filmskim stvarateljima i akademikima, a gosti događanja bili su Henri Heuger i Magdalena Petrović.

Prema *Izvjješću o realiziranom programu* Hrvatskog audiovizualnog centra, večer je popratilo "pedesetak gledatelja koji su gledali film te kasnije pratili diskusiju za okruglim stolom."³²⁰

Sažetak odlomka– film

Hrvatska kinematografija je francuskoj publici bila predstavljena s ukupno sto devedeset filmskih naslova. Programi su bili održani širom Francuske, te su se gledatelji imali priliku upoznati sa suvremenom i klasičnom domaćom igranom, animiranom i avangardnom

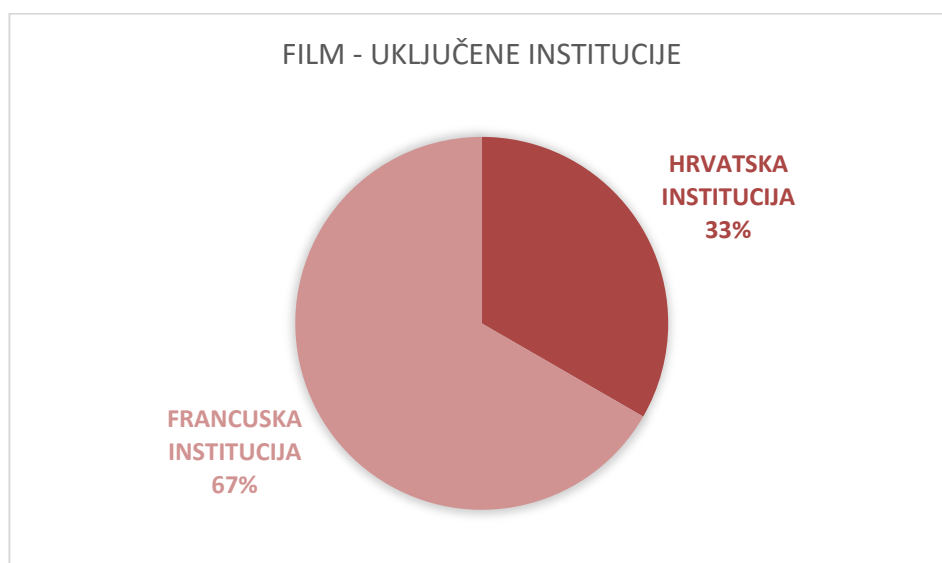
³¹⁸ Hana Jušić je snimila svoj prvi dugometražni film 'Ne gledaj mi u pijat' 2016. godine za koji je dobila cijeli niz domaćih i inozemnih priznanja.

³¹⁹ Hrv. Promatračnica kulturnih različitosti

³²⁰ Arhivi Ministarstva kulture Republike Hrvatske; Predmet: Filmski program Festivala Hrvatske u Francuskoj (Ur. broj 380-13-02; Klasa: 910-01/12-06/0023)

produkcijom. Najiscrpniji izvor podataka proizlazi iz *Izvjješća o realiziranom programu* Hrvatskog audiovizualnog centra³²¹ što je u radu istaknuto u više navrata, te govori u prilog činjenici da je ostvaren program najvećim dijelom naporom i radom hrvatskih partnera.

Hrvatski filmski program je bio predstavljen sa trinaest pojedinačno organiziranih događanja u koje je u svojstvu organizatora bilo uključeno četrnaest francuskih institucija i sedam hrvatskih. Pritom je svaka uključena hrvatska institucija bila uključena u više programa, radeći poslove produkcije programa za više događanja istovremeno.

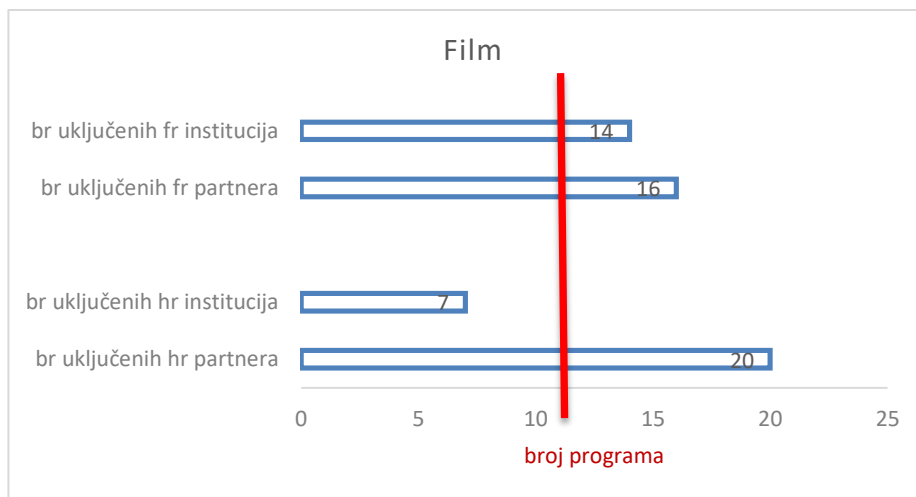

Slika 11: Omjer uključenih institucija u filmske programe

Hrvatski audiovizualni centar je bio uključen kao partnerska organizacija u svim programima dok je Zagreb film istovremeno radio na dva programa a ostale su hrvatske institucije bile uključene u samo jedan projekt.

Zbog činjenice da su iste hrvatske partnerske institucije bile uključene u više programa, na *Slici 12* je vidljiv nerazmjer u odnosu na uključenost hrvatske i francuske strane. I dok je s francuske strane vidljivo kako je za 13 programa bilo uključeno 14 institucija u funkciji 16 partnerskih organizacija, kod hrvatske strane je vidljivo kako je u svojstvu aktivno uključenih institucija bio uključen veći broj pri čemu je 7 institucija radilo posao 20 partnerskih organizacija.

³²¹ Arhivi Ministarstva kulture Republike Hrvatske; Predmet: Filmski program Festivala Hrvatske u Francuskoj (Ur. broj 380-13-02; Klasa: 910-01/12-06/0023)

Slika 12: Uloge uključenih institucija u filmskim programima

Prema izvješću koje je Hrvatski audiovizualni centar podnio zaključeno je kako je "Zasigurno jedna od najpozitivnijih strana ove manifestacije (...) povećanje broja hrvatskih filmova predevenih na francuski jezik, budući da su za potrebe prikazivanja ovog programa u Francuskoj, izrađeni francuski titlovi za ukupno 21 dugometražni i za 11 kratkometražnih filmova, dok su za neke filmove ujedno izrađene i nove kopije na digitalnim formatima, no nažalost niti jedna 35mm kopija nije bila restaurirana i digitalizirana ovom prilikom."³²² Ta činjenica ostaje kao trajna ostavština koja može olakšati ostvarivanje nekih budućih suradnji i prikazivanja filmova u frankofonim zemljama koje, kako je istaknuto u izvješću, dosada nisu bile moguće zbog premalog broja prijevoda hrvatskih filmova na francuski jezik.

³²² Ibid.

6.3. Glazba

Područje glazbe u sklopu Festivala je bilo zastupljeno s ukupno 12 programa, od kojih je "suradnja s Radio France ostavila trajni trag hrvatske glazbe u njihovim arhivima"³²³. U programu *Pravac Hrvatska, vikend na Radio France* je nastupao kao dirigent tadašnji zamjenik ministrice kulture Berislav Šipuš sa svojim ansamblom. "S Festivalom Croatie, la voici upoznat sam od samih početaka njegove realizacije, prvo u savjetodavnome svojstvu kao umjetnički direktor Muzičkog bijenala Zagreb, a potom s odgovornom zadaćom zamjenika ministrice kulture. Iz perspektive svake od tih dviju uloga, iskreno mi je zadovoljstvo što sam bio dio mehanizma koji je pokretao ovaj projekt."³²⁴

U ovom odlomku navode se osnovne informacije o programima vezanim uz područje glazbe koji su se realizirali tijekom Festivala, kako bi se osigurao kontekst i uvid u sadržaj tih događanja. Ključna pitanja na koja se nudi odgovor vezana su uz sadržaj i način provedbe, mjesta i konteksta održavanja, organizacije i institucije koje su sudjelovale u pripremi i provedbi, imena umjetnika i profesionalaca iz Hrvatske koji su sudjelovali, dok su dodatne informacije vezane uz ostvarenu suradnju nadodane kada je prepoznata njihova specifičnost za tu priliku. Tehnički podaci vezano uz uključene u provedbu navedeni su u opisu, te je postavljena analiza tih podataka, gdje su stavljeni u međuodnose.

Ansambl Dialogos: *Judita*

Muzikologinja i profesorica na Sorbonnei Katarina Livljanić zajedno sa svojim ansamblom Dialogos koji čine međunarodni umjetnici, istražuje i interpretira hrvatsku baštinu crkvene i narodne umjetnosti, te duhovno nasljeđe Dalmacije odnosno latinske i glagoljaške glazbene i liturgijske tradicije. U Muzeju Cluny, povodom otvaranja izložbe "I oni se zadiviše... srednjovjekovna umjetnost u Hrvatskoj", izveli su glazbenu monodramu *Judita* prema djelu Marka Marulića objavljenom u Veneciji 1501. godine.

U pripremi i provedbi ovog događanja sudjelovali su s hrvatske strane Ministarstvo kulture, a s francuske strane Musée de Cluny. Ukupno je zabilježeno 120 posjetitelja, koncert je održan jednom, te nema podataka o objavljenoj publikaciji.

³²³ Seadeta Midžić, intervju vodila Anera Stopfer, 15. svibnja 2019.

³²⁴ Uvodni tekst Berislav Šipuš u završnoj brošuri Festivala pod nazivom *Croatie, la voici – Festival de la Croatie en France* (Zagreb : Ministarstvo kulture i Francuski institut), 5.

Hrvatska, počasni gost Festivala "Villes des musiques du monde"

U sklopu Festivala "Villes des musiques du monde" (Festivala svjetskih gradova i glazbi) održano je cjelodnevno događanje u Parizu. Program Festivala je, kako ga opisuju organizatori u svojim promotivnim materijalima i na mrežnim stranicama, temeljen na živoj umjetničkoj praksi koja čuva tradicijsko naslijeđe posebno u glazbenim oblicima, a njeguje se u širokom narodnom krugu. Imajući taj programski koncept u vidu, direktor festivala Kamel Dafri programirao je pet različitih nastupa hrvatskih umjetnika. Nastupili su: ženska Klapa Čakulone, muška klapa Grdelin, Munski Zvončari, Gibonni i Darko Rundek. "Uz klape, na brodu je nastupio i muški baskijski ansambl Anaiki. Zanimljiva koncepcija nastupa bila je upravo izmjena raznolikih izvornih, hrvatskih i baskijskih pjesama. Naši glasovi odzvanjali su obalama rijeke te pozivali publiku na upoznavanje nove, za nju egzotične i nesvakidašnje glazbe."³²⁵

Tijekom dana su se nastupi klapa i zvončara odvijali na dokovima rijeke Seine te na brodovima koji su vozili kroz kanale koji proizlaze iz rijeke, što se programski nazivalo Parade Canalcafe. Ukupno su tri broda krenula s umjetnicima s triju različitih polazišnih točaka: iz Pariza, Aubervilliersa i Pantin te su se svi okupili ispred dvorane Cabaret Sauvage u kojoj su navečer bili koncerti Gibonnija i Darka Rundeka. Nakon pjesama na doku gdje su nastupili zvončari i klape i time obznanili početak festivala, publika i glazbenici su se ukrkali na brod gdje su klape nastavile s pjesmom.

Tri broda koja su tijekom dana na kanalu l'Ourcq okupljala hrvatske glazbenike zajedno s publikom, predstavljena su kao mediteranska glazbena vožnja brodom, što su glazbenice iz klape Čakulone opisale riječima: "Iako nam je more bilo kilometrima daleko, dopustili smo da nas brodovi i (u tadašnjem slučaju riječna) voda podsjetu na more, koje je klapskoj pjesmi tematski vrlo svojstveno."³²⁶

Riječ je o programu u kojem je s hrvatske strane partnerska institucija bilo Ministarstvo kulture dok je s francuske strane partnerska organizacija bio Festival Ville des Musiques du monde te je za tu priliku izdan letak s osnovnim podacima o događanju. Jednodnevno događanje je bilo posjećeno s 360 ljudi na brodovima te 696 posjetitelja u Cabaret Sauvage na večernjem koncertu.

³²⁵ Ivana Šijaković, i Petra Biskup, "Partnerstvo Festivala". *Hrvatska revija*, 2/13 (2013): 66. Dostupno na URL: <http://www.matica.hr/media/uploads/hr/2013/hr-2013-2.pdf> (pristupljeno: 01.07.2019)

³²⁶ Ibid.

Hrvatski Božić, koncert ansambla Antiphonus

Collège des Bernardins gotsko je zdanje bivšeg cistercitskog samostana koje djeluje kao centar s misijom dijaloga različitih kultura, tradicija i običaja, s posebnim interesom za suvremeno, stoga je u njemu održan koncert suvremenog ansambla Antiphonus uz dirigenta Tomislava Fačinija te sudjelovanje gitarista i glazbenika na lutnji Edina Karamazova. Tom prilikom izveden je program autentičnih hrvatskih narodnih božićnih pjesama³²⁷ te najvrjednijih starih djela hrvatske klasične glazbe³²⁸. Kao dodatni sadržaj stvaranju ugođaja *Hrvatskog Božića*, oživljen je i običaj postavljanja jaslica, a uz to su na veliki bor u samom centru bili postavljeni licitarski ukrasi³²⁹. Nakon koncerta nastavilo se druženje u božićnom ugođaju uz hrvatske kulinarske specijalitete vezane za božićno doba koje je priredio hrvatski chef Zlatko Marinović, o čemu je riječ u poglavlju o gastronomiji.

Za ovo događanje nije bilo francuske partnerske institucije, koncert je posjetilo 401 slušatelj, te nije zabilježeno da li je izdana popratna publikacija.

Koncerti Klape Grdelin

Koncerti klape Grdelin održani su u dva termina tijekom jednodnevnog događanja u glazbenom paviljonu Luksemburškog parka u Parizu. S francuske strane nema podataka o partnerskoj instituciji, dok je organizator s hrvatske strane bilo Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Parizu, te je Ministarstvo vanjskih poslova preuzelo cjelokupni trošak nastupa klape.

Kako stoji u Izvješću MVEP-a "Upoznavanje francuske publike s klapom, muškim komornim pjevačkim sastavom a cappella, što je hrvatska tradicija pjevanja folklorne i za klapu komponirane glazbe."³³⁰

Podaci o posjećenosti niti o objavi publikacije nisu dostupni.

Koncerti Klape Iskon

³²⁷ Izvedena djela: *Zdrava Devica* (Zagorje), *U se vrime godišća* (Trogir, Dalmacija), *Zdrav Kralj mladi* (Međimurje)

Gle, kakva to svetlost (Jastrebarsko, Plješivica), *U to vrijeme godišća* (Bosna), *Bog se rodi* (Istra)

³²⁸ Izvedena djela: Pérotin: *Alleluia Nativitas*, *Tractus stellae* (11. stoljeće, *Mystère de l'Épiphanie*), Filip Vranjanin: *Tutto el mondo chiama e crida*, *Turchi*, *Mori e Indiani*, Ivan Lukačić: *Canite et psallite, omnes populi*, Gesualdo: *Ave, dulcissima Maria*, Ivan Lukačić: *Quam pulchra es, amica mea*, Filip Vranjanin: *Ne le tue braze, o vergene Maria*

³²⁹ Izradio ih je Josip Ranogajec "Blažeković", medicar i voskar.

³³⁰ Arhivi Ministarstva kulture Republike Hrvatske; Dokument *Izvješće o Festivalu Hrvatske u Francuskoj* Ministarstva vanjskih i europskih poslova, poslano 31.1.2013. godine, u mapi s materijalima vezano uz Festival, bez urudžbenog broja.

Klapa Iskon bila je uključena u program Festivala "Croatie, la voici" s turnejom u organizaciji agencije Sons du monde kao partnerskom institucijom iz Francuske. Sastav klape tom prilikom je bio: Mislav Biočina, Ante Blažević, Zvonimir Kovačić, Jurica Nazlić, Eduard Šegota). S hrvatske strane nije bilo partnerske institucije, te je Cantus d.o.o. bio operativni posrednik pri kupovini avionskih karata za klapu. Prema Press materijalu Festivala³³¹, kao jedinom izvoru informacija o njihovim koncertima, gostovanje je bilo organizirano u pet različitih gradova: Espace Django Reinhardt u Strasbourgu; Espace Prévert, Savigny le Temple u Festi Cant' – Église de Contes u Contes; Église de Fraisses u Fraisses; Église Saint Dagobert u Longwy-Haut.

Podaci o posjećenosti niti o objavi publikacije nisu dostupni.

Koncerti klape Vokalisti Salone

Na poziv Sveučilišta Panthéon Assas – Paris II klapa Vokalisti Salone nastupila je pod ravnanjem maestra Mirka Jankova na pariškom Sveučilištu Sorbonne. Osim tog glavnog nastupa na Odjelu za pravo, ekonomiju i političke znanosti Sveučilišta Sorbonne, klapa je održala koncert za vrijeme i nakon misnog slavlja u Centru francusko-hrvatske kulture gdje je hrvatska misija, koju predvodi župnik Tomislav Kraljević, u crkvi sv. Ćirila i Metoda. Kako stoji u Izvješću korisnika, tijekom sedam dana boravka u Parizu, klapa Vokalisti Salone upoznavala je zainteresiranu publiku s klapskom pjesmom pjevajući na svim javnim mjestima gdje se zatekla. Riječ je bila o neplaniranim izvedbama u javnosti a u duhu klapskog pjevanja, koje je pronosilo zvuke hrvatske klape na autohtoni način upravo spontanom izvođenjem. Tako su prema navodima u izvješću pjevali na Montmartreu, na Champs-Élysées, kod Eiffelovog tornja, u Disneylandu, po kafićima i bistroima te u metrou³³².

Za ovo događanje je francuska partnerska institucija bilo Sveučilište Panthéon Assas – Paris II a s hrvatske strane Vokalisti Salone. Podaci o posjećenosti nisu zabilježeni, nije poznato da li je izdana popratna publikacija.

Koncert violončelistice Monike Leskovar

Duo čelista međunarodnog ugleda Monika Leskovar iz Hrvatske i Giovanni Solima iz Italije održali su cjelovečernji koncert u pariškom koncertnom prostoru Salle Gaveau. Glazbenici su

³³¹ Dostupno na URL: <https://www.min-kulture.hr/userdocsimages/Projekti/Croatie%20la%20voici%20HR.pdf> (pristupljeno 01.07.2019)

³³² Arhivi Ministarstva kulture; Predmet: Filmski program Festivala Hrvatske u Francuskoj (Ur. broj 380-13-02; Klasa: 910-01/12-06/0031)

stavili naglasak na izvedbu djela hrvatskih i francuskih autora: Vinka Jelića, Marin Maraisa i Claudea Debussyja³³³.

Riječ je o programu u kojem s francuske strane nije bilo partnerske institucije koja bi se brinula o pripremi i provedbi događanja. Hrvatsko Ministarstvo kulture platilo je najam dvorane i koordiniralo dogovore s umjetnicima te je Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Parizu pomoglo u organizaciji same koncertne večeri a Cantus d.o.o. je izvršio kupovinu avionskih karata za umjetnike.

Objavljena je programska knjižica na 12 stranica. Koncert je izveden jednom, a podaci o posjećenosti nisu pronađeni.

Koncert Lane Kos i Martine Filjak

Cjelovečernji koncert Lane Kos i Martine Filjak organiziran je u pariškom koncertnom prostoru Salle Gaveau. Lana Kos izvela je arije iz sedam opera različitih autora³³⁴, uz pratnju pijanistice Nine Cossetto. Martina Filjak nastupila je na koncertu s četiri izvedbe³³⁵.

Riječ je o programu u kojem s francuske strane nije bilo partnerske institucije koja bi se brinula o pripremi i provedbi događanja. Hrvatsko Ministarstvo kulture platilo je najam dvorane i koordiniralo dogovore s umjetnicima te je Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Parizu pomoglo u organizaciji same koncertne večeri a Cantus d.o.o. je izvršio kupovinu avionskih karata za umjetnike.

Objavljena je programska knjižica na 16 stranica. Koncert je izveden jednom, a podaci o posjećenosti nisu pronađeni.

Pravac Hrvatska, vikend na Radio Franceu

U pariškom prostoru namijenjenom suvremenoj umjetnosti Le Centquatreu u zajedničkom programu tematski povezanih koncerata programirano je sedam koncerata s hrvatskom glazbom i hrvatskim glazbenim interpretima pod nazivom Weekend Radio France. Kako se navodi u najavama ovog događanja, glazbena ponuda ove institucije uvijek nastoji obogatiti novim djelima i iskustvima suvremene umjetnosti pri čemu se naglasak u programiranju stavlja na neuobičajene, atraktivne cjeline, što je rezultiralo miješanjem glazbenih žanrova i

³³³ Prema Ugovoru o nastupu na Festivalu koji je potpisan između Cantus d.o.o. i umjetnice Monike Leskovar stoji kako su, osim spomenutih, izvedeni i sljedeći programi: Luigi Boccherini: *Sonata br. 3 u G-duru*, Srđan Dedić: *Hey Pearl*, Giovanni Sollima: *The Interpretation of Dreams*.

³³⁴ Izvedena djela iz opera S. Rahmanjinova, P. I. Čajkovskog, N. Rimski-Korsakova, J. Hatzea, I. Lhotke-Kalinskog, G. Bizeta i G. Verdija.

³³⁵ Izvedena djela: B. Bjelinski: *Prvo jutro na planini*, *Neobuzdana igra*, A. Skrjabin: *Preludij i Nocturno*, op. 14, br. 2.

sastava. Kroz program su povezana hrvatska i francuska djela u programima u izvedbama mladih hrvatskih i francuskih umjetnika. Kao potvrda francusko-hrvatskih veza na programu su bile *Tri pjesme* Dragana Plamenda na Baudelaireove stihove i koncert s djelima hrvatsko-francuskog skladatelja Ive Maleca, a okosnice programa posvećenog hrvatskoj glazbi činili su nastupi ansambla Dialogos s djelom *Dalmatica*, Kvarteta Porin s djelima Dore Pejačević, muškog zbora Hrvatske radiotelevizije s djelima Julije Skjavić i Ivana Lukačića, te Ansambla Cantus koji je izveo djela suvremenih hrvatskih skladatelja.

Vikend je započeo u petak koncertom pijanista Ive Pogorelića, koji je izvodio djela Chopina i Franza Liszta. U subotu su održana četiri glazbena programa: za najmlađe je izvedena adaptacija bajke *Ribar Palunko i njegova žena* Ivane Brlić Mažuranić uz tradicijska glazbala na kojima su svirali Stjepan Večković (gajde, diplica, dvojnice, ocarina, lijerica, mih, šurle, sopile, udaraljke), Antun Božić (samica), Tomislav Đorđević (gajde, diplica, sopile, udaraljke) i Marko Robić (tambura). Nakon toga izvedena su djela Ive Maleca³³⁶ uz izvedbe sopranistice Françoise Kuble i Frédérique Garnier na harfi te Ying-Yu Chang na udaraljka. Potom su ansambl Dialogos Katarine Livljanić i klapa Kantaduri izveli program *Dalmatica*, koji objedinjuje pučko i crkveno srednjovjekovno pjevanje. Subotnji program završen je koncertom komornog sastava Filharmonijskog orkestra Francuskog radija koji je pod ravnanjem španjolskog dirigenta Jaimea Martina izveo koncert s djelima Josepha Haydna i njegovih suvremenika – Luke Sorkočevića i Julija Bajamontija. U nedjelju su održana još dva koncerta kojima je predstavljeno hrvatsko glazbeno stvaralaštvo od tradicijske do suvremene glazbe. Kanadska mezzosopranistica Andrea Hill izvela je djela Dore Pejačević, Blagoja Berse i Dragana Plamenca; hrvatska mezzosopranistica Martina Gojčeta Silić izvela je skladbe Milka Kelemena i Berislava Šipuća; pijanist Danijel Detoni izvodio je skladbe Ferde Livadića, Dubravka Detonija, kvintet Dore Pejačević. Uz njih su nastupili Kvartet Porin³³⁷, Ansambl Cantus pod ravnanjem Berislava Šipuća³³⁸, te Zbor Hrvatske radiotelevizije pod ravnanjem Tončija Bilića³³⁹.

Riječ je o programu koji se pripremao u suradnji više hrvatskih i francuskih institucija, te se "Program (...) postupno i dugo pripremao, oprez je popuštao pred partiturama i snimkama

³³⁶ Izvedena su djela *Cantate pour elle*, *Weekend za elektroniku*, *Attaca*

³³⁷ Izveden je *Gudački kvartet op. 33* Josepha Haydna i Klavirskim kvintet Dore Pejačević

³³⁸ Izvedena su djela Marka Ruždjaka *Prudent views of my love passing by the seasons* i djelo *Ten Hotti* Berislava Šipuća

³³⁹ Izvedena su djela *Gloria* Franza von Suppé, *Moteti* Julija Skjavić i *Sacrae cantiones* Ivana Lukačića

koje smo slali, a krajnji izbor – uz nekoliko zadržanih početnih signala s egzotičnim nabojem (F. von Suppé) – lijepa je i reprezentativna panorama hrvatske glazbe."³⁴⁰

S hrvatske strane partnerska institucija u pregovaranju programa bilo je Ministarstvo kulture³⁴¹, dok su s francuske strane kao partnerske institucije bili uključeni Radio France, Centre national du théâtre i France Musique.

Za to događanje bile su objavljene dvije programske knjižice. Jedna na 32 stranice, čija urednica je bila Dina Puhovski iz Ministarstva kulture Republike Hrvatske te programska knjižica u izdanju Radio Francea na 68 stranica, obje na francuskom jeziku. U kraćem izdanju koje je tiskano u Hrvatskoj, uz detaljan program navedene su informacije o svakom pojedinom umjetniku i skladateljima koje je izvodio. U dužem izdanju programske knjižice programu su dodane mnoge reklamne poruke, objavljeni su i intervjui s Ivom Malecom i hrvatskom povjerenicom Seadetom Midžić te tekst Katarine Livljanić i Joška Čalete o projektu *Dalmatica* koji su obogaćeni tekstovima hrvatskih napjeva s prijevodom na francuski jezik³⁴².

Podaci o posjećenosti nisu zabilježeni.

Ojkanje i istarska glazba

Maison des Cultures du monde pariška je institucija koja je izgradila prepoznatljivu reputaciju predstavljajući od 1982. godine francuskoj javnosti različite aspekte kultura iz cijelog svijeta. S hrvatske strane su partnerske institucije bili Institut za etnomuzikologiju iz Zagreba i hrvatska komisija za UNESCO pri Ministarstvu kulture Republike Hrvatske a s francuske strane je partnerska organizacija bila Maison des Cultures du monde. U zajedničkoj suradnji triju institucija je dogovoreno predstavljanje hrvatske nematerijalne kulturne baštine – ojkanja (ili treskanje, orzenje, rozganje) kao najstarijeg glazbenog izričaja u Hrvatskoj. Ojkanje je UNESCO-ov Odbor za nematerijalnu kulturnu baštinu svijeta u 2010. godini uvrstio na popis ugrožene nematerijalne svjetske baštine. Uz okrugli stol, koji je bio namijenjen susretu istraživačke i stručne javnosti (etnolozima, antropolozima i etnomuzikolozima) organiziran je i nastup hrvatskih glazbenika koji su tom prilikom ilustrirali primjere ojkanja i istarskog pjevanja. Na okruglom stolu u raspravi je sudjelovalo četvero hrvatskih stručnjaka Joško

³⁴⁰ Citat iz dokumenta pod nazivom Sintetsko izvješće 2013. s potpisom povjerenice Seadete Midžić, koje se nalazi u arhivima Ministarstva kulture, neklasificirano, u mapi s materijalima Festivala.

³⁴¹ Zamjenik ministrice Berislav Šipuš i hrvatska povjerenica Seadeta Midžić bili su u direktnim komunikacijama s Brunom Berenguerom, producentom i programatorom događanja te su zajednički koordinirali pripremu i provedbu trodnevnog događanja.

³⁴² Uz tekstove *Dalmatice* u knjižicu su uvršteni i tekstovi Julija Bajamontija, Dore Pejačević, Blagoja Berse i Dragana Plamenca na hrvatskom jeziku uz prijevode na francuski jezik čime je publici bilo osigurano razumijevanje hrvatskih napjeva.

Ćaleta (ujedno i u ulozi moderatora), Tvrtko Zebec³⁴³, Tomislav Matković³⁴⁴, Dario Marušić³⁴⁵ dok je s francuske strane u diskusiji sudjelovala Anne-Florence Borneuf³⁴⁶. U glazbeno-izvođačkom dijelu sudjelovalo ukupno 12 hrvatskih pjevača: Noel Šuran, Maria Drašković, Zoran Karlić, Dario Marušić, Mile Sesar, Drina Sesar, Ante Boban, Smiljan Glavaš, Dragica Viljac, Rosa Škember, Ivanka Hrabar, Jozo Abaza, koji su izveli ukupno 16 istarskih napjeva, 13 gangi, 10 ojkavica. Događanje se odvijalo na engleskom i francuskom jeziku, te je osigurano konsektivno prevođenje.

Događanje je pratilo 115 gledatelja te je izdan prospekt na četiri stranice.

Ovnis de Croatie

U prostoru Petit Bain, brodu na Seinei ostvaren je interdisciplinarni program koji je koncipiran na ideji da se prostor pretvori u hrvatsku luku koja kroz izložbu, instalaciju i koncert povezuje vizualne elemente s glazbom. Program naziva *Ovnis de Croatie* bio je namijenjen mlađoj publici kojoj je predstavljena izložba i instalacija Martine Mezak i Davora Mezaka, te koncert hrvatske glazbene grupe Afion i francuskog Schyzodrome koju čine glazbenici iz različitih dijelova svijeta. "Projekt je ujedinio 14 umjetnika; 2 muzička sastava i 2 vizualna umjetnika koji su napravili audio-vizualni performans na temu 'Hrvatski identitet kroz prostorno-vremensko putovanje'³⁴⁷. S hrvatske strane je partnerska organizacija bila Artenativa – udruga za promicanje umjetnosti i kulture, dok su partneri s francuske strane bili Compagnie Prométhée i glazbeni sastav Schyzodrome.

Za ovo događanje podaci o posjećenosti nisu zabilježeni, te je za tu priliku izdan letak s osnovnim informacijama o događanju.

Zagrebački solisti i Marc Coppey

Zagrebački solisti su zajedno s violončelistom Marcom Coppeyem sudjelovali u sklopu Festivala "Croatie, la voici" s dva koncerta, od kojih je jedan bio u Parizu u Théâtre de la Ville, a drugi se održao dan poslije u Théâtre Anne de Bretagne, u gradu Vannes. Program

³⁴³ hrvatski antropolog i ravnatelj Instituta za etnologiju i folkloristiku

³⁴⁴ hrvatski novinar i folklorist

³⁴⁵ hrvatski glazbenik i etnomuzikolog

³⁴⁶ etnomuzikologinja i znanstvenica na CNRS, Paris X Nanterre sveučilištu

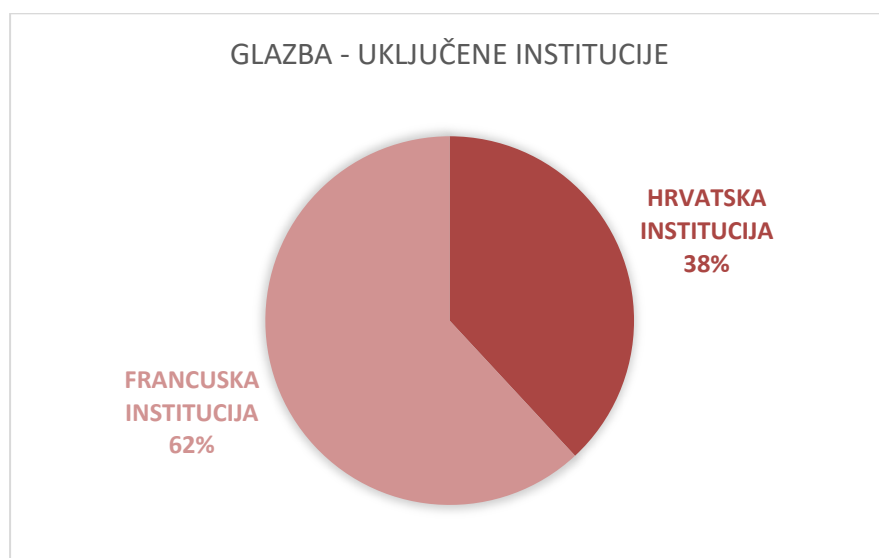
³⁴⁷ Arhivi Ministarstva kulture Republike Hrvatske; Predmet: Virtualno putovanje Hrvatskom (Klasa: 910-01/12-06/0053, 380-12-3)

koji su tom prilikom izveli bio je sastavljen od skladbi četiriju različitih skladatelja, od kojih i dva Hrvata: Amando Ivančić i Ivo Malec³⁴⁸.

Riječ je o programu u kojem su s hrvatske strane partnerska organizacija bili Zagrebački solisti, dok su s francuske strane bile uključene kao partnerske institucije Théâtre de la Ville, Théâtre Anne de Bretagne i Agencija Satirino koja se brinula o pripremi i provedbi događanja. Podaci o objavi programske knjižice nisu zabilježeni. Koncert je izveden dvaput, no podaci o posjećenosti nisu pronađeni.

Sažetak odlomka – glazba

Hrvatska glazba bila je predstavljena sa dvanaest pojedinačno organiziranih događanja u koje je u svojstvu organizatora bilo uključeno trinaest francuskih institucija i osam hrvatskih. Pritom je svaka uključena hrvatska institucija bila uključena u više programa, obavljajući poslove pripreme i provedbe više događanja istovremeno. U organizacijskom smislu, u projekte koji su bili vezani za područje glazbe bio je veći postotak uključenih francuskih institucija nego hrvatskih institucija što je vidljivo iz prikaza na *Slici 13*.

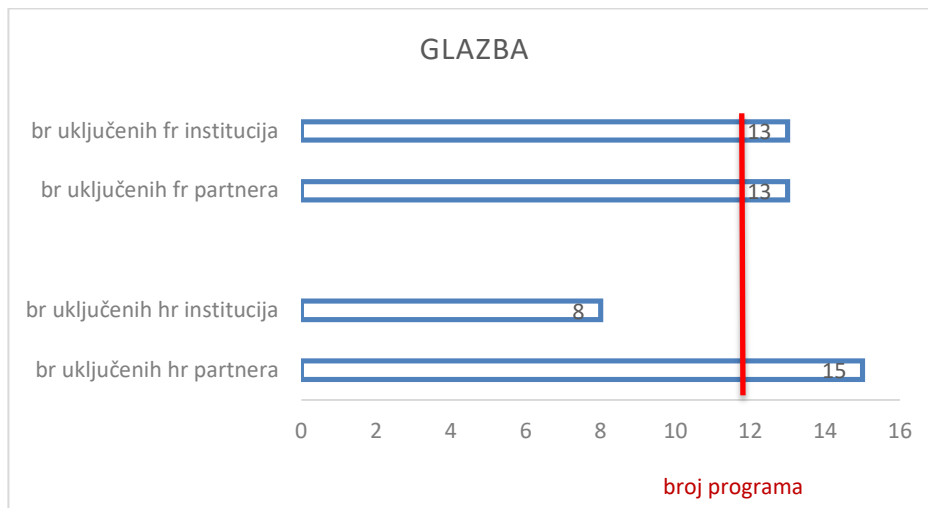
Slika 13: Omjer uključenih institucija u glazbene programme

U području glazbe, Ministarstvo kulture Republike Hrvatske je s hrvatske strane bilo glavna referentna točka za šest programa te je u ostalima također imalo aktivnu ulogu. Za tri programa s francuske strane nije bilo partnerske institucije nego je riječ o unilateralnoj aktivnosti, budući da je "procijenjeno kako je od iznimne važnosti imati predstavljenu glazbu

³⁴⁸ Izvedena djela: A. Ivančić: *Simfonija br. 9 u G-duru*; J. Haydn: *Koncert za violončelo i gudače u C-duru*, br. 1; Ivo Malec: *Lumina*; P. I. Čajkovski: *Serenada za gudače u C-duru*, op. 48.

u svoj svojoj punini i doseg u koje zasluŹuje, stoga je odluĉeno da se upustimo u samostalnu organizaciju, sa svim njenim rizicima."³⁴⁹

Zbog ĉinjenice da su iste hrvatske partnerske institucije bile ukljuĉene u viŹe programa, na *Slici 14* je vidljiv nerazmjer u odnosu na ukljuĉenost hrvatske i francuske strane. I dok je s francuske strane vidljivo kako je za 12 programa bio ukljuĉen jednaki broj partnera koje je ĉinilo isto toliko organizacija, kod hrvatske strane je vidljivo kako je osam institucija radilo posao 15 partnerskih organizacija.

Slika 14: Uloge ukljuĉenih institucija u glazbenim programima

6.4. KazaliŹte

U ovom odlomku navode se osnovne informacije o programima vezanim uz podruĉje glazbe koji su se realizirali tijekom Festivala, kako bi se osigurao kontekst i uvid u sadrŹaj tih događanja. Kljuĉna pitanja na koja se nudi odgovor vezana su uz sadrŹaj i naĉin provedbe, mjesta i konteksta odrŹavanja, organizacije i institucije koje su sudjelovale u pripremi i provedbi, imena umjetnika i profesionalaca iz Hrvatske koji su sudjelovali, dok su dodatne informacije vezane uz ostvarenu suradnju nadodane kada je prepoznata njihova specifiĉnost za tu priliku. Tehniĉki podaci vezano uz ukljuĉene u provedbu navedeni su u opisu, te je napravljena analiza tih podataka, gdje su stavljeni u međudnose.

Ciklus ĉitanja hrvatskih dramatiĉara

U suradnji s kazaliŹtem Comédie Française organiziran je ciklus od tri veĉeri ĉitanja hrvatskih dramatiĉara u kazaliŹnoj dvorani Studio-Théâtre, koji je treća i ujedno najmanja scena

³⁴⁹ Seadeta MidŹić, intervju vodila Anera Stopfer, 15. svibnja 2019.

Comédie Française, osnovana 1996. godine za potrebe manjih predstava, prezentacija i događanja. Odabrana su tri dramska djela koja su oblikovana za program javnog čitanja Studio-Théâtre kao dio redovnog programa, kojima su predstavljena tri različita razdoblja hrvatske književnosti. Čitanje dramskog djela *Dundo Maroje* Marina Držića režirao je Nicolas Lormeau, čitanje dramskog djela *Gospoda Glembajevi* Miroslava Krleže režirao je Laurent Muhleisen i čitanje dramskog teksta *Europa – monolog za majku Courage i njezinu djecu* Ivane Sajko režirao je Nâzim Boudjenah. Djela su čitali glumci kazališta, dok je na čitanju svoje drame bila prisutna književnica Ivana Sajko.

S hrvatske strane je partner bilo Hrvatsko društvo pisaca, te je za izbor i izvedbu djela bilo odgovorno kazalište Comédie Française.

Prema izvješću Comédie Française koji je arhiviran u Francuskom institutu bilo je ukupno 280 gledatelja u tri dana.

Predstava *Car neuspjeha*

Predstava *Car neuspjeha* Zagrebačkog kazališta mladih, prema tekstu i u režiji Jana Fabrea pozvana je u Théâtre de Gennevilliers gdje je odigrana u dva termina. Riječ je o monodrami u kojoj glumi hrvatski glumac Frano Mašković. Prema podacima dostupnim u arhivima Francuskog instituta u izvješćima korisnika nije zabilježen točan podatak o broju posjećenosti. S hrvatske strane je u organizaciju i prikazivanje predstave bilo uključeno Zagrebačko kazalište mladih, dok je s francuske strane izbor i provedbu osiguralo kazalište iz Gennervilliersa.

Predstava *Forecasting*

Predstava *Forecasting* autorskog dvojca Barbare Matijević i Giuseppea Chica, uz dramaturšku podršku Saše Božića, nastala je u produkciji Kaaitheater iz Bruxellesa i koprodukciju Uovo iz Milana. Kao dio Festivala hrvatske kulture u Francuskoj je prikazana četiri puta u Menagerie de verre u sklopu Festivala d'Automne. Riječ je o predstavi koja čini dio trilogije započete radom *I am 1984.*, a temelji se na zbirci amaterskih videa preuzetih s najpopularnijeg internetskog servisa za razmjenu video sadržaja – YouTubea. Na pozornici izvođačica Barbara Matijević manipulira *laptopom* na čijem se zaslonu nižu videi s YouTubea, od kojih svi poštuju mjerilo 1:1, odnosno odgovaraju realnim veličinama osoba i predmeta. S hrvatske strane je tehničku potporu dala umjetnička organizacija De facto.

Predstava je izvedena četiri večeri, a prema izvješću pohranjenom u Francuskom institutu pogledalo ju je 388 gledatelja.

Predstava S Druge strane

Festival d'Automne u Parizu, međunarodni je festival suvremene umjetnosti, koji od rujna do prosinca svake godine privlači više od 100.000 posjetitelja programirajući različite umjetničke discipline. Koncept festivala je upoznati francusku javnost s djelima visoke umjetničke vrijednosti, često ugošćujući autore koji su skloni eksperimentu. Umjetnička direktorica Marie Collin odabrala je za gostovanje u sklopu Festivala d'Automne predstavu *S druge strane* Zagrebačkog kazališta mladih koju potpisuje hrvatski autorski dvojac Bobo Jelčić i Nataša Rajković. Riječ je o predstavi koja se bavi životima četvero usamljenih ljudi i njihovim naporom da nam ispričaju svoje priče a glume Ksenija Marinković, Jadranka Đokić, Krešimir Mikić, Nikša Butijer. S hrvatske strane je partnerska institucija bilo Zagrebačko kazalište mladih dok je s francuske strane to bio Festival d'Automne.

Predstava je odigrana u kazalištu La Colline sedam puta te ju je u tih nekoliko večeri ukupno pogledao 2041 gledatelj. Prema izvješću koje potpisuje organizacija Festivala d'Automne u arhivima Francuskog instituta u Parizu, tom prilikom je publici dijeljena programska knjižica s ukupno 20 stranica.

Predstava Slavuj

Profesionalna kazališna družina Triko koja posebno njeguje izričaj teatra novog cirkusa gostovala je s predstavom *Slavuj* u Salle des Fêtes de Gargenville. Program je ostvaren kao rezultat suradnje s francuskom redateljicom Lee Delong. Riječ je o cjelovečernjoj klaunskoj predstavi za odrasle u kojoj nastupaju četiri glumca-plesača i glazbeni trio, a koja se bazira na tehnikama klaunovskog kazališta škole Jacquesa Lecoqa. Nastala je u koprodukciji Triko cirkus teatra s Kulturom promjene Studentskog centra i Međunarodnim centrom za usluge u kulturi. Uz četiri hrvatska umjetnika koji izvode scenski nastup, nastupila su tri glazbenika. Režiju i dramaturgiju potpisuje francuska redateljica Lee Delong. S hrvatske strane je partner kazališna družina Triko, a s francuske strane nije bilo institucionalnog partnera koji je sudjelovao u odabiru i organizaciji izvedbe, nego je redateljica Lee Delong dogovorila gostovanje u kazalištu Gargenville.

Predstava je izvedena jednom te ju je pogledalo 215 gledatelja.

Predstava *Vane*

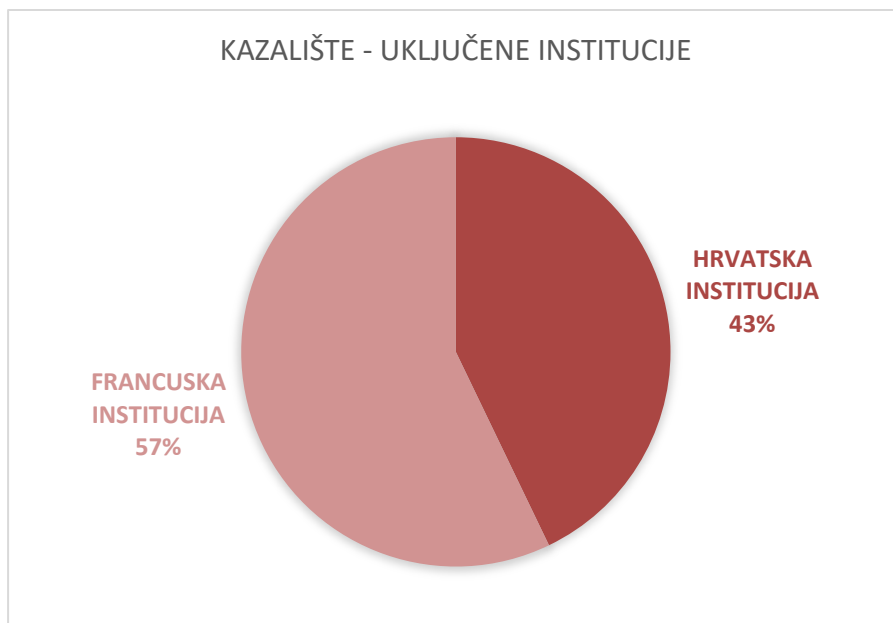
Kratki komad *Vane* napisao je Radovan Ivšić za Teatar sjena 1943. godine. Predstavu je prema predlošku Radovana Ivšića koncipirao i interpretirao Clément Peretjatko te je nastala u koprodukciji Théâtre du Hangar, Centre d'art et de recherche, Cie Jacques Bioulès i kazališne družine Collapse. Tijekom Festivala hrvatske kulture u Francuskoj, predstava *Vane* u režiji Clementa Peretjatka izvedena je u četiri različita prostora: u kazalištu Mains Nues, knjižnicama Marguerite Audoux i Buffon te na Sveučilištu Paris-Sorbonne. U završnom izvješću koje je podneseno Francuskom institutu naznačeno je kako je ovom prilikom u pariškom kazalištu lutaka prvi put prikazano djelo Radovana Ivšića te je naznačeno: "Bibliothèque Marguerite Audoux predlaže prikazivanje predstave mreži biblioteka za sezonu 2013/2014." Predstava je prikazana šest puta na različitim lokacijama, a prema izvješću korisnika u arhiviranim podacima Francuskog instituta zabilježeno je kako ju je vidjelo ukupno 160 gledatelja³⁵⁰.

Sažetak odlomka – kazalište

Hrvatska kazališna produkcija je francuskoj publici bila predstavljena s pet cjelovečernjih predstava i jednim programom scenskog čitanja. Podaci o posjećenosti su dostupni za sva događanja osim jednog, koje je bilo prikazano dvije večeri za redom. Za preostalih pet programa, koji su bili prikazivani tijekom 21 večeri, u različitim prostorima i datumskim okvirima zabilježena je posjećenost od 3084 gledatelja. Pet programa je bilo održano u Parizu a jedan u Gargenvilleu.

U organizaciju kazališnih programa je u svojstvu organizatora bile uključene četiri francuske institucije i tri hrvatske institucije. Pritom je Zagrebačko kazalište mladih bilo uključeno u dva programa s hrvatske strane, a Festival d'Automne s francuske strane, obavljajući poslove produkcije za dva događanja istovremeno. U organizacijskom smislu, u ukupnom zbroju projekta koji su bili vezani za područje kazališta bio je jednak postotak uključenih francuskih i hrvatskih institucija što je vidljivo iz prikaza na *Slici 15*.

³⁵⁰ Zabilježena je sljedeća raspodjela posjećenosti: Théâtre aux Mains Nues- 50 gledatelja , Bibliothèque Marguerite Audoux- 50 gledatelja, Bibliothèque Buffon – 20 gledatelja i Université Paris-Sorbonn – 20 gledatelja

Slika 15: Omjer uključenih institucija u programe iz područja kazališta

Zbog činjenice da je jedan program održan bez hrvatskog partnera, a jedan program je održan bez partnera s francuske strane, na *Slici 16* je vidljivo odstupanje u odnosu na ukupni broj programa.

Slika 16: Uloge uključenih institucija u programima iz područja kazališta

6.5. KNJIŽEVNOST

U ovom poglavlju navode se osnovne informacije o programima vezanim uz područje književnosti koji su se realizirali tijekom Festivala, kako bi se osigurao kontekst i uvid u sadržaj tih događanja. Ključna pitanja na koja se nudi odgovor vezana su uz sadržaj i način provedbe, mjesta i konteksta održavanja, organizacije i institucije koje su sudjelovale u pripremi i provedbi, imena umjetnika i profesionalaca iz Hrvatske koji su sudjelovali, dok su dodatne informacije vezane uz ostvarenu suradnju nadodane kada je prepoznata njihova specifičnost za tu priliku. Tehnički podaci vezano uz uključene u provedbu navedeni su u opisu, te je provedena analiza tih podataka, gdje su stavljani u međudnose.

Književna večer sa Sibilom Petlevski

Književnu večer sa Sibilom Petlevski organizirala je Akademija Mallarmé tijekom koje je ova hrvatska umjetnica predstavila i čitala izbor iz svog književnog opusa. Francuska književna akademija osnovana je 1937. godine, a od 1976. dodjeljuje prestižnu nagradu Mallarmé, a čiji su osnivači između ostalih Paul Valéry i André Gide. Sibila Petlevski je članica Akademije Mallarmé te je, prije čitanja njezine poezije na hrvatskom i u prijevodu na francuski jezik, tog dana sudjelovala u povjerenstvu za izbor nagrade za poeziju Mallarmé 2012. S hrvatske strane je potporna institucija u realizaciji ovog programa bilo Hrvatsko društvo pisaca, isključivao kao potpora u realizaciji financijske potpore za odlazak književnice. Spisateljica Petlevski je sadržaj i format večeri direktno dogovorila s Akademijom. S hrvatske strane nije bilo partnerske institucije u organizaciji događanja, te je s francuske strane P.E.N. klub organizirao događanje.

U izvješću koje se nalazi u arhiviranom predmetu³⁵¹ u Ministarstvu kulture izostao je podatak o posjećenosti događanja, te je u izvješću naznačeno kako su "nazočili, uz hrvatskog ambasadora u Francuskoj, gospodina Mirka Galića, i direktoricu Festivala, gospođu Seadetu Midžić, mnogi poznati francuski pjesnici i većina članova Akademije, od kojih su neki posebno za tu prigodu doputovali u Pariz"³⁵². Prema iskazu povjerenice Midžić događaj se odvio u "malom razgranatom prostoru francuskog P.E.N.-a, u kojem je održan tipičan format pjesničke večeri, u kojem je Sibila Petlevski bila njihova gošća a sve je bilo vrlo profesionalno organizirano"³⁵³.

³⁵¹ Arhivi Ministarstva kulture Republike Hrvatske; Predmet: Croatie, la voici, Centre Pompidou (Sibila Petlevski), (Ur. broj 380-13-03; Klasa: 910-01/12-06/0006)

³⁵² Ibid.

³⁵³ Seadeta Midžić, intervju vodila Anera Stopfer, 15. svibnja 2019.

(Raz)očarani snovi Hrvatske

U prostoru biblioteke Centrea Pompidou³⁵⁴ održao se program naziva "Les Rêves (dés) enchantés de la Croatie" koji se održao samo jednu večer. Koncept događanja bio je okrugli stol na temu "Hrvatska, pozornica Europe", a koji je moderirala Anne Madelain. Kao gosti su sudjelovali Daša Drndić, Srećko Horvat, Igor Štiks i Ivana Sajko te Jacques Rupnik³⁵⁵. Tom prilikom je umjetnica Ivana Sajko održala kazališni performans, te odigrala dramu *Rose is a rose is a rose is a rose* koja je već "predstavljena u francuskom prijevodu kao radiodrama na France Culture"³⁵⁶. S hrvatske strane nije bilo partnerske institucije, a s francuske strane je ulogu partnerske organizacije imao Centre Pompidou. Događanje su konceptijski osmislile Emmanuèle Payen, programatorica iz biblioteke Centre Pompidou i Anne Madelain, znanstvenica zadužena za međunarodne suradnje u EHESS-u³⁵⁷.

Prema izvješću Centrea Pompidou koji je arhiviran u Francuskom institutu, bilo je ukupno 120 gledatelja te nije izdana publikacija za tu priliku.

Stripovi

Na dva kata u prostorima la Rotonde koncipiran je multidisciplinarn pristup u predstavljanju hrvatskog stripa. Za cjelokupni koncept vikend-događanja koncept potpisuje Raphaël Barban iz Ferailles Productions koji je osmislio razne sadržaje koji su pratili veliku retrospektivnu izložbu i u popratnim prostorijama nudili razne sadržaje. Kustos izložbe tabli hrvatskih autora stripa kao retrospektiva zadnjih 50 godina bio je Slaven Gorički iz udruge Crtani romani šou. Diapoteca je instalacija koju je činila crna kutija u kojoj su posjetitelji mogli vidjeti dijapozitive koje su sami na radionici izradili; Turbo chrome je bila radionica tijekom koje su sudionici na skicama Maurovića ili braće Neugebauer mogli bojati predložak raznim ručnim tehnikama; Dunja Janković je oslikala zidove i napravila kolaž fresku od svojih radova; Miroslav Sekulić je za cijelo vrijeme trodnevne manifestacije oslikavao jedan zid prostorije. U centralnom dijelu la Rotonde bili su izloženi plakati Igora Hofbauera, te je "u noći s petka na subotu po cijeloj četvrti polijepljen velik broj njegovih reprintanih starih plakata, kao poziv publici da dođu u La Rotonde"³⁵⁸. U prizemlju je za cijelo vrijeme trodnevnog događanja bila otvorena knjižara s hrvatskim autorima prevedenim na francuski jezik kao i francuskih autora

³⁵⁴ Franc. Bibliothèque Publique d'Information (BPI)

³⁵⁵ Jacques Rupnik je politolog u Centre de recherches internationales – CERI.

³⁵⁶ Arhivi Ministarstva kulture Republike Hrvatske; Predmet: Ivana Sajko u Comedie Francaise, (Ur. broj: 380-13-03; Klasa: 910-01/12-06/0008)

³⁵⁷ EHESS je skraćenica za *Éditions de l'école des hautes études en sciences sociales*.

³⁵⁸ Arhivi Ministarstva kulture Republike Hrvatske; predmet: Festival Hrvatske u Francuskoj - putovanja umjetnika - strip (Frano Petruša, Igor Hofbauer, Miroslav Sekulić, Bruno Tolić), (Ur.br 380-12-3, Klasa: 910-01/12-06/0010)

koji pišu o Hrvatskoj, te je bio prisutan štand kolektiva Komikaze iz Hrvatske. Organizirano je potpisivanje stripova te susreti s hrvatskim umjetnicima koji su bili prisutni: Danijel Žeželj, Frano Petruša, Miroslav Sekulić, Igor Hofbauer, Bruno Tolić, Dunja Janković, Ivana Armanini. "Ono što je bilo uzbudljivo kod ovog projekta jest činjenica da su se svi pozvani umjetnici predali prostoru Rotonde, oslikavajući zidove i izvodeći performanse, išli su dalje od samog izlaganja. Dakle, postojala je istinska motivacija, riječ je o umjetnicima koji su uistinu htjeli pokazati kako stripovi nisu samo ukoričeni, nego mogu ići dalje od same knjige, mogu postati live, performans, video".³⁵⁹

S francuske strane su u organizaciju događanja bile uključene četiri institucije: Ferrailles Production, nakladnička kuća Actes Sud, Dargaud i Mosquito, dok je s hrvatske strane partner u organizaciji bila udruga Crtani romani šou. Manifestaciju su otvorili generalna direktorica Francuskog Instituta Sylviane Tarsot-Gillery i veleposlanik Republike Hrvatske Mirko Galić. Nakon pozdravnih govora izveden je performans Danijela Žeželja i Jessice Lurie. Uz kontinuirane projekcije klasika Zagrebačke škole crtanog filma, priređena je i noć DJ-a i VJ-a.

Prema izvješću koje potpisuje Raphaël Barban iz Ferrailles Productions a koje je arhivirano u Francuskom institutu, cijelu manifestaciju je posjetilo "oko 3000 posjetitelja".

Stručni susreti nakladnika

Stručni susreti nakladnika organizirani su u suradnji s francuskim Nacionalnim centrom za knjigu³⁶⁰ koji djeluje od 1946. godine. Operativno je provedba susreta s hrvatske strane provedena od strane Obrta za nakladništvo, posredništvo i trgovinu Sandorf. U susretima je sudjelovalo pet predstavnika hrvatskih nakladničkih kuća: Seid Serdarević iz nakladničke kuće Fraktura, Simona Goldstein iz nakladničke kuće Antibarbarus, Gordana Sfeci iz nakladničke kuće OceanMore, Kašmir Huseinović iz nakladničke kuće Kašmir promet i Ivan Sršen iz nakladničke kuće Sandorf. Prvi dan susreta održao se u Nacionalnom centru za knjigu te su hrvatski nakladnici imali priliku razmijeniti iskustva s urednicima i menadžerima za autorska prava francuskih izdavača. Preostala tri dana svaki nakladnik je imao dogovorene susrete u nakladničkoj kući prema predloženim sastancima u organizaciji francuskog Nacionalnog centra za knjigu. "U četiri dana posjeta Parizu hrvatski su nakladnici održali brojne službene i neslužbene sastanke s francuskim kolegama, te je preliminarno dogovoreno

³⁵⁹ Video o projektu Stripovi u Arhivima Francuskog instituta u Parizu, intervju s Raphaël Barban iz Ferrailles Productions, 2'17"

³⁶⁰ CNL- Centre national du livre je javna ustanova u nadležnosti Ministarstva kulture zadužena za podršku razvoju književnosti.

nekoliko prijevoda hrvatskih autora na francuski jezik³⁶¹ stoji u narativnom izvješću o izvršenju programa koje je potpisao Ivan Sršen iz nakladničke kuće Sandorf³⁶².

Rezidencijalne razmjene Krešimir Bagić i Hervé Beurel

U programu rezidencijalnih razmjena sudjelovala su dva umjetnika, pri čemu je hrvatski umjetnik boravio u Francuskoj, a francuski u Hrvatskoj tijekom mjesec dana. Hrvatski pisac Krešimir Bagić bio je gost Kuće pjesništva u Rennesu od 12. rujna do 15. listopada 2012. godine u organizaciji udruge Travesias gdje je imao prilike predstaviti svoj rad. Francuski umjetnik Hervé Beurel iz Rennesa bio je u jednomjesečnoj rezidenciji u Splitu od 16. rujna do 18. listopada iste godine u sklopu rezidencijalnih programa koje organizira udruga Kurs. Francuski umjetnik sudjelovao je na javnom susretu koji je bio organiziran 12. listopada u Francuskoj alijansi u Splitu tijekom kojeg ga je predstavila povjesničarka umjetnosti Ivana Meštrović.

S francuske strane je partnerska organizacija bila udruga Travesias, a s hrvatske strane udruga Kurs.

Tvornica književnih prijevoda

Dvije hrvatske prevoditeljice pozvane su da zajedno s francuskim kolegama sudjeluju u desetotjednom programu od 9. studenog 2012. do 17. siječnja 2013. godine na Međunarodnom koledžu književnih prevoditelja³⁶³ u Arlesu gdje se od 2010. godine održava program Tvornica književnih prijevoda³⁶⁴. Riječ je o programu koji je osmišljen zbog činjenice da je prevoditeljska uloga ključna u prenošenju umjetničke vrijednosti pojedinog autora, te se smatra iznimno važnom za što bolji interkulturalni dijalog. Tvornica književnih prijevoda je namijenjena stranim prevoditeljima koji proučavaju i prevode djela francuskih pisaca, te se kroz tu aktivnost omogućava kvalitetan i intenzivan rad na projektu prevođenja francuskih tekstova. Tijekom rezidencijalnog boravka, pozvani prevoditelji imali su priliku raditi zajedno s francuskim prevoditeljima. Ursula Burger radila je na prijevodu "Les

³⁶¹ Arhivi Ministarstva kulture Republike Hrvatske; predmet: Posjet hrvatskih izdavača Parizu u sklopu projekta Croatie: La Voici, (Ur.br 380-12-3, Klasa: 910-01/12-06/0046)

³⁶² Točne potvrde o dogovorenim naslovima prijevoda nisu pronađene u dokumentaciji Ministarstva kulture Republike Hrvatske niti u arhiviranim dokumentima Francuskog instituta.

³⁶³ Franc. Collège International des Traducteurs littéraires

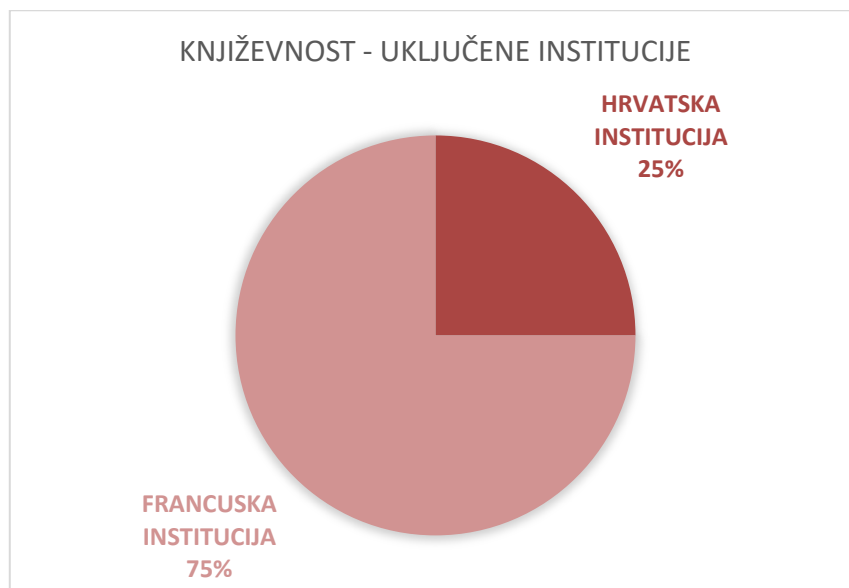
³⁶⁴ Franc. Fabrique des traducteurs

adolescents troglodytes" autorice Emmanulle Pagano³⁶⁵, a Mirna Šimat je prevodila kapitalno djelo svjetske književnosti i feminističke teorije, "Drugi spol" Simone de Beauvoir³⁶⁶.

S hrvatske strane nije bilo partnerske institucije, nego su prevoditeljice bile direktno kontaktirane od strane francuske organizacije Collège International des Traducteurs littéraires.

Sažetak odlomka – književnost

Hrvatska je književnost bila predstavljena sa šest pojedinačno organiziranih događanja u koje je u svojstvu organizatora bilo uključeno devet francuskih institucija i tri hrvatske partnerske institucije. U organizacijskom smislu, u ukupnom zbroju projekata koji su bili vezani za područje književnosti bio je veći postotak uključenih francuskih institucija nego hrvatskih institucija što je vidljivo iz prikaza na *Slici 17*.

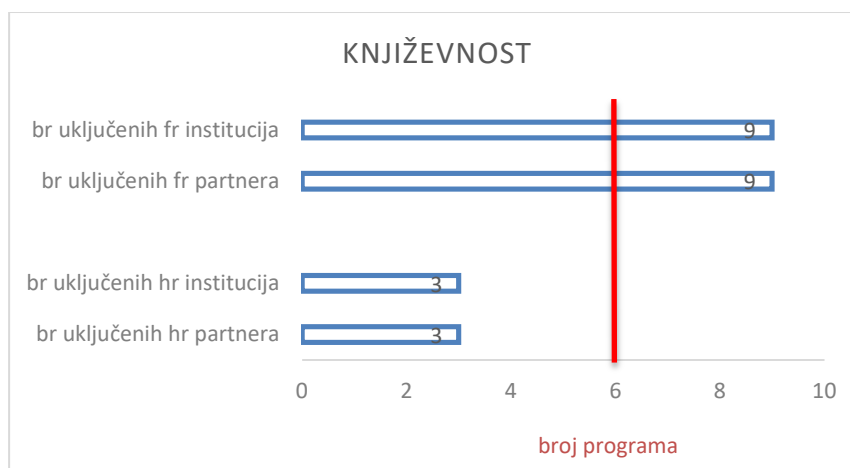
Slika 17: Omjer uključenih institucija u književnim programima

U tri programa od ukupno šest nije bilo partnerske institucije s hrvatske strane, nego je francuski partner direktno komunicirao s hrvatskim književnicima, umjetnicima i profesionalcima. U ta tri programa riječ je o dobro uigranim institucijama s već postojećim kanalima suradnje, koje za provedbu svojih programa nisu imale potrebu za posrednikom u Republici Hrvatskoj. Tako je, primjerice, P.E.N. samostalno komunicirao sa Sibilom Petlevski, prevoditeljice su se samostalno prijavile na rezidencijalne boravke, a za program u biblioteci Centrea Pompidou koncept je dogovaran u direktnim komunikacijama s hrvatskim sudionicima.

³⁶⁵ Roman *Adolescenti trogloditi*, u prijevodu Ursule Burger objavila je nakladnička kuća Meandarmedia u rujnu 2014. godine.

³⁶⁶ Roman *Drugi spol*, u prijevodu Mirne Šimat objavila je Naklada Ljevak u veljači 2016. godine.

Na *Slici 18* vidljiv je odnos uključenosti hrvatske i francuske strane. Vidljivo je kako je francuske strane za šest programa bio uključen veći broj partnera nego što je bilo organiziranih programa a koje je činilo isto toliko organizacija, s hrvatske strane je vidljivo kako je bio uključen dvostruko manji broj institucija od održanih programa.

Slika 18: Uloge uključenih institucija u književnim programima

6.6. PLES

U ovom odlomku navode se osnovne informacije o programima vezanim uz područje plesa koji su se realizirali tijekom Festivala, kako bi se osigurao kontekst i uvid u sadržaj tih događanja. Ključna pitanja na koja se nudi odgovor vezana su uz sadržaj i način provedbe, mjesta i konteksta održavanja, organizacije i institucije koje su sudjelovale u pripremi i provedbi, imena umjetnika i profesionalaca iz Hrvatske koji su sudjelovali, dok su dodatne informacije vezane uz ostvarenu suradnju nadodane kada je prepoznata njihova specifičnost za tu priliku. Tehnički podaci vezano uz uključene u provedbu navedeni su u opisu, te je postavljena analiza tih podataka, gdje su stavljeni u međuodnose.

Predstavljanje časopisa *Mouvements*

Časopis *Kretanja*³⁶⁷, čiji izdavač je Hrvatski centar ITI imao je tijekom Festivala "Croatie, la voici" posebno izdanje na francuskom jeziku. Predstavljanje tog izdanja je napravljeno u Veleposlanstvu Republike Hrvatske u Parizu, kada su ga predstavile urednica izdanja Katja Šimunić te znanstvenica i prevoditeljica Jelena Rajak. Četiri specijalizirana teksta su napisana za ovu priliku, od kojih jedan intervju s plesnom kritičarkom i povjesničarkom Majom

³⁶⁷ Franc. *Mouvements*

Đurinović, koreografkinjom i plesačicom Irmom Ormezo. Preostala tri teksta posvećena su radu međunarodno priznatim mladim hrvatskim koreografima Marijani Krajač, Matiji Ferlinu i Petri Hrašćanec. Tekstove su napisale istraživačice i povjesničarke Katja Šimunić, Jelena Rajak i Iva Nerina Sibila dok sastavni dio izdanja čini i *Vodič kroz hrvatski ples*, koji sadržava presjek hrvatskih plesnih dionika te osnovne informacije svakog od njih.

Za ovo događanje nije bilo partnera s francuske strane, dok je s hrvatske strane za organizaciju i provedbu bilo zaduženo Veleposlanstvo Republike Hrvatske. Podaci o posjećenosti nisu zabilježeni.

Hrvatski koreografi na Rencontres chorégraphiques

Selektorica Anita Mathieu, umjetnička direktorica i voditeljica projekta Rencontres chorégraphiques, odabrala je dvije solo plesne predstave koje su se prikazale u Théâtre le Colombier Bagnolet. S hrvatske strane partnerska organizacija u provedbi programa je bila Udruga plesnih umjetnika Hrvatske a s francuske strane Rencontres chorégraphiques. Riječ je o predstavi autora i izvođača Matije Ferlina *Sad Sam almost 6* i predstavi autorskog dvojca Saše Božića i Petre Hrašćanec *Love will tear us apart* koju izvodi plesačica Petra Hrašćanec.

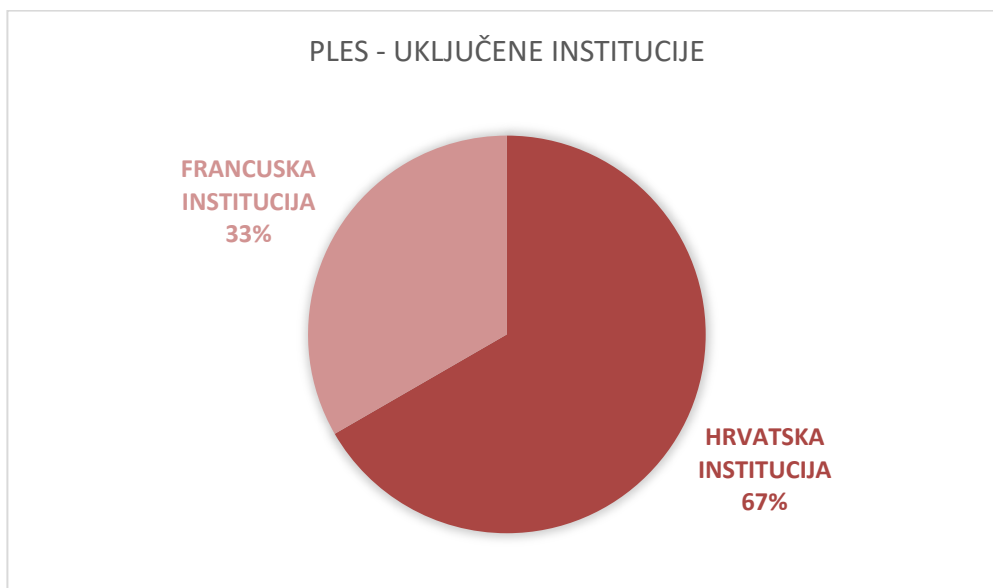
Predstava *Sad Sam almost 6* je nastala u produkciji autora i Zavoda Emanat iz Ljubljane dok su koproducenti Chez Buswick iz New York-a i Zavod Bunker iz Ljubljane a djelomično je razvijena za vrijeme rezidencije u Tanzquartier Wien u jesen 2008 u programu KulturKontakt Austria. Dramaturgiju potpisuje Katja Praznik a scenografiju Silvio Živković. Riječ je o predstavi koja preispituje dječji um i odrastanje.

Predstava *Love will tear us apart* nastala je u produkciji umjetničke organizacije De Facto prema konceptu Saše Božića. Riječ je o solu koji je kreiran za izvođačicu Petru Hrašćanec i propituje vlasništvo nad umjetničkom izvedbom. Predstave su izvedene tri večeri, a prema izvješću pohranjenom u Francuskom institutu pogledao ih je 201 gledatelj pri čemu je navedeno kako 68 karata bilo besplatno dok je 133 plaćeno. U istom izvješću je navedeno kako su reakcije publike bile odlične te da organizatori festivala drugi put predstavljaju rad Matije Ferlina te imaju želju nastaviti suradnju s hrvatskom scenom.

Sažetak odlomka– ples

Hrvatska je plesna umjetnost bila predstavljena s dva pojedinačno organizirana događanja u koje je u svojstvu organizatora bilo uključeno dvije francuske partnerske institucije i dvije hrvatske partnerske institucije. U organizacijskom smislu, u ukupnom zbroju projekata koji su

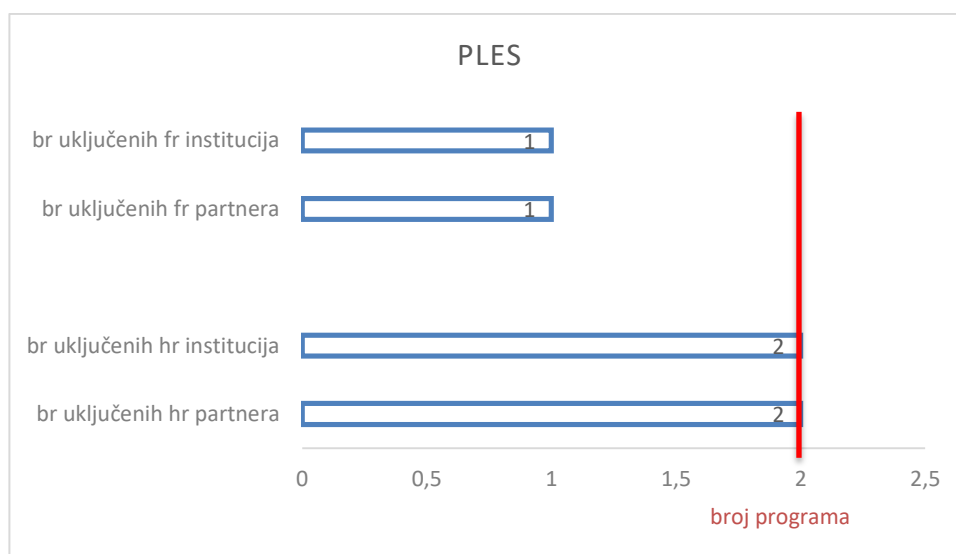
bili vezani za područje plesa bio je veći postotak uključenih hrvatskih institucija u odnosu na postotak francuskih institucija što je vidljivo iz prikaza na *Slici 19*.

Slika 19: Omjer uključenih institucija u programe iz područja plesa

U jednom programu od ukupno dva programa vezano uz područje plesa nije bilo partnerske institucije s francuske strane, nego je hrvatski partner samostalno organizirao događanje.

Na *Slici 20* vidljiv je odnos uključenosti hrvatske i francuske strane. Vidljivo je kako je s francuske strane za dva programa bio uključen manji broj partnera nego što je bilo organiziranih programa a koje je činilo isto toliko organizacija, dok je s hrvatske strane vidljivo kako je bio uključen jednak broj partnerskih institucija koliko je bilo održanih programa.

Slika 20: Uloge uključenih institucija u programima iz područja plesa

6.7. VIZUALNE UMJETNOSTI

U ovom odlomku navode se osnovne informacije o programima vezanim uz područje vizualnih umjetnosti koji su se realizirali tijekom Festivala, kako bi se osigurao kontekst i uvid u sadržaj tih događanja. Ključna pitanja na koja se nudi odgovor vezana su uz sadržaj i način provedbe, mjesta i konteksta održavanja, organizacije i institucije koje su sudjelovale u pripremi i provedbi, imena umjetnika i profesionalaca iz Hrvatske koji su sudjelovali, dok su dodatne informacije vezane uz ostvarenu suradnju nadodane kada je prepoznata njihova specifičnost za tu priliku. Tehnički podaci vezano uz uključene u provedbu navedeni su u opisu, te je napravljena analiza tih podataka, gdje su stavljeni u međudnose.

Ciklus performansa

Nezavisni kustos i likovni kritičar Mehdi Brit osmislio je koncept događanja koji su bili posvećeni hrvatskom performansu, od njegovog povijesnog konteksta do suvremenih interpretacija. Vlasta Delimar i Sandra Sterle nastupile su u Hôtelu Particulier Montmartre, Siniša Labrović ispred prostora Labo A235, Božena Končić Badurina u prostoru kulturnog centra Centquatre, Zlatko Kopljar u prostoru Générateur/FRASQ u Gentilly, Igor Grubić u sklopu festivala FIAC, Sanja Iveković u Muzeju MAC/VAL, Slaven Tolj u Fondation Brownstone, Marko Marković u Muzeju lova i prirode.

Osim ciklusa performansa koji su se održavali od rujna do prosinca u različitim terminima i na različitim lokacijama, organizirane su diskusije na temu performansa, koje su često pratile samu izvedbu ili prikazivanje filmova, a u centru Pompidou napravljena je večer posvećena performansu uz projekcije filmova i videa kojima su predstavljeni hrvatski umjetnici Lazar Stojanović, Ivo Lukas, Ante Peterlić, Ivan Faktor, Tomislav Gotovac, Sanja Iveković, Željko Kipke, Dalibor Martinis, Zdravko Mustać, Goran Trbuljak. U diskusijama koje su organizirane na temu performansa sugovornici su bili kustosica iz Muzeja suvremene umjetnosti Leila Topić, kustosica i voditeljica organizacije Kontejner Sunčica Ostojić i direktor Festivala Perforacije Zvonimir Dobrović.

S hrvatske strane partnerska institucija bilo je Ministarstvo kulture, dok je s francuske strane glavni organizator bio kustos Mehdi Brit u suradnji s francuskim prostorima Hôtel Particulier, Centre Pompidou, Visoka škola lijepih umjetnosti u Parizu³⁶⁸, FIAC, CENTQUATRE, The

³⁶⁸ Franc. École supérieure des beaux-arts de Paris

Window/LABO A235, Fondacijom Brownstone, Générateur/Frasq i Muzejom lova i prirode³⁶⁹, IVT³⁷⁰.

Podaci o posjećenosti nisu dostupni, niti podaci o tiskanim publikacijama.

East Side Stories

Riječ je o višednevnom prikazivanju izbora kratkih videoradova hrvatskih umjetnika različite generacije suvremene hrvatske scene. U razdoblju od dva i pol mjeseca bili su izloženi radovi hrvatskih umjetnika na tri lokacije u sklopu Festivala d'Automne Paris te se kao francuski kustosi tog programa potpisuju Marc Bembekoff, Marie Collin i Jean-Marc Prévost. Prikazivana su tri filma Dalibora Martinisa, četiri filma Renate Polak, tri filma Igora Grubića, jedan film Andreje Kulunčić i dva filma Davida Maljkovića u pariškom prostoru Palais de Tokyo. Instalacija Mladena Stilinovića bila je izložena tijekom pet tjedana u Galeriji GB Agency kao dio samostalne izložbe o kojoj je riječ u zasebnom odjeljku, a videorad *Zašto jedan/jedna umjetnik/ica ne može predstavljati Državu-naciju?* umjetnice Sanje Iveković činio je ujedno dio programa rezidencijalnog boravka umjetnice u izložbenom prostoru MAC/VAL.

Za ovu je priliku izdan katalog na 20 stranica u izdanju Festivala d'Automne Paris, pod nazivom *East Side Stories*, s osnovnim informacijama o održanim programima na francuskom jeziku.

S hrvatske strane partnerska je institucija bio Muzej suvremene umjetnosti, s francuske strane Palais de Tokyo i Festival d'Automne. Program je bio dostupan tijekom dva i pol mjeseca, a prema izvješću francuskih partnera u Francuskom institutu Parizu, zabilježena je posjećenost od 133.800 posjetitelja u Palais de Tokyo, dok za druge dvije lokacije nisu dostupni podaci o posjećenosti.

Hrvatska karikatura

Hrvatsko društvo karikaturista u vlastitoj je organizaciji dogovorilo gostovanje na svjetskom festivalu karikature u francuskom gradu Saint Just le Martelu. Tom prilikom je održano predstavljanje hrvatske karikature i izložba, koju su otvorili gradonačelnik Sain Just le Martela Gerard Vanderbroucke i predsjednik cijele regije Jean Paul Denanot. Na izložbi je predstavljeno 47 autora sa 156 radova, a otvaranju izložbe kao i drugim popratnim manifestacijama i radionicama festivala karikature prisustvovali su predsjednik Hrvatskog

³⁶⁹ Franc. Musée de la Chasse et de la Nature

³⁷⁰ Franc. IVT – International Visual Theatre

društva karikaturista Davor Trgovčević, dopredsjednik Milan Lekić i član upravnog odbora Nik Titanik.

S hrvatske strane je partner u organizaciji događanja bilo Hrvatsko društvo karikaturista, a s francuske strane Međunarodni salon karikature novinskih crteža i humora.

Uz ovu izložbu je Društvo tiskalo popratni katalog. Riječ je o jednodnevnom predstavljanju za koje nisu dostupni podaci o posjećenosti.

Izložba Boris Bućan: Plakati

Izložba *Boris Bućan: Plakati* ostvarena je u suradnji pariškog Lieu de Design i Muzeja suvremene umjetnosti u Zagrebu. Kustosica izložbe s francuske strane bila je Florence Lamblin, dok je s hrvatske strane bila Kristina Bonjeković. Izložba je otvorena u novootvorenom centru Lieu de Design čija je misija pratiti industriju i promovirati suvremeni dizajn, uz značajan međunarodni program izložbi. Predstavljen je dizajnerski opus Borisa Bućana plakatima iz 80-ih godina kada je surađivao s najznačajnijim hrvatskim kulturnim institucijama poput Hrvatskog narodnog kazališta Split, Zagrebačke filharmonije, Splitskog ljeta, Hrvatske radiotelevizije. Neki od izloženih plakata dio su Musée des Arts Décoratifs u Parizu, ali je ovom izložbom napravljeno dosad najveće predstavljanje Bućanova rada u Francuskoj i prva samostalna izložba u Parizu. Izborom radova ilustriran je autorov pristup plakatu i širenju značenja plakata kao medija uvođenjem novih nestandardiziranih formata i slikarskih elemenata. Na izložbi su izložena 24 plakata velikih formata (2 x 2 metra) koji su nastali od 1980. do 1998. godine, a koji su bili realizirani za kazališne predstave, izložbe i koncerte. Na izloženim plakatima autor koristi kao formu slikarske i crtačke formalne elemente kojima se prenosi osnovna poruka koju se plakatom želi prenijeti.

S hrvatske je strane partnerska institucija bio Muzej suvremene umjetnosti u Zagrebu, a s francuske strane Le lieu du design. Uz izložbu je izdan katalog na francuskom i engleskom jeziku, na 34 stranice s tekstom kustosice Muzeja suvremene umjetnosti u Zagrebu Nade Beroš i predsjednika Instituta za likovno³⁷¹ Laurent Gervereau te je prikazivan film o Borisu Bućanu *Triptih* autora Nenada Puhovskog. Izložbu je tijekom dva mjeseca koliko je bila otvorena ukupno posjetilo 6000 posjetitelja.

³⁷¹ Franc. Institut des images

Izložba *Croatian Everyday / Holiday*

U sklopu *Paris design week, Now le OFF* održana je izložba *Croatian everyday / Holiday* koja je organizirana od strane Hrvatskog dizajnerskog društva. *Croatian Holiday* je izložba produkt dizajna, na temu turizma, koja je prije predstavljanja u sklopu Festivala "Croatie, la voici" bila izložena u Beogradu, Sofiji i Skopju te je za ovu priliku obogaćena dodatnim izlošcima koji su objedinjeni pod nazivom *Croatian Everyday*. Riječ je o predstavljanju namještaja i predmeta za svakodnevnu upotrebu hrvatskih dizajnera, a kustosice izložbe su Ivana Borovnjak i Roberta Bratović.

Kroz izložbu su predstavljeni hrvatski dizajneri: Lina Kovačević, Studio Grupa (Filip Despot, Tihana Taraba, Ivana Pavić), Numen / ForUse (Nikola Radeljković, Sven Jonke, Christoph Katzler), Ivana Borovnjak, Roberta Bratović, Little Horse and Baby Beuys (Maja Mujičić, Mejra Mujičić), Manufakturist (Kristina Volf, Matea Bronic, Maša Milovac, Mia Bogovac, Dora Đurkesac), Ljiljana Kolundžić, Dora Bilic & Tina Müller, Sabina Barbis i Mario Depicolzuane, Branimir Paskvan, Nikolina Jelić, Neven Kovačić, Noel Šuran, Barbara Blasin, Nina Bačun, Superstudio (Ira Payer, Maša Poljanec, Andro Giunio).

S hrvatske strane partnerske institucije su bile Hrvatsko dizajnersko društvo i Ministarstvo kulture, a s francuske Cité de la mode et du design. Izložbu je pogledalo 2500 posjetitelja. Izložba je trajala šest dana te nisu dostupni podaci o izdanoj publikaciji.

Izložba: Damir Očko, *The kingdom of glottis*

Samostalna izložba suvremenog hrvatskog umjetnika Damira Očka *The kingdom of glottis* posebno je osmišljena za centar suvremene umjetnosti u Parizu. Umjetnik Damir Očko bio je pozvan od strane Palais de Tokyo te je devet mjeseci radio na izložbi za koju navodi kako je nastala u potpuno neuobičajenim uvjetima budući da je "imao stvarno otvorene karte i poprilično velik budžet za napraviti što god sam htio. I to je taj neki izazov s kojim sam se ja susreo gdje vam dolazi neki kustos i gdje vam daje apsolutno potpuno povjerenje da napravite što god hoćete na jednom takvom mjestu"³⁷². Izložbom su u Galerie basse Palais de Tokyo prikazana tri umjetnikova videorada³⁷³ koje su pratili crteži, pjesme, partiture i kolaži koji se preobražavaju u zvuk. "Kroz video trilogiju, posjetitelj je pozvan na prolazak kroz različite

³⁷² U emisiji HRT-a *Drugi Format*, 6. svibnja 2013.

³⁷³ Prikazani su radovi: *The moon shall never take my voice* (2010), *We saw nothing but the uniform blue of the Sky* (2012), *Spring* (2012).

zvučne pejzaže, a koji putem igre vizualnog i emotivnog doživljaja otkrivaju aktivna mjesta koja postoje negdje između nade i zaborava, između realnog i aktivnog."³⁷⁴

Kustos izložbe bio je Marc Bembekoff, a s francuske strane partnerska je institucija bila Palais de Tokyo, ujedno odgovorna za narudžbu i produkciju rada, dok je s hrvatske strane partnerska institucija bilo Ministarstvo kulture.

Izložbu nije pratio katalog, nego dva članka³⁷⁵ u zbirnom katalogu Palais de Tokyo. "Nismo radili publikaciju za tu izložbu. Postoji samo poglavlje u Palais Magazinu koji je izašao za tu njihovu sezonu izložbi."³⁷⁶

Tijekom četiri mjeseca koliko je izložba bila otvorena, ukupno ju je vidjelo 81.288 posjetitelja.

Izložba Hrvatska fotografija okom Petera Knappa

U Cité international des arts postavljena je izložba *Hrvatska fotografija okom Petera Knappa* koja je nastala kao rezultat suradnje kustusa Petera Knappa i Marije Tonković. Partnerske institucije s hrvatske strane su bili Muzej za umjetnost i obrt i Ministarstvo kulture, a s francuske strane su partnerske institucije bili Cité internationale des Arts, FNAC³⁷⁷, Maison Européenne de la Photographie³⁷⁸, Musée des arts Décoratifs. Na izložbi su predstavljene fotografije devetero hrvatskih autora koji svjedoče o različitim umjetničkim pristupima mediju fotografije od tridesetih godina do danas. Kroz svoj rad, predstavljeni su hrvatski umjetnici: Jelena Blagović, Boris Cvjetanović, Tošo Dabac, Marko Ercegović, Ivan Faktor, Đuro Janeković, Milan Pavić, Slavka Pavić i Mladen Tudor. Bile su izložene ukupno 183 fotografije.

Izložba je popraćena filmskim projekcijama i predavanjima o hrvatskoj fotografiji. Uz prikazivanje *Kangaroo Court* Ivana Faktora, napravljen je izbor od 16 filmova iz serijala *Fotografija u Hrvatskoj* Hrvatske radiotelevizije iz 2000. godine, od kalotipijskog albuma Jurja Draškovića (1848.–1856.) do danas. Kroz taj dokumentarni film su predstavljeni: Juraj Drašković, Peter Salcher, Karlo Drašković, Ivana Tomljenović Meller, Tošo Dabac, Slavka Pavić, Mladen Tudor, Petar Dabac, Jasenko Rasol, Sofija Silvia, Pavo Urban, Antun Maračić i Boris Cvjetanović. Hrvatski stručnjaci za fotografiju su tijekom trajanja izložbe održavali predavanja na temu hrvatske fotografije. Želimir Košćević održao je predavanje u Musée des

³⁷⁴ *Croatie, la voïci* – Festival Hrvatske u Francuskoj, Press materijal, str. 29

³⁷⁵ Damir Očko i Daniele Balit, "The kingdom of glottis", *Magazine Palais n°16*, Palais de Tokyo i Marc Bembekoff, "Guide Imaginez l'imaginaire", Palais de Tokyo

³⁷⁶ E-mail: pošiljatelj Damir Očko, primatelj: Anera Stopfer, mail poslan 7. rujna 2019. godine

³⁷⁷ FNAC je francuski lanac trgovina sadržaja koji su usmjereni na kulturu

³⁷⁸ Franc. Kuća europske fotografije

arts décoratifs, Sandra Križić Roban u FNAC – Montparnasse, Antun Maračić u Cité Internationale des Arts – Auditorium, Marina Viculin u Centre culturel Suisse. Također je održan i popratni program sastavljen od dvije manje izložbe: Darije Petković u Galerie Baudoin Lebon i izložba radova Toše Dapca u galeriji Guillaume.

Izdan je katalog na 86 stranica u izdanju Muzeja za umjetnost i obrt pod nazivom *L'œil de Peter Knapp sur la photographie croate*. Tekstove su napisali Peter Knapp, Marija Tonković, Marina Viculin, Boris Greiner, Markita Franulić, Iva Prosoli, Antun Maračić. Izložba je bila otvorena mjesec i pol dana, posjetilo ju je 4788 posjetitelja te su "U Cité International des Artes izjavili (...) da im je to bila najposjećenija izložba dosad."³⁷⁹

Izložba Ivana Picelja

U suradnji Muzeja suvremene umjetnosti u Zagrebu i Galerije Denise Renée u Parizu obilježen je hommage hrvatskom umjetniku Ivanu Picelju koji je kasnih 50-ih godina izlagao u toj galeriji. Galerija Denise René u Parizu specijalizirana je za konstruktivističku i op-art umjetnost te je Ivan Picelj 1959. godine u tom prostoru imao prvu izložbu. Od tada, pa sve do 2010. godine, Picelj je u toj Galeriji redovito izlagao te je bio i autorom grafičkih rješenja nekoliko plakata Galerije. Galerija Denise René bila je 1966. godine također i izdavač mape serigrafija pod nazivom *Oeuvre programme No 1* i upravo je ta mapa karakteristično djelo koje je bilo inspiracijom za odabir radova pod nazivom *Ivan Picelj – Programirani krugovi*.

Na izložbi su predstavljeni Piceljevi radovi, kolaži, grafike i reljef iz 60-ih i 70-ih godina, u kojima Picelj eksperimentira s motivom kruga postižući mnogobrojne optičke efekte. Nosila je naziv *Ivan Picelj – Programirani krugovi*, a kustosica je Snježana Pintarić. Izložbu je pratila projekcija filma *Nove tendencije* autorice Ane-Marije Habjan, čime je dodatno kontekstualiziran umjetnikov rad.

Uz izložbu je izdan katalog na 28 stranica s tekstovima Peter Knappa, Annie Le Brun i Snježane Pintarić na hrvatskom i francuskom jeziku. Izložba je bila otvorena mjesec dana, a podaci o posjećenosti nisu dostupni.

Izložba Mete

Izložba *Mete*³⁸⁰ u Muzeju lova i prirode³⁸¹ u Parizu nastala je kao rezultat suradnje Muzeja grada Varaždina i Muzeja suvremene umjetnosti s hrvatske strane kao partnerske institucije i

³⁷⁹ U dokumentu Izvještaj, koji je izradio Muzej za umjetnost i obrt, u potpisu Miroslav Gašparović, urudžbirano 28. siječnja 2013. godine (Klasa: 910-01/12-06/0120, ur. broj: 380-13-03)

³⁸⁰ Franc. Tableaux cibles

Muzeja love i prirode u Parizu s francuske strane. Okosnicu izložbe su činile oslikane mete streljačkih društava koje se nalaze u vlasništvu Muzeja grada Zagreba, Varaždina i Osijeka, a koje su nastale kao specifična umjetnička praksa iz 18. stoljeća nepoznata u Francuskoj. Riječ je o oslikanim metama koje su služile lovačkim društvima za natjecanja u pucanju, a nakon što su iskorištene, one postaju trofeji za pobjednika. Uz izložene oslikane mete, direktor muzeja i kustos izložbe Claude d'Anthenaise napravio je izbor suvremenih djela koja su povezana s temom meta. Uz pedeset i dvije izložene stare oslikane mete³⁸², bila su izložena i suvremena djela s motivom mete, obilježena utjecajima onih čije se kreacije vežu uz streljaštvo. Ukupno je bilo izloženo 21 eksponat, tri instalacije i prikazano je šest videoradova međunarodnih umjetnika. Među njima su bili izloženi radovi hrvatskih umjetnika: Slavka Kopača iz privatne kolekcije, rad Marije Ujević Galetović koji je posuđen iz Muzeja suvremene umjetnosti te rad umjetnice Ivane Franke koji je bio osmišljen za tu priliku.

Kako se navodi u *press*-materijalima koje je Muzej napravio za tu priliku³⁸³, predmet istraživanja izložbe *Meta* je stvaranje umjetničkog djela koje je namijenjeno za uništenje pri čemu se propituju povezanosti takvih umjetničkih praksi sa suvremenim stvaralaštvom.

Uz izložbu je tiskan katalog na 144 stranice u suradnji Annie Le Brun, Claude d'Anthenaisea i Gilbert Titeuxa koji je izdala izdavačka kuća Gallimard, biblioteka Le Promeneur s tekstovima na francuskom jeziku.

Izložba je bila otvorena tijekom tri mjeseca, a podaci o posjećenosti nisu dostupni.

Izložba Mladena Stilinovića

U sklopu Festivala d'Automne održana je jednomjesečna samostalna izložba Mladena Stilinovića u Galeriji GB Agency, u Parizu. Izložba je bila koncipirana od kolaža, instalacija, fotografija, knjiga, intervencija u javnom prostoru i videa, a kustosica izložbe bila je Branka Stipančić. Ukupno je bilo izloženo 36 ručno rađenih knjiga nastalih između 1974. i 2006. godine te je izložena instalacija *Money Environmnet (1980/2012)*. Na otvorenju je održan performans *Dictionary – Pain*.

³⁸¹ Franc. Musée de la chasse et de la nature

³⁸² U Ugovoru o partnerstvu između Gradskog muzeja Varaždin i Muzeja lova i prirode (nalazi se kopija u arhivima Ministarstva kulture, predmet s klasom: 910-01/12-01/0272) stoji kako "Izložba obuhvaća ukupno 45 predmeta, koja čine 40 oslikanih meta, dvije skulpture i tri slike iz zbirki Muzeja Grada Zagreba, Muzeja Slavonije Osijek, Muzeja suvremene umjetnosti u Zagrebu, Gradskog muzeja Varaždin, Varaždinske biskupije i privatne osobe Aleksandra Bezinovića."

³⁸³ Knjižica Dossier de press Cibles, na 42 stranice u izdanju Musée de la chasse et de la nature, Fondation Francois Sommer, str. 5.

Partner je s hrvatske strane bilo Ministarstvo kulture, a s francuske strane su partnerske organizacije bili Festival d'Automne i GB Agency. Izložba je bila otvorena pet tjedana, nema podataka o točnom broju posjetitelja niti o tiskanoj publikaciji.

Izložba Pars Pro Toto

U organizaciji francuske Zaklade za suvremenu umjetnost COFFIM Art Contemporain i zagrebačke Galerije Kranjčar, u Parizu u prostoru Loft Sévigné predstavljeno je desetero hrvatskih umjetnika srednje i mlađe generacije. Riječ je o kolektivnoj izložbi prema izboru Vanje Babića, voditelja likovnog programa galerije Kranjčar. Zajednička izložba *Pars pro toto* okupila je hrvatske umjetnike većinom kroz slikarske radove, ali i crtež i isprint. Zastupljeni su bili hrvatski umjetnici: Gordana Bakić, Tomislav Buntak, Tanja Deman, Martina Grlić, Nina Ivančić, Ines Matijević Cakić, Zoltan Novak, Saša Šekoranja, Zlatan Vehabović i Matko Vekić. "Iako je riječ o različitim umjetničkim poetikama, raznolikosti stvaralaštva po pitanju medija izražavanja, izvedbe i poetike selektor je napravio izbor koji kao cjelina odgovaraju temi odnosa ili ne-odnosa čovjeka i prirode"³⁸⁴. Galerija Kranjčar je ovom izložbom predstavila selekciju umjetnika s kojima je već surađivala te je tako napravila svojevrsnu sintezu svog djelovanja od samog početka rada galerije. Time je predstavljeno i djelovanje same Galerije, a kako bi se otvorile potencijalne platforme za suradnje s francuskim profesionalcima i organizacijama u kulturi.

Podaci o posjećenosti nisu dostupni, te nije poznato je li izdana kakva publikacija.

Izložba Muzej prekinutih veza

Izložba *Muzej prekinutih veza* predstavljena je prvi put u Francuskoj u prostoru Le Centquatre u Parizu, koji je novootvoreni³⁸⁵ suvremeni kulturni centar namijenjen performativnim, vizualnim i svim oblicima istraživačke umjetnosti. Konceptiju izložbe osmislili su Olinka Vištica i Dražen Grubišić, te ona čini kolekciju osobnih predmeta koji simboliziraju prekinuti odnos i priče uz njih. Budući da se u razvoj izložbe uvrstavaju i lokalne osobne priče pojedinaca, Muzej daje priliku svakome da "prebrodi emocionalni slom na kreativan način: donacijom zbirci Muzeja."³⁸⁶ Iz tog razloga je poziv na doniranje predmeta i pripadajućih priča o prekinutim odnosima bio otvoren u Centquatre od kraja rujna do kraja studenoga.

³⁸⁴ U arhivskoj dokumentaciji Francuskog instituta u Parizu pronađen je nepotpisani dokument s opisom događanja.

³⁸⁵ Otvoren je 2008. godine.

³⁸⁶ *Croatie, la voici* – Festival Hrvatske u Francuskoj, Press materijal, str. 33., koji se nalazi u arhivima Ministarstva kulture, neklasificirano, u mapi s materijalima Festivala.

"Ova kolekcija danas čini postav koji se nalazi na križanju muzeologije, suvremene umjetnosti, osobnog katarzičnog iskustva i kulturne antropologije. Muzej nudi priliku za jedinstvenim iskustvom koje je istovremeno intimno i univerzalno, te predstavlja emocionalnu baštinu pojedinaca, koja nadilazi granice identiteta, kulture i umjetničkih disciplina."³⁸⁷ Na izložbi je bilo izložbeno ukupno 160 izložaka od kojih njih 72 čini dio kolekcije koja je pohranjena u Zagrebu, a 88 predmeta su prikupljena u Parizu. U razdoblju 19. rujna do 31. studenog bilo je moguće dostaviti predmet i priču vezanu uz njega, koje su potom kustosi Vištica i Grubišić koncepcijski povezali s ostalim predmetima. Izložba je doživjela veliki uspjeh, zbog čega je produženo njeno trajanje do 6. veljače 2013.

S hrvatske strane partnerska organizacija je bio Labirint – umjetnička organizacija, a s francuske strane je partnerska institucija bio kulturni centar Le Centquatre. Izložbu je ukupno posjetilo 7 699 ljudi.

Rezidencijalni boravci hrvatskih keramičara u A.I.R. Vallariusu

Više od deset godina, udruga A.I.R. Vallarius – Artists in Residence – ugošćuje međunarodne umjetnike različitih pogleda kako bi se upoznali, razmijenili iskustva, pronašli partnere i produbili svoja istraživanja u umjetničkom laboratoriju koji je osmišljen za njih. Tijekom boravka od šest tjedana, tri hrvatska keramička umjetnika Đurđica Horvat, Marinko Jelača i Mladen Ivančić sudjelovali su u rezidencijalnom programu. U gradskoj školi lijepih umjetnosti³⁸⁸ organizirani su Masterclass susreti gdje su hrvatski umjetnici dijelili svoja znanja s lokalnim umjetnicima i publikom. Djela koja su nastala tijekom rezidencije, zajedno s ponekim radom donesenim iz Hrvatske, izložena su u Espace Grand-Jean u Vallaurisu na kraju boravka na skupnoj izložbi gdje su je posjetitelji mogli pogledati tijekom mjesec i pol dana.

Rezidencijalni boravci Sanje Iveković i Igora Eškinje

Muzej suvremene umjetnosti MAC/VAL svake godine u sklopu svojih međunarodnih programa poziva umjetnike na rezidencijalni boravak u okviru kojeg rade na produkciji novih radova koji će se potom izložiti u muzeju. Cilj tih rezidencijalnih boravaka je potaknuti produkciju najsuvremenijih umjetničkih kreacija koje su inspirirane ili vezane za lokalno okruženje u kojem djeluje muzej. Tako su u rezidencijalni boravak pozvani hrvatski umjetnici različitih generacijskih i estetskih skupina: Sanja Iveković i Igor Eškinja. S hrvatske strane je

³⁸⁷ Ibid.

³⁸⁸ Franc. Ecole Municipale de Beaux Arts

partnerska institucija bila Galerija Klovićevi dvori, a s francuske Muzej MAC/VAL. Za vrijeme svog rezidencijalnog boravka u Muzeju MAC/VAL Sanja Iveković je "radila s udrugama žena u Vitryju na temu nasilja nad ženama"³⁸⁹ te je predstavila videoinstalaciju *Lica jezika* (Visages du langage) koja propituje termine koji se koriste kako bi se vrijeđalo žene.

Igor Eškinja je za vrijeme svog rezidencijalnog boravka ostvario djelo koje sadrži televizijske ekrane okrenute prema stropovima i na taj način prikazao rad u prostoru kojim propituje veze koje stanovništvo područja Val-de-Marne pomoću satelitskih antena ostvaruje sa svojom izvornom kulturom. Riječ je o instalaciji koja nema zvuka niti slike, nego se sastoji od svjetlosnog efekta koje emitiraju televizijski ekrani povezani satelitskom antenom koja se nalazi ispred muzeja primajući emisije iz cijelog svijeta. Publika je mogla birati kanale, ali je mogla vidjeti samo refleksiju slike na stropu. Istovremeno, publika može listati novine kojima je papir mjestimično požutio i u obrisima se mogu prepoznati crteži koji preuzimaju grafičke obrise zgrada. Inače glavne okosnice u širenju informacija, novine i televizija, gube svoj sadržaj kako bi ih se kroz transformaciju prebacilo u ovaj čisto vizualni efekt.

Budući da je za Muzej MAC/VAL od velike važnosti potaknuti susrete s publikom, hrvatski su umjetnici imali i dva direktna kontakta s publikom. Sanja Iveković je izvela performans *Zašto jedan/jedna umjetnik/ica ne može predstavljati Državu-naciju?*³⁹⁰, dok je Igor Eškinja proveo publiku kroz svoju izložbu.

Katalog nije izdan za ovu izložbu, te podaci o posjećenosti nisu dostupni.

Simplon Express – Nuit Blanche

Ida Biard i Galerija stanara ostvarili su putujući projekt *Simplon Express – Povratak* kao obnovljeni projekt izložbe iz 1989. godine koja je realizirana prije održavanja samog Festivala "Croatie, la voici" u lipnju, vlaku između Pariza i Zagreba. Sudjelovao je 21 hrvatski umjetnik koji su putovanje obilježili performansima, umjetničkim intervencijama, projekcijama: Tomislav Brajnović, Boris Cvjetanović, Fokus grupa (Iva Kovač, Elvis Krstulović), Boris Greiner, Tina Gverović, Božena Končić Badurina, Nina Kujundžić, Marijana Rimanić, Dina Rončević, Dalibor Martinis, Ivana Bago, Hrvoslava Brkušić, Rafaela

³⁸⁹ Video o Rezidencijalnom programu Igora Eškinje i Sanje Iveković, intervju s Valérie Labayle, voditeljicom rezidencijalnih programa u MAC/VAL, 1'52"

³⁹⁰ Riječ je o performansu kroz koji je umjetnica, čitajući tekst Rade Iveković propitivala status umjetnika i njegovu nemogućnost da predstavi jednu zemlju. Ovaj program je bio ujedno dio programa Ciklusa performansa, kustosa Mehdijsa Britta.

Dražić, Vedran Grladinović, Luka Kedžo, Bojan Mrđenović, David Oguić, Dina Pokrajac, Borko Vukosav, Nikola Zelmanović.

Putovanje od Zagreba, preko Venecije, Milana, Dijona do Pariza tijekom kojeg su umjetnici radili umjetničke intervencije u vlaku je filmski dokumentirano, a film je montiran i prikazan za vrijeme Festivala "Croatie, la voici" na javnoj projekciji tijekom listopada u sklopu manifestacije *Nuit Blanche* i jednog od najvećih umjetničkih sajмова FIAC³⁹¹. Uz novi film prikazan je i film akcije iz 1989. godine tijekom manifestacije *Nuit Blanche* u prostoru l'UGC Paris Bercy, dok su u sklopu FIAC-a prikazani u auditorijumu Grand Palaisa.

Na dan prikazivanja filma u sklopu FIAC-a, održan je i program u pariškim taksijima pod nazivom *Taxis avant minuit*³⁹². Riječ je o suradnji hrvatske organizacije Galerija stanara s kompanijom Taxi Bleus iz Pariza kada su od osam sati navečer do ponoći umjetnici izvodili manje intervencije u pet taksija koji su prihvaćali putnike s lokacije FIAC-a i vozili ih trima različitim rutama po gradu Parizu. Intervencije su osmislili Fred Costa, Ištvan Išt Huzjan, Dalibor Martinis i Božena Končić Badurina.

S hrvatske strane partnerske institucije ovih programa bile su Galerija stanara i Hrvatsko društvo likovnih umjetnika, dok su s francuske strane partnerske institucije bile Le Fresnoy – Studio za suvremenu umjetnost, Galerie des locataires i Nuit Blanche.

Podaci o posjećenosti nisu dostupni, niti podaci o tiskanim publikacijama.

Virtualno putovanje Hrvatskom

Program Virtualnog putovanja Hrvatskom interdisciplinarni je projekt koji se dva dana zaredom odvijao u prostoru Wanderlust u Parizu. Anne Roquigny bila je kustosica performansa koji je na velikoj terasi prostora Wanderlust izveden u suradnji s hrvatskim umjetničkim dvojcem Martinom Mezak i Majom Kalogjerom. Riječ je o internetskom performansu koji je izrađen tako da polazi od internetske navigacije u realnom vremenu na vanjskom ekranu Wanderlusta. "WJ – S je fleksibilna aplikacija za web performans koja omogućuje rad uživo, sa zvukom, vizualnim materijalima i tekstom u realnom vremenu."³⁹³

S hrvatske strane je partnerska organizacija bila Artenativa – udruga za promicanje umjetnosti i kulture, a s francuske strane je partnerska organizacija bila Gingerprod. Ukupno je bilo 80 posjetitelja te je tiskan informativni letak za tu priliku.

³⁹¹ Franc. Foire internationale d'art contemporain

³⁹² Hrv. Taksi prije ponoći

³⁹³ Arhivi Ministarstva kulture Republike Hrvatske; Predmet: Virtualno putovanje Hrvatskom (Klasa: 910-01/12-06/0053, 380-12-3)

XXVI. međunarodne rezidencije u FRAC Pays de la Loire

U Centru za Suvremenu umjetnost FRAC Loire³⁹⁴, u okviru programa XXVI. Međunarodnih rezidencija³⁹⁵, dva su mjeseca boravili hrvatski umjetnici Karmen Dada, Ana Hušman, Goran Škofić, Davor Sanvincenti i Silvio Vujčić. Umjetnik Igor Eškinja boravio je jedan tjedan, a kao rezultat boravka hrvatskih umjetnika otvorena je izložba kojoj su kustosi bili Slaven Tolj i Laurence Gateau. "Osim umjetnika koji su boravili u rezidencijalnom programu izložba je proširena sudjelovanjem Igora Eškinje, Ane Opalić i Slavena Tolja"³⁹⁶ na kojoj su bili izloženi radovi svih sudionika rezidencije, te proširena sudjelovanjem Slavena Tolja i Igora Eškinje. Riječ je rezidencijalnom programu koji se organizira od 1984. godine, tijekom kojeg se želi obogatiti zbirka FRAC centra, budući da radovi koji nastanu za vrijeme samog rezidencijalnog boravka ostaju u vlasništvu centra te su izloženi na izložbi.

Partner s hrvatske strane bila je Art radionica Lazareti, a s francuske strane Centar za suvremenu umjetnost FRAC Loire, te je tiskan katalog naziva *Star-Dust* na 96 stranica, čiji su autori Slaven Tolj, Laurence Gateau i Julie Portier. Prema podacima o posjećenosti francuskog partnera, izložbu je posjetilo ukupno 3000 posjetitelja.

"...et nous sommes magnifiques!" 25eme Festival des Instants vidéos³⁹⁷

Festival instant videa koji se održava u Marseilleu pozvao je 2012. godine na sudjelovanje hrvatske umjetnike Renatu Poljak, Alena Floričića i Dana Okija te kustosicu Branku Benčić koja je osmislila program suvremenog hrvatskog videostvaralaštva. Riječ je o festivalu s dugogodišnjom tradicijom koji je 2012. godine slavio svoje dvadeset i peto izdanje.

Festival je te godine bio koncipiran kroz dvije programske linije predavljanja: jedna sa zadatkom da predstavi nekoliko značajnih povijesnih figura hrvatske videoumjetnosti, a druga da istakne žensko stvaralaštvo. Radove su predstavili hrvatski autori: Dan Oki, Renata Poljak, Dalibor Martinis, Ivan Faktor, Zdravko Mustać, Alen Florić, Goran Škofić, Zlatko Kopljar³⁹⁸.

³⁹⁴ Franc. Fonds régional d'art contemporain des Pays de la Loire

³⁹⁵ Franc. XXVI ateliers internationaux

³⁹⁶ Arhivi Ministarstva kulture Republike Hrvatske; Predmet: "Croatie la voici" - XXVIe ateliers internationaux du Frac des Pays de la Loire (Klasa: 910-01/12-06/0029, 380-12-3)

³⁹⁷ Hrv. "...i mi smo sjajni!" 25-i Festival instant videa

³⁹⁸ Predstavljani su sa sljedećim radovima: Renata Poljak: *Ruta and the Monument, Jump*; Dan Oki: *Generatio Aequivoca, Post Festum, Firule*; Dalibor Martinis: *Open Reel, Dalibor Martinis Talks to Dalibor Martinis*; Ivan Faktor: *Selfportrait*; Zdravko Mustać: *My name is film*; Alen Florić: *Untitled*; Goran Škofić: *Corpus*; Sanja Iveković: *Instructions, Personal cuts*; Vlasta Žanić: *Making bare*; Ljiljana Mihaljević: *Again*; Sandra Sterle: *La Casa*; Tanja Dabo: *Welcome*; Vlatka Horvat: *Restless*, Nika Radić: *Vernissage*.

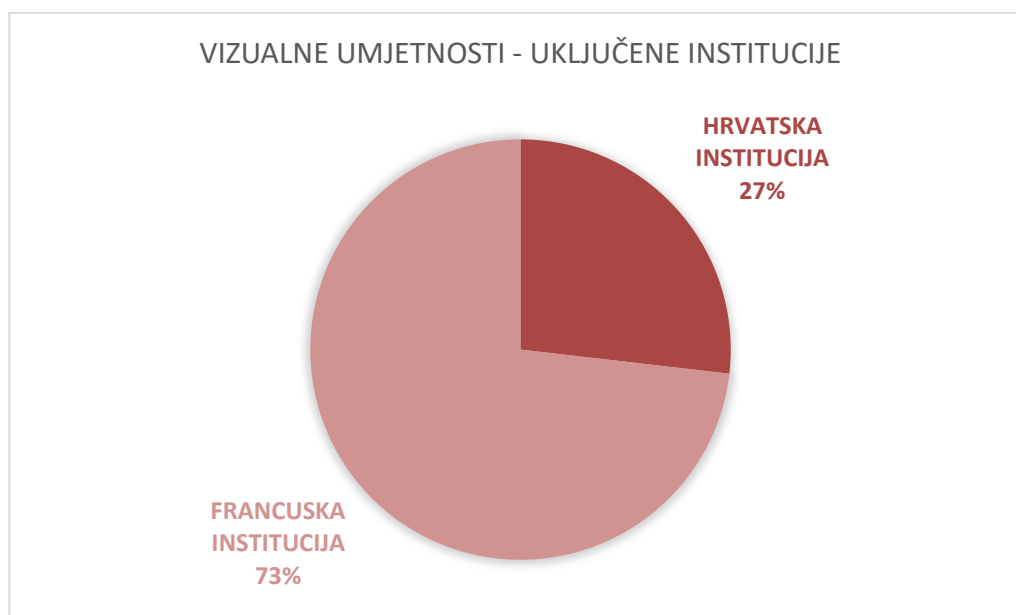
Kroz dio programa koji je stavio naglasak na žensko stvaralaštvo, Branka Benčić i umjetnici Renata Poljak te Dan Oki predstavili su rad koji je bio osmišljen na način da se kroz videoprojeksijske predstave osam umjetnica: Sanja Iveković, Vlasta Žanić, Ljiljana Mihaljević, Sandra Sterle, Renata Poljak, Tanja Dabo, Vlatka Horvat i Nika Radić.

Za vrijeme cijelog trajanja festivala dva studenta Akademije u Splitu sudjelovala su na međunarodnom ateljeu videa *Notre monde* slijedom dogovora koje su organizatori festivala ostvarili s Danom Okijem i Umjetničkom akademijom u Splitu.

Ukupno je prikazano 19 videa hrvatskih umjetnika, koje je imalo prilike vidjeti 3200 posjetitelja, proizveden je sumarni katalog Festivala na 42 stranice i četiri vrste letaka posebno za hrvatske programe.

Sažetak odlomka – vizualne umjetnosti

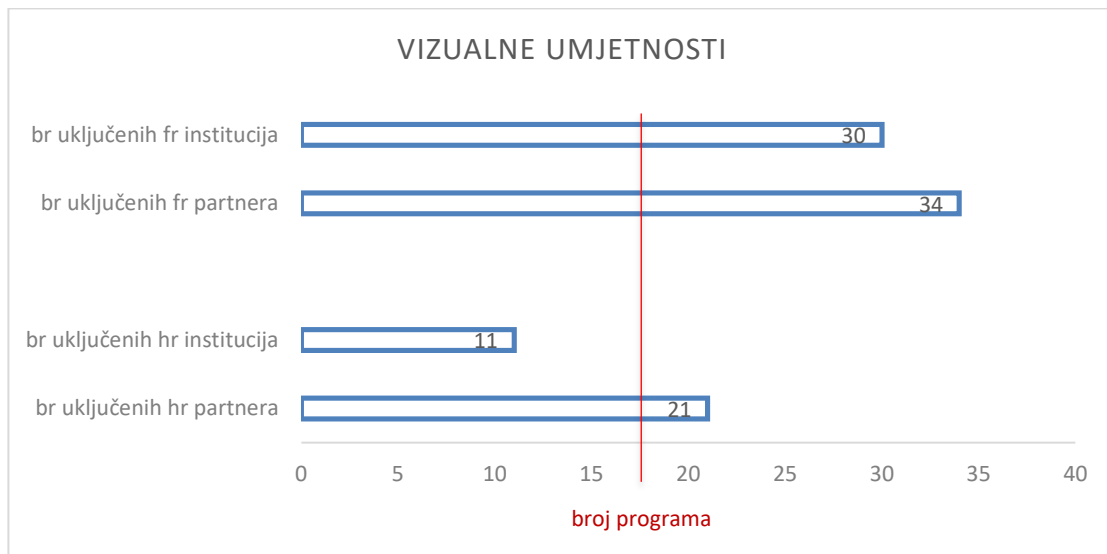
Vizualne umjetnosti su bile predstavljene sa 18 pojedinačno organiziranih događanja u koje je u svojstvu organizatora bilo uključeno 30 francuskih institucija i 11 hrvatskih institucija. U organizacijskom smislu, u projekte koji su bili vezani za područje vizualnih umjetnosti bio je uključen veći postotak francuskih institucija nego hrvatskih institucija što je vidljivo iz prikaza na *Slici 21*.

Slika 21: Omjer uključenih institucija u programe iz područja vizualnih umjetnosti

Na *Slici 22* je vidljiv odnos uključenosti hrvatske i francuske strane. I dok je s francuske strane vidljivo kako je za 18 programa bilo uključeno 30 institucija koje su obavljale posao 34

partnera, kod hrvatske strane je vidljivo kako je 11 institucija bilo u ulozi 21 operativnog partnera.

Slika 22: Uloge uključenih institucija u programima iz područja vizualnih umjetnosti

Zbog činjenice da su iste hrvatske partnerske institucije bile uključene u više programa, na *Slici 22* je vidljiv nerazmjernost u odnosu na uključenost hrvatske i francuske strane. S francuske strane je vidljivo kako je riječ o različitim institucijama kojih je bio veći broj, pri čemu su Palais de Tokyo (Paris), Festival d'Automne, Centquatre i Muzej lova i prirode paralelno radili na organizaciji dva događanja. Kod hrvatske strane je vidljivo kako je bio uključen manji broj institucija a uz činjenicu da je bila riječ o manjim kapacitetima, neke institucije su paralelno radile na više projekata pa je tako Ministarstvo kulture radilo na šest projekata u svojstvu suorganizatora, a Muzej suvremene umjetnosti na pet projekata.

6.8. INTERDISCIPLINARNO

Festival Est-Ouest – Croatie sans transition (Hrvatska bez tranzicije)

Festival Est-Ouest svake godine posveti svoje izdanje jednoj gostujućoj zemlji, te su tako organizatori festivala u 2012. godini u fokus manifestacije stavili Hrvatsku. U sklopu desetodnevnog događanja u gradu Dieu i okolici, održano je više od četrdeset različitih događanja koja su uključivala različita kulturna događanja: projekcije filmova, predstave, okrugle stolove, predstavljanja knjiga i izložbe. Održano je 14 okruglih stolova, 2 diskusije, 9 susreta s umjetnicima, 2 javna čitanja dramskih djela, 4 književna susreta, prikazano je 5 filmova, održana je jedna plesna predstava, jedna dramska predstava, jedna predstava suvremenog cirkusa, održana su dva koncerta, otvorene dvije izložbe i jedna zvučna instalacija. Osnovna poveznica i tema svih programa je bila hrvatska kultura te su u programima uglavnom sudjelovali hrvatski umjetnici i profesionalci, ali nekada to nije bio slučaj. Primjerice obje izložbe fotografija su bile izložbe francuskih autora.

U komunikacijskim kanalima festivala, kao što su internetska stranica festivala, programski letci i knjižica festivala te intervjui u medijima, Festival Est-Ouest je primarno promoviran kao festival posvećen književnosti, bez obzira na činjenicu da se uz književne sadržaje publici nude i koncerti, predstave, izložbe te gastronomske ponude pojedine zemlje. U uvodnoj riječi programske knjižice Festivala Est-Ouest koji je 2012. godine bio posvećen Hrvatskoj, tako je između ostalog naznačeno kako je "U 2008. godini, Festival Est-Ouest odlučuje usmjeriti svoj umjetnički projekt prema europskim književnostima."³⁹⁹ Iako je uvijek primarno isticana književnost kao okosnica festivala, riječ je interdisciplinarnom događaju tijekom kojeg su organizirani okrugli stolovi, debate i razgovori a i prikazivani su filmovi, predstave, koncerti te čitanja dramskih tekstova. Zbog činjenice da je riječ o festivalu koji je specifičan format unutar Festivala "Croatie, la voici", a koji je u svim svojim segmentima sagledavan prvenstveno kao jedan događaj, za potrebe ovog rada on je promatran također kao jedinstvena cjelina, te su svi podaci vezano uz komunikaciju, financiranje i realizaciju daljnjih suradnji sumarno prikazani, dok se u nastavku nalaze osnovni podaci o održanim programima.

U članku Drage Roksandića "'Croatie, la voici' 22. festival Est-Ouest, Die"⁴⁰⁰, 19.-30. rujna 2012., posvećen Hrvatskoj" piše: "Za mene su mnogo zanimljivije iskustvo bili ljudi koji se tko zna čime sve bave u životu, ali koji su imali potrebu obogatiti svoje uvide i znanja o

³⁹⁹ Potpisuje ju direktor festivala Harold David.

⁴⁰⁰ Grad u departmanu Drôme

jednoj zemlji, Hrvatskoj, njezinim ljudima, njihovu radu i stvaralaštvu na način koji je bio sve prije nego kurtoazan."⁴⁰¹

U kazališnom dijelu Festivala Est-Ouest u suradnji s Théâtre Ô, šest francuskih i pet hrvatskih glumaca izvelo je djelo Radovana Ivšića *Sunčani grad* u režiji Marca Sollogouba, uz prisustvo Luke Barešića, Dalije Dozet, Ivane Krizmanić, Sanje Milardović, Dinke Vuković, Antonia Franića. Djelo je izvedeno u Kazalištu Die, a prije same predstave gledateljima je predstavljen rezultat dramskih radionica koje su prethodile izvedbi i bile otvorene za sve zainteresirane. Naime, tijekom tjedan dana Marc Sollogoub je sa zainteresiranima radio na izvedbi raznih tekstova, među kojima i tekstovima Radovana Ivšića i Annie Lebrun (uz tekstove sljedećih autora: Dantea, Arthura Rimbauda, Andréa Bretona, Benjamina Péreta, Piera Paola Pasolinija i Borisa Zaitsefa). Rezultat tog jednotjednog rada bio je prikazan dvaput na dan početka Festivala Est-Ouest. Nakon odigrane predstave u istom je kazalištu organizirana diskusija pod nazivom *Susret s Radovanom Ivšićem* u kojoj su, uz umjetničku ekipu predstave, sudjelovali Daniel Barić, Bernard Lory i Annie Lebrun. Predstava je prikazana jednom, a prema izvješću korisnika u arhiviranim podacima Francuskog instituta zabilježeno je kako su je vidjela ukupno 153 gledatelja.

Predstava *Mrzim istinu* izvedena je u Kazalištu Die. Riječ je o predstavi čiji tekst i režiju potpisuje Oliver Frlić te ima autobiografske elemente. Zbog specifične scenografije, gdje je publika smještena oko prostora za dramsku igru, nisu bili osigurani titlovi koji prate predstavu. Publika je imala prilike prije same izvedbe dobiti tekst te je prije samog početka izvedbe prisutnima na francuskom jeziku dan kontekst i uvod u samo djelo, što je učinio umjetnički direktor festivala Harold David. Nakon izvedene predstave, upriličen je razgovor publike s redateljem predstave Oliverom Frlićem. Predstava je prikazana jednom, a prema izvješću korisnika u arhiviranim podacima Francuskog instituta zabilježeno je kako ju je vidjelo ukupno 56 gledatelja.

Mon petit guide en Croatie kazališna je izvedba koja se odvija tijekom vožnje autobusom, u sklopu Festivala Est-Ouest. Jedan od tri autora teksta, hrvatski umjetnik Darko Japelj gledatelje pretvara u turiste koje provodi kroz hrvatske pejzaže i kontekst te im se na putu događaju razne situacije. Od četiri izvedbe koje su ostvarene, uz usputna stajanja tijekom izvedbe, dvije predstave uključivale su degustacije u podrumu Die-Jaillance, a dvije u podrumu Carod te posjet lokalnom Muzeju Clairette de Die. Prema izvješću korisnika u

⁴⁰¹ Drago Roksandić, "'Croatie, la voici' 22. festival Est-Ouest, Die (departman Drôme), 19.-30. rujna 2012., posvećen Hrvatskoj". *RADOVI*. Zagreb: Zavod za hrvatsku povijest, vol. 45 (2012): 265-278.

arhiviranim podacima Francuskog instituta zabilježeno je kako je u četiri izvedbe sudjelovalo 75 gledatelja.

U sklopu Festivala Est-Ouest organiziran je okrugli stol na temu suvremenog hrvatskog dramskog pisma. U diskusiji su sudjelovali Oliver Frlić, Ivana Sajko i Slobodan Šnajder, dok je događanje moderirao Miloš Lazin, redatelj srpskog porijekla. U svim pretraženim materijalima i proučavanim arhivskim dokumentima nije pronađen podatak o točnom broju publike.

U sklopu Festivala Est-Ouest organizirano je više okruglih stolova, diskusija i susreta s hrvatskim umjetnicima i intelektualcima. Tako je organiziran susret s Predragom Lucićem i Ivanom Sajko, s ciljem predstavljanja njihova djelovanja i rada. U diskusijima na teme usmjerene prema suvremenom hrvatskom dramskom pismu, književnosti i kulturno-umjetničkom prostoru sudjelovali su Krešimir Bagić, Daša Drndić, Oliver Frlić, Srećko Horvat, Darko Japelj, Dražen Katunarić, Maša Kolar, Antonia Kuzmanić, Predrag Lucić, Ivana Sajko, Ivana Simić Bodrožić, Slobodan Šnajder i Igor Štiks dok su tijekom više diskusija na temu raznih perspektiva hrvatskog povijesno-političkog konteksta s francuskim sugovornicima razgovarali Ivana Simić Bodrožić, Srećko Horvat, Darko Rundek, Igor Štiks i Drago Roksandić. U svim pretraženim materijalima i proučavanim arhivskim dokumentima nisu pronađeni podaci o točnom broju publike na održanim okruglim stolovima i događanjima.

U kazalištu Die organizirano je čitanje dramskog djela *Peto evanđelje* Slobodana Šnajdera. U predstavljanju je sudjelovalo sedam francuskih umjetnika u režiji Miloša Lazina, redatelja iz Srbije. Nakon čitanja organiziran je susret s autorom Slobodanom Šnajderom. U svim pretraženim materijalima i proučavanim arhivskim dokumentima nije pronađen podatak o točnom broju posjetitelja. Drugo javno čitanje dramskih djela je održano u vanjskom prostoru festivala organizirano je javno čitanje tekstova iz *Antologije suvremenog hrvatskog dramskog pisma*, koje je 2012. godine izdala nakladnička kuća L'Espace d'un instant, a uredila je Nataša Govedić u suradnji s Dominique Dolmieu i Milošom Lazinom. Za tu prigodu čitani su ulomci iz sljedećih tekstova: *Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja* Ive Brešana, *Veliki bijeli zec* Ivana Vidića, *Svećenikova djeca* Mate Matišića, *Enciklopedija izgubljenog vremena* Slobodana Šnajdera, *Diši* Asje Srnc Todorović i *Rose is a rose is a rose...* Ivane Sajko. U svim pretraženim materijalima i proučavanim arhivskim dokumentima nije pronađen podatak o točnom broju gledatelja.

Kompanija Room 100 izvela je predstavu *C8H11NO2* u kazalištu Die, u izvedbi i režiji umjetnika Jakova Labrovića. Riječ je o predstavi suvremenog cirkusa koja tematski obrađuje

temu shizofrenije "ali je režirana ne isključivo kao opisivanje psihičke bolesti na sceni već kao prikaz širokog dijapazona emocija kroz koje prolaze ljudi pomaknutog stanja svijesti i fizičke reakcije osoba izrazito bliskih oboljelima"⁴⁰². Zabilježeno je 209 gledatelja na predstavi.

Predstava *Broadcasting shake your booty* je održana u izvedbi Maše Kolar, Davida Kristofa i Ognjena Vučinića. Riječ je o plesnoj predstavi na temu odnosa muškarca i žene koju su koreografirali Maša Kolar i Zoran Marković. Predstavu je posjetilo 100 gledatelja.

Festival Est-Ouest primarno je posvećen književnosti s dijelom programa posvećenom filmu. Na festivalu je prikazano pet hrvatskih recentnih dugometražnih igranih filmova, a u dogovoru s producentima filmovi su bili projicirani s DVD-a. Ukupno je prikazano pet filmova, odnosno održano je deset projekcija. Podaci o posjećenosti nisu dostupni. Prema Izvješću o realiziranom programu koje je Ministarstvu kulture dostavio Hrvatski audiovizualni centar po završetku programa 1. veljače 2013. godine⁴⁰³ niti jedan hrvatski filmaš nije prisustvovao ovoj manifestaciji budući da je ovaj festival prije svega posvećen i usmjeren na književnost, dok je film tek jedan od popratnih programa.

Jednu večer je koncert održao Darko Rundek u Trio Cargo formatu. Riječ je o glazbenom sastavu koji čine Darko Rundek kao pjevač i gitarist, Isabel na violini i Dušan Vranić na udaraljkama. Zabilježeno je kako je koncert posjetila 121 osoba. Jednu večer festivala je nastupala grupa Blaga Ruža koju čini 8 glazbenika i tu večer je zabilježeno 178 osoba.

Postavljena je izložba pod nazivom *Croatie, 20 ans d'indépendance*⁴⁰⁴ autora Pierre Rouxa i izložba *De Zagreb à Vukovar*⁴⁰⁵ autora Laurent Poréea. Kroz obje izložbe je riječ o suvremenoj hrvatskoj povijesti i viđenju stanja u društvu kroz oči autora na proputovanju kroz Hrvatsku.

Instalacija *Le lâcher d'aiglons*⁴⁰⁶ Jelene Rajak bila je postavljena u okviru festivalskog prostora. Posjetitelji su mogli ući u zatvoreni prostor i poslušati dvadesetminutnu instalaciju s francuskim prijevodom radio drame *Hodorlahomor veliki* Miroslava Krleže.

Organizator s hrvatske strane je bilo Ministarstvo kulture a s francuske strane Festival Est-Ouest i Kazalište Die. Ukupna posjećenost festivala je 8956 osoba.

⁴⁰² Arhivi Ministarstva kulture Republike Hrvatske; Predmet: Croatie, la voici: Room 100 na Est-Ouest festivalu (Ur. broj 380-13-01; Klasa: 910-01/12-06/0040)

⁴⁰³ Arhivi Ministarstva kulture Republike Hrvatske; Predmet: Filmski program Festivala Hrvatske u Francuskoj (Ur. broj 380-13-02; Klasa: 910-01/12-06/0023)

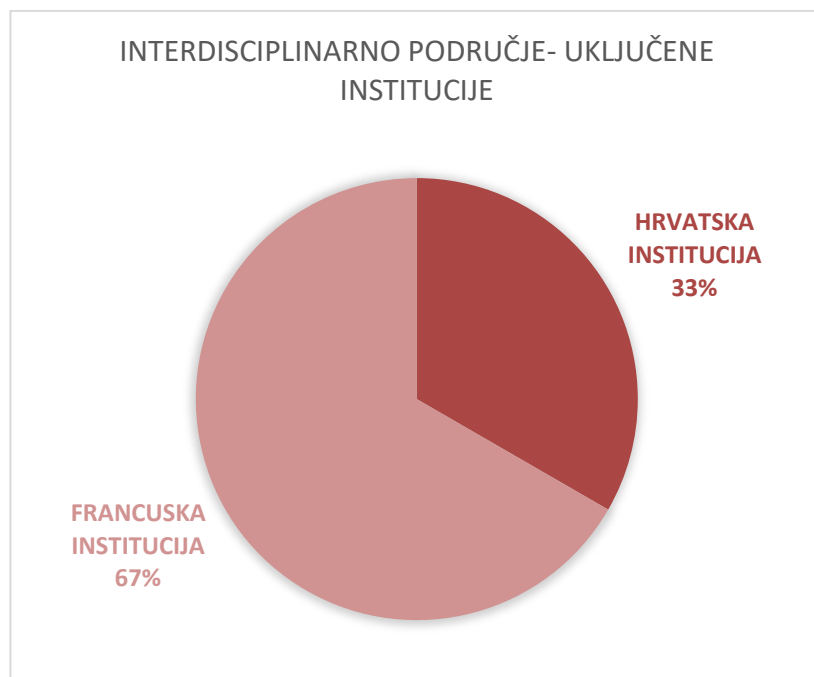
⁴⁰⁴ Hrv. Hrvatska, 20 godina neovisnosti

⁴⁰⁵ Hrv. Od Zagreba do Vukovara

⁴⁰⁶ Hrv. Oslobođanje orlova

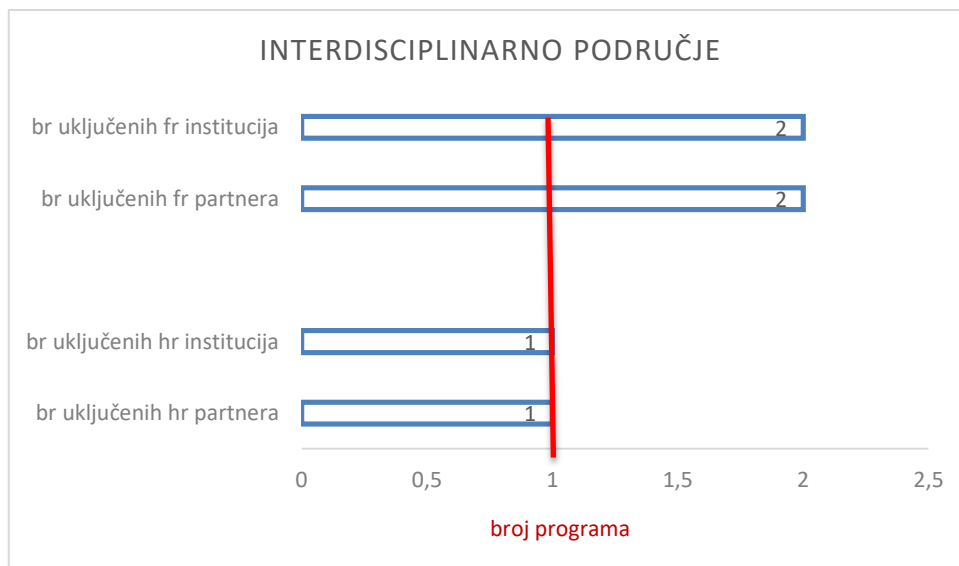
Sažetak odlomka– interdisciplinarno

Zbog činjenice da je riječ o festivalu koji je specifičan format unutar Festivala "Croatie, la voici", a koji je u svim svojim segmentima sagledavan prvenstveno kao jedan događaj, za potrebe ovog rada Festival Est-Ouest je promatran također kao jedinstvena cjelina, svi podaci vezano uz njegovu realizaciju sumarno su prikazani, te su analizirani osnovni podaci o održanim programima. U organizaciju je u svojstvu organizatora bio uključen veći postotak francuskih institucija nego hrvatskih što je vidljivo iz prikaza na *Slici 23*.

Slika 23: Omjer uključenih institucija u programe iz interdisciplinarnog područja

Na *Slici 24* je vidljivo kako je za jedan program s francuske strane bio uključen veći broj partnera koje je činilo isto toliko organizacija.

Slika 24: Uloge uključenih institucija u programima iz interdisciplinarnog područja

6.9. GASTRONOMIJA

Od početaka organizacije Festivala promišljalo se o načinima na koje predstaviti hrvatsku gastronomsku ponudu u Francuskoj, te je istaknuto kako bi "Poseban prostor trebalo (...) dati predstavljanju hrvatske gastronomije i enologije te bi u tom smislu bilo važno sudjelovanje Republike Hrvatske na odgovarajućim salonima, poželjno u Parizu."⁴⁰⁷

U ovom odlomku navode se osnovne informacije o programima vezanim uz područje gastronomije koji su se realizirali tijekom Festivala, kako bi se osigurao kontekst i uvid u sadržaj tih događanja. Ključna pitanja na koja se nudi odgovor vezana su uz sadržaj i način provedbe, mjesta i konteksta održavanja, organizacije i institucije koje su sudjelovale u pripremi i provedbi, imena profesionalaca iz Hrvatske koji su sudjelovali, dok su dodatne informacije vezane uz ostvarenu suradnju nadodane kada je prepoznata njihova specifičnost za tu priliku. Tehnički podaci vezano uz uključene u provedbu navedeni su u opisu, te je provedena analiza tih podataka, gdje su stavljeni u međudnose.

Koordinaciju događanja vezano uz programe gastronomije i turizma preuzelo je Predstavništvo Hrvatske turističke zajednice u Parizu, te je u programima vezano za gastronomiju bila zadužena Ingrid Badurina i hrvatski partner Zagreb Wine gourmet Festival. "Temeljem dogovora Ministarstva turizma RH i Ministarstva kulture RH te potpisanog Sporazuma o sufinanciranju dijela troškova organizacije Festivala hrvatske kulture 'Croatie, la voici' u Francuskoj, Hrvatska turistička zajednica sudjelovala je s iznosom od 100.000,00 kn uplaćenih Ministarstvu kulture RH."⁴⁰⁸

Gostovanje chefa Branka Ognjenovića u Senatu

Nakon održane konferencije *Croatie, la voici – hrvatsko-francuski odnosi uoči pristupanja Hrvatske Europskoj uniji* u francuskom Senatu, organizirano je predstavljanje hrvatske gastronomije. U restoranu Senata, hrvatski kulinarski chef Branko Ognjenović pripremio je za zastupnike i sudionike konferencije jela hrvatske kuhinje. Partner s francuske strane bio je Senat, a s hrvatske strane organizacija Croatia Wine gourmet Festival i Hrvatska turistička zajednica u Parizu.

Ukupno je prisustvovalo 80 osoba na događanju.

Hrvatski Božić u Collège des Bernardins

⁴⁰⁷ Bilješka Veleposlanstva Republike Hrvatske u Francuskoj pod nazivom: "Festival hrvatske kulture u Francuskoj 2012." – Komentari, priredila: Jasmina Vrhovac, ministar savjetnik; odobrio: Mirko Galić, veleposlanik; Pariz, 27. siječnja 2012.

⁴⁰⁸ Arhivi Ministarstva kulture Republike Hrvatske; Dokument *Konačno izvješće Hrvatske turističke zajednice za Festival Hrvatske kulture u Francuskoj*, koji se nalazi u mapi s materijalima vezano uz Festival, bez urudžbenog broja.

U Collège des Bernardins održano je događanje pod nazivom *Hrvatski Božić*, tijekom kojeg je održan prigodni koncert Ansambla Antiphonus koji je opisan u poglavlju o glazbi, prostor je dekoriran božićnim hrvatskim ukrasima, a hrvatski chef Zlatko Marinović iz splitskoga restorana Noštro paroškoj je publici predstavio tradicionalne božićne slane i slatke gastronomske delicije. Partnerske organizacije s francuske strane nije bilo, a s hrvatske strane su organizaciju događanja koordinirali Croatia Wine gourmet Festival, Veleposlanstvo Republike Hrvatske i Hrvatska turistička zajednica u Parizu.

Ukupno je prisustvovala 201 osoba na događanju.

Prezentacija chefice Marine Gaši u restoranu Grandes Tables u Centquatre

U restoranu Grandes Tables koji se nalazi u prostoru 104 (Centquatre) promovirana je suvremena originalna kuhinja tijekom tri dana. Partner s francuske strane bio je Restoran Grandes Tables u partnerstvu s *Omnivore*⁴⁰⁹, a s hrvatske strane organizacija Croatia Wine gourmet Festival, Veleposlanstvo Republike Hrvatske i Hrvatska turistička zajednica u Parizu. Tijekom večeri "100% hrvatsko" kulinarska chefica Marina Gaši bila je gost chef kuhinje restorana kako bi predložila jela u 4 vremenska razmaka, a gost sommelier bio je Davor Buršić. Dodatno je organizirana i Večera za novinare, 17. prosinca, tijekom koje je na istoj lokaciji bila predstavljena nova hrvatska kuhinja. "Predstavništvo Hrvatske turističke zajednice u Parizu organiziralo je u partnerstvu s Francuskim institutom, a u okviru festivala Festival de la Croatie en France, večeru za novinare prigodom manifestacije posvećene hrvatskoj gastronomiji. Poznata hrvatska chefica Marina Gaši pripremila je izvanrednu prezentaciju hrvatskih ribljih specijaliteta za novinare, ali i za parišku publiku koja je odlično ocijenila kvalitetu pripremljenih jela i inventivnost Marine Gaši. Novinar Jildas Mahé edicije Cigale realizirao je videozapis koji je objavljen na 250 ekrana u pariškim dućanima."⁴¹⁰

Prezentacija chefa Tonija Bjelančića u restoranu La Rotonde

Povodom događanja *Stripovi* hrvatsku gastronomiju predstavljao je hrvatski chef Toni Bjelančić u restoranu la Rotonde. Partnerske organizacije s francuske strane nije bilo, a s hrvatske strane su organizaciju događanja koordinirali Croatia Wine gourmet Festival i Hrvatska turistička zajednica u Parizu. Na meniju je bila poslužena dalmatinska kuhinja koju su pratila i hrvatska vina. U izvješću La Rotonde je naznačeno "Chef Tony je pripremio i

⁴⁰⁹ *Omnivore* je francuski kulinarski časopis koji izlazi od 2003. godine.

⁴¹⁰ Arhivi Ministarstva kulture Republike Hrvatske; Dokument *Konačno izvješće Hrvatske turističke zajednice za Festival Hrvatske kulture u Francuskoj*, koji se nalazi u mapi s materijalima vezano uz Festival, bez urudžbenog broja..

ponudio na degustaciju lokalna jela Hrvatske. Naša lokalna publika je iznimno cijenila tu kuhinju."⁴¹¹

Točan broj posjetitelja nije dostupan.

Radionica upoznavanja hrvatskog kulinarstva

Hrvatski kulinarski chef Branko Ognjenović održao je trosatnu radionicu kulinarstva za vrijeme Festivala Ville des Musiques du monde. Prostor Cabaret Sauvage u kojem se održavala radionica je tom prilikom bila pozornica tradicionalne dalmatinske smotre s glazbenim događanjima koja su opisana u poglavlju o glazbi, a zasebno je događanje u tom kontekstu bila kulinarska radionica tijekom koje su bili ponuđeni hrvatski jelovnici s mediteranskim obilježjem. Partner s francuske strane bio je Festival Ville des Musiques du monde, a s hrvatske strane organizacija Croatia Wine gourmet Festival i Hrvatska turistička zajednica u Parizu.

U izvješću koje je Festival Ville des Musiques du monde podnijelo Francuskom institutu u Parizu navodi se kako je "Ova radionica (...) bila istinska razmjena znanja, i snažan trenutak prijateljstva između sudionika (neki hrvatskog porijekla, neki ne) i hrvatskog chefa."⁴¹²

Ukupno je sudjelovalo 13 sudionika u radionici.

Tjedan gastronomije u Hôtel Particulier Montmartre

U Hôtel Particulier Montmartre u Parizu održano je predstavljanje hrvatske gastronomije u trajanju od utorka do nedjelje. Svakog dana u ponudi su bile kontinentalna i istarska kuhinja, a jelovnik je za tu priliku sastavio hrvatski chef Viljam Cvek. Dodatno, tijekom subote i nedjelje su ponuđeni i jutarnji obroci. Partner s francuske strane bio je Hôtel Particulier Montmartre, a s hrvatske strane organizacija Croatia Wine gourmet Festival i Hrvatska turistička zajednica u Parizu.

Točan broj posjetitelja nije dostupan.

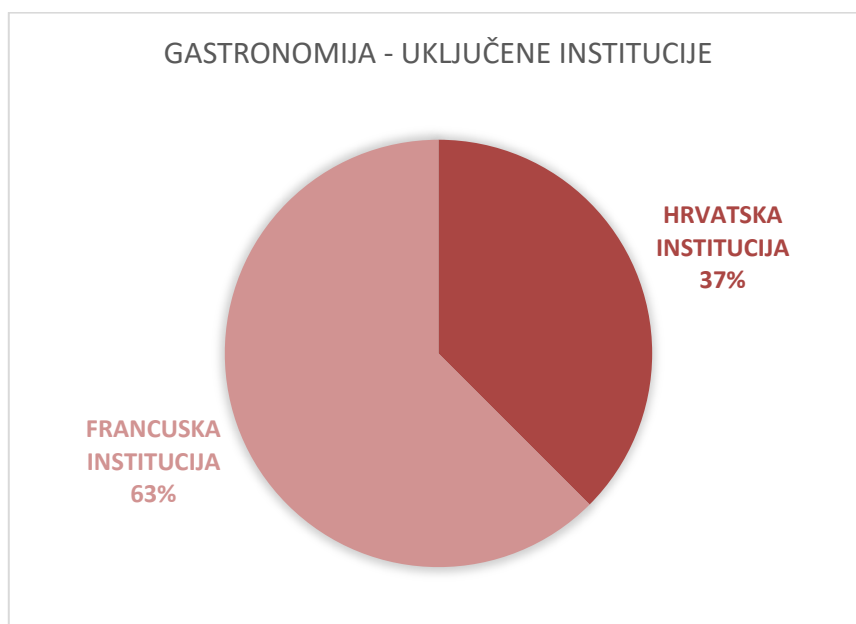
Sažetak odlomka – gastronomija

Hrvatska gastronomija bila je predstavljena sa šest pojedinačno organiziranih događanja u koje je u svojstvu organizatora bilo uključeno pet francuskih institucija i tri hrvatske institucije. Svaka uključena hrvatska institucija bila je uključena u više programa, radeći

⁴¹¹ Arhivi Francuskog instituta u Parizu; *Izvješće*, u potpisu Severine Garcia Directrice Commerciale & Marketing La Rotonde.

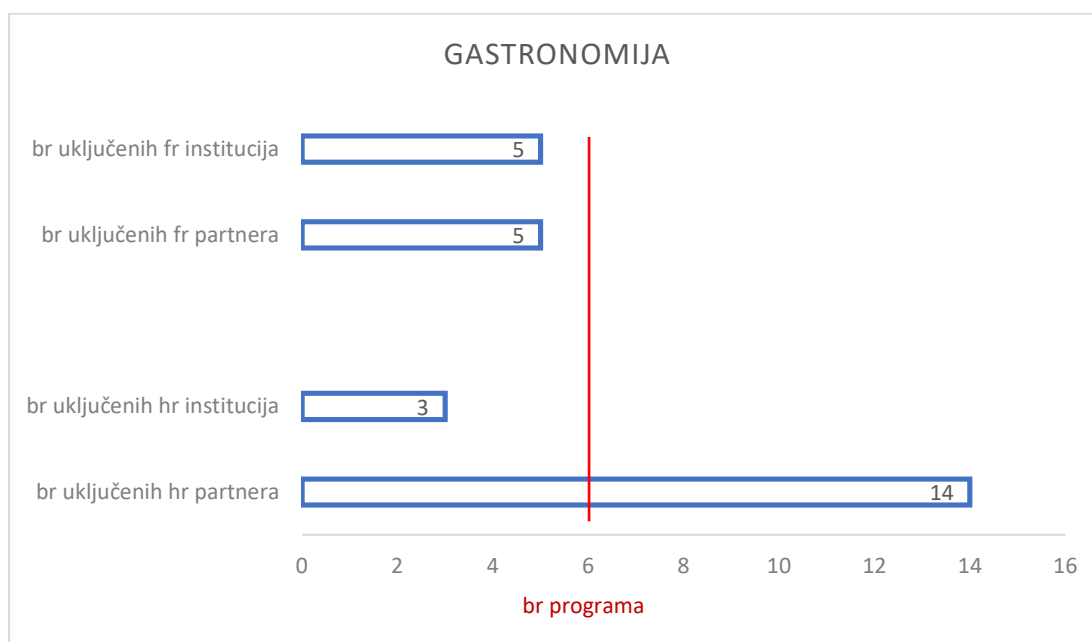
⁴¹² *Izvješće* pohranjeno u arhivima Francuskog instituta u Parizu.

pripremu i provedbu više događanja istovremeno. U organizacijskom smislu, u projekte koji su bili vezani za područje gastronomije bio je veći postotak uključenih francuskih institucija nego hrvatskih institucija što je vidljivo iz prikaza na *Slici 25*.

Slika 25: Omjer uključenih institucija u programe gastronomije

S hrvatske strane Hrvatska turistička zajednica u Parizu i Zagreb Wine gourmet Festival bili su aktivno uključeni u sve programe, a Veleposlanstvo Republike Hrvatske u dva. S francuske strane dva programa nisu imala partnersku instituciju, tri programa su imala zasebnu partnersku instituciju, a za program Presentacije chefice Marine Gaši u restoranu Grandes Tables su bila uključena dva francuska partnera.

Slika 26: Uloge uključenih institucija u programima gastronomije

Zbog činjenice da su iste hrvatske partnerske institucije bile uključene u više programa, na *Slici 26* je vidljiv nerazmjer u odnosu na uključenost hrvatske i francuske strane. Vidljivo je kako je za šest programa s francuske strane bio uključen jednaki broj partnera koje je činilo isto toliko organizacija, dok je kod hrvatske strane vidljivo kako su tri institucije obavljale posao 14 partnerskih organizacija.

6.10. GOSPODARSKA SURADNJA

U ovom odlomku navode se osnovne informacije o programima vezanim uz područje gospodarske suradnje koji su se realizirali tijekom Festivala, kako bi se osigurao kontekst i uvid u sadržaj tih događanja. Ključna pitanja na koja se nudi odgovor vezana su uz sadržaj i način provedbe, mjesta i konteksta održavanja, organizacije i institucije koje su sudjelovale u pripremi i provedbi događanja dok su dodatne informacije vezane uz ostvarenu suradnju nadodane kada je prepoznata njihova specifičnost za tu priliku. Tehnički podaci vezano uz uključene u provedbu navedeni su u opisu, te je provedena analiza tih podataka, gdje su stavljani u međudnose.

Gospodarski forum Hrvatske u Parizu – Francusko-hrvatska konferencija o klasterima
Gospodarski forum Hrvatske – Francusko-hrvatska konferencija o klasterima održan je u Parizu kao dvodnevno događanje s ciljem produblivanja i proširivanja gospodarske suradnje između Hrvatske i Francuske, kako se navodi u izvješću Ministarstva gospodarstva⁴¹³. Događanje je organizirano u suradnji hrvatskih i francuskih institucija. S hrvatske strane uključeni su bili ministarstvo gospodarstva i Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Parizu, te Hrvatska gospodarska komora, dok su s francuske strane suorganizatori bili Ministarstvo gospodarstva, te organizacija DATAR⁴¹⁴, ADETEF⁴¹⁵ i MEDEF⁴¹⁶. Hrvatski sudionici bili su pomoćnik ministra gospodarstva za investicije i konkurentnost Darko Lorencin, zamjenica ministra gospodarstva Tamara Obradović Mazal te predstavnici ministarstva gospodarstva, Hrvatske gospodarske komore, predstavnici lokalne samouprave i hrvatski stručnjaci za klastere. S francuske strane sudjelovali su Xavier Givelet, savjetnik za međunarodne poslove

⁴¹³ Arhivi Ministarstva kulture Republike Hrvatske; Dokument *Izvješće Ministarstva gospodarstva*, u mapi s materijalima vezano uz Festival, bez urudžbenog broja.

⁴¹⁴ Međuresorno tijelo koje djeluje pod nadležnosti Ministarstva regionalnog razvoja (franc. Délégation interministérielle à l'aménagement du territoire et à l'attractivité régionale, skraćeno DATAR).

⁴¹⁵ Agencija koja djeluje kao nacionalno Savjetodavno vijeće i operativno tijelo za međunarodnu suradnju ministarstava gospodarstva, financija i održivog razvoja.

⁴¹⁶ Hrv. Francuska udruga poslodavaca

u DATAR-u, Xavier Roy, predsjednik France cluster international⁴¹⁷ te predstavnici tijela državne uprave, poduzetnici i gospodarstvenici.

Prvi dan Foruma održan je na temu razvoja regionalnih klastera u Francuskoj i Hrvatskoj dok je drugi dan, četiri dana poslije, bio održan Investicijski forum.

Na Seminaru o Klasterima sudjelovalo je petnaest predstavnika hrvatske delegacije koji su, kako stoji u izvješću ministarstva, u kontaktima s predstavnicima francuskih klastera razmatrali buduće suradnje, razmjenjivali iskustva i dogovarali stručne razmjene. U prvom dijelu seminara su predstavnici francuskih klastera konkurentnosti i ministarstva financija upoznali prisutne s konceptom francuske politike u području klastera i njenom praktičnom primjenom. Potom su organizirani okrugli stolovi koji su se odvijali paralelno u različitim prostorima, podijeljeni po tri glavne teme razvoja regionalnih klastera u sektorima automobilske, prehrambeno-prerađivačke i farmaceutske industrije. Za tu priliku francusko i hrvatsko ministarstvo gospodarstva napravili su izbor predstavnika regionalnih sektora iz tih sektora koji su prezentirali svoja iskustva po određenoj temi i popisu prethodno sastavljenih pitanja. Ukupno je bilo prisutno 50 sudionika.

Drugi je dio Gospodarskog foruma organiziran u suradnji s udruženjem francuskih kompanija MEDEF International te su s francuske strane prisustvovali predstavnici dvadeset francuskih kompanija⁴¹⁸, te predstavnici ministarstava gospodarstva, poljoprivrede i vanjskih poslova. S hrvatske strane sudjelovali su zamjenica ministra gospodarstva Tamara Obradović Mazal, pomoćnik ministra gospodarstva za investicije i konkurentnost Darko Lorencin, direktor Agencije za investicije Damir Novinić i Zdenko Lucić iz iste Agencije. Nakon izlaganja u kojem je zamjenica ministra predstavila projekte iz područja energetike, prometa, turizma i vodnog gospodarstva koji bi mogli biti od interesa za francuske investiture, održani su kratki sastanci s pojedinim predstavnicima francuskih kompanija. Prema izvješću pohranjenom u Francuskom institutu u Parizu⁴¹⁹, ukupno je sudjelovalo 38 sudionika.

U izvješću MEDEF-a dostavljenog Francuskom institutu u Parizu istaknuta je važnost ovog događanja, te je najavljen nastavak suradnje kao i priprema dolaska francuske gospodarske delegacije u Hrvatsku, što je zakazano za veljaču 2013. godine.

Susreti hrvatsko-francuske decentralizirane suradnje

⁴¹⁷ France Clusters je mreža koja ima za cilj potaknuti suradnje u gospodarskom sektoru, s naglaskom na malo i srednje poduzetništvo.

⁴¹⁸ Sudjelovali su predstavnici: Alstrom, Alstrom Power, BNP Paris, Bopuygues Construction, ECTI, EGIS, RAIL, EUROVIA, EUTELSAT, GDF Suez, GIDE Loyrette Nouel, Groupe Soufflet, Irrifrance Groupe, Lazard Freres, Lesaffre Int., Raiffeisen Bank, Thales Int., Ubifrance, VINCI Airports, Vinci Construction.

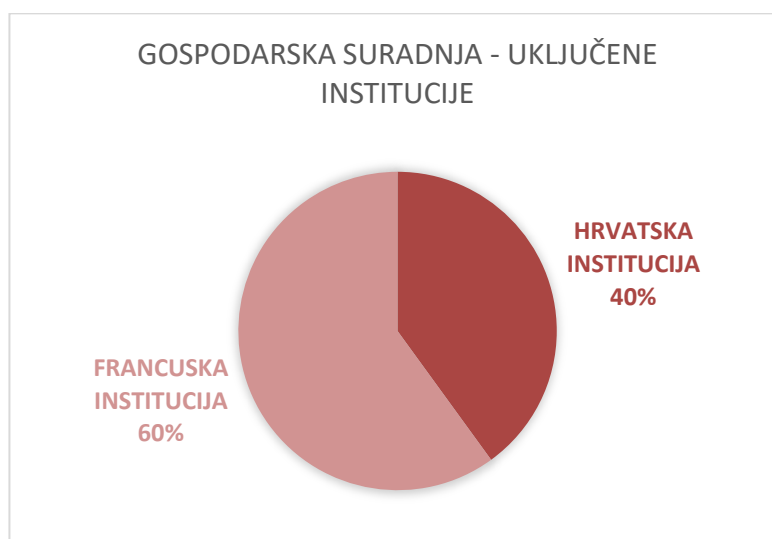
⁴¹⁹ Arhivi Francuskog instituta u Parizu; *Izvješće*, u s potpisom Bogdan Gadenne-Feertchak.

S ciljem poticanja decentralizirane suradnje između Hrvatske i Francuske, Veleposlanstvo Republike Hrvatske i Hrvatska turistička zajednica u Parizu organizirali su, u suradnji s udruženjem Cités Unies France i gradom Rueil-Malmaison, susrete lokalnih samouprava. Jednodnevno događanje održano je u Rueil-Malmaisonu⁴²⁰ pored Pariza. Iz Hrvatske su na skupu sudjelovali pomoćnik ministra gospodarstva za investicije i konkurentnost Darko Lorencin, direktorica Ureda Hrvatske turističke zajednice u Parizu Marina Tomas-Billet, povjerenica Festivala Seadeta Midžić i predstavnici lokalne samouprave iz Hrvatske. S francuske strane, uz predstavnike lokalnih zajednica i gradova, sudjelovali su dogradonačelnik Rueil-Malmaisona Denis Gabriel i gradonačelnik grada Brejne Ivica Mesić te predstavnici ministarstava kulture i vanjskih poslova. Kako se navodi u izvješću "Ovaj događaj je imao za cilj poduprijeti razmjene i potaknuti decentralizirane suradnje između dvije zemlje. Taj dan je bio prilika da se, uvijek dinamizirajući francusko-hrvatskih partnerstava, ojačaju još više prijateljski odnosi među dva naroda."⁴²¹

Nisu dostupni točni podaci o posjećenosti događanja.

Sažetak odlomka – gospodarska suradnja

Hrvatsko gospodarstvo je bilo predstavljeno sa dva pojedinačno organizirana događanja u koje je u svojstvu organizatora bilo uključeno šest francuskih institucija i četiri hrvatske institucije. U organizacijskom smislu, u projekte koji su bili vezani za područje gospodarstva bio je veći postotak uključenih francuskih institucija nego hrvatskih institucija što je vidljivo iz prikaza na *Slici 27*.

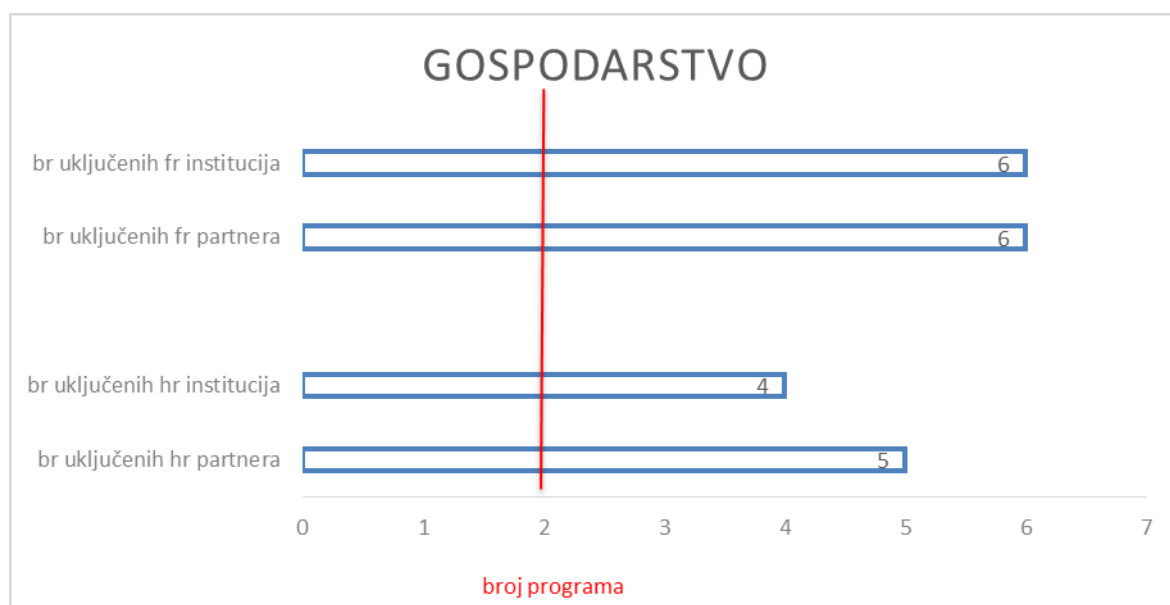

Slika 27: Omjer uključenih institucija u programe iz područja gospodarske suradnje

⁴²⁰ Rueil-Malmaison je grad-prijatelj gradu Dubrovniku od 2011. godine.

⁴²¹ Arhivi Francuskog instituta u Parizu; Dokument *Compte-rendu de la journée de rencontre franco-croate 19 novembre 2012* koji je podnijelo udruženje Cités Unies France.

S francuske strane je šest partnerskih institucija bilo uključeno u organizaciju dva događanja a s hrvatske strane su četiri institucije bile uključene u ulozi pet partnerskih organizacija. Pri tome je Veleposlanstvo Republike Hrvatske bilo uključeno u oba programa. Na *Slici 28* je vidljiv nerazmjer u odnosu na uključenost hrvatske i francuske strane. Vidljivo je kako je za dva programa s francuske strane bio uključen jednaki broj partnera koje je činilo isto toliko organizacija, dok je kod hrvatske strane vidljivo kako su četiri institucije obavljale posao pet partnerskih organizacija.

Slika 28: Uloge uključenih institucija u programima iz područja gospodarske suradnje

6.11. OBRAZOVANJE

U ovom odlomku navode se osnovne informacije o programima vezanim uz područje obrazovanja koji su se realizirali tijekom Festivala, kako bi se osigurao kontekst i uvid u sadržaj tih događanja. Ključna pitanja na koja se nudi odgovor vezana su uz sadržaj i način provedbe, mjesta i konteksta održavanja, organizacije i institucije koje su sudjelovale u pripremi i provedbi, imena profesionalaca iz Hrvatske koji su sudjelovali, dok su dodatne informacije vezane uz ostvarenu suradnju nadodane kada je prepoznata njihova specifičnost za tu priliku. Tehnički podaci vezano uz uključene u provedbu navedeni su u opisu, te je postavljena analiza tih podataka, gdje su stavljeni u međuodnose. U sklopu programa koji je nosio naziv *Dan Hrvatske u francuskim školama* ostvarena je suradnja hrvatskih osnovnih škola s Académie de Grenoble i Académie de Nice koja je uključivala razmjene učenika, obrazovne i sportske aktivnosti. Budući da je bila riječ o dva zasebna događaja s posebnim

organizacijskim uvjetima i provedbom, iako je suradnja inicirana od dviju Akademija, događaji su proučavani i analizirani kao dva zasebna događaja.

Dan Hrvatske u Kolegiju Port Lympia

U Nici je održan sat hrvatskoga jezika i kulture za učenike i profesore te jedriličarska regata u kojoj su sudjelovali učenici Koledža Port Lympia te 13 učenika iz Osnovne škole Lučac iz Splita. Koledž Port Lympia u Nici ima razrede jedrenja čijoj nastavi su se pridružili učenici Osnovne škole Lučac iz Splita. Bio je to susret tipa regate u luci u Nici u koji su bila uključena dva razreda, jedan francuski i jedan hrvatski iz kojih su ukupno sudjelovala 33 učenika, od kojih 13 hrvatskih i 20 francuskih učenika. "Dok je regata bila glavni događaj dačkih susreta, na programu su bile i mnoge druge aktivnosti: posjet muzeju suvremene umjetnosti MAMAC, piknik, ali i zajednička nastava uz pomoć prevoditelja."⁴²² Tom prilikom su uz predstavnike škola sudjelovali i predstavnici Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta na čelu sa Sabinom Glasovac, pomoćnicom ministra. U članku o događanju koje je objavljeno u školskom listu od lipnja 2013. godine Osnovne škole Lučac iz Splita stoji: "U Nici su nam se, na prigodnoj svečanosti, pridružili predstavnici Akademije iz Nice i savjetnici MZOŠ, dogovarajući nova partnerstva sa školama u regiji."⁴²³

Dan Hrvatske u osnovnoj školi Annonay

Ostvarena je i suradnja između Prve osnovne škole Varaždin s profesorima francuske osnovne škole iz Annonaya, u pokrajini Ardèche na jugu Francuske. Učenici osmih razreda sudjelovali su u kratkom projektu izrade zračnog balona, poznatog i kao Montgolfierov zrakoplov. "Događaj je održan u suradnji s profesorima francuske osnovne škole iz Annonaya, u pokrajini Ardèche na jugu Francuske, što je ujedno bio začetak suradnje tih škola na planu obrazovanja te povezanosti stranih jezika i znanosti."⁴²⁴ Slijedom te suradnje, 8. listopada na Dan neovisnosti Hrvatske u Annonayu održale su se radionice na temu zračnog balona, na kojoj je sudjelovalo oko 500 francuskih učenika, a glavni dio programa bio je puštanje u zrak balona sa zastavama Francuske i Hrvatske.

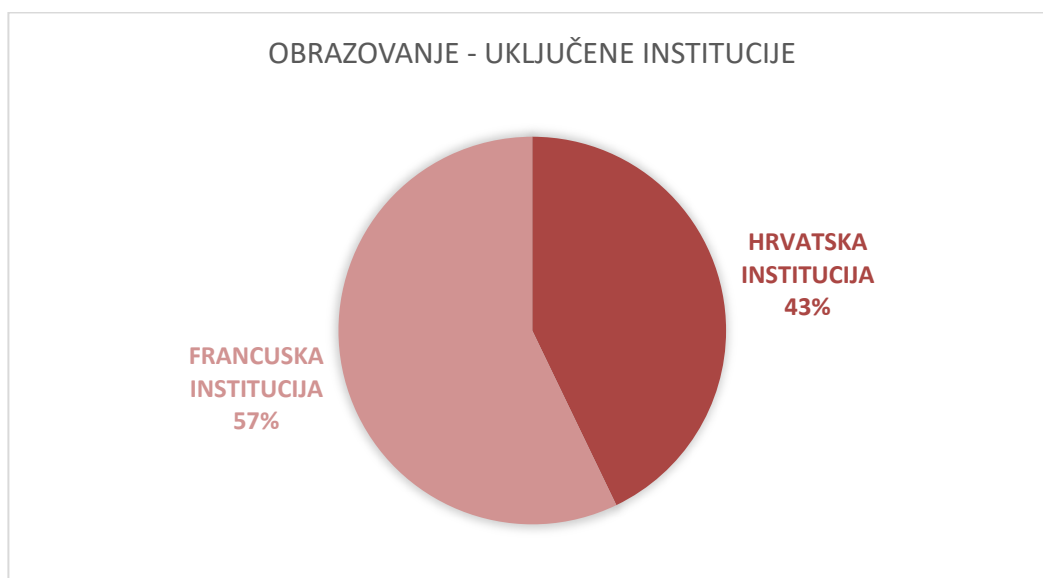
⁴²² Završna brošura Festivala pod nazivom Croatie, la voici – Festival de la Croatie en France (Zagreb : Ministarstvo kulture i Francuski institut), 74.

⁴²³ http://os-lucac-st.skole.hr/upload/os-lucac-st/newsattach/155/SKOLSKI_LIST_LUC_2013.pdf (posjećeno: 12. ožujka 2018. godine)

⁴²⁴ Arhivi Ministarstva kulture Republike Hrvatske; Dokument *Narativno i financijsko izvješće Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta*, u u mapi s materijalima vezano uz Festival, bez urudžbenog broja.

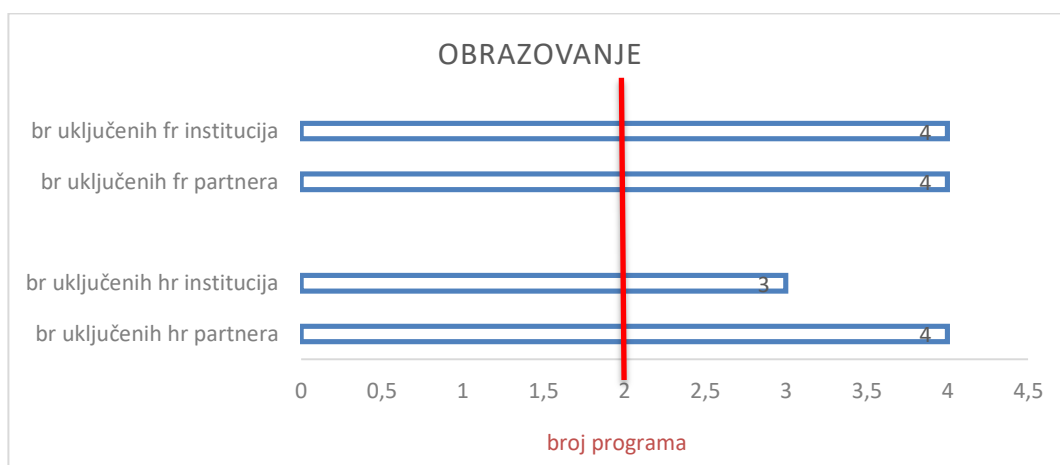
Sažetak odlomka – obrazovanje

U području obrazovanja ostvarena su ukupno dva pojedinačna događaja u koja su u svojstvu organizatora bile uključene tri hrvatske institucije i četiri francuske institucije. U organizacijskom smislu, u ukupnom zbroju projekta koji su bili vezani za područje obrazovanja bio je veći postotak uključenih francuskih institucija u odnosu na postotak hrvatskih institucija što je vidljivo iz prikaza na *Slici 29*.

Slika 29: Omjer uključenih institucija u obrazovnim programima

Ulogu krovnih institucija koje su usmjeravale programe prema školskim ustanovama s hrvatske strane je obavljalo Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta dok je s francuske strane taj zadatak bio podijeljen između Académie de Grenoble i Académie de Nice kao regionalnih nadležnih tijela za područje obrazovanja.

Slika 30: Uloge uključenih institucija u obrazovnim programima

Na *Slici 30* je vidljiva izjednačenost snaga u odnosu na uključenost hrvatske i francuske strane u organizaciju i provedbu programa vezanih uz obrazovanje. S obje strane je bilo uključeno po dva partnera za svaki program, s razlikom da je s hrvatske strane Ministarstvo obrazovanje, znanosti i sporta preuzelo krovnu ulogu u oba programa, što potvrđuje razgranatost i razvijenost francuskog obrazovnog sustava u odnosu na hrvatski.

Podaci o broju sudionika programa nisu zabilježeni.

6.12. SPORT

U ovom odlomku navode se osnovne informacije o jedinom programu vezanom uz područje sporta koji je realiziran tijekom Festivala, a kako bi se osigurao kontekst i uvid u sadržaj tog događaja. Ključna pitanja na koja se nudi odgovor vezana su uz sadržaj i način provedbe, mjesta i konteksta održavanja, organizacije i institucije koje su sudjelovale u pripremi i provedbi, imena profesionalaca iz Hrvatske koji su sudjelovali. Na kraju poglavlja su podaci vezani uz organizacijsku strukturu stavljeni u međudnose a kako bi se ilustrirali uvjeti i kapaciteti u kojima je nastajao program.

Prijateljski vaterpolski susret

Vaterpolske reprezentacije Hrvatske i Francuske odigrale su prijateljski susret na Bazenu Maurice Thorez u Montreuilu. Uz odigravanje prijateljske utakmice te zajedničkih treninga dviju reprezentacija, održan je i stručni seminar za francuske vaterpolske trenere koji je održao sportski direktor Hrvatskog vaterpolskog saveza Ratko Rudić. Događanju su prisustvovali glavni tajnik Hrvatskog vaterpolskog saveza Renato Živković, zamjenica gradonačelnika Montreuilu Denise Ndzakou, savjetnica hrvatskog ministra znanosti, obrazovanja i sporta Katja Vujasinović.

Utakmica je odigrana s rezultatom 11:11.

S hrvatske strane partner u organizaciji bio je Hrvatski vaterpolski savez, a s francuske strane Francuski plivački savez⁴²⁵ i grad Montreuil.

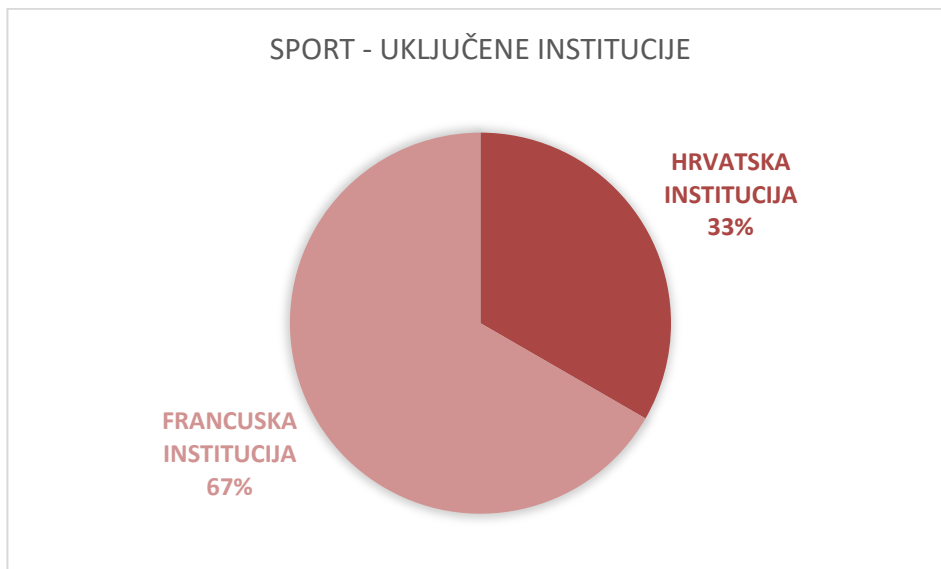
Podaci o posjećenosti nisu poznati, a događanje je održano jednom.

Sažetak odlomka - sport

Hrvatski sport je bio predstavljen s jednim pojedinačno organiziranim događanjem u koje su u svojstvu organizatora bile uključene dvije francuske institucije i jedna hrvatska institucija. U

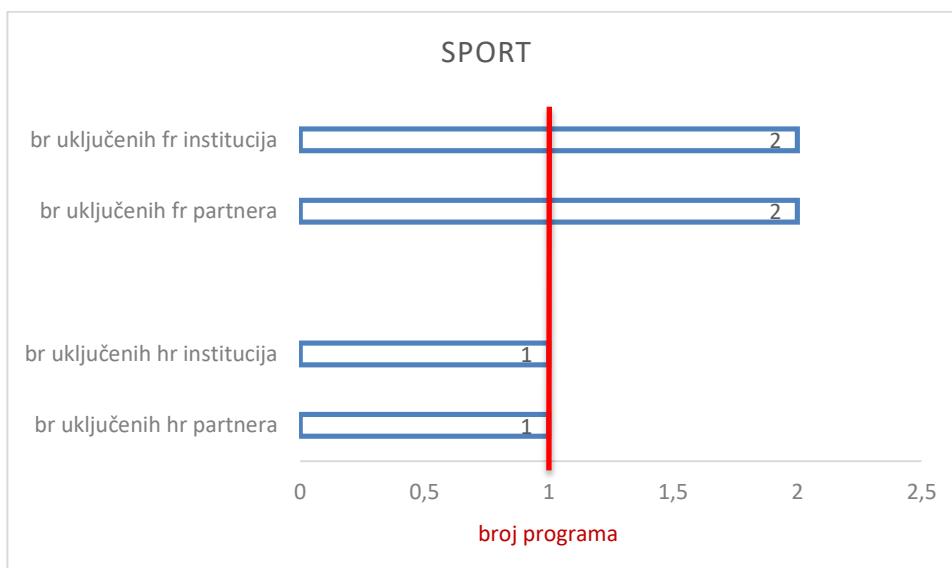
⁴²⁵ Franc. Fédération française de natation

organizacijskom smislu, u program koji je bio vezan za područje sporta bio je veći postotak uključenih francuskih institucija nego hrvatskih institucija što je vidljivo iz prikaza na *Slici 31*.

Slika 31: Omjer uključenih institucija u programe iz područja sporta

Uzevši u obzir navedenu podjelu i ulogu partnerskih institucija u ovom programu na *Slici 32* je vidljiv nerazmjer u odnosu na uključenost hrvatske i francuske strane iz čega se može zaključiti kako je francuska strana po kapacitetima nadjačala hrvatsku stranu.

Slika 32: Uloge uključenih institucija u programima iz područja sporta

6.13. ZNANOST

U ovom odlomku navode se osnovne informacije o programima vezanim uz područje znanosti koji su se realizirali tijekom Festivala, kako bi se osigurao kontekst i uvid u sadržaj tih događanja. Ključna pitanja na koja se nudi odgovor vezana su uz sadržaj i način provedbe, mjesta i konteksta održavanja, organizacije i institucije koje su sudjelovale u pripremi i provedbi, imena profesionalaca iz Hrvatske koji su sudjelovali, dok su dodatne informacije vezane uz ostvarenu suradnju nadodane kada je prepoznata njihova specifičnost za tu priliku. Tehnički podaci vezano uz uključene u provedbu navedeni su u opisu, te je postavljena analiza tih podataka, gdje su stavljeni u međuodnose.

Predavanje Dioklecijanova palača u Splitu, od privatne rezidencije do srednjovjekovnoga grada

Predavanje *Dioklecijanova palača u Splitu, od privatne rezidencije do srednjovjekovnoga grada* održano je na Akademiji nauka, umjetnosti i književnosti u Dijonu⁴²⁶.

Udruga Fenêtres Ouvertes organizira predavanja o svjetskoj kulturnoj baštini, često u okviru kulturnih sezona Francuskog instituta. Predavanje je održala Chiara Martini, arheologinja sa Sveučilišta u Bologni, odgovorna za edukativne aktivnosti Europskog centra za arheologiju Bibract. Tijekom posljednjih godina udruga Fenêtres Ouvertes sur l'Europe, organizirala je šezdesetak predavanja na temu povijesne i kulturne baštine europskog kontinenta, neka od njih u okviru europskih kulturnih sezona (Mađarska 2009., Rusija 2010., Engleska 2011.).

S francuske strane su organizatori događanja bili Akademija nauka, umjetnosti i književnosti u Dijonu i udruga Fenêtres Ouvertes dok je s hrvatske strane partnerska institucija bilo Veleposlanstvo Republike Hrvatske. Podaci o posjećenosti nisu dostupni, te nije poznato je li izdana publikacija za tu priliku.

Izložba fotografija Francusko-hrvatska podmorska arheologija

Izložba fotografija *Francusko-hrvatska podmorska arheologija* posljedica je francusko-hrvatske suradnje između Sveučilišta Zadar i Centra Camille Jullian (AixMarseille Université/CNRS) koja je rezultat terenskog iskapanja na hrvatskoj obali. Izložba je bila podijeljena na dva dijela, izložba posvećena naseljima Pakoštane i Caska s jedne strane i naselju Loron s druge strane. Dvadeset i jedna fotografija koje su profesionalni fotografi napravili na terenu svjedočile su o godinama iskapanja.

⁴²⁶ Franc. Académie des Sciences, Arts et Belles Lettres de Dijon

S hrvatske strane partner događanja bilo je Sveučilište u Zadru, a s francuske su strane bili Centar Camille Jullian (AixMarseille Université/CNRS) i Turistički ured u Aix-en-Provence. Podaci o posjećenosti nisu zabilježeni, te nije izdana publikacija tom prilikom.

Hrvatsko- francuski simpozij *Hrvatska i Europa. Hrvatska i Francuska. Intelektualni i kulturni odnosi*

Hrvatsko- francuski znanstveni skup pod nazivom *Hrvatska i Europa – intelektualni i kulturni odnosi Hrvatske i Francuske kroz povijest* održan je na Sveučilištu Sorbonne te je bio usmjeren na četiri tematska područja: povijest, književnost, umjetnost i arheologiju te znanost. Riječ je o dvodnevnom simpoziju na kojem su sudjelovali hrvatski znanstvenici i predstavnici Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, a otvorio ga je pomoćnik ministra znanosti, obrazovanja i sporta Saša Zelenika.

Prvog su dana održana dva panela predavanja: prvi pod nazivom *Hrvatska, Francuska i Europa od antike do Revolucije* koji je moderirao Jacques-Olivier Boudon, a drugi pod nazivom *Francuska i Hrvatska. Ukršteni pogledi* koje je moderirao Olivier Soutet. Po završetku diskusija i predavanja prvog dana, akademici Ivan Supičić i Mislav Ježić, zajedno s francuskim kolegom Jacques-Olivierom Boudonom predstavili su znanstvenu ediciju Akademije *„Hrvatska i Europa. Kultura, znanost i umjetnost“*⁴²⁷ koja izlazi na hrvatskom, engleskom i francuskom. Prikazani su tematski i kronološki razni aspekti kulturnih i znanstvenih veza Francuske i Hrvatske te napose položaj Hrvatske unutar europske kulture tijekom povijesti. "Prvi su dan obogatili igrokaz Radovana Ivšića 'Vané' za kazalište sjena, srodan Exupéryjevu 'Malom princu', i dojmljiva monodrama Charlesa Gonzalesa o Ivanu Meštroviću."⁴²⁸

Drugog dana su održana dva panela predavanja: prvi, pod nazivom *Kulturni i umjetnički utjecaji* koji je moderirao Ivan Supičić te drugi pod nazivom *Hrvatska u Europi* koji je moderirao Mislav Ježić.

S hrvatske je strane u organizaciju događanja bila uključena Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, a s francuske strane Institut de France, Akademija natpisâ i književnosti⁴²⁹ te

⁴²⁷ Opsežna, višesveščana, bogato ilustrirana znanstvena edicija Akademije *Hrvatska i Europa. Kultura, znanost i umjetnost* koja izlazi na hrvatskom, engleskom i francuskom, a na kojoj surađuje oko dvije stotine hrvatskih autora. Edicija je pokrenuta u vrijeme Domovinskog rata s nakanom da predstavi sintezu svekolike hrvatske kulture, umjetnosti i znanosti te njihovu neodvojivu povezanost s istovjetnim europskim tijekovima.

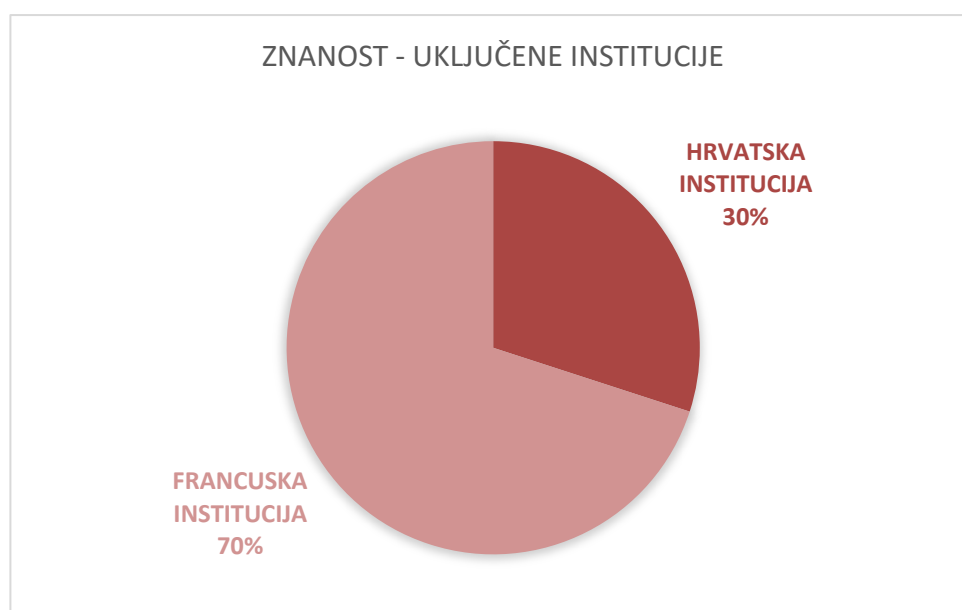
⁴²⁸ Arhivi Ministarstva kulture Republike Hrvatske; Predmet: Croatie la Voici, Simpozij na Sorbonni: La Croatie et la France. La Croatie et l'Europe. Les rapports intellectuels et culturels entre la Croatie et la France a travers l'histoire (Klasa: 910-01/12-06/0063, 380-12-3)

⁴²⁹ Franc. Académie des Inscriptions et Belles-Lettres

pariško sveučilište Sorbonne. Podaci o posjećenosti nisu dostupni, a za tu je priliku izdan prospekt događanja na četiri stranice.

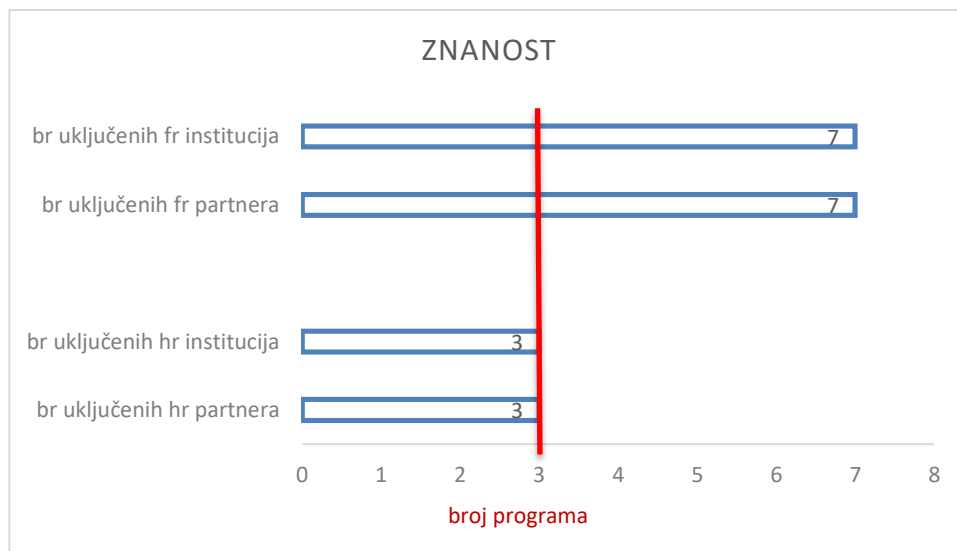
Sažetak odlomka –znanost

Područje znanosti je bilo predstavljeno s tri pojedinačno organizirana događanja u koje je u svojstvu organizatora bilo uključeno sedam francuskih institucija i tri hrvatske. U organizacijskom smislu, u ukupnom zbroju projekata koji su bili vezani za područje znanosti bio je veći postotak uključenih francuskih institucija u odnosu na hrvatske institucije što je vidljivo iz prikaza na *Slici 33*.

Slika 33: Omjer uključenih institucija u programe iz područja znanosti

Zabilježeno je kako niti jedna od institucija nije paralelno radila na više programa, te se kod francuskih partnera uočava dominacija u kapacitetima budući da je s francuske strane na dva programa radilo po dvije partnerske institucije a na jednom čak tri institucije istovremeno što je prikazano na *Slici 34*.

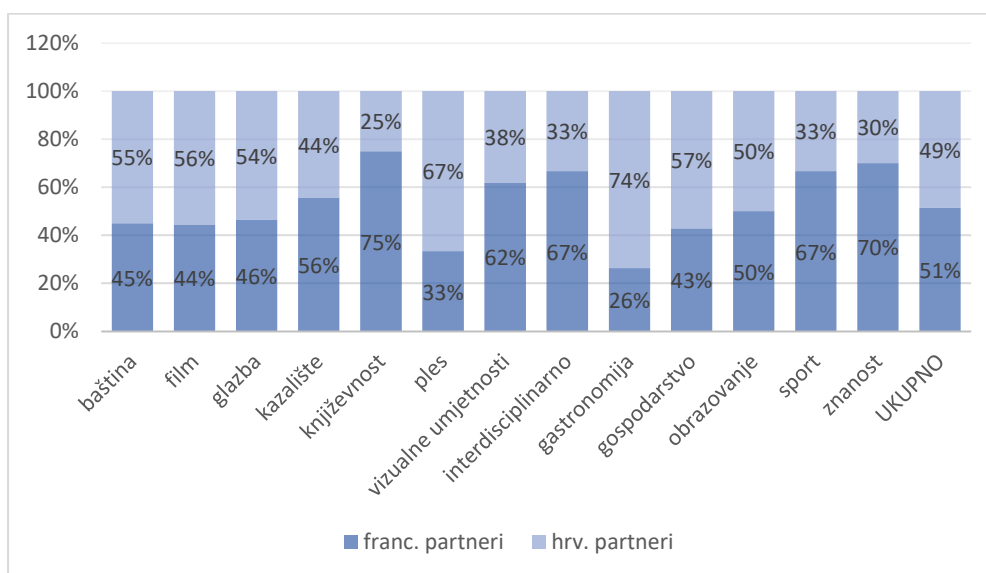

Slika 34: Uloge uključenih institucija u programima iz područja znanosti

6.14. Zaključak – Programi Hrvatske kulturne sezone u Francuskoj

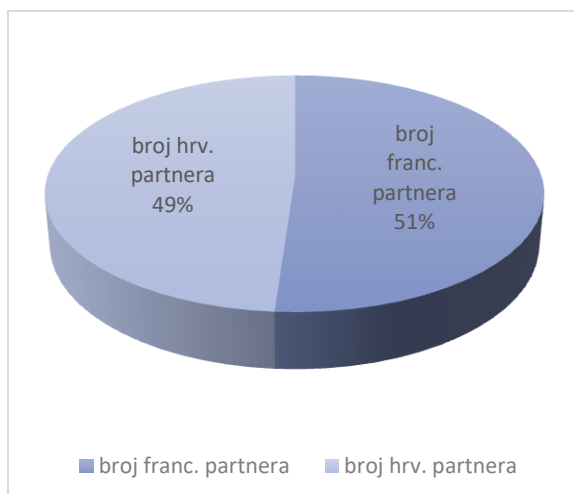
Nakon što je provedena analiza po pojedinačnim programskim područjima, u zaključku poglavlja o provedbi Festivala, stavljeni su u međudnose podaci za cjelinu provedenih programa. Na taj način se mogu donijeti zaključci o zastupljenosti hrvatskih partnerskih institucija u odnosu na francuske partnerske institucije te odnosi u broju općenito uključenih institucija s jedne i druge strane, na razini svih provedenih programa. Pritom je praćen isti standard razumijevanja partnerske institucije i institucije općenito, kao što je to definirano na početku poglavlja o Provedbi Festivala.

Kako je vidljivo iz prikaza na *Slici 35*, od ukupno 13 programskih grupa, francuski partneri su u većem postotku bili zastupljeni u šest područja, a hrvatski partneri u šest područja, dok je u jednom području bila ravnomjerna raspodjela uključenih partnerskih institucija.

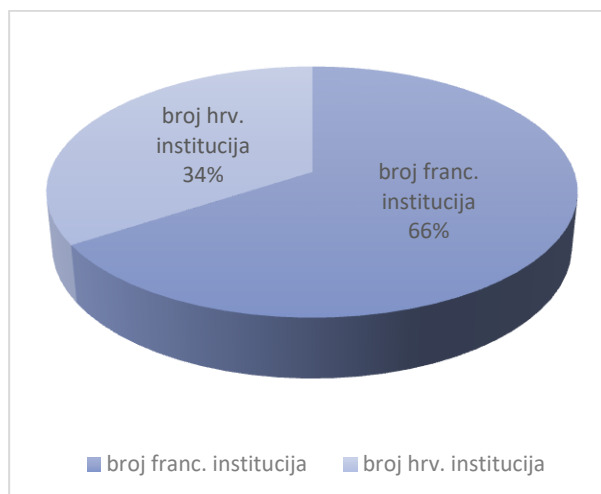

Slika 35: Omjer uključenih partnerskih institucija po djelatnostima

Analizu uključenih institucija u provedbu 13 programskih grupa potrebno je promatrati zbirno, kroz analizu cjelokupne provedbe Festivala budući da su pojedine institucije bile partnerske institucije u više različitih programskih područja. Tako je Ministarstvo kulture Republike Hrvatske bilo partnerska institucija u 15 različitih programa, Hrvatski audiovizualni centar u 13 programa, Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Francuskoj u 10 programa. Iz tih razloga proizlazi nesrazmjer koji je vidljiv usporedbom *Slike 36* i *Slike 37* a koji prikazuje kako je s hrvatske strane veći broj institucija istovremeno sudjelovao u pripremi i provedbi više različitih programa. S hrvatske strane je sudjelovalo 113 partnerskih institucija naspram 107 s francuske strane, koje su predstavljale 101 francuskih institucija odnosno 52 hrvatske institucije.

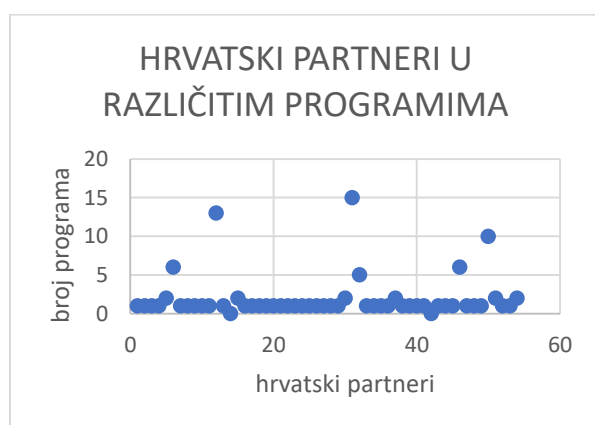

Slika 36: Omjeri uključenih partnera

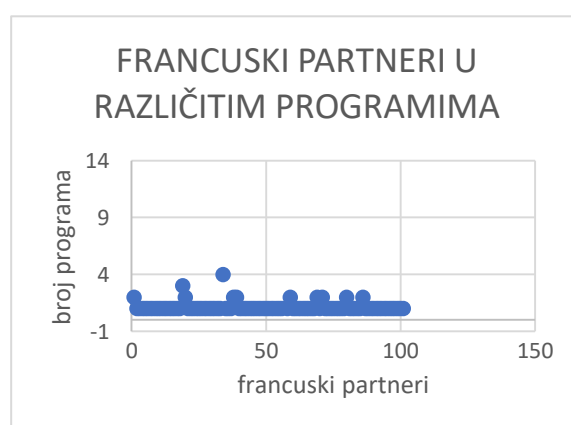

Slika 37: Omjeri uključenih institucija

Na *Slici 38* je napravljen prikaz uključenih partnerskih institucija s hrvatske strane i broj programa koji su istovremeno koordinirale. Vidljivo je kako je jedna institucija obavljala posao 10 partnerskih institucija, zatim je jedna institucija obavljala posao 13 partnerskih institucija, a jedna posao 15 partnerskih institucija. Šest institucija je provodilo po dva programa, a dvije institucije su obavljale poslove za šest odvojenih programa. Na *Slici 39* je napravljen prikaz uključenih partnerskih institucija s francuske strane i broj programa koji su istovremeno koordinirale. Usporedbom *Slike 38* i *Slike 39* vidljiv je veliki nesrazmjer koji potvrđuje kako su pojedine hrvatske institucije bile opterećenije poslom u odnosu na francuske institucije. Također je vidljivo kako je s francuske strane jedna institucija obavljala ulogu partnerske institucije za najviše 4 programa. Riječ je konkretno o Festivalu d'Automne koji je programirao 4 događanja u sklopu Hrvatske kulturne sezone.

Slika 38: Hrvatski partneri u različitim programima

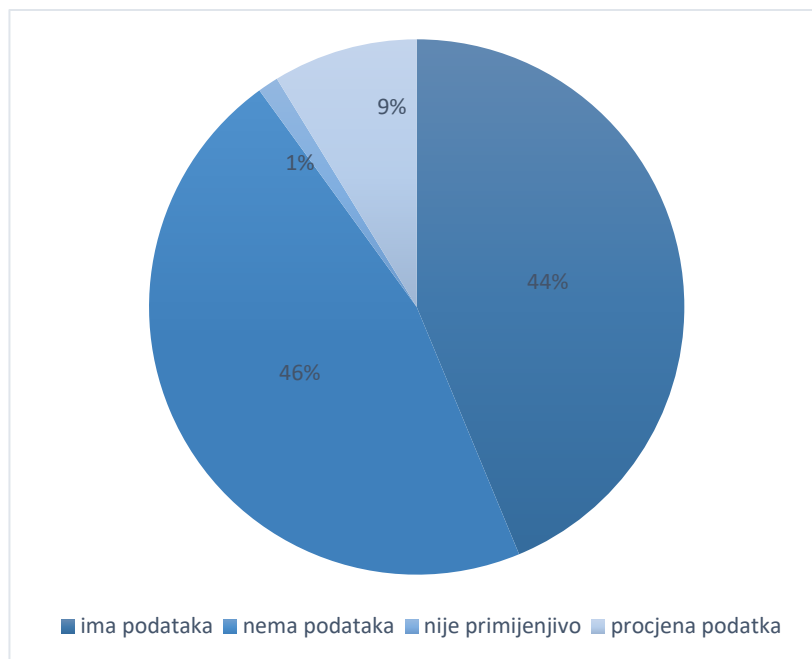
Slika 39: Francuski partneri u različitim programima

Informacije o posjećenosti moguće je doznati iz četiri različita izvora koja navodimo po relevantnosti informacija, od najveće prema najnižoj: izvješća francuskih korisnika prema Francuskom institutu, izvješća hrvatskih tijela državne uprave koja su bila uključena u rad

Mješovitog organizacijskog odbora, izvješća hrvatskih korisnika prema Ministarstvu kulture, izvješća službi Francuskog instituta. Najrelevantnijim podatkom smatra se informacija koja potječe od francuskih korisnika budući da je briga o publici, odnosno broju posjetitelja bila od njihovog najvećeg interesa te ulazi u uobičajenu praksu evaluacije pojedinog programa svakom domaćinu nekog događanja. Izvješća hrvatskih tijela državne uprave koja su bila uključena u rad Mješovitog organizacijskog odbora primarno su imala u fokusu drugu vrstu informacija, pretežno usmjerenog na odgovornosti i zadatke njihovih službi, ali zbog činjenice da su programi koji su ostvareni u sektorima izvan kulture najčešće bili usmjereni na manji krug ljudi ili zatvoreni za javnost, podaci o posjećenosti su najčešće zabilježeni. Izvješća hrvatskih korisnika prema Ministarstvu kulture najčešće nemaju informaciju o točnom broju posjetitelja ili je ona opisno zabilježena. Izvješća službi Francuskog instituta u Parizu treba uzeti u obzir s dozom opreza budući da im je primarni izvor ipak francuski operater koji ga je podnio što se pokazalo najčešće podudarnim, osim u dva slučaja odstupanja, pri čemu je kao relevantan uzet podatak korisnika ispred podatka dostupnog u Francuskom institutu. Riječ je o slučaju vezano uz broj posjetitelja izložbe *Jadranski pejzaži: Nikola Bašić* u Cité de l'architecture et du patrimoine za koju je u arhivskim dokumentima Francuskog instituta zabilježeno kako ju je posjetilo "Environ 29 000"⁴³⁰ dok je u izvješću francuskog korisnika zabilježen precizan podatak o 13.304 posjetitelja, te za posjećenost predstave *Slavuj* koja je prikazana u Salle des Fêtes de Gargenville te je prema izvješću profesionalne kazališne skupine Triko u arhivima Ministarstva kulture Republike Hrvatske zabilježeno kako je tu predstavu pogledalo 215 gledatelja. Za 35 programa zabilježen je podatak o posjećenosti⁴³¹, dok su za sedam programa zabilježeni procijenjeni podaci. Za program prikazivanja dvaju filmova na televizijskoj mreži ARTE, podaci nisu mogli biti zabilježeni, budući da je program bio prikazivan kao dio televizijskog programa.

⁴³⁰ Franc. Oko 29.000

⁴³¹ Podatak o 20.000 posjetitelja dnevno, koji je zabilježen za posjećenost izložbe "Hrvatski Apoksiomen, atlet u bronci" u Muzeju Louvre nije uzet u obzir kao realan pokazatelj, budući da je riječ o dnevnoj posjećenosti muzeja Louvre što nije nužno točan podatak za posjećenost same izložbe. Ipak, zabilježen je točan podatak od 466 osoba na predavanju posvećenom samoj izložbi, pa je u bazi podataka rada zabilježeno da je ovaj program također imao naveden podatak o posjećenosti.

Slika 40: Podaci o posjećenosti programa Festivala

Prema dostupnim podacima, koji su grafički prikazani na *Slici 40*, vidljivo je kako za 46 % programa nisu zabilježene informacije o točnom broju posjetitelja, dok je za 44 % programa podatak precizan, za 9 % programa su podaci dostavljeni u okvirnom broju, a za jedan posto programa podaci nisu mjerljivi.

7. IZVANPROGRAMSKI DOSEG HRVATSKE KULTURNE SEZONE

U prethodnim poglavljima rada je istaknuto kako se kulturna diplomacija u provedbi oslanja na razmjenu ideja, vrijednosti, tradicija i drugih aspekata kulture ili identiteta između pojedinih zemalja s ciljem jačanja odnosa i promocije nacionalnih interesa u području kulture ali i šire. Pojedinačni rezultati Hrvatske kulturne sezone nisu uvijek mjerljivi jer kako ističe izbornica Hrvatske kulturne sezone Seadeta Midžić "impuls festivalskih iskustava, široko otvorenih pogleda i raznosmjernih perspektiva, novih linija horizonta, osobnih kolegijalnih kontakata, traje lančano prenošen na široko područje ideja."⁴³² Ipak, neke izvršene radnje povezane s pripremom i provedbom Hrvatske kulturne sezone koje čine "opipljive" učinke Festivala moguće je iskazati u konkretnim ishodima. Riječ je o poduzetim akcijama, provedenim aktivnostima i prikupljenim informacijama koje se ne odnose isključivo na sadržaj i programe Festivala te su doprinijeli vidljivosti Republike Hrvatske i Hrvatske kulturne sezone i produbljivanju suradnji između Hrvatske i Francuske. Nakon što je napravljena analiza provedenih programa u sklopu Hrvatske kulturne sezone te je ustanovljeno kako je riječ o visoko estetskoj i profesionalnoj razini ponuđenih sadržaja održanih programa tijekom Hrvatske kulturne sezone, u ovoj poglavlju je riječ o dosegu Festivala izvan programskih okvira te su objedinjene sve dostupne informacije o izvanprogramskom dosegu Festivala. Riječ je o komunikacijskoj strategiji i medijskoj prisutnosti Festivala i Republike Hrvatske u jesen 2012. godine, o objavljenim publikacijama odnosno posebnim izdanjima tijekom Festivala, te održanim susretima visokih dužnosnika i visokih predstavnika koji su održani zbog Festivala. U nastavku ovog poglavlja je napravljena analiza ostvarenih dijaloga i aktivnosti izvan područja kulture i umjetnosti. Analiza međusektorskih suradnji pokazuje široko polje djelovanja koje obuhvaća kulturna diplomacija, i njen širi pojam diplomacije utjecaja, uzevši u obzir činjenicu da je u okviru Hrvatske kulturne sezone obuhvaćeno šire područje međusektorski suradnji, te se vidljivost Hrvatske i njena prisutnost u Francuskoj ostvarila i kroz aktivnosti iz područja turizma, gospodarstva, obrazovanja, znanosti i sporta.

⁴³² Seadeta Midžić, intervju vodila Anera Stopfer, 15. svibnja 2019.

7.1. VIDLJIVOST REPUBLIKE HRVATSKE TIJEKOM HRVATSKE KULTURNE SEZONE

Brendiranje kroz kulturu ostvaruje se na način na koji se kroz festivalski format pojedina zemlja može predstaviti i povećati svoju prepoznatljivost na međunarodnoj razini (Hraste Sočo: 2013: 97). Koncept kulturnih sezona samim formatom primjeren je za analizu učinaka koje festivali znače za upoznavanje pojedine zemlje, način na koji se pojedina zemlja predstavlja i produbljuje suradničke odnose s drugom zemljom. Na primjeru Hrvatske kulturne sezone moguće je ponuditi analizu o tome koliko je Republika Hrvatska dobila na vidljivosti tijekom pripreme i provedbe samog Festivala, a samim time i Francuska Republika kao zemlja domaćin koja je osigurala sve preduvjete za predstavljanje Hrvatske. Informacije o tim učincima, koji se mogu opisati kao izravni učinci održavanja Hrvatske kulturne sezone, prikupljeni su iz svih dostupnih materijala vezano uz pripremu i razvoj Festivala, opisani su sadržajno i stavljeni u bročane odnose kada je to primjenjivo. Na taj način se doprinosi promišljanju i zaključivanju o uspostavljenim dosezima kulturne diplomacije koje kroz model kulturnih sezona Francuska Republika ostvaruje u svojoj dugoj tradiciji djelovanja unutar područja međunarodne kulturne suradnje. U nastavku se navode podaci vezano uz komunikacijsku strategiju koja je bila primijenjena u provedbi Hrvatske kulturne sezone i način na koji je ona provođena. Analizira se zastupljenost u pisanim medijima i koliko su Hrvatska kulturna sezona i Hrvatska dobile na vidljivosti u jesen 2012. godine. Objedinjeni su podaci o publikacijama koje su objavljene neovisno o programima koji su se održavali. Bilateralni susreti visokih dužnosnika kojima je Hrvatska kulturna sezona bila povod i tema susreta, objedinjeni su i dopunjeni osnovnim informacijama o njihovom održavanju.

7.1.1. Komunikacijska strategija u službi medijske prisutnosti Hrvatske kulturne sezone i Hrvatske u jesen 2012. godine

Medijska prisutnost i vidljivost Hrvatske kulturne sezone u široj je javnosti osigurana kroz osnivanje i korištenje Zajedničkog fonda za komunikaciju u iznosu od 200.000,00 eura (dvjesto tisuća eura), u kojem su u jednakoj mjeri sudjelovale i francuska i hrvatska strana. Prema Tehničkom sporazumu dogovoreno je kako će "Francuski institut (...) predložiti plan komunikacije koji će se financirati iz zajedničkog fonda za komunikaciju, a u izradi plana će uzeti u obzir preporuke hrvatske strane."⁴³³ Plan komunikacije obuhvaćao je "korištenje

⁴³³ Tehnički sporazum o načelima organizacije i financiranja Festivala hrvatske kulture u Francuskoj koji je potpisan u listopadu 2011. godine prilikom prvog sastanka Mješovitog odbora za organizaciju Festivala hrvatske

usluga specijaliziranih agencija u realizaciji plana komunikacije: grafička kreacija (logotip festivala i grafičke varijante); odnosi s medijima i opća komunikacija; pokretanje internetske stranice."⁴³⁴ Za te usluge raspisan je javni natječaj te su obje strane sudjelovale u izboru davatelja usluga. U ovom je poglavlju postavljena analiza rezultata koji su proizašli iz komunikacijske strategije koja je provedena u sklopu organizacije Hrvatske kulturne sezone, odnosno Festivala "Croatie, la voici". Objasnjen je način odabira vizualnog identiteta i vanjske agencije koja je provodila dio komunikacijske strategije, analizirani su podaci vezano uz prisutnost u pisanim medijima⁴³⁵, opisani su podaci o posjećenosti koje su *mrežna* stranica i *Facebook*-stranica Festivala imale u statistikama te je opisana uloga Hrvatske turističke zajednice u komunikacijskim aktivnostima vezanim uz Festival.

Vizualni identitet Festivala

Prije potpisivanja Tehničkog sporazuma, hrvatska strana je "svojom inicijativom objavila javni poziv za stvaranje vizualnog identiteta Festivala hrvatske kulture u Francuskoj."⁴³⁶ Projektni zadatak javnog poziva definirao je sljedeće ciljeve koje je idejno rješenje vizualnog identiteta trebalo zadovoljiti: senzibilizirati francusku javnost za hrvatske kulturne vrijednosti, ponuditi snažna svjedočenja o jedinstvenom identitetu Hrvatske, valorizirati suvremenu sliku nacionalnog identiteta. Javilo se pet agencija na natječaj⁴³⁷ hrvatskog ministarstva kulture i predstavilo 7 projekata. Temeljem odluke Ocjenjivačkog suda u sastavu Damir Bralić, predsjednik, Damir Gamulin, Seadeta Midžić, Nina Obuljen, Marina Tomas Billet, Ministarstvo kulture je donijelo odluku o odabiru rada CRO-ICI autora: Ira Payer, Maša Poljanec, Andro Giunio na Natječaju za dizajn vizualnog identiteta Festivala hrvatske kulture u Francuskoj. Kako stoji u Obrazloženju Ocjenjivačkog suda: "Nagrađeno rješenje odlikuje izrazito suvremen, prikladan i dosljedno artikuliran grafički jezik koji rad nedvosmisleno smješta unutar tipologije identiteta kulturnih manifestacija. Slogan i logotip u vrlo uspješnom spoju verbalne i vizualne komunikacije tvore tzv. *slogo* koji kao noseći grafički element

kulture u Francuskoj. Dokument se nalazi u Arhivima Ministarstva kulture Republike Hrvatske; Predmet: Saison culturelle u Parizu 2012. (Klasa: 910-01/11-01/0017; Ur. broj: nije upisan), str. 6.

⁴³⁴ Ibid.

⁴³⁵ Podaci vezano uz audio i audiovizualnu prisutnost u medijima nisu obuhvaćeni ovom analizom budući da informacije o tim medijima nisu adekvatno pohranjene niti praćene.

⁴³⁶ Arhivi Ministarstva kulture Republike Hrvatske; Zapisnik Prvog sastanka Mješovitog odbora za organizaciju Festivala Hrvatske u Francuskoj (jesen 2012.), Zagreb, 17. i 18. listopada 2011., neklasificirano, 4.

⁴³⁷ Naručitelj je bilo Ministarstvo kulture Republike Hrvatske na temelju članka 85. Zakona o javnoj nabavi (Narodne novine 110/07 i 125/2008.), u postupku javne nabave *Natječaj za dizajn vizualnog identiteta Festivala hrvatske kulture u Francuskoj* objavljenom u Elektroničkom oglasniku javne nabave pod brojem N-18-M-132830-210811 od 23. kolovoza 2011. godine za nabavu *Dizajna vizualnog identiteta Festivala hrvatske kulture u Francuskoj*.

vizualnog identiteta nepretenciozno, a istovremeno jasno i vrlo direktno sublimira prezentaciju hrvatske kulture u zemlji domaćinu, duhovito i inteligentno koristeći fonemski potencijal riječi 'Croatie' (*Cro-ici*, = *franc.* Hrvatska ovdje)."

Na Prvom sastanku Mješovitog odbora za organizaciju Festivala hrvatske kulture u Francuskoj, francuska strana je izrazila zadovoljstvo grafičkim rješenjem, koji je bio napravljen oko sintagme "CRO-ICI". Ipak, zaključeno je kako "postoje poteškoće u razumijevanju sintagme 'CRO-ICI', iako (...) riječ 'ici'⁴³⁸ ima snažan potencijal" stoga su se dvije strane složile "da to rješenje bude polazišna osnova, te da se zatraži od kolektiva da dodatno osmisli 'koncept-naslov' manifestacije."⁴³⁹

Na drugom sastanku Mješovitog odbora za organizaciju Festivala Hrvatske u Francuskoj koji je održan u Parizu 15. veljače 2012. godine predstavljena je doradena verzija vizualnog identiteta s glavnim naslov Festivala "Croatie, la voici"⁴⁴⁰ u crvenoj boji i osnovicom "Festival Hrvatske u Francuskoj" u plavoj boji. Tom prilikom je potvrđen novi prijedlog, dogovoreno je kako će vezano uz Fond za komunikaciju "svaki trošak (...) biti predmet rasprave između dviju strana"⁴⁴¹ te je prema grafičkom prijedlogu istaknuta važnost u nijansiranju dvije boja. Nakon održanog sastanka, Francuski institut je objavio javni poziv za angažiranje vanjske agencije, koja će provoditi komunikacijske aktivnosti i strategiju.

Agencija za komunikaciju

Francuski institut je na drugom sastanku Mješovitog odbora za organizaciju Festivala Hrvatske u Francuskoj obrazložio uvjete za raspisivanje natječaja koji je raspisan za vanjsku Agenciju nakon što su se dvije strane složile o potrebnom sadržaju. U uvjetima natječaja je 13 zadaća koje se očekuju od agencije da ispuni, a one su vezane uz kontaktiranje medija, pisanja priopćenja i organizacije studijskih putovanja u suradnji s hrvatskim partnerom. Na drugom sastanku Mješovitog odbora dogovoreno je kako će "Francusko-hrvatska komisija (...) primiti agencije izabrane za audiciju u tjednu od 12. ožujka."⁴⁴² Odabrana je agencija Opus64 koja je prije toga imala iskustvo rada i suradnje s Cultures France na 12 kulturnih sezona, od 1997. godine. Agencija je angažirana na vremensko razdoblje od 1. travnja do 31. prosinca te je u

⁴³⁸ Hrv. *Ovdje*.

⁴³⁹ Arhivi Ministarstva kulture Republike Hrvatske; Zapisnik Prvog sastanka Mješovitog odbora za organizaciju Festivala Hrvatske u Francuskoj (jesen 2012.), Zagreb, 17. i 18. listopada 2011., neklasificirano, 4.

⁴⁴⁰ Hrv. *Hrvatska, tu je*.

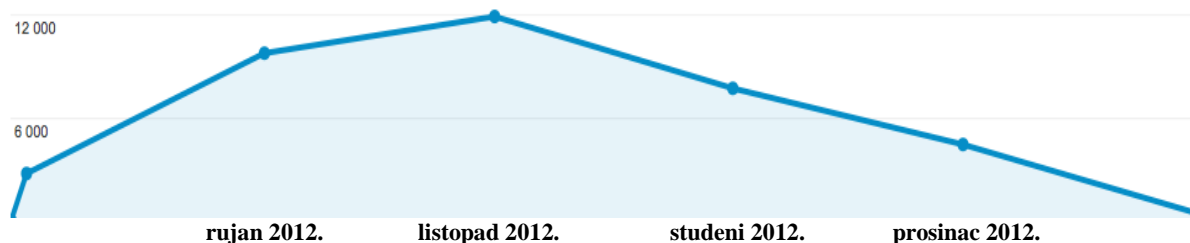
⁴⁴¹ Arhivi Ministarstva kulture Republike Hrvatske; Zapisnik Drugog sastanka Mješovitog odbora za organizaciju Festivala Hrvatske u Francuskoj (jesen 2012.), Pariz 14. i 15. veljače 2012., neklasificirano, 9.

⁴⁴² Arhivi Ministarstva kulture Republike Hrvatske; Zapisnik Drugog sastanka Mješovitog odbora za organizaciju Festivala Hrvatske u Francuskoj (jesen 2012.), Pariz 14. i 15. veljače 2012., neklasificirano, 8.

mjesecu svibnju komunicirala prema francuskim medijima prvi objedinjeni dosje o Festivalu. Tri dana nakon odabira Agencije, 15. ožujka 2012. godine, Francuski institut je u sklopu reformnih mjera eksperimentalnog razdoblja u vanjskih poslovima, objavio novu web-stranicu za sve podružnice u cijelom svijetu⁴⁴³. Posao održavanja društvenih mreža, brige o promotivnim materijalima i komunikacije s partnerskim organizacijama Festivala obavljao je Francuski institut u Parizu, ured koji je činilo šest članova tima⁴⁴⁴. Činjenica da se Francuski institut u tom periodu nalazio u eksperimentalnoj fazi Zakona o vanjskih poslovima odrazila se na pripremu Hrvatske kulturne sezone. Francuski institut je bio "u tranzicijskoj fazi između funkcioniranja unutar Cultures France i Francuskog instituta, pola ureda nam je bilo praktički u kutijama, a obavljali smo i dosta poslova agencije za medije, bilo je to baš dinamično razdoblje"⁴⁴⁵.

Mrežna stranica Hrvatske kulturne sezone u Francuskoj

Slijedom održanih sastanaka Mješovitog organizacijskog odbora, dogovoreno je kako će komunikacijsku strategiju odrađivati Agencija Opus64. Zadaće agencije bile su producirati sadržaje za mrežnu stranicu Festivala te je Francuski institut imao zadaću voditi i održavati internetsku stranicu Festivala. Detaljan komunikacijski plan predstavljen je pred Mješovitim organizacijskim odborom i nakon što je usvojen, postavljena je internetska stranica www.croatielavoici.com koja je postala aktivna 20. srpnja 2012. godine i bila aktivna do 4. siječnja 2013. godine. Nakon tog razdoblja stranica je zatvorena i njena domena nije ostala aktivna. Podaci o posjećenosti internetske stranice Festivala Hrvatske u Francuskoj analizirani su prema Izvješću koje su službe Francuskog instituta predstavile na sastanku Mješovitog organizacijskog odbora koji je održan povodom svečanog obilježavanja završetka Festivala u Parizu 25. lipnja 2013. godine.

Slika 41: Broj posjetitelja internetske stranice od 30. srpnja 2012. do 4. siječnja 2013. (izvor: Izvješće Francuskog instituta)

⁴⁴³ Dostupno na URL: www.institutfrancais.com (pristupljeno: 12.8.2019.)

⁴⁴⁴ Direktorica uprave Catherine Briat, pripravnica Elsa Guigo, savjetnica za pitanja komunikacije Sigrid Hueber, suradnica za odnose s javnošću Marie-Ange Munoz, suradnik za nove medije Edgar Doderer, suradnik za internet Jean-Christophe Ollier.

⁴⁴⁵ Sigrid Hueber, strukturirani telefonski intervju vodila Anera Stopfer, 15. svibnja 2016.

Prema podacima koji su analizirani i prikazani na *Slici 41* može se primijetiti kako je broj posjeta stranice Festivala imao najveći porast u mjesecu kolovozu i rujnu, te je u mjesecu listopadu bio zabilježen najveći skok kada je izbrojeno 11.914 posjeta korisnika. Nakon tog razdoblja posjećenost je u postepenom opadanju, te u Izvješću stoji kako je ipak povodom pojedinih događanja u mjesecu prosincu zabilježena dobra posjećenost stranice vezano uz "Grandes Tables od 14. do 17. prosinca, Muzeja prekinutih veza 19. prosinca i Izložbe Meta 20. prosinca"⁴⁴⁶. Najposjećenija podstranica Festivala bila je naslovna stranica koja je posjećena ukupno 31.732 puta, odnosno 27,15 %. Vezano uz programe u sklopu Festivala, najposjećenije su bile podstranice izložbe *L'oeil de Peter Knapp sur la photographie croate*, *Ciklus performansa*, *izložba Hrvatski Apoksiomen, atleta u bronci i izložba u Clunju*.

Titre de page	Pages vues	% Pages vues
1. croatielavoici.com Festival de la Croatie en France, septembre - décembre 2012	31 732	27,15 %
2. croatielavoici.com Agenda	6 212	5,32 %
3. L'oeil de Peter Knapp sur la photographie croate croatielavoici.com	3 586	3,07 %
4. croatielavoici.com Archive Arts visuels	3 407	2,92 %
5. Cycle de performances croatielavoici.com	3 331	2,85 %
6. L'Apoxyomène de Croatie croatielavoici.com	3 115	2,67 %
7. L'art culinaire croate s'invite à Paris croatielavoici.com	3 047	2,61 %
8. croatielavoici.com Archive Musique	2 885	2,47 %
9. « Et ils s'émerveillèrent... » Croatie médiévale croatielavoici.com	2 826	2,42 %
10. croatielavoici.com Archive Cinéma	2 562	2,19 %

Slika 42: Posjećenost pojedinih podstranica internetske stranice (izvor: Izvješće Francuskog instituta)

Facebook-stranica Festivala

Facebook-stranica Festivala otvorena je početkom rujna 2012. godine te je ostala otvorena. Kako je naznačeno u Izvješću Francuskog instituta o provedbi komunikacijskih aktivnosti, Facebook-stranica bila je "glavni put koji bi vodio prema internetskoj stranici festivala (izvan

⁴⁴⁶ Arhivi Ministarstva kulture Republike Hrvatske; *Izvješće Francuskog instituta o provedbi komunikacijskih aktivnosti*, koji se nalazi u mapi s materijalima Festivala, neklasificirano.

samog pretraživanja): 14,15 % ukupnog prometa"⁴⁴⁷. *Facebook*-stranica je prikupila ukupno 1328 pratitelja⁴⁴⁸.

7.1.3. Zastupljenost u pisanim medijima

Podaci vezani uz medijsku prisutnost aktivnosti i programa povezanih uz Hrvatsku kulturnu sezonu prikupljeni su i analizirani iz dvije perspektive: francuskog i hrvatskog medijskog prostora. Na taj način želi se doprinijeti cjelovitoj slici o vidljivosti koju je Republika Hrvatska dobila u javnom prostoru, posredstvom medija u obje zemlje.

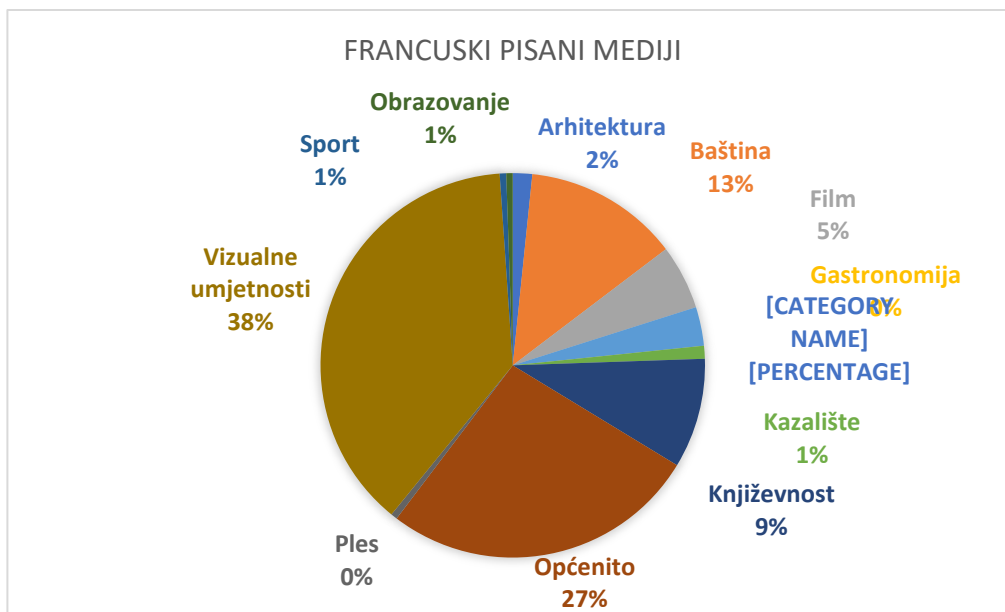
Francuski pisani mediji

S francuske strane je kao dio izvješća o komunikacijskim aktivnostima dostavljen fizički dosje izlistanih kopija medijskih članaka ili isprintanih formata kada je riječ o mrežnoj objavi. Iz tih materijala su popisani svi članci, s podacima o vremenu i mjestu objave te djelatnosti uz koju je članak posebno vezan. Kada je u pojedinom članku riječ o temi koja zbirno tretira više programa ili aktivnosti vezano uz Festival "Croatie, la voici" ili Hrvatsku općenito, naznačeno je da je riječ o kategoriji članka "općenito".

Iz francuskih pisanih medija zabilježena su ukupno 184 članka koja su u razdoblju od lipnja do prosinca 2012. godine bila povezana s temom Hrvatske kulturne sezone ili Hrvatske općenito. Najveći broj članaka govorio je o temama povezanim uz vizualne umjetnosti, ukupno je zabilježeno 70 članaka; o festivalu općenito ili o Hrvatskoj zabilježeno je 49 članaka, o baštinskim temama vezano uz Hrvatsku zabilježena su 24 članka; o književnosti vezano uz Hrvatsku zabilježeno je 17 članaka; uz temu hrvatskog filma pronađeno je deset članaka; uz glazbu se veže šest članaka; uz kazalište su pronađena dva članka; a uz hrvatski ples, sport i obrazovanje zabilježen je po jedan članak. Navedeni podaci izraženi su u postocima na *Slici 43*.

⁴⁴⁷ Ibid.

⁴⁴⁸ Dostupno na URL: <https://www.facebook.com/croatielavoici/> (pristupljeno 23.09.2018.)

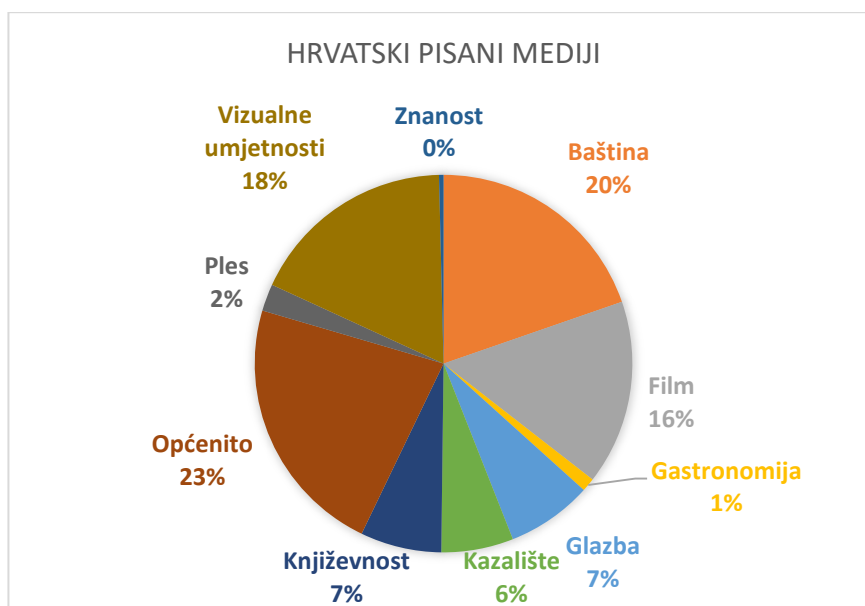

Slika 43: Zastupljenost u francuskim medijima po djelatnostima

Hrvatski pisani mediji

Podaci vezani uz pojavljivanja u hrvatskom medijskom prostoru prikupljeni su iz tri izvora: iz Izvješća dostavljenog od strane službe za medije Ministarstva kulture, podaci iz Izvješća Hrvatske turističke zajednice u Parizu i fizičkih članaka ili kopije članaka koje su korisnici dostavili u svojim izvješćima o programima. Služba za medije ministarstva je podatke prikupljala tijekom trajanja Festivala kroz digitalnu platformu Presscut.hr, prema ključnim riječima: Croatie, la voici; Festival Hrvatske, Francuska, Hrvatska. Iz ta tri izvora popisani su svi članci, s podacima o vremenu i mjestu objave te djelatnosti uz koju je članak posebno vezan. Kada je u pojedinom članku riječ o temi koja zbirno tretira više programa ili aktivnosti vezano uz Festival "Croatie, la voici" ili Hrvatsku općenito, naznačeno je da je riječ o kategoriji članka "općenito".

Iz hrvatskih pisanih medija zabilježeno je ukupno 259 članaka koji su u razdoblju od lipnja do prosinca 2012. godine bili povezani s temom Hrvatske kulturne sezone. Najveći broj članaka govorio je općenito o festivalu, ukupno 58 članaka; o baštinskim temama zabilježen je 51 članak; o temama povezanim uz vizualne umjetnosti ukupno je zabilježeno 46 članaka; o predstavljanju hrvatskog filma u Francuskoj je zabilježeno 41 pojavljivanje o pisanim medijima; uz glazbu u sklopu Hrvatske kulturne sezone veže se 19 članaka; o književnosti je zabilježeno 18 članaka; uz kazalište je zabilježeno 18 članaka; uz gastronomske programe pronađena su tri objavljena članka; uz područje znanosti zabilježen je jedan članak. Navedeni podaci izraženi su u postocima na *Slici 44*.

Slika 44: Zastupljenost u hrvatskim medijima po djelatnostima

Tijekom Festivala Hrvatske u Francuskoj na stranicama portala T-Portal bila je aktivna podstranica "Croatie, la voici". Od spomenutih 259 medijskih objava, ba T-portalu je objavljeno 101 članak. Prema podacima tadašnje glavne urednice T-Portala Alemke Lisinski "na stranici je objavljeno oko 100 članaka uključujući razgovore s umjetnicima i organizatorima, kao i najave događanja, fotogalerije i izvještaje iz Francuske. Ukupna čitanost članaka bila je 33.000. Sama naslovnica 'Croatie, la voici' otvorena je 24.000 puta, što je ukupno 57.000 za podstranicu. Što se banner-a tiče, zabilježeno je 22.900.000 prikazivanja."⁴⁴⁹

Promotivne aktivnosti Hrvatske turističke zajednice u Parizu

Uz agenciju za medije i službe Francuskog instituta, Predstavništvo turističke zajednice u Parizu napravilo je niz aktivnosti u promidžbene svrhe Festivala. "Predstavništvo HTZ-a u Parizu pridružilo se organizaciji Festivala Hrvatske u Francuskoj, 'Croatie, la voici' te osmislilo i provelo niz promotivnih aktivnosti s ciljem stvaranja sinergije između kulture i turizma. Francuska publika posebno je zainteresirana za kulturne sadržaje koji su oduvijek predstavljali jednu od osovina naše komunikacije. Ovo je bila prilika da se kroz promociju hrvatske kulture pojača imidž i atraktivnost destinacije."⁴⁵⁰ U tom smislu, logotip festivala "Croatie, la voici" je bio sastavni dio svih digitalnih i pisanih komunikacija koje je

⁴⁴⁹ Ministarstvo kulture Republike Hrvatske u dokumentu pod nazivom T-portal – statistike, u potpisu Alemka Lisinski

⁴⁵⁰ Arhivi Ministarstva kulture Republike Hrvatske; *Konačno izvješće Hrvatske turističke zajednice za Festival Hrvatske kulture u Francuskoj*, koji se nalazi u u mapi s materijalima vezano uz Festival, neklasificirano, bez urudžbenog broja.

predstavništvo turističke zajednice provodilo, te je logotip bio ugrađen na ukupno 65 oglasa koji su objavljeni u svrhu turističke kampanje u medijima za široku publiku. Hrvatska turistička zajednica u Parizu je dala tiskati posebnu ediciju poštanskih maraka s logotipom Festivala koje su korištene za sve fizičke korespondencije čime su sve koverta koje su slali iz ureda promovirale naziv i logo Festivala: Croatie, la voici. U dijelu komunikacije koji se odnosi na odnose s novinarima, predstavništvo je organiziralo studijske posjete u Hrvatsku, o kojima je riječ u poglavlju o studijskim posjetima. "Svi novinari koje smo poslali u Hrvatsku tijekom 2012. dobili su iscrpne informacije o Festivalu i događanjima s ciljem informiranja čitatelja o nadolazećim manifestacijama."⁴⁵¹

Predstavništvo Hrvatske turističke zajednice u Parizu zakupilo je štand te je dva dana sudjelovalo na poznatoj kulturnoj manifestaciji "Spectaculaire – La fête des sortie culturelles". Riječ je o manifestaciji koja se odvija u "la Villette" te privlači svake godine 120.000 posjetitelja koji prate kulturna događanja. Prisustvom na tom događanju osigurana je promocija Festivala hrvatske kulture u Francuskoj te je ujedno stavljen naglasak na kulturne sadržaje hrvatskog turizma. U izvješću Hrvatske turističke zajednice o realizaciji programa stoji "Ovaj nastup ocjenjujemo veoma uspješnim, podijeljene su brošure te čak 1000 programa Festivala. Zabilježili smo veliki interes publike."⁴⁵²

Hrvatska turistička zajednica tri je dana sudjelovala na Sajmu kulturne baštine⁴⁵³ u Parizu sa štandom na kojem je iskoristila priliku za promoviranje Festivala. Sajam svake godine posjeti oko 20.000 posjetitelja. Nisu dostupni točni podaci o posjećenosti događanja.

Slika 45: Poštanska marka Festivala (Izvor: Hrvatska turistička zajednica)

Hrvatska turistička zajednica u Parizu je u području digitalnih komunikacija imala više akcija koje su bile osmišljene s ciljem promocije hrvatskog turizma kroz kulturu. Riječ je o ciljanoj

⁴⁵¹ Ibid.

⁴⁵² Ibid.

⁴⁵³ Ured za kulturni turizam Hrvatske turističke zajednice u Parizu sudjeluje već od 2009. godine na Sajmu kulturne baštine koji se održava u studenom u Parizu.

aktivnosti kroz koju je Turistička zajednica "popratila razne manifestacije tematskim priopćenjima odaslanima na sve specijalizirane novinare, turističke novinare i profesionalce: u razdoblju rujan – prosinac odašiljali smo priopćenja *communiqués de presse* svim turističkim novinarima s pristupom *turizam/festival*."⁴⁵⁴ Riječ je o promidžbenoj kampanji kroz koju se istovremeno potiče na odlazak u kulturni turizam u Hrvatsku te promoviraju pojedini kulturni programi u sklopu Hrvatske kulturne sezone. "Cilj je bio komunicirati na temu *1 izložba/1 grad u Hrvatskoj*. Npr. "Zagreb/Muzej prekinutih veza u prostoru 104"; *Lošinj/L'Apoxomène u Louvresu*; *Zadar/srednjovjekovna umjetnost u muzeju Cluny*; *Split/Meštrović u muzeju Rodin*."

7.1.2. Publikacije

"Programi koji su održani imaju svoje vremenske i prostorne okvire izvan kojih nije lako promatrati pravu vrijednost Festivala s odmakom, ali svi naponi koji su uloženi u stvaranje nasljeđa uložени snaga i kreativnih potencijala trajno su zabilježeni u napisanoj riječi i slici."⁴⁵⁵

Osim komunikacije festivala, koja je podrazumijevala izradu plakata i promotivnih materijala vezano za pojedine programe, o čemu je riječ u poglavlju o komunikaciji, pojedini programi u sklopu festivala bili su popraćeni izdavanjem kataloga, programskih knjižica, prospekata, letaka koji sadrže dodatne informacije o samom programu ili temi koju program interpretira. Izdano je ukupno osam kataloga uz izložbe, pet programskih knjižica, tri prospekta i sedam letaka. Neovisno o samim programima, organizacija Hrvatske kulturne sezone u Francuskoj je poslužila kao prilika za izdavanje posebnih izdanja o hrvatskoj kulturi, u formi časopisa, knjige i online platforme. U nastavku su opisana posebna izdanja koja su objavljena u sklopu Hrvatske kulturne sezone.

Časopis *Destination Milan Presse* realizirao je specijalno izdanje o Hrvatskoj, pod nazivom "Destination, Croatie – Un trésor en Méditerranée" koje je bilo na kioscima puna tri mjeseca. Riječ je o izdanju na ukupno 116 stranica koje promovira bogatstvo i raznolikost Republike Hrvatske, u području turizma i kulture te ga povezuje s festivalom. U njemu je osim autorskih članaka francuskih novinara, objavljen prilog Ivane Sajko koja je sudjelovala s predstavom u poznatom kazalištu Comédie Française tijekom programa. U Bilješci Veleposlanstva Republike Hrvatske o predstavljanju časopisa *Destination Milan Presse/Bayard*; specijalno

⁴⁵⁴ Arhivi Ministarstva kulture Republike Hrvatske; *Konačno izvješće Hrvatske turističke zajednice za Festival Hrvatske kulture u Francuskoj*, koji se nalazi u u mapi s materijalima vezano uz Festival, neklasificirano, bez urudžbenog broja.

⁴⁵⁵ Seadeta Midžić, intervju vodila Anera Stopfer, 15. svibnja 2019.

izdanje o Hrvatskoj stoji: "Časopis, koji je rezultat Ureda Hrvatske turističke zajednice u Parizu, dobar je primjer za stvaranje sinergije kulture i turizma što je posebno važno za francusko tržište. Tiskan je u 100.000 primjeraka, u prodaji se nalazi od 14. lipnja."⁴⁵⁶

La Revue de l'Histoire je časopis specijaliziran za povijest i kulturnu baštinu koji se prodaje na kioscima i u pretplati u nakladi od 30.000 primjeraka. Realizirano je specijalno izdanje *La Revue de l'Histoire*: specijalno izdanje o Hrvatskoj "Nos amis les Croates"⁴⁵⁷ u kojem je glavni urednik i novinar Matthieu Delaygue napisao tekst o Hrvatskoj na 90 stranica. Najveći dio posvećen je povijesnom kontekstu te su objavljene i povijesne karte hrvatskog diplomata i predstavnika ministarstva vanjskih poslova Zvonimira Frke Petešića. Dio časopisa posvećen je detaljnim opisima programa koji su pripremani za Festival "Croatie, la voici", te je na 16 stranica napravljen presjek glavnih događanja. Budući da je časopis objavljen krajem lipnja, promocija je ostvarena netom pred početak festivala, a kako je časopis partner poznatog sajma Salon du Patrimoine Culturel u studenom, tako se izdanje o Hrvatskoj promoviralo i tom prigodom.

Uz redovno izdanje filmskoga magazina *Cahiers du cinema* koji je izašao u studenome 2012. u Francuskoj i inozemstvu objavljen je prilog o hrvatskoj kinematografiji. Podlistak na 16 stranica otisnut je u 50.000 primjeraka i distribuiran u Francuskoj i ostatku svijeta uz redovan broj časopisa za mjesec studeni 2012. godine. Sadržaj je ispunjen člancima koji su vezani uz klasične, eksperimentalne, animirane i druge filmove, kao i program Dana suvremenog filma koji su se održavali u sklopu Festivala Hrvatske u Francuskoj te informacije o temama, datumima i mjestu održavanja drugih događanja vezanih uz filmski program festivala. Suradnja, vezano uz realizaciju ovog dodatka, ostvarena je između HAVC-a i *Cahiers du cinéma* kroz prethodne komunikacije s novinarom i kritičarom Vincentom Malausa i studijsko putovanje koje je obrađeno u poglavlju o studijskim posjetima. U podlistku europskog filmskog časopisa *Cahiers du cinéma*, kao dodatak redovnom broju časopisa u studenom 2012. godine izašlo je šesnaest stranica dodatno izdvojenog sadržaja koji je bio posvećen hrvatskoj kinematografiji i na taj je način osiguran vrlo širok doseg u promociji hrvatskog filma prema zainteresiranoj filmskoj publici uzevši u obzir činjenicu da je riječ o časopisu koji trenutno ima mogućnost pretplate u sto devedeset zemalja.

⁴⁵⁶ Bilješka o predstavljanju časopisa "Destination, Croatie – Un trésor en Méditerranée" (promotivne aktivnosti u okviru Festivala Hrvatske u Francuskoj (Pariz, 18.06. 2012. Priredila: Jasmina Vrhovac, ministar savjetnik; odobrio: Mirko Galić, veleposlanik)

⁴⁵⁷ Hrv. Naši prijatelji Hrvati

Tijekom Festivala Hrvatske u Francuskoj objavljena je knjiga o hrvatskoj kinematografiji, kao dio kolekcije *La mémoire vivante*⁴⁵⁸, s originalnim tekstovima hrvatskih i francuskih kritičara. Knjiga ima ukupno 138 stranica, predgovor su napisale povjerenice festivala Isabelle Delage i Seadeta Midžić, tri teksta potpisuju Ivo Škrabalo, Tomislav Kurelec i Sanja Bahun, a Velimir Grgić intervju s Vatroslavom Mimicom. Predstavljanje objavljene knjige održano je u sklopu međunarodnog filma u Amiensu. Uređivanje te knjige ostvareno je u suradnji hrvatske i francuske strane, dio naklade knjige bio je u prodaji za vrijeme trajanja Festivala u Amiensu, dok su svi gosti tog festivala dobili svoj primjerak knjige.

7.1.3. Bilateralni susreti visokih dužnosnika i visokih predstavnika

Jedan od učinaka festivala su protokolarni posjeti među visokim dužnosnicima i državicima koji su bili povezani s održavanjem Hrvatske kulturne sezone, a koji su se održavali prije, tijekom i nakon održavanja festivala. Prvi razgovori o potencijalnom održavanju Hrvatske kulturne sezone u Francuskoj zabilježeni su 2007. godine. "Traži li se ipak neki početak, ili prapočetak, rekao bih da ga nalazim u prvom susretu koji sam kao veleposlanik Republike Hrvatske⁴⁵⁹ imao s tadašnjim francuskim predsjednikom Jacquesom Chiracom, u travnju 2007. (...) francuski me predsjednik iznenadio savjetom: 'Gospodine veleposlaniče, poznato mi je da Hrvatska ima dugu povijest i bogatu kulturu, ali to u Francuskoj nije dovoljno poznato. Iskoristite svoj mandat da približite hrvatsku povijest i kulturu mojoj zemlji!' Bio je to gotovo roditeljski savjet, s kojim sam upoznao najbliže suradnike. Seadeta Midžić, tadašnja savjetnica za kulturu u veleposlanstvu, predsjednikovu ideju digla je na konkretni prijedlog o kulturnoj sezoni."⁴⁶⁰

U prosincu 2007. godine tijekom bilateralnog susreta hrvatskog predsjednika Stjepana Mesića i francuskog predsjednika Nicolasa Sarkozyja održavanje Hrvatske kulturne sezone postaje službena tema razgovora kojom se zaključuje sastanak dvaju državnika. "Naš je predsjednik završio inače ugodan i uspješan razgovor s prijedlogom da se u Francuskoj, kao kruna izvrsnih međunarodnih odnosa, organizira Hrvatska kulturna sezona, što je predsjednik Sarkozy prihvatio s rečenicom: 'Slažem se! Neka se stavi u protokol!' Tako je rođen naš Festival u Francuskoj."⁴⁶¹

⁴⁵⁸ Hrv. Živučće sjećanje

⁴⁵⁹ Mirko Galić, o. a.

⁴⁶⁰ Dostupno na URL: <http://www.matica.hr/vijenac/500/novinarstvo-je-za-mene-sudbina-21695/> (pristupljeno 19.07.2018.)

⁴⁶¹ Ibid.

Komunikacije vezano uz operativnu pripremu Hrvatske kulturne sezone u Francuskoj nastavile su se diplomatskim putem, o čemu je bilo riječi u poglavlju o pripremi festivala, a sljedeći visoko-dužnosnički bilateralni susret dogodio se 9. srpnja 2010. godine kada je francuski premijer François Fillon posjetio Hrvatsku. To je prvi posjet jednog francuskog premijera od neovisnosti Hrvatske 1991. godine. Francuski premijer tom se prilikom susreo s predsjednikom Republike Hrvatske Ivom Josipovićem i premijerkom Jadrankom Kosor. Tom prilikom je potpisan Sporazum o francusko-hrvatskom o strateškom partnerstvu, koji za cilj ima jačanje francusko-hrvatskih odnosa. Hrvatsko-francusko strateško partnerstvo je sastavljeno od dva dokumenta – Politička deklaracija i Akcijski plan. U dokumentu Akcijskog plana koji je potpisan u sklopu Hrvatsko-francuskog strateškog partnerstva, navodi se dogovor kako će Hrvatska i Francuska potaknuti organiziranje Hrvatske kulturne sezone u Francuskoj. Sljedeći bilateralni susret održao se 8. lipnja 2011. godine, kada je francuski državni ministar Alain Juppé u Parizu primio Gordana Jandrokovića, hrvatskog potpredsjednika Vlade i ministra vanjskih poslova. "Na susretu je najviše bilo govora o dovršetku pregovora o pristupanju Hrvatske Europskoj uniji. Francuska želi da Hrvatska vrlo brzo postane 28. članica Unije"⁴⁶² te je potpisana Izjava o namjeri o organizaciji Festivala hrvatske kulture u Francuskoj u jesen 2012. godine.

Tijekom priprema Hrvatske kulturne sezone prvi dogovoren bilateralni sastanak održao se sedam mjeseci prije početka samog festivala čime je započet niz bilateralnih dužnosničkih sastanaka tijekom same sezone. Riječ je o susretu ministrice kulture Andree Zlatar Violić i francuskog ministra kulture Frédéric Mitteranda koji je održan prilikom drugog sastanka Mješovitog odbora Festivala Hrvatske u Francuskoj koji bio organiziran u Francuskom institutu u Parizu 14. i 15. veljače 2012. godine. Bio je to prvi susret hrvatskog i francuskog ministra kulture od uspostave diplomatskih odnosa između dviju država. Tada je dogovoren njihov drugi susret, koji se realizirao 4. travnja u Ministarstvu kulture i komunikacija Francuske Republike u Parizu kada je održana "Hrvatska večer" i kada je i prvi put predstavljen program festivala u prisustvu hrvatske ministrice i francuskog ministra kulture. Ministrica vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske Vesna Pusić sastala se 14. ožujka 2012. godine u Parizu s francuskim ministrom vanjskih i europskih poslova Alainom Juppéom i ministrom zaduženim za europske poslove Jeanom Leonettijem. Uslijedio je sastanak između generalne direktorice Francuskog instituta Sylvaine Tarsot-Gillery i hrvatske ministrice vanjskih i europskih poslova Vesne Pusić u Zagrebu 30. svibnja 2012. godine. To

⁴⁶² Dostupno na URL: <https://hr.ambafrance.org/Posjet-Gordana-Jandrokovica-Parizu> (pristupljeno: 12.8.2019.)

je bio ujedno i jedini bilateralni sastanak na visokoj razini koji je održan u Hrvatskoj, a kao direktna posljedica organizacije Hrvatske kulturne sezone. Sljedeći sastanak na visokoj razini održao se 21. lipnja 2012. godine u Parizu kada su se u francuskom Ministarstvu kulture i komunikacija sastali hrvatski zamjenik ministrice kulture Berislav Šipuš i diplomatski savjetnik francuske ministrice kulture Charles Malinas. U Ministarstvu kulture i komunikacija Francuske Republike 12. rujna 2012. godine ministrica kulture i komunikacije Aurélie Filippetti otvorila je Festival Hrvatske u Francuskoj *Croatie, la voici* u nazočnosti hrvatske ministrice kulture Andree Zlatar Violić i predsjednika Francuskog instituta Xaviera Darcosa. Bilateralni susret hrvatske ministrice vanjskih i europskih poslova Vesne Pusić i francuskog ministra vanjskih poslova Laurenta Fabiusa održao se 18. rujna u Parizu. Tom prilikom je ministrica Pusić otvorila izložbu skulptura *Ivan Meštrović, Hrvatska ekspresija* u Musée Rodin zajedno s ministricom zaduženom za Francuze u inozemstvu Helene Conway-Mouret. Ministrica Pusić se također susrela s predsjednicom Odbora za vanjske poslove francuske Narodne skupštine Elisabeth Guigou, s potpredsjednicima Odbora za europske poslove francuske Narodne skupštine Pierreom Lequillerom i Annick Girardin, te predsjednikom Odbora za vanjske poslove, obranu i oružane snage pri Senatu Jean-Louis Carrèreom. Potom je uslijedio bilateralni susret hrvatskog predsjednika Ive Josipovića i francuskog predsjednika François Hollandea koji su 9. listopada 2012. godine zajednički otvorili izložbu *Srednjovjekovna umjetnost u Hrvatskoj* u Muzeju Cluny. Prilikom tog službenog posjeta Parizu, hrvatski predsjednik je održao sastanak s predsjednikom Narodne skupštine Claudeom Bartoloneom, s predsjednicom Komisije za vanjske poslove Narodne skupštine Élisabeth Guigou, s predsjednikom Senata Jean-Pierreom Belom. U istom mjesecu, 11. listopada 2012. godine je u francuskom Senatu održana konferencija "Francusko-hrvatski odnosi uoči ulaska Hrvatske u Europsku uniju" pod pokroviteljstvom predsjednika francuskog Senata Jean-Pierrea Bela i predsjednika hrvatskog Sabora Josipa Leke. Na konferenciji je sudjelovao potpredsjednik Hrvatskog sabora Nenad Stazić, predsjednik Odbora za vanjsku politiku u Hrvatskom saboru Milorad Pupovac, predsjednik Skupine prijateljstva Francuska-Hrvatska u Francuskom senatu Michèle André-Qualité i predsjednik Skupine prijateljstva Hrvatska-Francuska u Hrvatskom saboru Gvozden Flego. U sklopu Gospodarskog foruma – Forum klastera koji se održao 15. i 16. studenog 2012. godine u Parizu, hrvatsko izaslanstvo vodila je zamjenica ministra gospodarstva Tamara Obradović-Mazal koja se pritom susrela s predsjednikom France cluster internationala Xavierom Royom. Ministrica kulture Andrea Zlatar Violić i predsjednik Francuskog instituta Xavier Darcos otvorili su izložbu *Hrvatski Apoksiomen* u Musée du Louvre 22. studenog 2012. godine u Parizu.

Nakon održavanja festivala, a kao direktna posljedica dogovora za njegovo vrijeme trajanja, hrvatska ministrica kulture Andrea Zlatar Violić i francuska ministrica kulture Aurélie Filippetti potpisale su u Cannesu Ugovor o filmskoj koprodukciji između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Francuske Republike 20. svibnja 2013. godine u Cannesu.

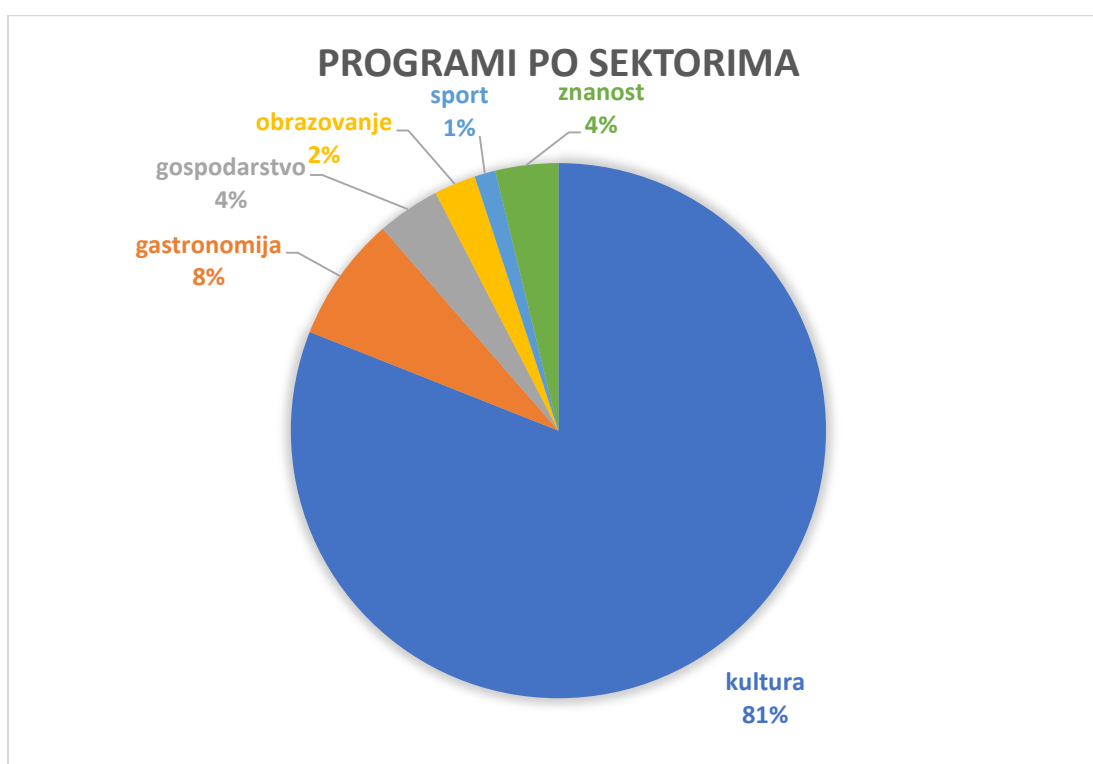
Osim protokolarnih sastanaka na bilateralnoj osnovi, tijekom Festivala je održan skup koji je okupio hrvatske i francuske političare, dužnosnike i osobe iz svijeta javnih politika u francuskom Senatu. Tom prilikom održana je jednodnevna konferencija naziva *Croatie, la voici – hrvatsko-francuski odnosi uoči pristupanja Hrvatske Europskoj uniji* pod visokim pokroviteljstvom predsjednika francuskog Senata Jean-Pierra Bela i predsjednika Hrvatskog sabora Josipa Leke. Sadržajno je konferencija bila ostvarena u tri tematske cjeline: *Hrvatska kao novi član Europske unije, Francusko-hrvatski odnosi kroz povijest te Partnerski odnosi između Mediterana i Jugoistočne Europe?* Hrvatski sudionici konferencije su bili potpredsjednik Hrvatskog sabora i izaslanik predsjednika Hrvatskog sabora Nenad Stazić, predsjednik Odbora za vanjsku politiku Hrvatskog sabora Milorad Pupovac, zamjenica ministra gospodarstva Tamara Obradović Mazal, predsjednik Skupine prijateljstva Hrvatska-Francuska u Hrvatskom saboru Gvozden Flego, profesor Tvrtko Jakovina s Filozofskog fakulteta u Zagrebu, profesor francuske književnosti Nenad Ivić s Filozofskog fakulteta u Zagrebu i književnik Predrag Matvejević. S francuske strane sudionici su bili predsjednik Vijeća za europske poslove Senata Simon Sutour, profesor filozofije sa Sveučilišta Charles-de-Gaulle Lille 3 Patrice Canivez, zastupnik grada Pariza i predsjednik komisije za kulturu i obrazovanje Patrick Bloche, francuski povjesničar Paul Garde, vanjski profesor na Sveučilištu Paris-Est Marne-la-Vallée Joseph Krulić, potpredsjednik francusko-hrvatske grupe prijateljstva pri Senatu Yves Daudigny i povjesničar na Institutu političkih znanosti u Parizu Jacques Rupnik. Završnu riječ održali su veleposlanik Republike Hrvatske u Francuskoj Mirko Galić i veleposlanik Francuske Republike u Hrvatskoj Jérôme Pasquier. Prema izvješću francuskog Senata "Konferencija je bila organizirana na visokom nivou, jednoglasno je ocijenjeno."⁴⁶³ Ukupno je prisustvovalo 80 sudionika.

⁴⁶³ Arhivi Francuskog instituta u Parizu; *Izvješće*, s potpisom Charlotte Montigny, izvršne direktorice grupe Francusko-hrvatskog prijateljstva u Senatu, Palais du Luxembourg.

7.2. MEĐUSEKTORSKA SURADNJA

"Festival, osim što za Hrvatsku predstavlja mogućnost da predstavi svoju kulturu kako Francuskoj tako i Europi, jednako je tako dokaz partnerstva dviju država. Program Festivala reflektira želju da se prikaže što više od hrvatske kulture, a sam po sebi rezultat je zajedničkog hrvatsko-francuskog rada i suradnje."⁴⁶⁴

Uzmemo li u obzir ostvareni broj programa koji je održan u sklopu Festivala Hrvatske u Francuskoj, vidljivo je kako je dominantan broj programa bio vezan uz područje kulture. Ukupno je realizirano 79 programa koji su bili vremenski i prostorno definirani, od kojih je 81% bilo vezano uz područje kulture, dok je podjela programa po zasebnim sektorima vidljiva na *Slici 46*.

Slika 46: Omjer ostvarenih programa po sektorim

Ipak, iako koncept kulturnih sezona najčešće odgovara predstavljanju pojedine zemlje kroz područje kulture, ali ga karakterizira i otvaranje suradnji unutar drugih sektora. "Iako Festival svojim programskim obilježjima obuhvaća najvećim dijelom kulturne sadržaje, on je u svojoj suštini političkog karaktera jer je i sam proistekao iz političkih dogovora dviju država, a u vanjskopolitičkom djelovanju RH predstavlja novinu zbog svojeg sinergijskog učinka politike

⁴⁶⁴ Arhivi Ministarstva kulture Republike Hrvatske; *Bilješka o sastanku ministrice kulture dr.sc. Andree Zlatar Viočić s francuskom ministricom kulture Aurelie Filippetti (početak Festivala Hrvatske u Francuskoj)*; Sastavila: Jasmina Vrhovac; odobrio. Mirko Galić, u mapi s materijalima vezano uz Festival, neklasificirano, bez urudžbenog broja.

i kulture, a o čemu svjedoče i govori dvojice predsjednika na otvaranju izložbe u Muzeju Cluny."⁴⁶⁵ U cilju postizanja sinergija i produbljivanja odnosa između Francuske i pozvane zemlje, u organizaciji kulturnih sezona sudjeluju i drugi resori, osim sektora kulture. "U svojim počecima usmjerena isključivo na umjetnost i kulturu, one se danas otvaraju prema obrazovanju, visokom obrazovanju, znanosti, sportu, gospodarstvu, turizmu i gastronomiji."⁴⁶⁶ U ovom poglavlju postavljena je analiza sudjelovanja u realizaciji Hrvatske kulturne sezone u Francuskoj po sektorima budući da je festival bio "prigoda za znanstvene i sveučilišne susrete, ali i za gospodarski segment koji bi mogao pridonijeti snaženju trgovinskih odnosa i investicija"⁴⁶⁷. Aktivnosti su podijeljene po dva tipa kategorija informacija:

- Pod resorne aktivnosti uvrštene su suradnje koje su pojedine hrvatske institucije, izvan resora kulture, ostvarile s francuskim institucijama tijekom priprema i provedbe festivala unutar svog resora. Naime, Festival Hrvatske u Francuskoj je "omogućio suradnje kojih vjerojatno ne bi bilo da se nisu otvorili kanali za njihovo ostvarenje"⁴⁶⁸.
- Pod direktne međuresorne aktivnosti navedene su informacije o provedenim aktivnostima tijekom pripreme i provedbe festivala unutar kojih je prepoznata direktna međusektorska suradnja. Naime, osim činjenice da su u radu Mješovitog organizacijskog odbora sudjelovali predstavnici različitih resora i na taj način ostvarili međusektorsku suradnju, u težnji da se Hrvatska što bolje predstavi u Francuskoj, realizirane su konkretne akcije između pojedinih sektora.

U poglavlju o kulturnoj politici Francuske i Hrvatske naznačeno je kako Francuska Republika ima dugu tradiciju suradnji kulturnog sektora s drugim resorima. Francuska međusektorska suradnja se u provedbi međunarodnih kulturnih suradnji oslanja na četiri resora: ministarstvo kulture, ministarstvo vanjskih poslova, ministarstvo obrazovanja i ministarstvo znanosti⁴⁶⁹.

⁴⁶⁵ Arhivi Ministarstva kulture Republike Hrvatske; *Bilješka o službenom posjetu Predsjednika Republike Hrvatske Ive Josipovića Francuskoj (8.–10. listopada 2012.)*; Pariz, 16.10.2012. Sastavio: Goran Štefanić, odobrio: Mirko Galić, u mapi s materijalima vezano uz Festival, neklasificirano, bez urudžbenog broja.

⁴⁶⁶ <https://www.pro.institutfrancais.com/fr/offre/presentation-des-saisons-et-annees-croisees> (pristupljeno 12.05.2019.)

⁴⁶⁷ Arhivi Ministarstva kulture Republike Hrvatske; *Bilješka o službenom posjetu Predsjednika RH Ive Josipovića Francuskoj (8.–10. listopada 2012.)*; Pariz, 16.10.2012. Sastavio: Goran Štefanić, odobrio: Mirko Galić, u mapi s materijalima vezano uz Festival, neklasificirano, bez urudžbenog broja.

⁴⁶⁸ Seadeta Midžić, intervju vodila Anera Stopfer, 15. svibnja 2019.

⁴⁶⁹ Pri Ministarstvu obrazovanja 1918. osnovana je Služba za umjetničku decentralizaciju (Service de la decentralisation artistique) kojom je upravljao poznati francuski pijanist Alfred Cortot. Potom su 1922. Ministarstvo vanjskih poslova i Ministarstvo obrazovanja zajedno osnovali Association française d'expansion et d'échanges artistiques, koja je 1934. prestrukturirana u Association française d'action artistique – AFAA, koja je

Jacques Rigaud je 1979. godine u Izvješću o međunarodnoj suradnji⁴⁷⁰ istaknuo kako djelovanje francuske međunarodne suradnje nije definirano jednoznačnim pravnim okvirom niti posebnom vladinom legislativom, nego ona čini zbroj svih aktivnosti koje je Francuska provodila s ostatkom svijeta kroz obrazovanje i osposobljavanje, znanost, intelektualno i umjetničko stvaralaštvo, te socio-kulturne razmjene (Rigaud: 1979). U "zbroj tih aktivnosti" se ubraja i mehanizam kulturnih sezona koji Francuska Republika provodi od 1985. godine zbog čega je generalna direktorica Francuskog instituta Sylvaine Tarsot-Gillery tijekom plenarnog sastanaka Mješovitog organizacijskog odbora 15. veljače 2012. godine u Parizu istaknula kako je "važno da Festival osim kulture otvori novu dimenziju suradnje u odnosu na druga područja – ekonomiju, znanost, obrazovanje, turizam"⁴⁷¹. Budući da se u Republici Hrvatskoj međusektorska suradnja unutar koje djeluje Ministarstvo kulture oslanja na pojedinačne projekte, o čemu je bilo riječi u poglavlju o kulturnoj politici, Ministarstvo kulture Republike Hrvatske je 18. travnja 2011. godine organiziralo međuresorni sastanak na kojem su prisustvovali predstavnici drugih resornih ministarstava kako bi se potaknulo uključivanje drugih tijela državne uprave na sudjelovanje u projektu Hrvatske kulturne sezone u Francuskoj 2012. godine. Poziv na taj međuresorni sastanak upućen je ministru vanjskih i europskih poslova i potpredsjedniku Vlade Gordanu Jandrokoviću, ministru znanosti, obrazovanja i športa Radovanu Fuchsu, direktoru Hrvatske turističke zajednice Niki Buliću, ministru turizma Damiru Bajsu, predsjedniku Hrvatske gospodarske komore Nadanu Vidoševiću⁴⁷². Kao rezultat tog poziva i nastavka komunikacija, predstavnici resora vanjskih poslova, obrazovanja, znanosti i sporta, gospodarstva i turizma su bili uključeni u pripremu i provedbu Hrvatske kulturne sezone u Francuskoj. Kao članovi Mješovitog organizacijskog odbora predstavnici hrvatskih ministarstva sudjelovali su u zajedničkom radu tijekom pripreme festivala s francuskim Ministarstvom vanjskih poslova, Ministarstvom obrazovanja i Ministarstvom visokog obrazovanja i znanosti, Ministarstvom sporta, mladih, dodatnog obrazovanja i društvenih aktivnosti, te Ministarstvom poduzetništva i obrta. Kroz zajednički rad svih uključenih ostvareni su programi festivala, ali i međusektorske komunikacije.

provodila aktivnosti u području međunarodne kulturne suradnje sve do njenog spajanja s Association pour la diffusion de la pensée française (ADPF) u CulturesFrance 2006. godine.

⁴⁷⁰ Jacques Rigaud, *Les Relations culturelles extérieures: rapport au Ministre des affaires étrangères* (Paris: La Documentation française, 1979.)

⁴⁷¹ Arhivi Ministarstva kulture Republike Hrvatske; *Bilješka o drugom sastanku Mješovitog odbora Festivala Hrvatske u Francuskoj 2012.* (Pariz, 14.–15. veljače 2012. Priredila: Jasmina Vrhovac; odobrio: Mirko Galić) u mapi s materijalima vezano uz Festival, neklasificirano, bez urudžbenog broja.

⁴⁷² Arhivi Ministarstva kulture Republike Hrvatske; Predmet dopisa: Kulturna sezona u Parizu 2012. – imenovanje Organizacijskog odbora; Predmet spisa: Saison culturelle u Parizu 2012., informacija (Klasa: 910-01/11-01/0017; Ur. broj: 532-03-01-01/9-11-06)

U nastavku rada ćemo napraviti analizu aktivnosti koje su poduzele hrvatske institucije uključene u Mješoviti organizacijski odbor izvan održanih programa koji su opisani u poglavlju o programima.

Ministarstvo vanjskih i europskih poslova

Ministarstvo vanjskih poslova Republike Hrvatske bilo je glavni koordinator pripreme i provedbe Hrvatske kulturne sezone, uz Ministarstvo kulture. Osim u organizacijskom smislu čitavog festivala, Ministarstvo vanjskih i europskih poslova sudjelovalo je u udjelu od 50 % hrvatske participacije u Zajedničkim fondovima za organizaciju festivala (Zajednički fond za pomoć projektima i Zajednički fond za komunikaciju). Vezano za pojedinačne programe Ministarstvo vanjskih i europskih poslova je "snosilo (...) u cijelosti ili djelomično organizacijski ili financijski teret ostvarivanja jedanaest projekata"⁴⁷³. Među njima je riječ o 6 programa vezanih uz područje kulture, jedan vezano uz područje gospodarstva, jedan vezano uz područje turizma i gospodarstva, jedan uz znanost, jedan uz politiku te jedan koji se odnosi na izradu protokolarnog poklona.

Ministarstvo vanjskih i europskih poslova i Veleposlanstvo Republike Hrvatske bili su zaduženi za organizaciju bilateralnih posjeta. U tom smislu bili su transverzalno uključeni u međusektorske suradnje, vodeći računa i iskazujući podršku svim uključenim resorima. Organizirano je 25 bilateralnih sastanaka visokih dužnosnika i predstavnika koji su se održali vezano uz festival ili im je festival bio neposredni povod. Tako je od 2007. godine do jeseni 2012. godine bilo organizirano 9 sastanaka visokih dužnosnika i predstavnika na kojima je tema razgovora bila organizacija festivala, tijekom samog festivala je održano 15 sastanaka dok je u svibnju 2013. godine povod bilateralnog sastanka dviju ministrica kulture bio Ugovor o filmskoj koprodukciji između Hrvatske i Francuske koji je posljedica utvrđenih dogovora tijekom festivala.

U sklopu službenog posjeta hrvatskog predsjednika Ive Josipovića Francuskoj održana je proslava Dana neovisnosti u Veleposlanstvu Republike Hrvatske u Parizu, u sklopu koje je hrvatski predsjednik odlikovao 5 osoba⁴⁷⁴.

⁴⁷³ Arhivi Ministarstva kulture Republike Hrvatske; *Izvešće o Festivalu Hrvatske u Francuskoj Ministarstva vanjskih i europskih poslova*, poslano 31.01.2013., u mapi s materijalima vezano uz Festival, neklasificirano, bez urudžbenog broja.

⁴⁷⁴ Redom kneza Trpimira s ogrlicom Danicom, za izniman doprinos i zasluge u razvijanju i unapređivanju prijateljskih odnosa između Republike Hrvatske i Francuske Republike odlikovao je Catherine Lalumiere; Redom kneza Branimira s ogrlicom, doprinos i zasluge u razvijanju i unapređivanju prijateljskih odnosa između Republike Hrvatske i Francuske Republike odlikovao je Michèle André i Patricia Blochea; Redom Danice hrvatske s likom Blaža Lorkovića za osobite zasluge za gospodarstvo i razvijanje dobrih odnosa između Republike Hrvatske i Francuske Republike odlikovao je Guya Legrasa; Redom Danice hrvatske s likom Katarine

Za potrebe protokolarnih susreta, ministarstvo je dalo izraditi limitiranu seriju od 250 kravata i 250 šalova hrvatskog dizajna i proizvođača Croata koji je korišten kao prigodni poklon u okviru festivala. "Ocijenjeno je kako kravata simbolizira povijesne odnose između Hrvatske i Francuske s obzirom na povijesni kontekst u kojem je nastala. Na omotu kravate je otisnut poseban tekst o nastanku kravate i hrvatsko-francuskim povijesnim vezama, a na omotu o šalu je otisnut poseban tekst o glagoljici budući da je ona bila odabrani motiv na limitiranoj seriji šalova"⁴⁷⁵.

Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Francuskoj bilo je uključeno u sve komunikacije vezano uz razvoj festivala i popratnih aktivnosti, te je imalo ulogu kohezivnog elementa u poticanju međusektorskih suradnji između Republike Hrvatske i Francuske Republike. Veleposlanstvo je poticalo komunikacije prema svim resorima, ističući "Dok se o kulturnim sadržajima programa raspravlja kontinuirano od samog početka, i oni s pravom čine glavni dio manifestacije, primjećuje se nedovoljno razmatranje ostalih područja koji bi mogli ući u program manifestacije – gospodarstvo, znanost i školstvo, sport. Veleposlanstvo smatra da bi bilo šteta da se u tim segmentima ne iskoristi potencijal promocije RH kakav nudi Festival, te predlaže da se pojača rad na iznalaženju odgovarajućih projekata."⁴⁷⁶ Uloga koju je Veleposlanstvo imalo ne samo u olakšavanju komunikacija među pojedinim resorima nego i u kreiranju sadržaja međusektorskih suradnji, iščitava se i u činjenici da je sudjelovalo aktivno u osmišljavanju i poticanju realizacije programa iz različitih sektora, pa je tako bilo partnerska organizacija u ukupno 8 pojedinačnih programa. Riječ je o dva događanja iz područja gastronomije, dva iz područja gospodarstva, jednog iz područja turizma, jednog iz područja kulture, jednog iz područja politike i jednog iz područja znanosti.

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta

Hrvatsko Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta je u međusektorske suradnje bilo uključeno kroz rad Mješovitog odbora za organizaciju, dok je posjete pojedinim organiziranim događanjima koristilo kao priliku za poticanje dodatnih suradnji unutar resora obrazovanja i znanosti. Tijekom programa razmjene učenika, u mjesecu listopadu, "održan je i sastanak predstavnika Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta s rektoricom Akademije u

Zrinske za osobite zasluge za promicanje moralnih društvenih vrednota i razvijanje dobrih odnosa između Republike Hrvatske i Francuske Republike odlikovao je Jean-Louisa Dewosta.

⁴⁷⁵ Arhivi Ministarstva kulture Republike Hrvatske; *Izviješće o Festivalu Hrvatske u Francuskoj Ministarstva vanjskih i europskih poslova*, poslano 31.01.2013., u mapi s materijalima vezano uz Festival, neklasificirano, bez urudžbenog broja.

⁴⁷⁶ Arhivi Ministarstva kulture Republike Hrvatske; *Bilješka Festival hrvatske kulture u Francuskoj 2012. – Komentari Veleposlanstva Republike Hrvatske u Francuskoj* (Pariz, 27. siječnja 2012. Priredila: Jasmina Vrhovac, ministar savjetnik; odobrio: Mirko Galić, veleposlanik), u mapi s materijalima vezano uz Festival, neklasificirano, bez urudžbenog broja.

Nici. Akademija je pokrenula stvaranje datoteke francuskih škola, u nadležnosti Akademije u Nici i hrvatskih škola koje bi se željele uključiti u međusobne razmjene učenika."⁴⁷⁷ Pomoćnik ministra znanosti, obrazovanja i sporta Saša Zelenika boravio je 6. i 7. prosinca 2012. godine u Parizu i otvorio znanstveni simpozij "Hrvatska i Europa. Hrvatska i Francuska. Intelektualni i kulturni odnosi"⁴⁷⁸ u organizaciji Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti i Sveučilišta Paris IV-Sorbone u Parizu posjetivši Nacionalni centar za znanstvena istraživanja⁴⁷⁹ te je "s francuskom stranom raspravljano o aktualnostima u području istraživanja u Republici Hrvatskoj i Francuskoj, suradnji Ministarstva s Nacionalnim centrom za znanstvena istraživanja, perspektivama za institucionalnu suradnju u okviru ulaska Republike Hrvatske u EU, a identificirana su i znanstvena područja od obostranog interesa na koja će se usmjeriti pozornost u daljnjoj suradnji".

Ministarstvo gospodarstva

Ministarstvo gospodarstva bilo je uključeno u provedbu programa 4. Susreti hrvatsko-francuske decentralizirane suradnje koji su održani u gradiću Rueil-Malmaisonu kraj Pariza. Riječ je o događanju za koje su partneri u organizaciji s hrvatske strane bili Veleposlanstvo Republike Hrvatske i Hrvatska turistička zajednica u Parizu, a tematski je bilo usmjereno na suradnje među lokalnim zajednicama u cilju jačanja gospodarstva. U intervjuu koji je dao zamjenik veleposlanika u Parizu Goran Štefanić istaknuta je ideja samog programa: "Želja nam je bila da, nakon što smo odnose službenog Zagreba i Pariza podigli na najvišu moguću razinu, na isti način započnemo snažno raditi i na jačanju odnosa na regionalnoj razini povezivanjem gradova i regija s ciljem boljeg upoznavanja njihovih specifičnosti, ali i gospodarske suradnje, za što su obje strane zainteresirane."⁴⁸⁰ Iako nije bila riječ o događanju u organizaciji Ministarstva gospodarstva, pomoćnik ministra gospodarstva Darko Lorencin sudjelovao je u programu uz direktoricu Hrvatske turističke zajednice u Parizu Marine Tomas-Billet. U ovom se programu ostvarila međusektorska suradnja kroz povezivanje partnera i sudionika iz turizma, vanjskih poslova i gospodarstva oko zajedničke teme. Suradnje u području gospodarstva između dvije zemlje su bile tema i bilateralnih susreta među dužnosnicima. U svom obraćanju pri otvaranju izložbe u Muzeju Cluny predsjednik

⁴⁷⁷ Arhivi Ministarstva kulture Republike Hrvatske; *Narativno i financijsko izvješće Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta Festival Hrvatske u Francuskoj*, bez datuma, u mapi s materijalima vezano uz Festival, neklasificirano, bez urudžbenog broja.

⁴⁷⁸ Ibid.

⁴⁷⁹ Franc. Centre national de la recherche scientifique- CNRS

⁴⁸⁰ <https://www.diplomacija.hr/hr/studentski-list/intervju-s-goranom-stefanicem-zamjenikom-veleposlanika-rh-u-republici-francuskoj/> (pristupljeno 05.03.2018.)

Josipović je rekao: "Gospodine Predsjedniče, naš je susret bio nadasve prijateljski i plodonosan. (...) razgovarali smo i o političkim, ekonomskim i kulturnim odnosima između naše dvije zemlje."⁴⁸¹ Istom prilikom je predsjednik Hollande istaknuo: "Želim da razmjena bude još intenzivnija i zastupljenija. Na kulturnom planu to pokazujemo kroz festival posvećen Hrvatskoj. Na ekonomskom planu postoji već određeni broj postignutih gospodarskih sporazuma i potpisanih ugovora. Želja mi je da se omogući stvaranje novih prigoda za investicije u našim zemljama, posebice po pitanju infrastrukturnih radova koji se predviđaju u Hrvatskoj."⁴⁸²

Hrvatska gospodarska komora

S Hrvatskom gospodarskom komorom je u sklopu festivala ostvarena suradnja koja je olakšala Transporte umjetničkih radova i djela u Francusku i povratno u Hrvatsku, nakon održanih programa. Riječ je o umanjenoj premiji koju je Hrvatska gospodarska komora odobrila pri izdavanju ATA karneta. Muzejima koji su imali "velike ukupne iznose robe na atakarnetu HGK odobrava umanjenu premiju od 0,03%, a ne 0,3% te je kod izdavanja 14 ATA karneta – Galerija Klovićevi dvori, Muzej suvremene umjetnosti (MSU), Muzej za umjetnost i obrt (MUO), Gradski muzej Varaždin, Ladica likovni art dizajn centar, Muzej Meštrović, Crtani romani šou, Hrvatski audiovizualni centar (HAVC), Hrvatsko dizajnersko društvo (HDD), Nacionalna i sveučilišna knjižnica (NSK), Galerija Kranjčar – Hrvatska gospodarska komora pružila financijsku podršku hrvatskim institucijama u iznosu od 22.471,17 HRK."⁴⁸³

Ministarstvo turizma

Ministarstvo turizma je u međusektorske suradnje bilo uključeno kroz rad Mješovitog odbora za organizaciju. Osim toga, Ministarstvo turizma djelovalo je kao potpora Hrvatskoj turističkoj zajednici u Parizu koja je bila aktivna podrška svim razvojnim fazama projekta, uzevši u obzir i činjenicu da se fizički nalazi u neposrednoj blizini francuskih partnera. "Od samog početka pripreme Festivala hrvatske kulture u Francuskoj Hrvatska turistička zajednica

⁴⁸¹ <https://hr.ambafrance.org/Posjet-Predsjednika-Josipovica> (pristupljeno 03.12.2017.)

⁴⁸² Ibid.

⁴⁸³ Izvješće HGK, naziv dokumenta: Predmet: Festival Hrvatske u Francuskoj – Croatie, la voici 2012./2013. godina (Klasa: 910-01/13-04/02, Ur. broj: 311-47-13-1), poslano 31.01.2013.

u dogovoru s Ministarstvom turizma RH uključila se u pripremu ovog, za Hrvatsku, važnog događaja."⁴⁸⁴

Hrvatska turistička zajednica u Parizu

Hrvatska turistička zajednica u Parizu aktivno je sudjelovala u osmišljavanju i poticanju realizacije programa iz područja gastronomije i gospodarstva, te je bila uključena u pitanja komunikacije čitavog festivala. Kako se navodi u izvješću Hrvatske turističke zajednice o realizaciji programa "Francuska publika posebno je zainteresirana za kulturne sadržaje koji su oduvijek predstavljali jednu od osovina naše komunikacije. Ovo je bila prilika da se kroz promociju hrvatske kulture pojača imidž i atraktivnost destinacije."⁴⁸⁵ S ciljem stvaranja što boljeg imidža Hrvatske, Predstavništvo turističke zajednice u Parizu je doprinijelo kroz promotivne aktivnosti i organizacije studijskih posjeta novinara u Hrvatsku o čemu je bilo riječi u prethodnim poglavljima.

⁴⁸⁴ Arhivi Ministarstva kulture Republike Hrvatske; *Konačno izvješće Hrvatske turističke zajednice za Festival Hrvatske kulture u Francuskoj*, koji se nalazi u u mapi s materijalima vezano uz Festival, neklasificirano, bez urudžbenog broja.

⁴⁸⁵ Arhivi Ministarstva kulture Republike Hrvatske; *Konačno izvješće Hrvatske turističke zajednice za Festival Hrvatske kulture u Francuskoj*, koji se nalazi u u mapi s materijalima vezano uz Festival, neklasificirano, bez urudžbenog broja.

7.3. ZAKLJUČAK - IZVANPROGRAMSKI DOSEG HRVATSKE KULTURNE SEZONE

Praćenje *Hrvatske kulturne sezone* u pisanim medijima je ostvareno kao rezultat suradnje između Francuskog instituta, Hrvatske turističke zajednice u Parizu i agencije Opus67. Zahvaljujući zajedničkim akcijama objavljena su ukupno 184 članka i objave u francuskim pisanim medijima, te 158 članaka i objava u hrvatskim pisanim medijima. U hrvatskom medijskom prostoru je portal T-portal imao otvorenu zasebnu rubriku posvećenu Festivalu na kojoj je objavljen ukupno 101 članak. U hrvatskom medijskom prostoru zabilježen je najveći broj objava koje su tematizirale Festival općenito, s 23 % od ukupnog broja objavljenih članaka, a zatim je 20 % sadržaja bilo vezano za temu baštine, a slijede ga teme povezane s vizualnim umjetnostima s 18 %. U francuskom medijskom prostoru zabilježen je najveći broj objava koje su bili vezane uz temu vizualnih umjetnosti s 38 %, a slijedili su ga članci povezani s temom Festivala ili Hrvatske općenito s 27 %, dok su teme baštinske teme bile zastupljene s 13 % od ukupnog broja objava.

Podaci o posjećenosti programa koji su održani tijekom festivala nisu zabilježeni u dovoljnom uzorku da bi se mogli smatrati relevantnima za analizu. Razlog tome jest činjenica da svi korisnici koji su bili uključeni u pripremu i provedbu programa nisu dostavili kompletna izvješća. Od ukupno 79 održanih programa, za njih 35 podaci su dostavljeni, za 7 su podaci dostavljeni u formi procjene, za 36 nema podataka, dok za jedan program nije moguće imati točan podatak. Iako je za 53 % programa dostavljen podatak, riječ je o nedovoljnom uzorku da bi se mogli donijeti reprezentativni zaključci o posjećenosti programa.

Tijekom Festivala Hrvatske u Francuskoj izdano je ukupno osam kataloga uz izložbe, pet programskih knjižica, tri prospekta i sedam letaka za ukupno 24 programa, od ukupno 79 programa. Objavljena su tri specijalna izdanja časopisa te jedna knjiga.

Budući da je bilateralna dužnosnička komunikacija vezano uz održavanje Festivala Hrvatske u Francuskoj započela 2007. godine te se nastavila i nakon samog festivala, protokolarni posjeti i bilateralni sastanci između visokih dužnosnika i visokih predstavnika analizirani su u širem vremenskom rasponu od samog trajanja festivala. U fazi pregovora oko održavanja kulturne sezone održana su ukupno tri bilateralna susreta najviših dužnosnika Francuske Republike i Republike Hrvatske: predsjednika Republike Hrvatske i predsjednika Francuske Republike u Francuskoj, predsjednika Vlade Francuske Republike s predsjednikom Republike Hrvatske i predsjednicom Vlade Republike Hrvatske u Hrvatskoj te francuskog ministra vanjskih poslova i potpredsjednika Vlade Republike Hrvatske i ministra vanjskih poslova u

Parizu. U konkretnim operativnim pripremama održalo se šest bilateralnih sastanaka visokih dužnosnika i visokih predstavnika. Za vrijeme Festivala Hrvatske u Francuskoj organizirano je ukupno 15 bilateralnih sastanaka visokih dužnosnika. Kao direktna posljedica Festivala, pet mjeseci nakon zatvaranja održan je još jedan bilateralni sastanak između visokih dužnosnika. Hrvatska kulturna sezona u Francuskoj bio je projekt koji je sadržavao i poticao međusektorske suradnje. Iako primarno orijentirana na organizaciju kulturnih događanja, ponudila je okvir za suradnje između Francuske i Hrvatske i u drugim resorima. Te su se suradnje ostvarivale kroz rad Mješovitog organizacijskog odbora što je uz formalno održane sastanke podrazumijevalo i izravne komunikacije vezano za pojedine aktivnosti. Osim ostvarenih pojedinačnih programa u sklopu festivala, organizirani su i programi koji su povezivali sadržajno ili koncepcijski više resora. Projekt Hrvatske kulturne sezone potaknuo je međuresorne suradnje između Francuske i Hrvatske, ali je otvorio područja za suradnje među različitim sektorima i na nacionalnoj razini. Svi članovi Mješovitog organizacijskog odbora djelovali su sinergijski u cilju što bolje organizacije festivala. Komunikacije koje su se odvijale u pripremi i provedbi Festivala Hrvatske u Francuskoj između svih uključenih aktera, doprinijele su jačanju partnerskih odnosa između Francuske i Hrvatske u različitim segmentima.

Izvanprogramski doseg Hrvatske kulturne sezone potvrđuje kako je riječ o projektu s jasno postavljenim ciljem povezivanja dviju zemalja u široko postavljenom spektru suradnji. Komunikacijska strategija koja je provedena ostvarila je visoki stupanj vidljivosti uspostavljenih suradnji, a ulog financijskih i organizacijskih kapaciteta koji je namijenjen za njenu provedbu potvrđuje njenu važnost. Međusektorske suradnje koje su ostvarene u sklopu Hrvatske kulturne sezone osnažile su odnose između dviju zemalja i nacionalnih institucija, te pokazuju rašireno područje djelovanja koje kulturna diplomacija obuhvaća kroz mehanizam kulturnih sezona.

8. ZAKLJUČAK

Ova disertacija bavila se analizom kulturnih politika, s naglaskom na međunarodnu kulturnu suradnju i kulturnu diplomaciju kao koncept djelovanja na međunarodnoj razini koji nacionalne politike pojedinih zemalja potiču i institucionalno podržavaju. U istraživanju smo se bavili do sada nedovoljno istraženim područjem kulturne diplomacije sa svrhom analize dosadašnjih dosega hrvatske kulturne diplomacije i ukazivanja na potencijale za njeno poboljšanje oslanjajući se primarno na analizu politika i instrumenata Francuske Republike. Pristup Republike Hrvatske i Francuske Republike u korištenju kulturne diplomacije analiziran je na primjeru projekta *Hrvatske kulturne sezone* u Francuskoj koja je održana 2012. godine, a organizirana je po principima *kulturnih sezona*, kao mehanizma kulturne diplomacije koji Francuska provodi od 1985. godine. Analizirano je kako je Ministarstvo kulture Republike Hrvatske slijedilo razvijene prakse Francuskog instituta i prihvatilo predložene modele suradnji i razvoja projekta u koji su bile uključene državne institucije Francuske Republike i Republike Hrvatske. Nakon što je definirano kako je glavni cilj disertacije objediniti i sistematizirati informacije o pripremi i provedbi *Hrvatske kulturne sezone* u Francuskoj kako bi se kroz kvalitativnu analizu rezultata i dosega Sezone doprinijelo specifičnom cilju promišljanja o novim modelima međunarodne kulturne suradnje u hrvatskom kontekstu, odlučili smo se kako će se provesti studija slučaja kao istraživačka strategija ovog rada. Riječ je o holističkom istraživanju budući da je uključeno prikupljanje dubinskih i detaljnih podataka koji su bogati sadržajem i uključuju višestruke izvore informacija uključujući izravno promatranje, opažanja sudionika, intervju, audiovizualni materijal, dokumente, izvješća i fizičke artefakte (Haring, 2012). Podaci su se prikupljali iz jednakovrijednih izvora, te se pojedina informacija smatrala relevantnom činjenicom nakon što je potvrđena konvergencijom podataka iz najmanje tri različita izvora. Osim što su se podaci prikupljali iz višestrukih izvora, kod njihovog prikupljanja i analize kreirana je baza podataka koja je osigurana održavanjem lanca dokaza. U tom procesu osmišljen je protokol studije te je definiran dizajn studije koji je doveo do objedinjavanja informacija i podataka, a koji odgovaraju na praktična pitanja vezana uz pripremu i provedbu festivala. Podaci koji su prikupljeni za potrebe ovoga istraživanja i objedinjeni u bazi podataka ranije nisu bili sustavno prikupljeni niti analizirani pa upravo činjenice da su za potrebe izrade ove disertacije po prvi put cjelovito prikupljeni podaci o ovom festivalu predstavljaju jedan od doprinosa ovoga istraživanja. Metodološki ovo istraživanje se naslanja na komparativna istraživanja kulturnih politika stoga je u prvom dijelu istraživanja analizirana dostupna literatura s ciljem

boljeg razumijevanja sustava unutar kojeg djeluje hrvatska i francuska kulturna politika, točnije njeno uže područje međunarodne kulturne suradnje i, još uže, kulturne diplomacije, nakon čega je provedena analiza svih dostupnih podataka vezanih za *Hrvatsku kulturnu sezonu*. U uvodnim poglavljima disertacije analizirani su hrvatski i francuski kulturno-politički okvir unutar kojeg se planiraju i stvaraju kulturne politike, međunarodna kulturna suradnja te posredno i kulturna diplomacija. Imajući na umu činjenicu kako su priprema i provedba *Hrvatske kulturne sezone* bile odgovornost državnih institucija, disertacija se bavila analizom i usporedbom razvoja, uloga i zadaća pojedinih službi unutar ministarstava kulture i vanjskih poslova u Hrvatskoj i Francuskoj. Analizirano je administrativno ustrojstvo i podjele zadaća u području međunarodne kulturne suradnje unutar francuskog i hrvatskog ministarstva vanjskih poslova i kulture od njihova osnutka do 2012. godine te su opisane ključne francuske i hrvatske državne institucije koje čine administrativnu potporu u poticanju kulturne diplomacije, s naglaskom na one institucije koje su bile uključene u pripremu i provedbu *Hrvatske kulturne sezone*. Uzimajući u obzir ustanovljene razlike i sličnosti u stvaranju i provedbi francuske i hrvatske kulturne politike, te još užeg područja međunarodne kulturne suradnje, u ovom istraživačkom procesu krenulo se od pretpostavke kako se hrvatska kulturna diplomacija može razvijati slijedeći mehanizam *kulturnih sezona*, kao primjer instrumenta kulturne diplomacije koji je Francuska razvila kroz svoju dugu tradiciju provedbe međunarodne kulturne suradnje. Iz obrađenih podataka o pripremi i provedbi *Hrvatske kulturne sezone* u Francuskoj proizašla je analiza učinaka koju je taj oblik suradnje ostvario. U radu je ilustriran proces pripreme i provedbe *Hrvatske kulturne sezone* u svim segmentima koji su bili na raspolaganju za analizu. Napravljena je kvalitativna analiza programa *Hrvatske kulturne sezone*, te su navedeni podaci o institucionalnim kapacitetima i podršci ključnih dionika u organizacijskoj strukturi. Popisani su, klasificirani i analizirani podaci o programima, aktivnostima i dionicima koji su sudjelovali u projektu *Hrvatske kulturne sezone*. Objasnjeno je kako je odabran program Festivala, podrazumijevajući izravan dijalog između pojedinaca, institucija i javne administracije. Tijekom prikupljanja podataka za potrebe ovog rada, analiziralo se i podatke vezane uz financiranje *Hrvatske kulturne sezone*⁴⁸⁶, s ciljem da se ponudi što cjelovitiji uvid u provedeni projekt, ali budući da nije bilo moguće prikupiti cjelovite podatke o financiranju s hrvatske i francuske strane, ta analiza financijskih podataka nije uvrštena u ovaj rad.

⁴⁸⁶ Više o prikupljenim podacima i analizi dostupnih izvora ponuđeno je u članku autorice ovog rada, pod nazivom "Kazalište i dramski tekst na festivalu Croatie, la voici u Francuskoj" koji je prijavljen na Međunarodni znanstveno-umjetničku konferenciju Od mobilnosti do interakcije u Katovicama u organizaciji Sveučilišta Silesia, koji je održan 7.–9. studenog 2018. godine te je u trenutku predaje ovog rada na recenziji.

Temeljem uvida u pravne i strateške dokumente te znanstvene radove zaključeno je kako je za definiranje modela kulturne politike i provedbe mjera kulturne diplomacije u Francuskoj i Hrvatskoj ključna uloga države koja usmjerava i regulira objedinjene mjere djelovanja u javnom prostoru. Tijekom istraživanja prepoznate su sličnosti i dodirne točke u provedbi francuskih i hrvatskih javnih politika. Tako se primjerice današnji francuski i hrvatski model organiziranja i provođenja mjera kulturne politike klasificira kao model *država arhitekt*, što podrazumijeva kulturu kao ključnog stvaratelja nacionalnog identiteta te se shvaća kao onaj dio odgovornosti i poslova države koji su od presudnog značaja za imidž i prestiž jedne zemlje u svijetu. Usporedbom između razvoja institucionalne podrške na nacionalnoj razini hrvatske i francuske kulturne politike, zaključuje se kako francusko ministarstvo kulture ima dvostruko dulju tradiciju djelovanja od hrvatskog ministarstva, a kontinuitet i stabilnost u djelovanju administrativnih službi unutar sektora te su počeci rada ministarstva proizašli iz organske potrebe sustava, točnije kao njegova nadogradnja. S druge strane, u hrvatskom slučaju osnivanje ministarstva ostvareno je tijekom obrambeno-osloboditeljskog rata za neovisnost i cjelovitost Republike Hrvatske, iz nužde da se preuzmu zadaće i odgovornosti državnih službi iz prethodnog režima.

Vezano uz praksu provedbe međunarodne kulturne suradnje, kroz istraživanje je potvrđeno kako je objema zemljama zajednička činjenica da je područje međunarodne kulturne suradnje u nadležnosti dvaju ministarstava: ministarstva vanjskih poslova i ministarstva kulture. Pritom je ustanovljena razlika između nadležnosti ministarstava za pitanja međunarodne kulturne suradnje u Francuskoj i Hrvatskoj. Naime, istraživački je proces pokazao kako je Francuska imala razvijenu međunarodnu kulturnu politiku prije nego unutarnju kulturnu politiku, koja je od početka 20. stoljeća u nadležnosti ministarstva vanjskih poslova do danas. S druge pak strane, u Hrvatskoj od njenog osamostaljenja područje međunarodne kulturne suradnje usmjerava i provodi ministarstvo kulture pri čemu ministarstvo vanjskih poslova ima ulogu posrednika i promatrača više nego aktivnog stvaratelja⁴⁸⁷. U istraživanju se također ustanovilo kako Francuska Republika ima razvijeniji sustav i znatno dulju tradiciju korištenja kulturne diplomacije od Republike Hrvatske što je razumljivo uzme li se u obzir kontinuitet državnosti koji je osigurao bogatu tradiciju francuske vanjske politike, te prisutnost francuskog jezika na globalnoj karti koja je osigurana širenjem i promocijom francuskog jezika i kulture kao

⁴⁸⁷ Kako je prethodno navedeno, Zakonom o vanjskim poslovima iz 1996. godine resorna ministarstva zadužena su za djelovanje u području međunarodne suradnje te su o svom djelovanju dužna izvještavati Ministarstvo vanjskih poslova.

međuovisnih sastavnica nacionalnog identiteta. Važnost koju francuski jezik nosi u provedbi kulturne politike na međunarodnoj razini očituje se u činjenici da se on danas koristi kao nacionalni jezik, službeni jezik, jezik međunarodne komunikacije i kao radni jezik u 49 država koje čine Frankofoniju.

Duga tradicija provedbe *kulturnih sezona* postavila je čvrste temelje u provedbi ovog francuskog mehanizma kulturne diplomacije, pri čemu se priprema i provedba projekta potvrđuje kao mjesto dijaloga, suradnje i upoznavanja između Francuske i odabrane zemlje partnera. Na temelju opisanih priprema, predstavljenih rezultata i kvalitativne analize održanih aktivnosti, zaključeno je kako se u procesu pripreme i provedbe *Hrvatske kulturne sezone* odvijao transfer znanja i iskustva između dvije zemlje što je u radu dokumentirano i predstavljeno. U radu se ilustrira kako su pripreme manifestacije obilježili dugotrajni procesi pregovora, koji su podrazumijevali brojne formalne procedure te se pokazalo kako je u Republici Hrvatskoj za potrebe organizacije Festivala Hrvatske bilo potrebno slijediti složeniji postupak organizacije nego u Francuskoj Republici, te je operativno djelovao manji broj ljudi iako je bio uključen veći broj institucija. Činjenica da je s hrvatske strane u ulozi koordinacije i produkcije Festivala bilo tijelo državne uprave dok je tu ulogu s francuske strane obavljala javna ustanova pokazala je kako je hrvatska strana bila u znatno nepovoljnijem položaju u smislu operativnosti i prilagodljivosti sustava za izvršenje tekućih zadataka vezano uz pripremu i provedbu Festivala. Usporedbom uključenih operativnih kapaciteta s francuske i hrvatske strane, koji su obrazloženi u ovom radu, ustanovljeno je kako je priprema i provedba Festivala ojačala kapacitete brojnih uključenih hrvatskih partnerskih organizacija. Analizom cjelokupnog programa za vrijeme Festivala, popratnih aktivnosti i poduzetih suradnji, može se ustanoviti kako je *Hrvatska kulturna sezona* najkompleksniji oblik francusko-hrvatske suradnje, ali i bilateralne suradnje u cjelini, iznimnih dosega u javnom prostoru, s brojnim započetim suradnjama prvenstveno u području kulture, ali i u drugim sektorima. Proces usuglašavanja i dogovaranja javnih službi složen je proces koji je s hrvatske strane bio dodatno otežan činjenicom da je bila riječ o prvom događanju ovih razmjera i ovog modela suradnje koji je proveden između Hrvatske i Francuske. Ipak, doprinos i djelovanje pojedinih resora u sklopu Festivala nije određeno samo u kategorijama održanih programa, uzmemo li u obzir i iskaz izbornice Seadete Midžić koja je istaknula kako se "vrijednost ovih procesa pokazuje (...) u naporima i želji svih uključenih da se ostvare kontakti i komunikacije u svim slojevima hrvatske i francuske realnosti"⁴⁸⁸.

⁴⁸⁸ Seadeta Midžić, intervju vodila Anera Stopfer, 7. lipnja 2019.

Vezano uz sudjelovanje pridruženih partnera, koji su bili uključeni s ciljem sponzoriranja određenog segmenta troškova i olakšavanja logističke provedbe pojedinih programa Festivala, u radu je prikazano kako je njihova operativna pomoć bila nužna.

Istraživanje je identificiralo nekoliko izazova na putu ostvarenja *Hrvatske kulturne sezone*, odnosno Festivala *Croatie, la voici* koji se mogu identificirati i kao izazovi u kontekstu promatranja ukupnosti kapaciteta Republike Hrvatske za primjenu kulturne diplomacije. Riječ je primarno o nedovoljnoj kapacitiranosti hrvatskih institucija za provedbu projekta ovog opsega. Analizom ustrojstvenih kapaciteta pojedinih službi, ustanovljeno je kako je osnovna razlika u funkcioniranju Ministarstva kulture Republike Hrvatske i Francuskog instituta, kao glavnih koordinatora projekta, prepoznata u činjenici kako je Francuski institut puno operativniji i kapacitiraniji za ovu vrstu projekta što je razumljivo uzme li se u obzir kapital iskustva i znanja koje ima u provedbi ovakvih i sličnih projekata. Nadalje, iz istraživanja proizlazi kako su nedovoljno iskorištene mogućnosti sponzorskog i pokroviteljskog potencijala. Zaključeno je kako je dijelom tome uzrok činjenica da je s hrvatske strane glavni koordinator događanja bilo Ministarstvo kulture, kao tijelo državne uprave koje nema mehanizme za ostvarivanje takvih vrsta djelatnosti, međutim problem je identificiran i u premaloj kapacitiranosti ljudskim resursima s hrvatske strane. S francuske strane je također prepoznat nedostatak u razvoju sponzorskih partnerstava, što je obrazloženo kao posljedica reforme u kojoj je u tom trenutku Francuski institut kao glavno koordinacijsko tijelo bilo, stoga je ured za sponzorstva bio u svojim osnivačkim začecima. U istraživanju se naišlo i na nedostatak podataka vezano uz evaluaciju samih programa te je iz te činjenice proizašao i nedostatak dovoljnog uzorka za analizu izravnih učinaka.

U provedenom su istraživanju identificirane pojedine prakse u pripremi Hrvatske kulturne sezone koje su se pokazale kao dobrodošle, bez obzira na održavanje samih programa u sklopu Festivala *Croatie, la voici* ili aktivnosti koje su proizašle iz njega. Riječ je o organizaciji studijskih posjeta te poticanju međusektorske komunikacije. Utvrđenom analizom možemo zaključiti kako su studijski posjeti bili od važnosti za pripremu programa u sklopu Festivala Hrvatske u Francuskoj. Uz činjenicu da su posjeti francuskih profesionalaca Hrvatskoj imali za posljedicu održane programe, studijski se posjeti mogu ocijeniti riječima igrateljice Seadete Midžić kao: "silno važno i dragocjeno iskustvo, ne samo zbog duhovnog dodira s konkretnom materijom, nego zbog susreta znanja, iskustava, nivoa, konceptualnih razina i argumenata stručnjaka koji su zaista radili zajedno u vlastitim ambijentima tu i tamo,

utjecali jedni na druge, otkrivali finese, delikatne situacije"⁴⁸⁹. *Kulturne sezone* najčešće se oslanjaju na programe i aktivnosti iz područja kulture, ali ih karakterizira i otvaranje suradnji prema drugim sektorima. U tom smislu, iz ponuđenih analiza ostvarenih suradnji na bilateralnoj osnovi u području obrazovanja, znanosti, sporta, turizma, gospodarstva, politike i gastronomije, u ovom su radu istaknuti pozitivni učinci takvih sinergija. U izvješćima resornih ministarstava Republike Hrvatske koja su sudjelovala u pripremi i provedbi *Hrvatske kulturne sezone* istaknute su prednosti, kao što je u dopisu Hrvatske gospodarske komore naglašeno, "ovakav način zajedničkog rada i suradnje različitih hrvatskih institucija mogao bi biti ogledni primjer prilikom planiranja i realizacije budućih strateških projekata Republike Hrvatske."⁴⁹⁰ Prema analiziranom je vidljivo kako su, osim ostvarenih suradnji između dvije zemlje, ostvarene i suradnje između različitih sektora unutar Hrvatske ali i na bilateralnoj osnovi. U radu je zabilježeno kako je velika prednost uočena upravo u međusektorskoj suradnji na nacionalnoj razini, koju je odlikovala komunikacija vezano uz održavanje programa i aktivnosti u sklopu pripreme i provedbe Hrvatske kulturne sezone.

Objedinjenim podacima i informacijama o održavanju *Hrvatske kulturne sezone*, imajući pritom na umu kontekst unutar kojeg je nastajao, ilustrira pozitivno iskustvo primjene kulturne diplomacije koje su zajednički ostvarile Hrvatska i Francuska. Osim samog događanja i dosega koje je ono ostvarilo u smislu suradnji, vidljivosti i uključenih dionika, Hrvatska kulturna sezona učvrstila je veze između dvije zemlje ali i otvorila nova potencijalna mjesta susreta i dijaloga. Upravo kako je istaknuto u završnoj brošuri projekta, u uvodnim riječima predsjednika Francuskog instituta Xaviera Darcosa: "Festival koji smo upravo doživjeli nije sam sebi svrhom već, naprotiv, tek početak jednog osnaženog odnosa. Uvjeren sam da će tijekom nadolazećih godina osvanuti mnogi projekti kao plodovi susreta i razmjena ostvarenih zahvaljujući hrvatskom Festivalu u Francuskoj"⁴⁹¹. Uistinu, kao ostvarenje citiranih želja, osim što su pojedine suradnje ostvarene, neke su dakako i produbljene, a brojne su nadograđene. Ona glavna i najizravnija odnosi se, dakako, na pripremu i provedbu uzvratne kulturne sezone pod nazivom *Rendez-vous, festival Francuske u Hrvatskoj* koja je održana od svibnja do rujna 2015. godine u Hrvatskoj.

Ovaj rad objedinjuje sve informacije koje su bile na raspolaganju kroz sedmogodišnje razdoblje istraživanja, u raznim institucijama Francuske i Hrvatske. Iako on ne uključuje

⁴⁸⁹ Seadeta Midžić, intervju vodila Anera Stopfer, 29. svibnja 2019.

⁴⁹⁰ Izvješće HGK, naziv dokumenta: Predmet: Festival Hrvatske u Francuskoj – Croatie, la voici 2012./2013. godina (Klasa: 910-01/13-04/02, Ur. broj: 311-47-13-1), poslano 31.1.2013.

⁴⁹¹ *Croatie, la voici – Festival de la Croatie en France*, završna brošura Festivala, Uvodni tekst Xavier Darcos, predsjednik Francuskog instituta, str.10.

određene segmente koji bi pomogli u još cjelovitijem razumijevanju dosega i učinaka *Hrvatske kulturne sezone* kao primjera kulturne diplomacije, kroz rad je napravljena opsežna analiza kroz metodologiju studije slučaja. Razlog zbog kojeg je korištena metodologija studije slučaja povezan je s činjenicom da brojni autori ističu doprinos studije slučaja znanosti ili razvoju pojedinih procedura i politika te navode njenu vrijednost budući da studija slučaja pokušava zabilježiti zašto je određena odluka donesena, kako je implementirana i što je bio njen rezultat (Merriam 2011. prema Hancock i Algozzine; Simons, 2009. prema Thomas, 2011: 10). U tom smislu, ova disertacija može poslužiti kao polazišna točka za rad i nadogradnju u području hrvatske kulturne diplomacije, u daljnjem strateškom promišljanju ovog poticajnog i bogatog potencijala međunarodnih suradnji. Isto tako, ovaj rad može ponuditi metodološki okvir kroz koji bi se mogle analizirati slične aktivnosti i manifestacije koje se realiziraju iz područja kulture te osigurati kontinuirano praćenje učinaka primjene specifičnih mjera kulturnih politika.

POPIS LITERATURE

Ahearne, Jeremy (2009) "Cultural policy explicit and implicit: a distinction and some uses" *International Journal of Cultural Policy*, Vol. 15, No. 2, 141- 153.

Ang, Ien, Isar, Yudhishtir i Mar, Phillip (2015) "Cultural diplomacy: beyond the national interest?" *International Journal of Cultural Policy*, Vol. 21, No. 4, 365-381.

Antić, Teodor Centralna uprava i lokalna samouprava u Hrvatskoj: decentralizacija i demokratizacija, u *I. Dio: Fiskalna decentralizacija Centralna uprava i lokalna samouprava u Hrvatskoj: decentralizacija i demokratizacija*. URL: <http://www.ijf.hr/FDI/antic.pdf> (pristupljeno: 3.6.2018.).

Badel, Laurence (2010) "Les livres blancs, une méthode de réforme dans le sillage de la RGPP?" *Revue française d'administration publique*, br. 136: 969-982.

Barnavi Élie i de Saint Pulgent, Maryvonne (ur.) (2010) *Cinquante ans après: Culture, politique et politiques culturelles*. Paris: Collection du Comité d'histoire du ministère de la Culture et de la Communication. La documentation Française.

Baxter, Pamela i Jack, Susan (2008) "Qualitative case study methodology: Study design and implementation for novice researchers", *The Qualitative Report*, br. 13(4): 544-559.

Beaulieu, Bernard i Dardy, Michèle (2018) *Histoire administrative du ministère de la Culture et de la Communication 1959-2012*. Paris: La Documentation française.

Becker, Howard S. (1998) *Tricks of the trade: how to think about your research while you're doing it*. Chicago: The University of Chicago Press.

Belfiore, Eleonora (2004) "The Methodological Challenge of Cross-National Research: comparing cultural policy in Britain and Italy" *Warwick: Centre for Cultural Policy Studies*. URL: http://wrap.warwick.ac.uk/52357/1/WRAP_Belfiore_ccps_paper_8.pdf (pristupljeno 12.12.2018.).

Bennett, Tony (2001) *Differing diversities: Cultural policy and cultural diversity*. Strasbourg: Council of Europe Publishing.

Beyme, Klaus von (1977) *Suvremene političke teorije*. Zagreb: Stvarnost.

Bound, Kristen (2007) *Cultural Diplomacy*. London: Demos.

Chaubet, François (2004) "L'Alliance française ou la diplomatie de la langue (1883-1914)", *Revue historique*, 2004/4 (n° 632), 763-785.

Chaubet, François i Martin, Laurent (2011) *Histoire des relations culturelles dans le monde contemporain*. Paris: Comité d'histoire du ministère de la Culture.

Croatie, la voici – Festival de la Croatie en France (2013), Zagreb : Ministarstvo kulture i Francuski institut. (završna brošura)

- Cvjetičanin, Biserka i Katunarić, Vjeran (ur) (1998) *Kulturna politika Republike Hrvatske : nacionalni izvještaj*. Zagreb: Ministarstvo kulture Republike Hrvatske.
- Cvjetičanin, Biserka i Katunarić, Vjeran (ur) (2003) *Strategija kulturnog razvitka- Hrvatska u 21. stoljeću*. Zagreb: Ministarstvo kulture Republike Hrvatske.
- D'Angelo, Mario i Vesperini, Paul (1998) *Les Politiques culturelles en Europe : Une approche comparative*. Strasbourg: Éditions du Conseil de l'Europe.
- D'Angelo, Mario i Vesperini, Paul (1999) *Cultural policies in Europe: method and practice of evaluation*. Strasbourg: Council of Europe Publishing.
- Djian, Jean-Michel (2005) *La Politique culturelle, la fin d'un mythe*. Paris: Gallimard.
- Dollot, Louis (1964) *Les relations culturelles internationales*. Paris: Presses universitaires de France, collection "Que sais-je?".
- Domenach, Jean-Marie (1990) *Europe: le défi culturel*. Paris: Éditions la Découverte.
- Dragojević, Sanjin (2006) *Kulturna politika: europski pristupi i modeli, doktorska disertacija*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu.
- Dubois, Vincent. 1999. *La politique Culturelle*. Paris: Éditions Belin.
- Feigenbaum, Harvey B. (2001) *Globalization and Cultural Diplomacy*. George Washington University: Center for Arts and Culture.
- Flyvbjerg, Bent (2006) "Five Misunderstandings About Case-Study Research", *Qualitative Inquiry*, vol. 12, 219-245.
- Fumaroli, Marc (1992) *Expression d'une vision souvent passéiste, sur l'Etat culturel*. Paris: Éditions de Fallois.
- Fumaroli, Marc (1992) *L'Etat Culturel: Essai sur une Religion Moderne*. Le Livre de Poche Biblio Essai.
- Gazeau-Secret, Anne (2009) "Renforcer le soft power à la française en valorisant notre diversité", *Revue internationale et stratégique*, 2009/1, n° 73.
- Gienow-Hecht, Jessica C. E. i Donfried, Mark C. (2010) *Searching for a Cultural Diplomacy*. Berghahn Books.
- Girard, Augustin (1972) *Développement culturel: expériences et politiques*. Paris: UNESCO.
- Girard, Augustin (1977) *Kulturni razvoj- iskustva i politike*. Zagreb: Zavod za kulturu Hrvatske.
- Girard, Augustin (2011) *Le fil de l'esprit*. Paris: Collection du Comité d'histoire du ministère de la Culture.

- Greffe, Xavier i Pflieger, Sylvie (2015) *La politique culturelle en France*. Paris: La Documentation française.
- Hancock, Dawson R. i Algozzine, Robert (2006) *Doing Case Study Research: A Practical Guide for Beginning Researchers*. New York: Teachers College Press.
- Haigh, Antony (1974) *Cultural diplomacy in Europe*. Strasbourg: Council of Europe.
- Hraste-Sočo (2013) *Hrvatska- nacija kulture*. Zagreb : Leykam international d.o.o.
- Jamet, Dominique i Gentil, Geneviève (1986) *Politiques culturelles: études et documents. 1976-1983*. Paris: La Documentation française.
- Jora, Lucian (2013) "New practices and trends in cultural diplomacy" u: *Romanian Review of Political Sciences and International Relations*, 10.
- Jupp Victor (ur.) (2006) *The Sage Dictionary of Social Research Methods*. London: Thousand Oaks.
- Juppé, Alain i Schweitzer, Louis (2008) *Livre blanc sur la politique étrangère et européenne de la France: La France et l'Europe dans le monde (2008-2020)*. Pariz, La Documentation française.
- Jurišić, Ksenija i Keller, Ira (2007) "Kulturna diplomacija", *Međunarodne studije*, god 7, br. 3-4: 143-154.
- Katunarić, Vjeran (2007) *Lica kulture*. Zagreb: Biblioteka Antibarbarus.
- Katunarić, Vjeran (2010) "Hrvatska kulturna politika i izazovi globalizacije", u: *Hrvatski nacionalni identitet u globalizirajućem svijetu*. Zagreb: Pravni fakultet: Centar za demokraciju i pravo "Miko Tripalo".
- Kellner, Douglas (1995) *Media Culture: Cultural studies, identity and politics between the modern and the postmodern*. New York: Routledge.
- Kenneth, Harling (2012) *An Overview of Case Study*, URL: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2141476> (pristupljeno: 14.3.2017.)
- Kessler, Marie-Christine (1999) *La politique étrangère de la France. Acteurs et processus*. Paris: Presses de Sciences Po.
- Kostadinov, Biljana (2012) "Predsjednik Republike - mimikrija Ustava Hrvatske prema ustavnom modelu Francuske". u: Bačić, A. (ur.) *Ustavi i demokracija - strani utjecaji i domaći odgovori*. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti.
- Kulturna politika i razvitak kulture u Hrvatskoj : ("Crvena knjiga" i drugi dokumenti)* (1982) Zagreb : Republički komitet za prosvjetu, kulturu, fizičku i tehničku kulturu: Republička samoupravna interesna zajednica u oblasti kulture : Zavod za kulturu Hrvatske.

Landry, Charles (1998) *Cultural Policy in Croatia. From Barriers to Bridges – Reimagining Croatian Cultral Policy. Report of a European panel of Examiners*. Strasbourg: Council of Europe Publishing.

Levy, Jack S (2008) "Case Studies: Types, Designs, and Logics of Inference", *Conflict Management and Peace Science*, 25:1-18.

Lewis, Justin i Toby Miller. 2003. *Critical Cultural Policy Studies. A Reader*. Oxford: Blackwell Publishing.

Lombard, Alain (2003) *Politique culturelle internationale: Le modèle français face à la mondialisation*. Arles: Actes Sud.

Mattelart, Armand i Neveu, Érik (2008) *Introduction aux Cultural Studies*. Paris: Éditions La Découverte.

Meyer, Christine Benedichte (2001) "A Case in Case Study Methodology", *Field Methods*, vol. 13, br. 4

Miles, Matthew B., Huberman, A. Michael i Saldaña, Johnny (2014) *Qualitative Data Analysis*. SAGE Publications, Inc.

Mills, A.J., Durepos, G. i Wiebe E. (ur.) (2010) *Encyclopedia of Case Study Research*. (London: SAGE, 2010)

Mirlesse, Alexandre i Anglande, Arthur (2006) *Quelle politique culturelle pour la France*. URL:<https://www.eleves.ens.fr/pollens/seminaire/seances/politique-culturelle/politique-culturelle-francaise.pdf> (pristupljeno: 02.02.2017.)

Mollard, Claude (1999) *Le cinquième pouvoir. La culture et l'Etat de Malraux à Lang*. Paris : Armand Colin.

Montserrat, Guibernau (2007) *The Identity of Nations*. Cambridge: Polity Press.

Moulinier, Pierre (1999) *Les politiques publiques de la culture en France*. Paris: Presses universitaires de France. Collection "Que sais-je?".

Mundy, Simon (ur.) (2000) *Cultural policy. A short guide*. Strasbourg: Council of Europe Publishing.

Nick, Stanko (1997) *Diplomacija: metode i tehnike*. Zagreb : Barbat.

Nick, Stanko (1999) *Diplomatski leksikon*. Zagreb: Barbat.

Nye, Joseph S. (2011) *Budućnost moći*. Zagreb: MATE d.o.o.

Obuljen, Nina (2004) *Why we need European cultural policies: the impact of EU enlargement on cultural policies in transition countries*. Amsterdam: European Cultural Foundation. CPRA Edition.

Obuljen, Nina i Primorac, Jaka (2016) *Compendium : Cultural Policies and Trends in Europe. Country profile Croatia*. Council of Europe i ERICarts. URL: https://www.culturalpolicies.net/down/croatia_072016.pdf (pristupljeno: 23.4.2017.)

Ory, Pascal (1989) *L'aventure culturelle française : 1945-1989*. Flammarion.

Pajtinka, Erik (2014) "Cultural diplomacy in the theory and practice of contemporary international relations". *Politicke vedy*. Roč 17, 95-108.

Pičuljan, Zoran (2007) *Diplomacija kao državna služba*. Zagreb: Društveno veleučilište u Zagrebu.

Poirrier, Philippe (2013) *La politique culturelle en débat, Anthologie 1955-2012*. Paris: Comité d'histoire du ministère de la culture et de la communication.

Poirrier, Philippe (2000) *L'État et la culture en France au XXe siècle*. Paris: Le Livre de Poche.

Poirrier, Philippe (2006) *Les politiques de la culture en France*. Paris: La Documentation française, coll. Doc' en poche, regard d'expert.

Poirrier, Philippe (2010) *Politiques et pratiques de la culture*. Paris: La Documentation française.

Piniau, Bernard (1998) *L'action artistique de la France dans le monde*. Paris: Éditions L'Harmattan.

Rigaud, Jacques (1979) *Les Relations culturelles extérieures : rapport au Ministre des affaires étrangères*. Paris : La Documentation française.

Rigaud, Jacques (1996) *Pour une refondation de la politique culturelle*. Paris: La Documentation française.

Rigaud, Jacques i Delcros, Xavier (1984) *Les institutions administratives françaises : le fonctionnement*. Pariz: Presses de la fondation nationale des sciences politiques-Dalloz.

Roksandić, Drago "'Croatie, la voici' 22. festival Est-Ouest, Die (departman Drôme), 19.-30. rujna 2012., posvećen Hrvatskoj". *RADOVI*. Zagreb: Zavod za hrvatsku povijest, vol. 45 (2012): 265-278.

Schell, Charles (1992) *The Value of the Case Study as a Research Strategy*. Manchester Business School.

Schiffler, Ljerka (2005) "Europski kontekst hrvatske kulture i diplomacije (povijesno-filozofski pristup)", *HAZU, Izvorni znanstveni članak*, 492 : 235-259.

Schneider, Cynthia P. (2006) "Cultural Diplomacy: Hard to define, but you'd know it if you saw it". *The Brown Journal of World Affairs*, XIII, 1, 191-203.

Schneider, Cynthia (2003) *Diplomacy that works: „Best practices“ in cultural diplomacy*. Georgetown University URL: <http://www.interarts.net/descargas/interarts645.pdf> (pristupljeno: 13.4.2017.)

Schramm, Wilbur (1971) *Notes on case studies of instructional media projects*. Stanford University.

Scullion, Adrienne i Garcia, Beatriz (2005) "What is Cultural Policy Research?", *International Journal of Cultural Policy Research*, 11(2): 113- 127.

Singh, J. P. (2010) *International Cultural Policies and Power*. Palgrave Macmillian.

Skoko, Božo (2005) *Hrvatska, image, identitet, promocija*. Zagreb: Školska knjiga.

Smerdel, Branko (2009) "Ustavne promjene i hrvatski parlamentarni sustav - argumenti u prilog pozitivnog ustavnog modela ustrojstva vlasti", u: Kačer, Hrvoje, Momčinović, Hrvoje i Žuvela, Mladen (ur.) *Liber amicorum in honorem Jadranko Crnić (1928.-2008.)*, Zagreb: Novi informator, 37-73.

Sokol, Smiljko (1971) "Ustavne značajke suvremenog francuskog političkog ustava." *Politička misao : časopis za politologiju*, Vol. 8 No. 4: 408-420.

Stake, Robert E. (2010) *Qualitative research: Studying How things work, strategies of qualitative inquiry*, New York: The Guilford Press.

Stake, Robert E. (2003) "Case studies", u: Norman, K. i Denzin, Y (ur) *Strategies of qualitative inquiry*, Thousand Oaks, CA : Sage.

Sudović, Zlatko (ur) (1985) *Analiza kulturnog razvoja SR Hrvatske u razdoblju od 1981. do 1985. godine i mogućnosti razvoja od 1986. do 1990. godine*. Zagreb: Zavod za kulturu Hrvatske.

Tellis, W. (1997) "Introduction to Case Study". u: *The Qualitative Report*, Vol. 3, No.2.

Thomas, Gary (2011) *How to do your Case Study: A Guide For Students And Researchers*. Thousand Oaks: Sage Publications Ltd.

Throsby, David (2010) *The economics of cultural policy*. Cambridge: University Press.

Urfalino, Philippe (2004) *L'invention de la politique culturelle*. Hachette Littératures, collection Pluriel.

Vaisse, Maurice (2009) *La puissance ou l'influence? La France dans le monde depuis 1958*. Paris: Fayard.

Veal, Anthony James (2006) *Research Methods for Leisure and Tourism – A Practical Guide*. Harlow: Pearson Education Limited.

Vukadinović, Radovan (2004) *Politika i diplomacija*. Zagreb: Politička kultura.

Vukadinović, Radovan (1993) "Vanjska politika Republike Hrvatske" *Politička misao: časopis za politologiju* 30, No 3, 1993: 124-141.

Žuvela, Ana (2017) "Pregled metodoloških pristupa u europskim istraživanjima kulturnih politika". u: *Culpol tematski dokument 2*, Zagreb: IRMO – Institut za razvoj i međunarodne odnose http://culpol.irmo.hr/wp-content/uploads/2017/07/Ana-Zuvela_tematski-dokument-final-2.pdf (pristupljeno 17.11.2018.)

Yin, Robert K. (2007) *Studija slučaja – dizajn i metode*. Zagreb: Fakultet političkih znanosti.

PRAVNI IZVORI

Constitution de la République Française. *Journal Officiel de la République Française*, n°253 du 28 octobre 1946, page 9166

Constitution du 4 octobre 1958. *Journal Officiel de la République Française* n° 0238 du 5 octobre 1958, page 9151.

Décret du 15 janvier 1920. *Journal officiel de la République française* du 16 janvier 1920, Nacionalni arhivi Francuske Republike.

Décret n° 98-1124 du 10 décembre 1998 portant organisation de l'administration centrale du ministère des affaires étrangères. *Journal Officiel de la République Française* n°0289 du 13 décembre 1998 page 18766.

Décret n°59-889 du 24 juillet 1959 portant organisation du Ministère chargé des affaires culturelles. *Journal Officiel de la République Française* du 26 juillet 1959, page 7413

Décret n°71-855 du 13 octobre 1971 relatif au statut particulier des attachés des services extérieurs du Ministère des affaires culturelles. *Journal Officiel de la République Française* du 19 octobre 1971 page 10268.

Décret n° 76-832 du 24 août 1976 relatif à l'organisation financière de certains établissements ou organismes de diffusion culturelle et d'enseignement dépendant du ministère des affaires étrangères et du ministère de la coopération. *Journal Officiel de la République Française* du 29 août 1976 page 5228.

Décret n°77-115 du 3 février 1977 portant création de directions régionales des affaires culturelles. *Journal Officiel de la République Française* du 8 février 1977 page 809.

Décret n° 82-394 du 10 mai 1982 relatif à l'organisation du ministère de la Culture, *Journal officiel de la République française*, 11 mai 1982, Nacionalni arhivi Francuske republike u Parizu

Décret n°88-734 du 31 mai 1988 relatif aux attributions du secrétaire d'État auprès du ministre d'État, ministre des affaires étrangères, chargé des relations culturelles internationales et de la francophonie. *Journal Officiel de la République Française* du 2 juin 1988 page 7571.

Décret n° 98-1124 du 10 décembre 1998 portant organisation de l'administration centrale du ministère des affaires étrangères. *Journal Officiel de la République Française* n°0289 du 13 décembre 1998 page 18766.

Décret n° 2003-141 du 21 février 2003 portant création de services interministériels pour la réforme de l'Etat. *Journal Officiel de la République Française* n°45 du 22 février 2003 page 3231, texte n° 1.

Décret n° 2009-291 du 16 mars 2009 portant organisation de l'administration centrale du ministère des affaires étrangères et européennes. *Journal Officiel de la République Française* n°0064 du 17 mars 2009 texte n° 5.

Décret n° 2009-1393 du 11 novembre 2009 relatif aux missions et à l'organisation de l'administration centrale du ministère de la culture et de la communication. *Journal Officiel de la République Française* n°0265 du 15 novembre 2009, texte n° 17.

Décret n° 2010-1695 du 30 décembre 2010 relatif à l'Institut français. *Journal Officiel de la République Française* n°0303 du 31 décembre 2010 page 2334, texte n° 11.

Décret n° 2012-1511 du 28 décembre 2012 portant organisation de l'administration centrale du ministère des affaires étrangères. *Journal Officiel de la République Française* n°0304 du 30 décembre 2012 , texte n° 15.

Deklaracija o proglašenju suverene i samostalne Republike Hrvatske (dokument br. 875). *Narodne novine*, br. 31/91.

LOI n° 92-125 du 6 février 1992 relative à l'administration territoriale de la République. *Journal Officiel de la République Française* n°33 du 8 février 1992 page 2064.

LOI n° 2010-873 du 27 juillet 2010 relative à l'action extérieure de l'Etat (1). *Journal Officiel de la République Française* n°0172 du 28 juillet 2010 page 13921, texte n° 2.

Ordonnance 45-675 du 13 avril 1945 portant organisation de l'administration centrale du ministère des affaires étrangères. *Journal officiel de la République française* du 20 avril 1945, Nacionalni arhivi Francuske Republike.

Pravilnik o izboru i utvrđivanju programa javnih potreba u kulturi. *Narodne novine*, br. 55/16.

Rapport d'information n° 91 (2004-2005) de M. Louis Duvernois, fait au nom de la Commission des affaires culturelles sur la stratégie d'action culturelle de la France à l'étranger, déposé le 1 décembre 2004. (2004) Paris: Sénat. (dostupno na URL: <http://www.senat.fr/rap/r04-091/r04-0911.pdf> , pristupljeno 10.07.2019.).

Rapport d'information, n° 146-3 (dostupno na URL: <http://www.assemblee-nationale.fr/14/rap-info/i1591.asp>, pristupljeno 05.02.2019.).

Rapport d'information n° 458 (2008-2009) de MM. Jacques LEGENDRE et Josselin de ROHAN, fait au nom de la commission des affaires culturelles et de la commission des affaires étrangères, déposé le 10 juin 2009 (2009) Paris: Sénat. (dostupno na URL: <https://www.senat.fr/rap/r08-458/r08-458.html>, pristupljeno 10.07.2019.).

Rapport d'information n° 1591, 28 novembre 2013, Paris: Assemblée Nationale, dostupno na URL: <http://www.assemblee-nationale.fr/14/rap-info/i1591.asp> (pristupljeno 03.04.2019.)

Rapport d'information n° 2924, 7 février 2001. Paris: Assemblée Nationale (dostupno na URL: <http://www.assemblee-nationale.fr/rap-info/i2924.asp>, pristupljeno 03.04.2019.).

Ukaz o proglašenju Zakona o osnivanju Zavoda za kulturu Hrvatske, Narodne novine, br. 51/73.

Rapport n° 2513, 12 mai 2010, Paris: Assemblée nationale (dostupno na URL: <http://www.assemblee-nationale.fr/13/rapports/r2513.asp>, pristupljeno 03.04.2019.).

Rapport n° 2857, 14 octobre 2010, Paris: Assemblée nationale (dostupno na: <http://www.assemblee-nationale.fr/13/rapports/r2857-tii.asp>, pristupljeno 15.04.2019.)

Rapport d'information n° 2924, 7 février 2001, Assemblée nationale, Paris: (dostupno na: <http://www.assemblee-nationale.fr/rap-info/i2924.asp>, pristupljeno: 03.04.2019.).

Ukaz o proglašenju Zakona o sklapanju i izvršavanju međunarodnih ugovora. *Narodne novine*, 53/91.

Ukaz o proglašenju Zakona o inozemnim poslovima. *Narodne novine*, 53/1991, (1276).

Ukaz o proglašenju Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o ustrojstvu republičke uprave. *Narodne novine*, 53A/91.

Uredba o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva kulture. *Narodne novine*, 31/1999, (619).

Uredba o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva kulture. *Narodne novine*, br. 21/12.

Uredba o unutarnjem ustrojstvu ureda državne uprave u županijama. *Narodne novine*, 40/2012, (1029).

Ustav Republike Hrvatske. *Narodne novine*, 56/1990, (1092).

Ustavna odluka o suverenosti i samostalnosti Republike Hrvatske. *Narodne novine*, 31/1991, (872).

Zakon o inozemnim poslovima. *Narodne novine*, br. 53/91.

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o ustrojstvu republičke uprave. *Narodne novine*, br. 53A/91.

Zakon o kulturnim vijećima. *Narodne novine*, br. 48/04, 44/09, 68/13.

Zakon o osnivanju Zavoda za kulturu Hrvatske. *Narodne novine*, 51/73.

Zakon o samoupravnim interesnim zajednicama u oblasti kulture. *Narodne novine*, br. 51/74.

Zakon o sklapanju i izvršavanju međunarodnih ugovora. *Narodne novine*, br. 53/91. i 73/91.

Zakon o sklapanju i izvršavanju međunarodnih ugovora. *Narodne novine*, 28/96.

Zakon o sustavu državne uprave. *Narodne novine*, br. 150/11, 12/13, 93/16, 104/16.

Zakona o udrugama. *Narodne novine*, 74/14.

Zakon o ustrojstvu i djelokrugu ministarstva i drugih organa državne uprave. *Narodne novine*, 55/1992 (1451).

Zakon o ustrojstvu i djelokrugu ministarstava i državnih upravnih organizacija, NN 72/1994, (1248).

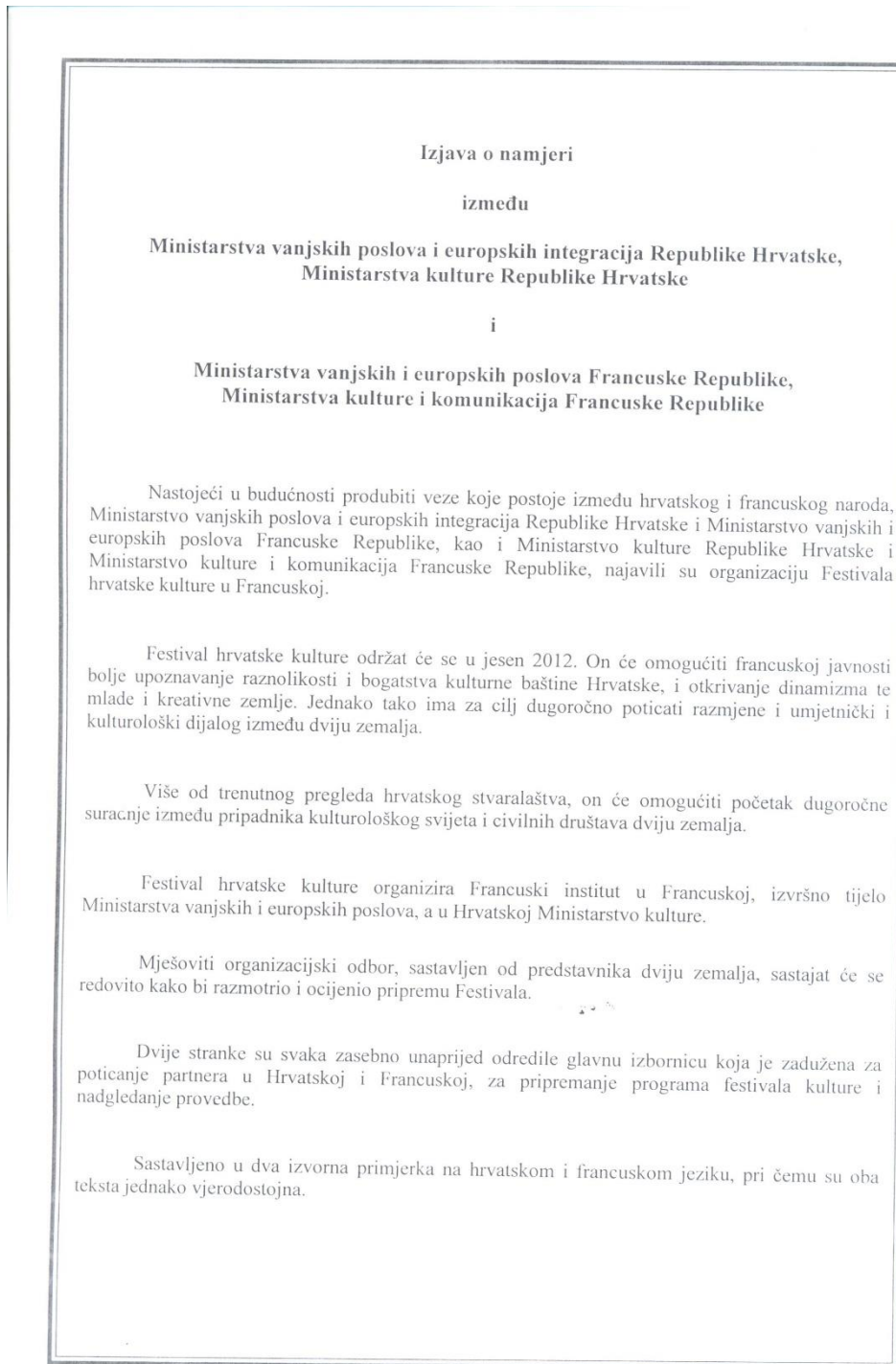
Zakon o ustrojstvu i djelokrugu ministarstava i državnih upravnih organizacija. *Narodne novine*, 48/1999, (925).

Zakon o ustrojstvu republičke uprave. *Narodne novine*, 41/1990, (789).

Zakon o vanjskim poslovima. *Narodne novine*, br. 48/96.

PRILOG 1

IZJAVA O NAMJERI MINISTARSTVA VANJSKIH POSLOVA I EUROPSKIH INTEGRACIJA REPUBLIKE HRVATSKE, MINISTARSTVA KULTURE REPUBLIKE HRVATSKE I MINISTARSTVA VANJSKIH I EUROPSKIH POSLOVA FRANCUSKE REPUBLIKE, MINISTARSTVA KULTURE I KOMUNIKACIJA FRANCUSKE REPUBLIKE- Skenirana potpisana hrvatska verzija

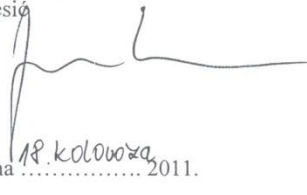
Za hrvatsku stranu

Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija Republike Hrvatske
Gospodin Gordan Jandroković
Potpredsjednik Vlade, Ministar

U Parizu..., dana 8. lipnja 2011.

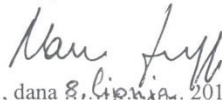
Ministarstvo kulture Republike Hrvatske
Gospodin Jasen Mesić
Ministar

U Zagrebu, dana 18. kolovoza 2011.

Za francusku stranu

Ministarstvo vanjskih i europskih poslova Francuske Republike
Gospodin Alain Juppé
Ministar

U Parizu..., dana 8. lipnja 2011.

Ministarstvo kulture i komunikacija Francuske Republike
Gospodin Frédéric Mitterrand
Ministar

U Paris..., dana 19. siječnja 2011.

PRILOG 2

ČLANOVI MJEŠOVITOG ORGANIZACIJSKOG ODBORA⁴⁹²

HRVATSKA

Seadeta Midžić, glavna hrvatska povjerenica Hrvatske kulturne sezone

Ministarstvo kulture:

Berislav Šipuš, zamjenik ministrice⁴⁹³

Tamara Perišić, pomoćnica ministrice

Vesna Jurić Bulatović, pomoćnica ministrice

Nataša Petrinjak, glasnogovornica

Jasminka Lokas Strpić, načelnica Sektora za međunarodnu kulturnu suradnju

Doris Kurtov, voditeljica Službe za bilateralnu i multilateralnu kulturnu suradnju

Nevena Tudor Perković, visa stručna savjetnica u Upravi za međunarodnu suradnju i fondove
Europske unije

Anera Stopfer, stručna savjetnica u Upravi za međunarodnu suradnju i fondove Europske
unije

Marija Rogošić, viša stručna savjetnica u Upravi za pravne i financijske poslove

Dina Puhovski, savjetnica za glazbu

Marija Čaćić, ured glasnogovornice

Hrvatski audiovizualni centar:

Hrvoje Hribar, direktor

Jasmin Bašić, koordinatorica filmskog programa Hrvatske kulturne sezone

Vanja Sremac, savjetnica

Ministarstvo vanjskih i europskih poslova:

Hrvoje Marušić, pomoćnik ministrice

Sandra Sekulić, koordinatorica za pitanja Festivala

Zvonimir Frka Petešić, voditelj Službe za javnu diplomaciju

⁴⁹² Franc. Comite mixte d'organisation, skraćeno CMO

⁴⁹³ Uz ime je navedena funkcija koju je ta osoba u tom trenutku obnašala

Zdenka Weber, ministar savjetnik u Samostalnoj službi za Hrvate u inozemstvu i kulturu

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta:

Ružica Beljo Lučić, pomoćnica ministra

Staša Skenzić, voditelj Službe za međunarodnu suradnju

Ministarstvo gospodarstva:

Marija Rajaković, načelnica Sektora za konkurentnost

Ministarstvo turizma:

Želimir Kramarić, pomoćnik ministra

Ivana Šadura, stručna savjetnica

Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Francuskoj Republici:

Mirko Galić, veleposlanik Republike Hrvatske u Francuskoj Republici

Goran Štefanić, zamjenik veleposlanika

Jasmina Vrhovac, savjetnica

Lea Lasić, prva tajnica

Lidija Vizek Mrzljak, savjetnica

Hrvatska gospodarska komora:

Luka Mjeda, direktor Centra za dizajn

Hrvatska turistička zajednica:

Milo Sršen, pomoćnik direktora

Marina Tomas-Billet, direktorica Predstavništva Hrvatske turističke zajednice u Parizu

FRANCUSKA

Isabelle Delage, glavna francuska povjerenica Hrvatske kulturne sezone

Eddy Castan, pomoćnik glavne francuske povjerenice Hrvatske kulturne sezone

Francuski institut:

Xavier Darcos, predsjednik

Sylviane Tarsot-Gillery, glavna izvršna direktorica
Laurence Auer, glavna tajnica
Jean-François Guéganno, ravnatelj Odjela za razvoj i partnerstvo
Bénédicte Alliot, voditeljica Ureda za Sezone
Nicolas Ruysen, glavni koordinator Ureda za Sezone
Marie-Claude Vaysse, koordinatorica za baštinu i velike izložbe u Uredu za Sezone
Sabrina Calonne, koordinatorica za vizualne umjetnosti u Uredu za Sezone
Marie Didier Laurent, koordinatorica za vizualne umjetnosti u Uredu za Sezone
Catherine Vinay, koordinatorica za obrazovanje, znanost, knjigu i sport u Uredu za Sezone
Charles Vix, koordinator za izvedbene umjetnosti Uredu za Sezone
Louis Presset, koordinator za izvedbene umjetnosti Uredu za Sezone
Mélanie Trugeon, pomoćnica u Uredu za Sezone
Pierre Triapkin, koordinator za film u Uredu za Sezone
Catherine Briat, ravnateljica Odjela za komunikaciju i nove medije
Elsa Guigo, zamjenica ravnateljice Odjela za komunikaciju i nove medije
Sigrid Hueber, pomoćnica za komunikaciju Sezona
Marie-Ange Munoz, ataše za novinare
Edgar Dodero, suradnik u Odjelu za Internet i nove medije
Catherine Derieux, referentica za komunikaciju

Ministarstvo kulture i komunikacija:

Jean-Philippe Mochon, voditelj odjela za pravne i međunarodne poslove
Brigitte Favarel, zamjenica ravnatelja za europske i međunarodne poslove
Henri d'Almeida, stručni suradnik za Europu u Uredu za europske poslove

Ministarstvo vanjskih poslova:

Delphine Borione, ravnateljica za kulturne politike i francuski jezik
Jean-Paul Lefèvre, zamjenik ravnatelja za kulturnu raznolikost i svjetsku baštinu
Joël Savary, stručni savjetnik u Uredu za umjetničko stvaralaštvo i knjigu
Dominique Chastres, stručni suradnik u Uredu za umjetničko stvaralaštvo i knjigu
François Vandeville, zamjenik ravnatelja za Njemačku, Alpsku Europu i Jadran
Sébastien Braha, savjetnik

Ministarstvo obrazovanja i Ministarstvo visokog školstva i znanosti:

Christine Gavini-Chevet, ravnateljica u Upravi za europske, međunarodne poslove i suradnju
Sylvie Christophe, Uprava za europske, međunarodne poslove i suradnju
Herminia Daeden, referent za međunarodne europske poslove i suradnju, Akademija u Nici
Bruno Boddaert, referent za međunarodne europske poslove i suradnju, Akademija u
Grenobleu

Ministarstva sporta, mladih, dodatnog obrazovanja i društvenih aktivnosti:

Anne Mendras, stručna suradnica za komunikaciju
Corentin Segalen, tehnički i pregovarački savjetnik
Michelle Toussaint, zamjenica ravnatelja za međunarodne odnose u Upravi za sport
Isabelle Crudo, Ured za međunarodne odnose u Upravi za sport

Ministarstvo poduzetništva i obrta:

Jacques Le Marec, Ured za međunarodne odnose

Veleposlanstvo Francuske Republike u Republici Hrvatskoj:

Jérôme Pasquier, veleposlanik
Jean-Marc Cassam-Chenaï, savjetnik za suradnju i kulturnu djelatnost i ravnatelj Francuskog
Instituta
Ina Pouant, ataše za kulturu, zamjenica ravnatelja Francuskog instituta u Zagrebu
Frédéric Germain, ataše za obrazovnu suradnju
Jasna Bas, ataše za znanstvenu i sveučilišnu suradnju

PRILOG 3

PRIKAZANI FILMOVI TIJEKOM FESTIVALA

Dani suvremene hrvatske kinematografije

- Oprosti za kung fu*, redatelj: Ognjen Sviličić, 2004.
Nebo, sateliti, redatelj: Lukas Nola, 2000.
Ne dao Bog većeg zla, redatelj: Snježana Tribuson, 2002.
Što je muškarac bez brkova?, redatelj: Hrvoje Hribar, 2005.
Živi i mrtvi, redatelj: Kristijan Milić, 2007.
Put lubenica, redatelj: Branko Schmidt, 2008.
Crnci, redatelj: Zvonimir Jurić & Goran Dević, 2009.
Kenjac, redatelj: Antonio Nuić, 2009.
Ćaća, redatelj: Dalibor Matanić, 2011.

Hrvatska animacija

- Mačka*, redatelj: Goran Stojnić, 2011.
Zašto slonovi?, redatelj: Marko Meštrović, 2012.
Prva jutarnja, redateljica: Martina Lukanović, 2010.
Mobitel Mania, redatelj: Darko Vidačković, 2009.
Dove sei, amor mio, redatelj: Veljko Popović, 2011.
Moj put, redatelji: Junaković & Popović, 2010.
Ja već znam što čujem, redatelj: Darko Masnec, 2012.
Miramare, redateljica: Michaela Müller, 2010.
Otac, redatelji: Ivan Bogdanov, Moritz Mayerhofer, Asparuh Petrov, Veljko Popović, Rositsa Raleva, Dmitry Yagodin, 2012.

Hrvatska : srijeda za mlade

- Program animacije za djecu od 3 do 5 godina (34')
Budilica, redateljica: Pia Klarić, 2009.
Plava čarolija, redateljica: Ivona Levak, 2009. B
Žablji zbor, grupa autora, 2010.
Kaktus kap, redatelj: Milan Latković, 2009.
Hopa, hopa, konjiću, redateljica: Ivana Guljašević, 2011.

Muzikalno prase, redatelj: Zlatko Grgić, 1965.

Vau-vau, redatelj: Boris Kolar, 1964.

Dugometražni igrani film

Koko i duhovi, redatelj: Daniel Kušan, 80', 2011.

Program klasične animacije predstavljen je animiranim serijalom *Profesor Balthazar* nastalim u razdoblju od 1967. do 1978. u režiji Zlatka Grgića. Odabrane su sljedeće epizode iz serijala: *Hanibalove alpe*, 1969; *Leteci Fabijan*, 1968; *Maestro Koko*, 1968; *Viktorov jajomat*, 1969; *Zvezdani kvartet*, 1969, *Sreća u dvoje*, 1969; *Vjetrovita prica*, 1968

Hrvatski film u fokusu

Ljudožder vegetarijanac, Branko Schmidt, 2012.

Fleke, Aldo Tardozi, 2011.

Josef de Stanislav Tomic, 2011.

Na istoku Jadrana

Zlatno doba Zagrebačke škole crtanog filma

Ceremonija, redatelj: Borivoj Dovniković, 1965.

Šagrenska koža, redatelji: Vlado Kristl i Ivo Vrbanić, 1960.

Osvetnik, redatelj: Dušan Vukotić, 1958.

Kovačev šegrt, redatelj: Zlatko Bourek, 1961.

Svi crteži grada, redatelj: Ivo Vrbanić, 1959.

Na livadi, redatelj: Nikola Kostelac, 1957.

Bumerang, redatelj: Boris Kolar, 1962.

Krotitelj divljih konja, redatelj: Nedeljko Dragić, 1966.

Mala kronika, redatelj : Vatroslav Mimica, 1962.

Pasji život, redatelj : Zdenko Gašparović, 1966.

Retrospektiva Joška Marušića

Iznutra i izvana, 1978.

Perpetuo, 1978.

Riblje oko, 1980.

Neboder, 1981.

Tamo, 1985.

Lice straha, 1986.

Kod kuće je najbolje, 1988.

I Love You Too, 1991.

Miss Link, 1999.

U susjedstvu grada, 2006.

Program eksperimentalnog filma

Prikazan je povijesni presjek avangardnog i eksperimentalnog filma u Hrvatskoj predstavljajući radove Miletića, Pansinija, Galeta, Papića, Kristla, Babaje kroz ukupno osam programa, koji su nosili nazive: Les maîtres du film amateur, Eloge de la satire, Ein Film für die Anarchie, Zagreb Kinoklub, Expérimentations documentaires, L'Ecole de Split, Performance, action & film, Ivan Ladislav Galeta.

Program na Festivalu Rencontres cinématographiques de Cerbère-Portbou

Nogomet, redateljica: Ana Hušman, 2011.

Ručak, redateljica: Ana Hušman, 2008.

Arheo 29, redatelj: Vladislav Knežević, 2010.

Relocated, redatelj: Vladislav Knežević, 2005.

Putovanje kroz povijest hrvatskog filma – Festival Amiens

Retrospektiva

Djevojka i hrast, redatelj: Krešo Golik, 1955.

Ne okreći se sine, redatelj: Branko Bauer, 1956.

Samo ljudi, redatelj: Branko Bauer, 1957.

H-8, redatelj: Nikola Tanhofer, 1958.

Vlak bez voznog reda, redatelj: Veljko Bulajić, 1959.

Rondo, redatelj: Zvonimir Berković, 1966.

Slučajni život, redatelj: Ante Peterlić, 1969.

Lisice, redatelj: Krsto Papić, 1969.

Okupacija u 26 slika, redatelj: Lordan Zafranović, 1978.

Izgnubljeni zavičaj, redatelj: Ante Babaja, 1980.

Samo jednom se ljubi, redatelj: Rajko Grlić, 1981.

Hommage Vatroslavu Mimici (gost festivala)

Kratkometražni animirani filmovi:

Samac, 1958.

Inspektor se vratio kući, 1959.

Kod fotografa, 1959.

Mala kronika, 1962.

Dugometražni igrani filmovi:

Prometej s otoka Viševice, 1964.

Ponedjeljak ili utorak, 1966.

Kaja, ubit ću te!, 1967.

Događaj, 1969.

Retrospektiva klasika hrvatskog filma

Retrospektiva

Djevojka i hrast, redatelj: Krešo Golik, 1955.

Ne okreći se sine, redatelj: Branko Bauer, 1956.

Samo ljudi, redatelj: Branko Bauer, 1957.

H-8, redatelj: Nikola Tanhofer, 1958.

Vlak bez voznog reda, redatelj: Veljko Bulajić, 1959.

Prometej s otoka Viševice, redatelj: Vatroslav Mimica, 1964.

Rondo, redatelj: Zvonimir Berković, 1966.

Kaja, ubit ću te!, redatelj: Vatroslav Mimica, 1967.

Slučajni život, redatelj: Ante Peterlić, 1969.

Lisice, redatelj: Krsto Papić, 1969.

Okupacija u 26 slika, redatelj: Lordan Zafranović, 1978.

Izgubljeni zavičaj, redatelj: Ante Babaja, 1980.

Samo jednom se ljubi, redatelj: Rajko Grlić, 1981.

Zagrebačka škola crtanog filma

Četiri programa sastavljena od 42 kratkometražna animirana filma

50-e godine

Veseli doživljaj, redatelj: Norbert Neugebauer, 1951.

Gool!, redatelj: Norbert Neugebauer, 1952.

Premijera, redatelj: Nikola Kostelac, 1957.

Susret u snu, redatelj: Nikola Kostelac, 1957.

Koncert za mašinsku pušku, redatelj: Dušan Vukotić, 1958.

Samac, redatelj: Vatroslav Mimica, 1958.

Inspektor se vratio kući, redatelj: Vatroslav Mimica, 1959.

60-e godine (1 dio)

Šagrenska koža, redatelj: Vlado Kristl, 1960.

Don Kihot, redatelj: Vlado Kristl, 1961.

Mala kronika, redatelj: Vatroslav Mimica, 1962.

Vau-vau, redatelj: Boris Kolar, 1964.

Ceremonija, redatelji: Borivoj Dovniković - Bordo, 1965.

Peti, redatelj: Pavao Štalter, 1965.

Zid, redatelj: Ante Zaninović, 1965.

Bećarac, redatelj: Zlatko Bourek, 1966.

Mali i veliki, redatelj: Zlatko Grgić, 1966.

60-e godine (2 dio)

Muha, redatelji: Aleksandar Marks i Vladimir Jutriša, 1966.

Znatiželja, redatelj: Borivoj Dovniković - Bordo, 1966.

Između usana i čaše, redatelj: Dragutin Vunak, 1968.

Ples gorila, redatelj: Mila Blažeković, 1968.

Idu dani, redatelj: Nedeljko Dragić, 1969.

Maska crvene smrti, redatelji: Branko Ranitović i Pavao Štalter, 1969.

Na vrhu, redatelj: Zlatko Pavlinić, 1969.

Per aspera ad astra, redatelj: Nedeljko Dragić, 1969.

70-e godine

Ljubite se, ne ratujte, redatelj: Zlatko Grgić, 1971.

Mačka, redatelj: Zlatko Bourek, 1971.

Tup-tup, redatelj: Nedeljko Dragić, 1972.

Utopia, redatelj: Boris Kolar, 1973.

Dnevnik, redatelj: Nedeljko Dragić, 1974.

Mora, redatelji: Aleksandar Marks i Vladimir Jutriša, 1976.

Satiemania, redatelj: Zdenko Gašparović, 1978.

Škola hodanja, redatelj: Borivoj Dovniković - Bordo, 1978.

80-e godine

Riblje oko, redatelj: Joško Marušić, 1980.

Francesca, redatelj: Damjan Slijepčević, 1980.

Neboder, redatelj: Joško Marušić, 1981.

Put k susjedu, redatelj: Nedeljko Dragić, 1982.

Kuća br. 42, redatelj: Pavao Štalter, 1984

Putovanje gospodina Eliota, redatelj: Boris Matas, 1986.

Tai-chi zoot, redatelj: Helena Klakočar, 1989.

Uzbudljiva ljubavna priča, redatelj: Borivoj Dovniković - Bordo, 1989.

Slike iz sjećanja, redatelj: Nedeljko Dragić, 1989.

Veliki provod, redatelj: Milan Trenc, 1990.

Stanje svijeta... i filma

Kino Lika, redatelj: Dalibor Matanić, 2008.

Metastaze, redatelj: Branko Schmidt, 2009.

Karaula, redatelj: Rajko Grlić, 2006.

Susreti Henri Langlois

Program Focus ADU

Kurvo!, redateljica: Sonja Tarokić, kratkometražni igrani, 2011.

Zimica, redateljica: Hana Jušić, kratkometražni igrani, 2011.

Benjamin, redatelj: Matija Vukšić, dokumentarni, 2009.

Prva dama Dubrave, redateljica: Barbara Vekarić, kratkometražni igrani, 2011.

Carte blanche Zagreb Film Festivala

Zagrebačke Priče, skupina autora, 2009.

Hommage Rajku Grliću

Karaula, 2006.

Neka ostane među nama, 2010.

Svijet i njegova razbolikost : Hrvatska večer

Što je Iva snimila 21. listopada 2003, Tomislav Radić, 2005.

Festival Est-Ouest – Croatie sans transition (Hrvatska bez tranzicije)

Put lubenica, redatelj: Branko Schmidt, 2008.

Neka ostane među nama, redatelj: Rajko Grlić, 2010.

Kino Lika, redatelj: Dalibor Matanić, 2008.

Majka asfalta, redatelj: Dalibor Matanić, 2010.

Ćaća, redatelj: Dalibor Matanić, 2011.

ŽIVOTOPIS

Anera Stopfer rođena je 19. prosinca 1979. godine u Zagrebu. Diplomirala je francuski jezik i književnost na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu i završila stručni poslijediplomski studij - Europski studiji, u organizaciji Sveučilišta Panteon Assas u Parizu i Sveučilišta u Zagrebu. Osim različitih kratkoročnih edukacija poput dvotjednog tečaja na ENA (Ecole national d'administration) u 2015. godini, sudjelovala je na dva stručna studijska boravka u organizaciji francuskog Ministarstva kulture i komunikacija usmjerena na pitanja kreiranja kulturnih politika i praktično upoznavanje francuskih kulturnih institucija: *Financiranje u kulturi* od 16. studenog do 4. prosinca 2009. godine i *Séjours culture 2017* od 13. do 23. studenog 2017. godine. Od 2007. godine zaposlena je u Ministarstvu kulture u Upravi za međunarodne odnose. Bila je član Mješovitog organizacijskog odbora koji je bio odgovoran za pripremu i provedbu dva velika festivala, kao rezultat suradnje između Hrvatske i Francuske: *Croatie, la voici* u 2012. godini i *Rendez-vous* u 2015. godini. U 2015. godini je postala voditeljica Službe za kulturne i kreativne industrije u Ministarstvu kulture i voditeljica Deska za Program Kreativna Europa, potprogram Kultura.

Stručni radovi:

Stopfer, Anera (2010) "Mirila, počivališta duša na Velebitu", u: Vučo, J., Marković i Vraneš, A. (ur.) *Filološka istraživanja danas (zbornik radova)*, Beograd: Univerzitet u Beogradu, Filološki fakultet, 379-393.

Stopfer, Anera (2013) "Flanerizam-Prijenos iz francuske kulture življenja u hrvatsku književnost", *Zadarski filološki dani IV (zbornik radova)*, Sveučilište u Zadru. Zadar, 609-619.

Stopfer, Anera (2020) "Kazalište i dramski tekst na festivalu *Croatie, la voici* u Francuskoj". *Od mobilnosti do interakcije (zbornik radova)*, u: Abrasowicz, G i Małczak, L (ur.) (s danom predaje disertacije je potvrđena objava članka do kraja godine.)